

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SOSYAL HİZMET LİSANS MEZUNLARININ İŞSİZLİK
PROBLEMLERİ VE BUNA BAĞLI OLARAK YAŞADIKLARI
SOSYAL SORUNLAR**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Furkan KILIÇ**

**Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Recep ÇELİK

OCAK, 2021

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**SOSYAL HİZMET LİSANS MEZUNLARININ İŞSİZLİK
PROBLEMLERİ VE BUNA BAĞLI OLARAK YAŞADIKLARI
SOSYAL SORUNLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Furkan KILIÇ
(187203004)

Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET

Bu tez 20/01/2021 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

		Kanaati			İmza
Jüri Başkanı <i>(Danışman)</i>	Dr. Öğr. Üyesi Recep ÇELİK	☒ Kabul	☐ Düzeltilme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Bedrettin KESGİN	☒ Kabul	☐ Düzeltilme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. İsmail BARIŞ	☒ Kabul	☐ Düzeltilme	☐ Ret	

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU
BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı: Sosyal Hizmet Lisans Mezunlarının İşsizlik Problemleri ve Buna Bağlı Olarak Yaşadıkları Sosyal Sorunlar

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 147 sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 02/01/2021 tarihinde aşağıda ismi yazılı araştırma görevlisi tarafından şahsıma iletilen Turnitin intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı %4'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç,
2. Alıntılar dâhil,
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı Soyadı : Furkan KILIÇ
Öğrenci Numarası :187203004
Ana Bilim Dalı :Sosyal Hizmet
Programı : Sosyal Hizmet (Tezli)
Türü : () Proje (X) Yüksek Lisans Tezi () Doktora Tezi

Araştırma Görevlisi
Abdurrahman Sefa Ulu

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Recep ÇELİK

ÖNSÖZ

Bizleri yoktan var eden, akıl ve irade vererek imtihana tabi tutan Rabbime bu çalışmada bana ihsan ettiği kolaylıklardan ve azimden dolayı hamdediyorum. Allah'ın (cc) izni ve inayeti olmasaydı elbette bu tez nihayete eremezdi. Seferi biz başlattık, zaferi Yüce Allah(cc) nasip etti.

Çalışmamın her alanında bana destek veren tez danışmanım kıymetli Dr. Öğr. Üyesi Recep ÇELİK hocama sonsuz teşekkürlerimi arz ediyorum. Tez sürecimde beni devamlı motive eden ve tavsiyelerini esirgemeyen değerli hocalarım Arş. Gör. Metin ERDEM ve Arş. Gör. Veysi AKA'ya şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca tezimin son halini almasında yardımlarını esirgemeyen Erhan OZAN ve Ömer SEMERCİ'ye teşekkür ederim.

Tez sürecimde gerek maddi gerekse manevi desteğiyle sürekli yanımda olan, bu süreçte benden hiçbir şeyi esirgemeyen ağabeyim Hakan KILIÇ'a teşekkürü borç bilirim. Ayrıca haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim kıymetli annem, babam ve kardeşlerime şükranlarımı sunuyorum.

Son olarak bu süreçte beni hiç yalnız bırakmadığı ve tezin her aşamasında gerek teorik gerekse pratik yardımlar sunduğu için değerli eşim Hacer KILIÇ'a sonsuz şükranlarımı sunmak istiyorum. Rabbime, burada zikrettiğim ve daha ismini yazamadığım tüm değerli insanlarla beni karşılaştırdığı için şükrediyorum. Emek dolu bu çalışmanın, insanlık için fayda getireceğini umuyor ve hepinize selam ediyorum.

Furkan KILIÇ

15.11.2020

İÇİNDEKİLER

BEYAN	i
ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vi
TABLOLAR	vii
ŞEKİLLER	ix
GRAFİKLER	x
ÖZET	xi
SUMMARY	xii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1	5
KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE.....	5
1.1 İşsizliğin Tanımı	5
1.2 İşsizlik Çeşitleri	7
1.2.1 Açık İşsizlik	7
1.2.2 Gizli İşsizlik.....	8
1.2.3 Sürekli Durgunluk.....	9
1.3 Türkiye’de İşsizlik	9
1.4 Türkiye’nin İşsizlik Göstergeleri	14
1.5 Genç ve Gençlik Kavramları	15
1.6 Genç İşsizliği	17
1.7 Genç İşsizliğinin Nedenleri	22
1.7.1 Eğitimli İşsizlik, Diplomalı İşsizlik ve Lisans Mezunlarının İşsizliği	27
1.8 Genç İşsizliğinin Sonuçları.....	29
1.9 Genç İşsizliğinin Neden Olduğu Sosyal Sorunlar	31
1.10 İşsizliğe Karşı Başvurulan Sosyal Politika Tedbirleri	34
1.11 Sosyal Hizmet	35
1.11.1 Sosyal Hizmet Nedir?.....	36
1.11.2 Sosyal Hizmetin Amacı.....	39
1.11.3 Sosyal Çalışmacı.....	40
1.11.4 Türkiye’de Sosyal Çalışmacıların İstihdam Alanları.....	41
1.11.5 Sosyal Hizmet Bölümü Mezunlarının Atama ve İşsizlik Durumu	42
BÖLÜM 2	56
ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	56
2.1 Neden Nitel Araştırma?	56
2.1.1 Neden Betimleyici Model?	57
2.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	58
2.3 Veri Toplama Araçları.....	58
2.4 Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	59

BÖLÜM 3	61
ALAN ARAŞTIRMASI	61
3.1 Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	61
3.2 Katılımcıların Genel Anlamda İşsizlikle İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	62
3.2.1 İşsizlik Nedenleri	62
3.2.2 Çalışmak İstenilen Alan	65
3.2.3 Özel Sektörde Çalışma	66
3.3 Katılımcıların Sosyal Hizmet ve İşsizlikle İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	66
3.3.1 Sosyal Hizmet Bölümü.....	66
3.3.2 Sosyal Hizmetin Tanınırlığı.....	68
3.3.3 Sosyal Hizmetin Tanınırlığı ve Sosyal Hizmet Mezunlarının İş Bulması ..	69
3.3.4 İş Bulma Zorluğu	71
3.3.5 Sosyal Hizmet Bölümlerinin Sayısı ve Açık Öğretim Fakülteleri.....	73
3.3.6 Sosyal Çalışmacılara Ayrılan Kadro Sayıları.....	75
3.3.7 Üniversite Mezunlarının İşsizlik Durumu	77
3.3.8 Sosyal Hizmet Mezunlarının İşsizlik Durumu	80
3.4 Katılımcıların İşsizlikle İlgili Kişisel Deneyimlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	82
3.4.1 İş Bulma Çabası ve İş bulma Umudu.....	82
3.4.2 Seçicilik Durumu	83
3.4.3 İşsizliğin Psikolojik Etkileri	84
3.4.4 İşsizliğin İfade Edilmesi.....	87
3.4.5 İşsizliğin Özgüven Üzerindeki Etkisi.....	88
3.4.6 İş Sahibi Olmanın Önemi	90
3.4.7 KPSS'ye Hazırlık Sürecinde Yaşanan Zorluklar	92
3.5 Katılımcıların İşsizlik Nedeniyle Yaşadıkları Bireysel Sorunlara Yönelik Bulgular ve Yorumlar	93
3.5.1 İşsizlik ve İşsizliğin Olumsuz Etkileri	93
3.5.2 Eğitim ve Kariyer Planları.....	94
3.5.3 Kadınlar ve Erkeklerin İşsizlikten Etkilenme Durumları.....	95
3.5.4 İşsizliğin Özgürlük Üzerindeki Etkisi	97
3.5.5 İntihar ve İşsizlik.....	98
3.5.6 Suça, Şiddete ve Öfkeye Yönelme Durumları.....	100
3.6 Katılımcıların İşsizlik Nedeniyle Yaşadıkları Ailevi ve Toplumsal Sorunlara Yönelik Bulgular ve Yorumlar	101
3.6.1 İşsizlik Nedeniyle Yaşanan Baskılar.....	101
3.6.2 Aile İçerisinde Yaşanan Sorunlar	103
3.6.3 Aileleri Tarafından Desteklenme Durumları.....	105
3.6.4 Göç Etme Durumları	105
3.6.5 İşsizlik ve Medeni Durum	107
3.6.6 Aile ve Sosyal Çevrenin İşsizlik Algıları	108
3.6.7 Sosyal Dışlanma Durumları.....	110

3.7 Katılımcıların Türkiye’de İşsizlik Hakkındaki Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	111
3.7.1 Türkiye’de Yaşanan İşsizlik Problemi	111
3.7.2 İşsizlikle Mücadele Politikaları	112
SONUÇ ve ÖNERİLER	116
KAYNAKÇA	121
EKLER	128
ÖZGEÇMİŞ	133



KISALTMALAR LİSTESİ

AFAD	:Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
ASDEP	:Aile Sosyal Destek Programı
BM	:Birleşmiş Milletler Örgütü
IASSW	:Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği
IFSW	:Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu
ILO	:Uluslararası Çalışma Örgütü
İŞKUR	:Türkiye İş Kurumu
KPSS	:Kamu Personeli Seçme Sınavı
ÖSYM	:Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı
SHÇEK	:Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SHUDER	:Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
STK	:Sivil Toplum Kuruluşları
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu

TABLÖLAR

Tablo 1: Türkiye’deki İşsizlik Oranları ve İşsiz Sayısı	14
Tablo 2: Türkiye’de Nüfus, Genç Nüfus ve Genç Nüfus Yüzdesi	16
Tablo 3: Türkiye’de Genç İşsizlik Oranı ve Genç İşsiz Sayısı	18
Tablo 4: Türkiye’de Genel İşsizlik ve Genç İşsizlik Oranları	19
Tablo 5: 15-24 Yaş Grubunun İşsizlik Nedenleri (Bin Kişi)	24
Tablo 6: Tablo 5’in Devamı	25
Tablo 7: Tablo 6’nın Devamı	25
Tablo 8: Tablo 7’nin Devamı	26
Tablo 9: 15-19 ve 20-24 Yaş Gruplarının İşsizlik Oranları	26
Tablo 10: 20-24 ve 25-29 Yaş Gruplarının İşsizlik Oranları	28
Tablo 11: 15-24 Yaş Yükseköğretim İşsizlik Oranları ve İşsiz Sayısı	28
Tablo 12: 2005/2 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	42
Tablo 13: 2006/1 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	42
Tablo 14: 2007/7 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	43
Tablo 15: 2008/4 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	43
Tablo 16: 2009/6 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	44
Tablo 17: 2009/8 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	44
Tablo 18: 2010/5 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	44
Tablo 19: 2011/9 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	44
Tablo 20: 2012//5 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	45
Tablo 21: 2013/3 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	45
Tablo 22: 2014/3 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	45
Tablo 23: 2015/1 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	47
Tablo 24: 2015/2 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	47
Tablo 25: 2015/3 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	47
Tablo 26: 2016/1 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	48
Tablo 27: 2016/6 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	48
Tablo 28: 2016/7 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	48
Tablo 29: 2017/2 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	49
Tablo 30: 2017/3 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	49
Tablo 31: 2018/2 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	49
Tablo 32: 2018/4 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	50
Tablo 33: 2018/5 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	50
Tablo 34: 2019/2 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	50
Tablo 35: 2019/4 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	50
Tablo 36: 2019/6 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	50
Tablo 37: 2019/7 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	50
Tablo 38: 2020/1 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	51
Tablo 39: 2020/4 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	51
Tablo 40: 2020/5 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	51
Tablo 41: 2020/8 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	51
Tablo 42: 2020/14 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları	52
Tablo 43: Sosyal Hizmet Bölümü Mezunlarının İşsizlik Oranları	54

Tablo 44: Katılımcıların Sosyo- Demografik Özellikleri.....	61
Tablo 45: Yüksekokul ve Fakülte Mezunlarında İşsizlik Oranları ve İşsiz Sayısı	79
Tablo 46: Sosyal Hizmet Bölümü (Lisans) Kontenjanları Sayısı	81



ŞEKİLLER

Şekil 1: İş Arama Süresine Göre İşsiz Sayıları (Bin Kişi)	12
Şekil 2: Şekil 1'in Devamı	12
Şekil 3: İş Arama Süreleri	13
Şekil 4: 15-24 ve 15-64 Yaş İşsizlik Oranları (%)	13
Şekil 5: İşsizlik Öncesi ve İşsizlik Döneminde Yaşanan Değişimler	31
Şekil 6: İşsizlikte Etkileşim Döngüsü	33



GRAFİKLER

Grafik 1: İşsizlik Oranları	11
Grafik 2: 2000-2010 Yılları Arasındaki İşsizlik Oranları (%)	15
Grafik 3: 2011-2019 Yılları Arasındaki İşsizlik Oranları (%)	15
Grafik 4: 15+ ve 15-24 Yaş İşsizlik Oranlarının Karşılaştırılması.....	19
Grafik 5: 15+ ve 15-24 Yaş İstihdam Oranlarının Karşılaştırılması	20
Grafik 6: 15+ ve 15-24 Yaş İş Gücüne Katılım Oranlarının Karşılaştırılması	21
Grafik 7: Sosyal Çalışmacıların Atama Puanlarında Yaşanan Değişimler	46
Grafik 8: Atama Puanları Arasındaki Farklar I	53
Grafik 9: Atama Puanları Arasındaki Farklar II	53
Grafik 10: 15+ Yaş Yükseköğretim ve Sosyal Hizmet İşsizlik Oranları	54



Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Sosyal Hizmet Lisans Mezunlarının İşsizlik Problemleri ve Buna Bağlı Olarak Yaşadıkları Sosyal Sorunlar

Tezin Yazarı: Furkan KILIÇ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Recep ÇELİK

Kabul Tarihi: 20.01.2021

Sayfa Sayısı: xii (ön kısım) + 133 (tez + ekler)

Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet

Bilim Dalı: Sosyal Hizmet

İşsizlik, sanayi devriminden sonra dünya gündemini meşgul eden sorunlar arasında yer almaya başlamıştır. Sanayi devriminden sonra kitlesel bir hal alarak görünür hale gelen işsizlik sorunu, Türkiye gündemini de meşgul eden önemli sorunların başında yer almaktadır. Dünya ve Türkiye gündeminde yer bulan işsizlik zamanla yeni boyutlar kazanmış ve gündemi eğitilmiş işsizlik, diplomalı işsizlik, beyaz yaka işsizliği olarak değiştirmiştir. Sosyal hizmet mezunları arasında da son dönemde gündemi meşgul eden işsizlik sorunu yaygınlaşmaya başlamıştır.

Sosyal hizmet eğitiminin, açık öğretim fakültelerinde verilmeye başlaması sosyal hizmet mezun sayısında büyük artışlara neden olmuştur. Açık öğretim fakültelerinin açılması ve üniversitelerdeki sosyal hizmet bölümlerinin sayısının çoğalmasıyla birlikte sosyal hizmet mezunları arasında işsizlik problemi yaygınlaşmaya başlamıştır.

Bu çalışmanın amacı, sosyal hizmet mezunları arasında yaygınlaşmaya başlayan işsizlik probleminin ortaya konmasıdır. Bu çalışmayla sosyal hizmet mezunlarının yaşadığı işsizlik ve işsizliğin beraberinde getirdiği sosyal sorunlar keşfedilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın evreni, işsiz olan sosyal hizmet mezunlarından oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 5 farklı üniversitenin sosyal hizmet bölümlerinden 2017-2018, 2018-2019 ve 2019-2020 eğitim- öğretim yıllarında mezun olup hala işsiz olan kişilerden seçilmiştir.

Bu çalışma, betimleyici araştırma yöntemi kullanılarak hazırlanmıştır. Betimleyici araştırma yöntemiyle işsizlik problemi ve işsizliğin getirdiği sorunlar betimlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak görüşme formu kullanılmıştır. Görüş formuyla elde edilen bulgular yazıya geçirilerek deşifre edilmiştir.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre; araştırmaya dâhil olan sosyal hizmet mezunları işsizlik nedeniyle ekonomik, psikolojik ve sosyal sorunlar yaşamaktadır. Sosyal hizmet mezunları; işsizlik nedeniyle göç, evliliğin ertelenmesi, aile baskısı, toplumsal baskı ve sosyal dışlanma gibi sosyal sorunlar yaşamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İşsizlik, Eğitilmiş İşsizlik, Diplomalı İşsizlik, Sosyal Hizmet, Sosyal Sorun

Yalova University Insitute of Social Sciences Master Thesis Summary

Thesis Title: Social Service Graduates Unemployment Problems and Their Social Problems Related to Unemployment	
Thesis Author: Furkan KILIÇ	Thesis Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Recep ÇELİK
Date of Acceptance: 20.01.2020 (main body + appendices)	Total Number of Pages: xii (pre text) + 133
Department: Social Work	Field of Study: Social Work
After the industrial revolution, unemployment started to be one of the problems of the world. Being one of the leading problems in Turkey, unemployment has become massively apparent after the industrial revolution. It has gradually passed through new dimensions both in the world and in Turkey, and has changed the agenda to educated unemployment, diploma unemployment, white-collar unemployment. The problem of unemployment, which has recently been the agenda among social service graduates, has become widespread. The introduction of social service education in open education faculties caused a great increase in the number of social service graduates. With the opening of open education faculties and the increase in the number of social service departments in universities, the problem of unemployment has become widespread among social service graduates. The aim of this study is to reveal the problem of unemployment, which has become widespread among social service graduates. With this study, it has been tried to discover the unemployment and the social problems brought about by the unemployment that social service graduates experience. The scope of this study consists of unemployed social service graduates. The sample of the study was selected from those who graduated from the social service departments of 5 different universities in 2017-2018, 2018-2019, and 2019-2020 academic years and are still unemployed. This study has been prepared using the descriptive research method. The unemployment problem and the problems caused by unemployment have been tried to be described with the descriptive research method. Interview form was used as the data collection method in the research. The findings obtained through the interview form were transcribed and deduced. According to the results of this study, social service graduates experience economic, psychological and social problems due to unemployment. Social service graduates experience social problems such as immigration, marriage delay, family pressure, social pressure, and social exclusion due to unemployment.	
Keywords: Unemployment, Educated Unemployment, Diploma unemployment, Social Service, Social Problem	

GİRİŞ

İşsizlik konusu, Türkiye’de uzun yıllardır üzerinde çalışılan ve çözümler aranan bir konudur. İşsizlik, ekonomik bir problem olarak görünse de işsizliğin beraberinde getirdiği psikolojik ve sosyolojik problemler birçok araştırmaya da konu olmuştur. Tez çalışmasına konu olan sosyal hizmet mezunlarının işsizlik problemi, ekonomik problemlerin beraberinde getirdiği sorunların sosyal hizmet mezunlarına olan etkisi açısından ortaya konması, tartışılması ve çözüm yolları aranması gereken bir konudur.

Yapılan tez çalışması, üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde çalışmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesi ele alınmıştır. Kavramsal ve kuramsal çerçeve bağlamında; işsizlik, Türkiye’de işsizlik, eğitilmiş işsizlik, işsizliğin neden olduğu sorunlar ve sosyal hizmet mezunlarının işsizliği konuları üzerinde durulmuş ve açıklanmıştır. İkinci bölümde araştırmanın yöntemi konusunda açıklama yapılmıştır. Araştırmanın yöntemi konusunda araştırmanın; evreni, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümlenmesi hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde ise sosyal hizmet mezunlarının işsizlik problemini ve işsizlik probleminin beraberinde getirdiği psikolojik ve sosyal sorunlar incelenmiştir. Araştırmanın son kısmında ise katılımcılardan elde edilen verilere göre araştırmanın sonucu ve önerileri ortaya konmuştur.

Çalışmanın Konusu

İşsizlik, çalışma yeteneğine ve isteğine sahip bireylerin gelir sağlayan bir işe sahip olamama durumlarıdır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), bireylerin işsiz olarak kabul edilmesi için gerekli üç kriterin bulunduğunu ifade etmektedir. Bu kriterlerden birincisi herhangi bir işe sahip olmamak, ikincisi kişinin herhangi bir işinin olmamasıyla birlikte bir iş arama isteğinin olması, üçüncü kriter ise bireyin çalışmaya (işe başlamaya) hazır olmasıdır (https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, 2020).

İşsizlik hem geçmişte hem de günümüzde gelişme durumlarına bakılmaksızın toplumları derinden etkileyen olumsuz sosyal, psikolojik, ekonomik ve siyasi sonuçları olan bir sorundur (Işığışok, 2015: 129). İşsizlik genel anlamda belli bir toplumu ya da bir ülkeyi etkileyen bir sorun olmaktan çok küresel bir sorun olarak görülmektedir.

İşsizlik sorunu, küreselleşmeyle birlikte dünya gündemine oturmuş bir sorundur. İşsizlik birçok sorunun sebebi olmakla birlikte ayrıca bir sonuçtur. Özellikle sanayi devrimi sonrasında görünür hale gelen işsizlik, kitlesel bir sorun haline gelmiş ve tüm dünyada yaygınlaşarak küresel bir sorun haline gelmiştir. Küresel bir sorun halini alan işsizlik, birçok ulusu çözüm arayışına yöneltmiştir.

İşsizlik diğer ülkelerin gündemlerini meşgul ettiği gibi Türkiye gündemini de meşgul etmektedir. Türkiye’de, insanlara “Türkiye’nin en büyük sorunlarının başında ne geliyor?” sorusu yöneltildiğinde büyük bir kısmının “işsizlik” dediği görülmektedir. Özellikle gündemde son zamanlarda “eğitilmiş işsizler”, “üniversite mezunu işsizler”, “diplomalı işsizler” olarak adlandırılan üniversite mezunu eğitilmiş gençler yer almaktadır. Bu işsiz ve üniversite mezunu gençler arasında Sosyal Hizmet Bölümü’nden mezun olan öğrenciler de yer almakta ve sayıları mezun olan öğrencilerle birlikte her geçen yıl artmaktadır.

Tatar'ın (2019: 144) yaptığı araştırmaya göre Türkiye'nin en önemli probleminin işsizlik ve ekonomik problemler olduğunu belirten genç işsizlerin oranı %68,9'dur. Genç işsizlere göre ülkenin en önemli sorunu işsizlik ve ekonomik sorunlardır. Genç işsizler kendilerinin yaşadığı problemi ülkenin problemiymiş gibi görmektedirler. Yine Tatar'ın (2019: 161) yaptığı çalışmanın sonucuna göre Türkiye ekonomisi içerisinde bir diğer önemli sorun ise istihdamdır. Türkiye'de istihdam konusunda yaşanan sorunların nedenlerinden biri de eğitim sisteminin yetiştirdiği işgücünün piyasanın beklentilerine uymamasıdır.

TÜİK verilerine bakıldığında genç işsizlik oranları, üniversite mezunu işsizlik oranları her geçen yıl artmaktadır (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr>, 2020). Sosyal Hizmet Bölümü mezunlarının işsizlik oranları 2015 yılından bu yana mezun olunan bölümlere göre açıklanan işsizlik oranları içerisinde en yüksek işsizlik oranına sahip olan bölümdür. Sosyal Hizmet Bölümü işsizlik oranları da gösteriyor ki üniversitelerde sosyal hizmet bölümleri açılmaya devam ettikçe kamu alımlarında sosyal çalışmacılara ayrılan kadroların sayısının yetersizliği devam ettikçe, özel sektörde sosyal çalışmacılara yönelik iş alanları genişletilmedikçe, Sosyal Hizmet Bölümü mezunlarının işsizlik sorunu devam edecektir (<https://www.tuik.gov.tr/>, 2020).

Bu çalışma, Sosyal Hizmet Bölümü lisans mezunlarının yaşadığı işsizlik problemi ve işsizlik probleminin beraberinde getirdiği sosyal sorunlara yönelik bir çalışmadır. Çalışmanın odak noktası, sosyal hizmet bölümlerinden mezun olup da hala işsiz olan kişilerin işsizlik problemidir. Sosyal Hizmet Bölümü mezunları arasında işsizlik probleminin yaygınlaşması ve bu bağlamda işsizlik ve işsizliğin beraberinde getirdiği bireysel ve sosyal problemlerin saptanması çalışmanın ana gündemini oluşturmaktadır.

Çalışmanın Amacı

Bu tez çalışmasının amacı, Türkiye'de yaşanan işsizlik probleminin sosyal hizmet mezunları içerisinde yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte sosyal hizmet lisans mezunlarının yaşadığı işsizlik probleminin boyutlarını ortaya koyarak işsizlik ve işsizliğin beraberinde getirdiği bireysel ve sosyal sorunları araştırmak, saptamak ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmaktır. İşsizlik, Türkiye gündemini meşgul eden sorunların başında yer almaktadır. Türkiye'nin gündemini meşgul eden bu problem, yeni bir boyut kazanarak üniversite mezunu gençlerin işsizliği problemi haline gelmiştir. Üniversite mezunlarının yaşadığı işsizlik problemi sosyal hizmet mezunları arasında da yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu çalışma, sosyal hizmet mezunlarının yaşadığı işsizlik problemini ortaya çıkarmayı, sosyal hizmet mezunları arasında işsizliğin yaygınlaşma nedenlerini ortaya koymayı ve literatüre sosyal hizmet alanında yaşanan işsizlik problemleri hakkında katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Yine bu çalışma sosyal hizmet alanında yaşanan problemlere somut örnekler sunmayı ve bu problemlere yönelik öneriler getirmekle birlikte hem genel işsizlik problemine hem de Sosyal Hizmet Bölümü lisans mezunlarının yaşadığı işsizlik problemine yönelik politikaların geliştirilmesine katkılar sunmayı amaçlamaktadır.

Çalışmanın konusunu ve amacını şekillendiren sorular şöyledir:

1. Sosyal Hizmet Bölümü mezunları iş bulmakta zorlanıyorlar mıdır?
2. Sosyal Hizmet Bölümü mezunları arasında işsizlik yaygınlaşmakta mıdır?
3. Sosyal Hizmet Bölümü mezunlarının işsizlik nedenleri nelerdir?
4. Sosyal Hizmet Bölümü mezunlarının işsizliğe dair kişisel deneyimleri nelerdir?
5. Sosyal Hizmet Bölümü mezunları işsizlik nedeniyle bireysel ve psikolojik sorunlar yaşamakta mıdır?
6. Sosyal Hizmet Bölümü mezunları işsizlik nedeniyle sosyal sorunlar yaşamakta mıdır?
7. Sosyal Hizmet Bölümü mezunları işsizlik problemi hakkında neler düşünmektedir?
8. Sosyal Hizmet Bölümü mezunları işsizlikle mücadele konusunda ne gibi öneriler sunmaktadır?

Çalışmanın Önemi

Bu tez çalışması, Sosyal Hizmet Bölümü mezunlarının yaşadığı işsizlik probleminin ve işsizliğin neden olduğu psikolojik ve sosyal sorunların ortaya konulması açısından önemlidir. Çalışma, sosyal hizmet yazınına ve sosyal hizmet alanında yaşanan bir problemi ortaya koyması açısından önemlidir.

Tez çalışmasında; katılımcılarla yapılan görüşmeler sırasında katılımcıların büyük çoğunluğu yapılan çalışmanın kendi seslerini duyurmak ve yaşadıkları işsizlik problemini gözler önüne sermesi açısından önemli bir çalışma olduğunu ifade etmişlerdir.

Bu çalışma, sosyal hizmet mezunlarının yaşadığı işsizlik probleminin ortaya çıkarılması ve problemin çözümüne yönelik öneriler sunması nedeniyle Sosyal Hizmet Bölümü mezunu olan işsiz bireyler açısından önemlidir. Çalışma, sosyal hizmet alanında eğitim gören öğrenci ve akademisyenler için de önem taşımaktadır.

Bu çalışma, Sosyal Hizmet Bilimine katkı sunması ve araştırmacıları sosyal hizmet alanında çalışmaya yönlendirecek yeni bir konu olması açısından önem taşımaktadır.

Son olarak bu tez çalışması, Sosyal Hizmet Bölümü'nden mezun olanlar arasında işsizlik probleminin yaygınlaştığını ortaya koyması, araştırmaya katılan Sosyal Hizmet Bölümü mezunlarının işsizlik nedenlerini ortaya koyması, işsizlikten dolayı yaşadıkları psikolojik ve sosyal sorunların belirlenmesi açısından önemlidir. Araştırma sonuçlarına göre sosyal hizmet mezunlarına, araştırmacılara ve politika uygulayıcılarına yönelik öneriler sunması açısından önem taşımaktadır.

Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu çalışma, araştırmaya gönüllü olarak dâhil olan katılımcıları kapsamaktadır.

Bu çalışmanın sınırlılıklarını şöyle sıralamak mümkündür:

- Çalışma konusunda, literatürde benzer bir makale bulunmaktadır ancak bu makale bu tez çalışması sürecinde ortaya çıkarılmıştır. Literatürde benzer bir konunun çalışılmaması kaynak açısından sınırlılığa neden olmuştur.
- Çalışmanın kapsamı, katılımcılarla sınırlıdır.

- Çalışmanın sonuçları, katılımcılarla sınırlı kalmıştır.
- Araştırmaya dâhil olan katılımcı sayısının sınırlı oluşu araştırma için ayrı bir sınırlılığa neden olmuştur.
- Araştırma sürecinin koronavirüs pandemisiyle aynı sürece denk gelmesi araştırma için bir sınırlılığa neden olmuştur.

Konuyla İlgili Yapılan Diğer Çalışmalar

Sosyal Hizmet Bölümü mezunlarının yaşadığı işsizlik problemini konu edinen çalışmalar sınırlı olsa da benzer konular içeren çalışmalar bulunmaktadır.

2019 yılında Mustafa Kemal Avşar tarafından hazırlanan “Türkiye’de Sosyal Hizmet Uzmanlarının İstihdam Olanakları: Sorun Alanları ve Fırsatlar” başlıklı yüksek lisans tezi sosyal hizmet alanındaki istihdam olanaklarını konu alan bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı; görev yapan sosyal çalışmacılar, sosyal hizmet lisans ve yüksek lisans öğrencileri ve akademisyenlerle yapılan derinlemesine mülakat görüşmeleriyle sosyal hizmet alanında yaşanan istihdam sorunlarını betimlemek ve çözüm yolları sunmaktır. Mustafa Kemal Avşar tarafından hazırlanan çalışma işsiz kişilerden elde edilen bulgularla hazırlanmaması noktasında bu tez çalışmasından ayrılmaktadır. Ancak Avşar tarafından hazırlanan çalışma, sosyal hizmet alanındaki istihdam olanaklarının sınırlılığine ve sosyal hizmet uzmanlarının işsizliğine değinmesi açısından bu tez çalışmasıyla benzerlik göstermektedir.

Selami Topuz ve Murat Öz tarafından 2014 yılında hazırlanan “Türkiye’de Sosyal Hizmet Uzmanlarının İstihdam Durumu” başlıklı derleme çalışması bir diğer çalışmadır. Bu çalışmada; Sosyal Hizmet uzmanlarının istihdam alanları konu alınmıştır. Bu çalışma, sosyal hizmet eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının sayısının ve kontenjanlarının artmasıyla birlikte Sosyal Hizmet Bölümü mezunlarının niceliksel artışına neden olduğunu konu alması açısından bu tez çalışmasıyla benzerlik göstermektedir.

Sinan Akçay ve İlke Ezgi Alpoğlu tarafından 2019 yılında hazırlanan “Sosyal Hizmet Uzmanlarının İşsizlik Deneyimleri” başlıklı çalışma bir diğer çalışmadır. Bu çalışma, işsizlik yaşayan sosyal hizmet uzmanlarının işsizlik süreçlerindeki algı ve deneyimlerinin keşfedilmesinde yönelik niteliksel bir çalışmadır. Akçay ve Alpoğlu tarafından hazırlanan çalışma, bu tez çalışmasıyla içerik ve yöntem açısından benzerlikler göstermektedir. Bu tez çalışması başladıktan sonra Akçay ve Alpoğlu tarafından hazırlanan makale çalışması akademik literatüre sunulmuştur. Tez çalışmasının uzun sürmesi, bu tez çalışmasında Akçay ve Alpoğlu’ nun çalışmasından yararlanmaya olanak sağlamıştır.

BÖLÜM 1

KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde işsizlik konusu açıklanarak, sosyal hizmet mezunları arasında yaygınlaşan işsizlik problemi incelenecektir.

1.1 İşsizliğin Tanımı

İşsizlik, herhangi bir işte çalışma gücüne sahip ve çalışma isteği olan kişinin gelir getiren bir işe sahip olamama durumudur (Sargutan, 2006:145). TÜİK, işsizlik kavramını tanımlarken kişinin işsiz olarak sayılabilmesi için üç kriter sunmaktadır. Bu kriterler şöyledir: kişinin herhangi gelir getirici bir iş veya mesleğe sahip olmaması, kişinin iş arama isteğiyle birlikte iş arama çabasının olması (4 hafta içerisinde iş aramaya yönelik bir girişimin olması) ve kişinin işe başlamaya (2 hafta içerisinde) hazır olmasıdır (https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, 2020).

TÜİK'e göre işsiz kişiler ise herhangi bir istihdam alanı içerisinde yer almayıp son bir ay içerisinde iş arayan ve iş bulması halinde iki hafta içerisinde işe başlamaya hazır olanları ifade etmektedir. TÜİK aynı zamanda iş bulduğu halde ya da kendi işini kurduğu halde henüz çalışmaya başlamamış ancak üç ay içerisinde çalışmaya başlayacak olan kişileri de işsizler içerisinde dâhil etmektedir (<https://www.tuik.gov.tr/tr/>, 2020).

Toplum içerisinde yaşayan 15-65 yaş aralığında bulunan ve çalışabilecek kişilerin tamamına toplam iş gücü adını vermiştir (Sargutan2006: 145). Nüfus, iş gücü açısından değerlendirildiğinde üç gruba ayrılmaktadır. Bu gruplar; istihdam edilenler, işsizler ve iş gücüne dâhil olmayanlardır (Ergeç, 2014:103).

“Çalışma Çağındaki Nüfus = İş Gücü + İş Gücüne Dâhil Olmayanlar
İş Gücü = İstihdam Edilenler + İşsizler” (Ergeç, 2014:103).

Ergeç'in bu tanımına göre çalışma çağındaki yani 15-65 yaş aralığındaki nüfus; nüfus içerisindeki iş gücüne dâhil olanlar ve iş gücüne dâhil olmayanların toplamıdır. Ve yineERGEÇ'e göre istihdam edilenler ve işsizlerin toplamı da nüfus içerisindeki iş gücünün toplamını vermektedir.

Ergeç (2014: 104) iş gücüne dâhil olmayanları çeşitli gruplara ayırmıştır bu gruplar şöyledir:

1. Çalışmaya hazır olduğu halde iş aramayanlar: Bu grup içerisinde yer alan kişiler iki hafta içerisinde çalışma gücüne sahip olduğu halde iş aramayanların oluşturduğu gruptur.
2. Mevsimlik çalışanlar: Mevsimlik bir işte çalışması nedeniyle iş aramayan ve işe başlamaya hazır olmayan kişilerin oluşturduğu gruptur.
3. Ev işleriyle meşgul olanlar: Yaşadıkları evin işlerini yapmakla meşgul oldukları için iş aramayan ve işe başlamaya hazır olmayan kişilerin oluşturduğu gruptur.
4. Öğrenciler: Öğrenim görme sürecinde oldukları için iş aramayan ve işe başlamaya hazır olmayan kişilerin oluşturduğu gruptur.

5. Emekliler: Herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan emekli olarak iş aramayan ve işe başlamaya hazır olmayan kişilerin oluşturduğu gruptur.

6. Çalışamayan Kişiler (çalışamaz halde olanlar): Herhangi bir engel, hastalık durumu ya da yaşlılıktan dolayı iş aramayan ve işe başlamaya hazır olmayan kişilerin oluşturduğu gruptur.

7. Diğer: Herhangi bir nedenden ötürü (ailevi ya da kişisel) iş aramayan ve işe başlamaya hazır olmayan kişilerin içerisinde yer aldığı gruptur.

Emek sektöründe istihdam bekleyen bazı gruplar; iş arayanlar arasında daha az şansa sahiptir, Ergeç (2014:105) bu grupları şöyle sıralamıştır:

1. Uzun süreli işsizler: Bu grup içerisinde yer alan kişiler bir yıl ya da daha fazla süredir işsiz olanlar yer almaktadır.

2. Mesleki bilgi ve becerisi daha az olanlar: işe alımlarda etkili olan mesleki bilgi ve deneyim bu gruptaki kişilerde yeterli düzeyde değildir.

3. Sosyal yardım alanlar: Sosyal yardım alan ve aldıkları bu sosyal yardımların az olduğunu düşündükleri halde yetinmeye çalışarak iş aramayan kişilerin yer aldığı gruptur.

Bu gruplar dışında iş arayanlar arasında şansız sayılabilecek diğer gruplar da şöyledir: Göçmenler, gençler, kadınlar ve engellilerdir.

İngiltere’de 18. yüzyılın son dönemlerinde buharlı makinelerin üretimde kullanılmasıyla birlikte ortaya çıkan sanayi devrimi üretim yöntemlerinde büyük bir değişikliğe neden olmuştur. İnsan gücü, el emeği ve zanaatkarlık gibi küçük üretim biçimleri yerini kitlesel üretim yapan devasa fabrikalara bırakmıştır (Ergç, 2014: 102).

Sanayi devrimi, insanlık yaşamındaki önemli dönüş noktalarından biri olmuştur. Ekonomik, kültürel, toplumsal ve politik yapılarda yeni süreçlere girilmiş ve dönüşümler yaşanmıştır. Yaşanan büyük değişim ve dönüşümler; insanlık yaşamında büyük kolaylıklar sağlamış, insan ömrü uzamış, uzak mesafeler arası ulaşım kolaylaşmış, salgın hastalıklara önlemler alınmış, sağlıklı yaşamın kapıları insanlara açılmış ve hızlı değişimler yaşanmıştır. Yaşanan hızlı değişimler beraberinde kendine özgü sorunları da getirmiştir. Sanayileşme ve beraberinde yaşanan hızlı değişimlerin neden olduğu ilk ve en önemli sorun olarak işsizlik baş göstermeye başlamış ve işsizlik sorunu yaygınlık ve kitlesel bir hal alarak sosyal bir sorun olarak ele alınmaya başlamıştır. Nüfus artışı, kırsal kesimlerden kentlere doğru meydana gelen göçler, teknolojik gelişmeler, gereğinden fazla üretim ve sanayi toplumunun ortaya çıkardığı özellikler daha önce görülmemiş ve sanayi toplumu olmaya özgü yeni sorunlar ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan işsizlik ve yoksulluk gibi problemler, beraberinde bu problemlere yönelik politikalar ortaya çıkarmış ve yeni bir çözüm anlayışı olarak sosyal politikaları ortaya çıkarmıştır (Kaya, 2014: 26).

Dünya genelinde yaşanan ekonomik krizler, dünya genelindeki işsizlik sorunlarını daha derinleştirmiş ve derinleşen bu işsizlik sorunu beraberinde yoksulluk sorununu da hissedilir bir hale getirmiştir. Tüm dünyada büyük rakamlara ulaşan işsizlik küresel bir ekonomik sorun haline gelmiştir (Ergç, 2014:103).

İşsizlik dünya genelindeki toplumlar tarafından sosyal, siyasal ve ekonomik etkileri olan büyük bir sorun olarak görülmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü' ne (ILO) göre 2007 yılında dünya genelindeki işsizlik oranını %5,6 olarak, 2010 yılındaki dünya işsizlik oranını %6,2 olarak açıklamıştır. Ekonomik istikrarsızlıklar nedeniyle 2015 yılında işsiz sayısı 197,1 milyona ulaşmıştır. Bu rakam, 2014 yılına göre işsiz sayısının son bir yıl içerisinde 1 milyon kişi arttığını ifade etmektedir. 2017 yılında işsizlik oranı %5,6 olarak ölçülmüş ve işsiz sayısı 192 milyonu aşmıştır (<https://www.ilo.org/ankara/news/lang--tr/index.htm>, 2020).

1.2 İşsizlik Çeşitleri

İşsizlik farklı sonuçları beraberinde getiren ve birçok nedenin bir araya gelmesiyle oluşan bir olgudur. İşsizlik olgusunun nedenlerine bakıldığı zaman tek bir nedene indirgemek mümkün değildir. Bu sebepten işsizliği farklı kategorilere ayırarak ele almak ve sınıflandırmak işsizliğin farklı nedenlerini görme konusunda bizlere yardımcı olacaktır. İşsizlik sınıflandırmalarına bakıldığında en yaygın sınıflama işsizliğin açık işsizlik ve gizli işsizlik olarak karşımıza çıkmaktadır (İşığışok, 2015: 133).

1.2.1 Açık İşsizlik

Açık işsizlik, genel olarak yapılan işsizlik tanımının karşılığıdır. Yani açık işsizlik çalışmak istediği, iş aradığı ve çalışmaya hazır olduğu halde iş bulamayan kimseleri kapsayan işsizlik türüdür. Açık işsizlik kendi içerisinde 5 kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar: yapısal işsizlik, geçici işsizlik, teknolojik işsizlik, mevsimlik işsizlik ve konjonktürel işsizliktir (Gündoğan, 2013: 160).

Açık işsizlik grubu içerisinde yer alan işsiz kişiler, iş arayan çalışma yeteneğine sahip olan ve iş bulduklarında çalışmaya hazır olan ancak çalışma hayatı içerisinde yer almayan kişilerdir.

1.2.1.1 Yapısal İşsizlik

Nüfus artışıyla birlikte artan iş gücüne karşılık yeterli istihdamın sağlanması için gerekli yapısal önlemlerin alınmaması sonucu oluşan işsizlik türüdür.

Yapısal işsizlik özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaygın ve sürekli olarak görülen ve ekonomik sorunların oluşturduğu bir işsizlik türüdür (İşığışok, 2015:136).

Gündoğan'a (2013:162-163) göre yapısal işsizliğin nedenleri şöyle sıralanabilir:

1- Mesleki dengesizlikler: Ekonomideki arz-talep dengesindeki değişimler sonucu oluşan işsizliklerde meslek geçişleri arasındaki engellerdir.

2- Coğrafi dengesizlikler: Kişilerin bilgi yetersizliği, taşınma maliyetleri, göç etmenin psikolojik etkileri gibi nedenlerden ötürü açık işlere ulaşamama durumudur.

3- Teknolojik gelişmeler: Teknolojide meydana gelen ilerleme ve değişimler sonucu istihdam alanlarının daralması ve işsizliklerin artmasıdır. Teknoloji alanındaki ilerlemeler genellikle iyi yönde algılansa da insan gücünün yerini alarak işsizliklere neden olabilmekte ve bazı meslek gruplarını ortadan kaldırmaktadır. Buna teknolojik işsizlik adı da verilmektedir.

4-Kamu politikaları: yapılan yasal düzenlemeler sonucu (ücret düzenlemeleri gibi) oluşan işsizliktir.

1.2.1.2 Geçici (Arızı, Friksiyonel) İşsizlik

Emek piyasası devingen (hareketli) bir yapıya sahiptir. Emek piyasası içerisinde yer alan çalışanlar çeşitli nedenlerle sektör değiştirmekte, farklı işlere yönelmektedirler. Bu yönelme sonucu ortaya çıkan işsizliğe geçici, arızı ya da friksiyonel işsizlik adı verilmektedir. Bu işsizlik türü genellikle çalışanların kısa süreliğine iş ya da yer değişikliği yapmalarından kaynaklanır. Bu nedenle bu işsizlik türüne geçiş işsizliği adı da verilir (Gündoğan, 2013:160).

Geçici işsizliğin emek piyasası içerisinde görülmesi ekonomide olumsuz bir çağrışım yapıp işsizlik olarak boy gösterse de iktisatçılar tarafından optimal düzeylerde olması normal görülmektedir. Çünkü geçici işsizliğin olması emek piyasası içerisindeki hareketliliği ve çalışanların farklı sektörlerle yönelebileceklerini, iş değişikliği yapabileceklerine işaret etmektedir. Aksi takdirde geçici işsizliğin sıfıra inmesi durumunda çalışma yaşamındaki kişilerin hak ve özgürlüklerinin ellerinden alınması anlamına gelir (Işığışık, 2015: 139).

1.2.1.3 Mevsimlik İşsizlik

Mevsimlik işsizlik, hava koşulları ve mevsim değişimleri sonucu emek talebinde (mal ve hizmet üretiminin azalması veya mal ve hizmet taleplerindeki düşüşler) yaşanan sistematik değişimlerdir. Mevsimlik işsizliğin nedeni hava koşulları ve mevsim değişimleridir. Mevsimlik işsizlik hem gelişmiş ülkelerde hem de ülke ekonomisi tarıma dayalı olan ülkelerde görülmektedir ancak yoğun olarak görüldüğü yerler tarıma dayalı ekonomilere sahip olan ve gelişmekte olan ülkelerdir. Mevsimlik işsizlik sadece tarım sektöründe değil turizm, tekstil ve inşaat sektörlerinde de ortaya çıkmaktadır (Işığışık, 2015: 135).

1.2.1.4 Konjonktürel İşsizlik

Konjonktürel işsizlik, ekonomik yapıdaki dönemsel dalgalanmalar sonucu ortaya çıkan işsizlik türüdür. Konjonktürel işsizlik genellikle ekonomik daralma dönemlerinde artış göstermektedir. Konjonktürel işsizlik dönemlerinde emek piyasasında yeterince iş bulunmamasıdır. Konjonktürel işsizlik genellikle demir ve çimento gibi dayanıklı mal üretimi yapan sektörlerde etkili olmaktadır. Bu malın dayanıklılığına bağlı olarak istihdam süreleri o oranda değişmektedir. Yani mal ne kadar dayanıklı olur ve uzun süre kullanılırsa işçi o süre oranında işsiz kalmaktadır (Gündoğan, 2013: 162).

1.2.2 Gizli İşsizlik

Gizli işsizlik diğer işsizlik türlerine göre daha farklı bir durumdur. Gizli işsizlikte kişi bir işte çalışmaktadır. Ancak kişinin bu işten ayrılması durumunda üretim hacminde herhangi bir azalma meydana gelmemektedir. (Gündoğan, 2013: 160). Gizli işsizlik durumunda çalışanlar, kayıt dışı istihdam olanlar yani sigortasız olarak çalışan kişilerdir.

1.2.3 Sürekli Durgunluk

Sürekli durgunluk, belirli bir ekonomik büyüme yaşadktan sonra ekonomik durgunlukla birlikte üretimde daralma ve kronik işsizlik durumlarının ortaya çıkmasıdır. Sürekli durgunluklar genellikle ekonomik kriz dönemlerinden sonra ortaya çıkan işten çıkarmalarla meydana gelmektedir (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 40).

1.3 Türkiye’de İşsizlik

İşsizlik, dünya genelinde olduğu gibi Türkiye gündemini de uzun yıllardır meşgul eden bir sorundur. Bu sorun, her geçen gün artan işsiz sayısıyla ülke gündemini çözüm bulunmadığı takdirde meşgul etmeye devam edecektir. Öyle ki Türkiye genelinde işsizlik konusu açıldığında insanların büyük bir çoğunluğunun ülkenin en önemli ve ilk sıradaki sorunu olarak işsizlik konusundan bahsetmeleri işsizliğin Türkiye gündemini daha çok meşgul edeceğine işaret etmektedir.

Türkiye, genel nüfus içerisinde genç nüfus sayısının fazla olduğu genç ve dinamik nüfus yapısıyla içerisinde büyük bir emek arzını barındıran bir ülkedir. Bu genç nüfus yapısı Türkiye’de büyük bir emek arzı fazlalığı oluşturmaktadır. Her ne kadar nüfus artış hızı önceki yıllara oranla azalsa da emek arzı fazlalığı hala devam etmektedir. Türkiye gündeminde en önemli sorunların başında gelen işsizlik konusunun anlaşılması için işsizliğin belirli dönemlere göre özellik ve önemlerinden bahsetmek gerekmektedir (Işığık, 2015: 145).

1950’li yıllarda yaşanan iç ve dış göçlerle birlikte yaşanan hızlı kentleşme ve nüfus artış hızında meydana gelen yükselme işsizlik sorununu görünür hale getirmiştir. Bu dönemin ardından 1960’lı yıllarda yaşanan Türkiye-Almanya İşgücü Anlaşması’nın imzalanmasıyla Almanya’ya işçi gönderilmesiyle Türkiye’deki istihdam sorunlarındaki tartışmalar devam etmiştir. Yaşanan bu işçi göçüne rağmen emek arzı fazlalığı devam edegelmiş ve işsizlik soru bu yıllarda da artarak devam etmiştir. 1970’li yıllarda yaşanan Petrol Kriziyle patlak veren ekonomik durgunluk ülke ekonomisini (iç ve dış borçların artışı) kötü yönde etkilemiş, yurt dışına göç imkânlarının durması hatta yurt dışında olan işçilerin yaşanan ekonomik krizler nedeniyle ülkeye geri dönmesi Türkiye ekonomisini olumsuz etkilemeye devam etmiştir. 1980’ li yıllara bakıldığında bu dönemde ekonomik alanda ortaya çıkarılan politikalar ile değişim yollarına başvurulmuş 1990’larda ise özelleştirme ve taşeronlaştırma politikalarına başvurulması sonucunda yeni işsizlik sorunları ortaya çıkmaya başlamıştır. 1990’ ların ikinci yarısında meydana gelen 1994 Krizi, 1997 Asya Krizi ve 1998 Rusya Krizi gibi ekonomik krizler Türkiye’yi de etkileyerek Türkiye’de yaşanan istihdam ve işsizlik sorununu arttırmaya devam etmiştir (Ekin, 2001: 149-151).

Türkiye’de; 1980’li yıllarda köyden kente göç çoğalmış ve buna bağlı olarak göç alan bölgelerdeki nüfusun artışıyla beraber iş gücüne katılanların sayısında büyük artışlar meydana gelmiş, iş gücüne katılanların sayısı; yaşanan bu göçlerle birlikte iş gücü içerisindeki vasıfsız iş gücü sayısının yükselmesine neden olmuştur. Bu dönemde, bilgiye verilen önemin artmış ve küreselleşmenin sistem içerisinde rekabet olgusunu ortaya çıkarmasıyla ve bu durum rekabet olgusuna karşı gerekli önlemleri alamayan işletmelerin

sonunu getirmiştir ve işsizlik sorunu baş göstermeye devam etmiştir (Korkmaz ve Mahiroğulları 2007: 1-13).

1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren Amerika ve diğer Avrupa Birliği ülkelerine bilgi işçisi kabulleri yaşanmıştır. 1997 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü sözleşmesi birçok ülke tarafından kabul edilmiş ancak Türkiye tarafından imzalanmamıştır. Ancak 4 Ekim 2000 tarihinde İş ve İşçi Bulma Kurumu kapatılarak Türkiye İş Kurumu açılmıştır. 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu ile işsizlik sigortası Türkiye'de zorunlu hale gelmiş, işsizlik ve istihdam sorunlarına yönelik atılan önemli bir adım olmuştur. 1999 yılında çıkarılan bu kanunla ilk işsizlik sigortası primi 1 Haziran 2000 yılında alınmaya başlamış ilk işsizlik ödeneği ise 2002 yılı Şubat ayında verilmiştir. 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan krizler "kriz işsizliği" olarak dile getirilen yeni bir işsizliği beraberinde getirmiştir. Ardından istihdam yükleri altında bulunan işletmelerin istihdam yüklerinin azaltılmasına yönelik esneklikler getirilmeye, uluslararası standartlara uygun emek piyasasının oluşumuna, işgücünde talep edilen eğitime yönelik yönlendirmeler meydana gelmiştir. Daha etkin bir emek piyasası oluşturabilmek adına iş gücü dışında kalan kadınlar, istihdam dışı çalışanlar, işsizler ve işverenler hedef grup olarak seçilmiş ve rekabetçi bir ekonomi oluşturulmaya çalışılmıştır (Işığöç, 2015: 146-147).

Kutal (2012: 162-170) Türkiye'de işsizliğin özelliklerini şöyle ifade etmiştir:

1- Türkiye'de işsizlik yapısalıdır:

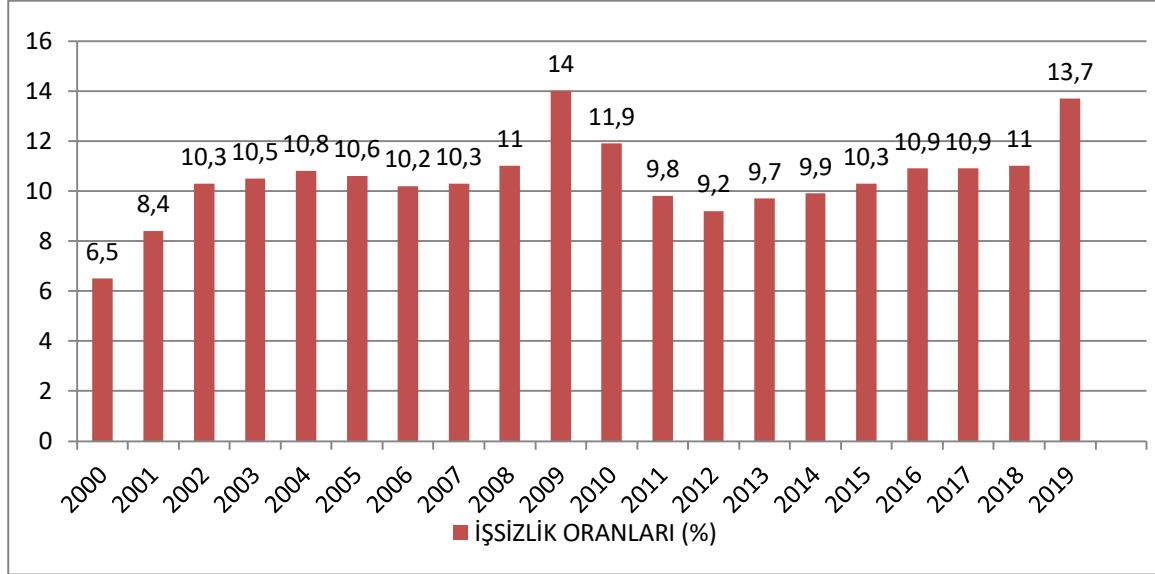
Türkiye, nüfus yapısı bakımından 2018 yılı itibarıyla çalışma çağındaki nüfusu %67,8 ile nüfus içerisinde büyük bir işgücü oranına sahip olan dinamik nüfuslu bir ülkedir (<https://www.tuik.gov.tr/>, 2020). Türkiye'de görülen işsizlik gelişmekte olan ülkelerde görülen işsizlik nedenleriyle karakteristik olarak benzerlik göstermektedir. Genel olarak bakıldığında gelişmekte olan ülkelerdeki işsizliğin nedeni yapısalıdır bu durum Türkiye içinde geçerli olup işsizliğin en öne çıkan özelliği yapısal olmasıdır. İşsizliğin yapısal bu nedeni nüfus atışından kaynaklanmaktadır. Her ne kadar nüfus artış hızı önceki dönemlere göre düşüş gösterse de emek arzındaki talebin istihdam oranlarına göre fazla oluşu ekonomik yapıdaki işgücü fazlalığını ortaya çıkarmaktadır (Kutal, 2012: 162-170).

2- Türkiye'de işsizlik süregendir (uzun süreli):

Türkiye'de yaşanan işsizlik problemi, 2000 ve sonrasında işsizlik oranlarına baktığımızda şu seyrinde devam etmiştir: Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan verilere bakıldığında işsizlik rakamları belirli dönemlerde artış belirli dönemlerde azalma göstermiştir. Ekonomik kriz dönemi olan 2009 yılında tavan yapan işsizlik oranı ekonomik krizin ardından düşüşe geçmiş bir süre bu seyrinde devam etmiş hatta 2011 yılında tek haneli rakamlara kadar inip 2013 yılına kadar tek haneli rakam oranını korumuştur. Ancak 2013 yılından sonra işsizlik oranları günümüze kadar düşüşler yaşasa da artarak devam etmiş ve 2009 yılında yaşanan ekonomik krizle birlikte tavan yapan işsizlik oranına 2019 yılı itibarıyla yaklaşmıştır. TÜİK'in açıkladığı işsizlik oranları ve diğer işsizlik ve nüfus göstergeleri (istihdam oranları, işgücüne katılma oranları, işsiz sayısı, nüfus sayısı, nüfus artış hızı) Türkiye'de yaşanan işsizlik probleminin 2000'li yıllardan önce devam ettiği gibi 2000 yılından 2019 yılına kadar hala devam ettiğini

göstermekte ve Türkiye’de yaşanan işsizlik sorunun uzun süreli bir sorun olduğunu ve ilerleyen süreçlerde de sorun olmaya devam edeceğini göstermektedir (http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, 2020).

Grafik 1: İşsizlik Oranları



(Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/tr/>, 2020)

TÜİK’in yıllara göre açıkladığı işsizlik oranlarına bakacak olursak işsizlik oranı 2000 yılından başlayarak 2004 yılına kadar artış göstermiş, 2005 yılından 2006 yılına kadar işsizlik oranında bir düşüş yaşanmış ancak 2006 yılında 10,2 olan işsizlik oranı 2007 yılında 0,1 puan artarak 10,3 olmuştur. 2008 yılında işsizlik oranındaki bu artış büyüyerek 11,0 olmuştur. Bu artışın ardından 2009 yılında yaşanan krizde etkisiyle işsizlik oranındaki artış 3 puan birden yükselerek 14,0 olmuştur. 2010 yılında, bir önceki yıl 14,0 olan işsizlik oranında belirgin bir düşüş yaşanmış ve işsizlik oranı 11,9 olmuştur. 2011 yılında işsizlik tek haneli rakamlara düşmüş ve işsizlik oranı 9,8 olmuştur. 2012 yılında işsizlik oranına baktığımızda 9,2 ile işsizlik oranında bir düşüş yaşanmış 2013 yılında bu düşüş yerini tekrar artışa bırakarak işsizlik oranı 9,7 olmuştur.

2014 yılına baktığımızda yaşanan işsizlik oranı 9,9 olmuş, 2015 yılında işsizlik oranının yine çift haneli rakamlara çıkarak 10,3 olmuştur. 2016 ve 2017 yıllarındaki işsizlik oranı ise çift haneli rakamlarla devam ederek 10,9 olarak belirlenmiştir. 2018 yılı işsizlik oranı ise bir önceki yıla göre 0,1 puan artış göstererek 11,0 olmuştur. TÜİK tarafından açıklanan Aralık 2019 yılı işsizlik oranı ise 13,7 ile 2018 yılına göre 2,7 puan artış göstermiştir.

TÜİK’in açıkladığı işsizlik oranlarına baktığımızda 2000 yılından itibaren işsizlik oranlarında dalgalanmalar yaşanmış işsizlik 2009 yılında belirgin bir artış göstermiştir. Bu belirgin artış dışında artış ve düşüşler görülmektedir ancak 2013 yılından 2019 yılına kadar işsizlik oranında sürekli artış göstermiş 2019 yılında bu artış 2,7 puanla belirgin bir artış halini almıştır.

Türkiye’de işsizliğin süregelenliğini gösteren göstergelerden biri de iş arayan işsizlerin iş arama süreleridir.

Şekil 1: İş Arama Süresine Göre İşsiz Sayıları (Bin Kişi)

YILLAR/ İŞ ARAMA SÜRELERİ	1-2 AY	3-5 AY	6-8 AY	9-11 AY	1 YIL ve DAHA FAZLA 2 YILDAN AZ	2 YIL ve DAHA FAZLA 3 YILDAN AZ	3 YIL ve DAHA FAZLA
2000	530	395	164	50	190	72	44
2001	648	595	208	65	264	90	54
2002	704	583	279	102	428	176	94
2003	781	660	288	83	323	156	104
2004	490	515	312	106	456	256	206
2005	513	520	289	90	429	261	241
2006	562	533	272	82	414	216	192
2007	658	578	274	99	402	170	139
2008	777	688	308	98	410	167	118
2009	957	929	502	175	538	199	135
2010	906	724	375	142	533	208	124

(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/>, 2020)

2000- 2010 yılları arasında 15+ yaş iş arama sürelerine baktığımızda 1-2 ay iş arayanların sayısı diğer iş arama sürelerine göre belirgin bir büyüklük göstermektedir. 2000 yılında 530 bin kişi 1-2 ay süreyle iş ararken bu sayı 2003 yılına kadar artarak 781 bin kişi olmuştur. 2004 yılında 1-2 ay süreyle iş arayanların sayısında gözle görülür bir düşüş yaşanmış ve sayı 490 bin kişiye gerilemiştir. 2005 yılında 1-2 ay süreyle iş arayanların sayısında yeni bir yükselme yaşanmış ve sayı 513 bin kişiye ulaşmıştır. 2006 yılında bu rakam 562 bin kişiye, 2007 yılında 658 bin kişiye, 2008 yılında 777 bin kişiye, 2009 yılında 957 bin kişiye ve 2010 yılında 906 bin kişiye ulaşmıştır.

Şekil 2: Şekil 1'in Devamı

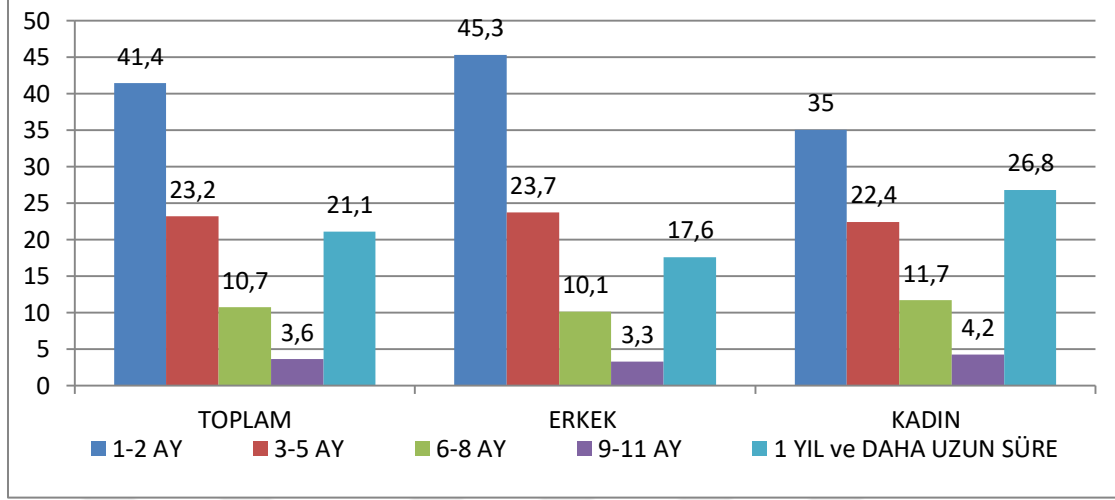
YILLAR/ İŞ ARAMA SÜRELERİ	1-2 AY	3-5 AY	6-8 AY	9-11 AY	1 YIL ve DAHA FAZLA 2 YILDAN AZ	2 YIL ve DAHA FAZLA 3 YILDAN AZ	3 YIL ve DAHA FAZLA
2011	862	611	315	108	428	168	91
2012	826	646	291	99	401	147	71
2013	904	709	327	99	452	138	76
2014	1.195	694	285	89	408	126	55
2015	1.265	709	327	111	462	131	52
2016	1.380	792	353	118	492	124	70
2017	1.382	792	390	134	534	150	72
2018	1.463	780	359	143	546	158	87
2019	1.640	1.058	519	203	712	222	116

(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/>, 2020)

2011-2019 yılları arasında 15+ yaş iş arama sürelerine baktığımızda 2000-2010 yılları arasında olduğu gibi yıllara göre belirgin dalgalanmalar yaşanmıştır. İş arama sürelerine baktığımızda iş arayanların sayısı ve iş arama sürelerinde genel olarak bir artış görülmektedir. Özellikle 1-2 ay iş arayanların süresi 2014 yılında 1 Milyon 195 kişiye

ulaşmış bu rakam 2019 yılına kadar artmış ve 1 milyon 640 bin kişiye ulaşmıştır. Yine belirgin artış görülen iş arama süresi 2019 yılında 1 milyon 58 bin kişiyle 3-5 ay süreyle iş arayanların sayısı olmuştur.

Şekil 3: İş Arama Süreleri



(Kaynak: İŞKUR İşgücü Araştırması Raporları, 2016: 41)

2016 yılına ait İŞKUR tarafından açıklanan raporda 2015 yılında işsizlerin iş arama sürelerine ait oranlara bakıldığında işsizler arasında 1-2 aydır iş arayanların oranı %41,4' tür. 3-5 aydır iş arayanların oranı %23,2'dir. 6-8 aydır iş arayanların oranı 10,7, 9-11 aydır iş arayanların oranı 3,6'dır. 1 yıl ve 1 yıldan daha fazla süredir iş arayanların oranı ise %21,1'dir. 2015 yılında iş arayan kişilerin iş arama sürelerinde 1-3 ay, 3-5 ay ve 1 yıldan daha fazla sürede iş arama oranlarında yoğunluk görülmektedir. 2015 yılında insanların büyük bir kısmı 3-5 aydır geri kalanların büyük bir kısmı da 1 yıldan fazla süredir iş aramaktadırlar.

İş arama süresi oranlarına bakıldığında erkeklerin 1-3 ay, 3-5 ay oranlarının kadınların oranlarından yüksek olduğu, kadınların 6-8 ay, 9-11 ay ve 1 yıl ve daha uzun süreli iş arama oranlarının erkeklerin oranlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu grafiğe bakılarak 2015 yılında kadınların erkeklere oranla daha uzun süreyle iş aradıklarını görülmektedir.

3- Türkiye'de İşsizlik Gençler Arasında Yaygınlaşmaktadır:

Şekil 4: 15-24 ve 15-64 Yaş İşsizlik Oranları (%)

Satırlar			Sütunlar
			Türkiye-TR
İşsizlik Oranı (%)	2. (15-24)	2014	17,9
		2015	18,5
		2016	19,6
		2017	20,8
		2018	20,3
	3. (15-64)	2014	10,1
		2015	10,5
		2016	11,1
		2017	11,1
		2018	11,2

(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/>,2020)

TÜİK tarafından açıklanan işsizlik oranlarına baktığımızda 15-64 ve 15-24 yaş gruplarının 2014-2018 yılları arasındaki işsizlik oranları verilmiştir. Bu verilere göre 15-64 yaş grubunun 2014 yılındaki işsizlik oranı %10,1 iken aynı yıl 15-24 yaş grubu içerisindeki işsizlik oranı %17,9' dur. 15-64 yaş grubunun 2015 yılındaki işsizlik oranı %10,5 iken 15-24 yaş grubunun aynı yıldaki işsizlik oranı %18,5'tir. 2016 yılında 15-64 yaş grubundaki işsizlik oranı %11,1 iken aynı yıl 15-24 yaş grubundaki işsizlik oranı %19,6'dır. 2017 yılında 15-64 yaş grubundaki işsizlik oranı 2016 yılındaki oranıyla aynı olup %11,1 iken 15-24 yaş grubundaki işsizlik oranı artış göstererek %20,8 e yükselmiştir. 2018 yılında 15-64 yaş grubundaki işsizlik oranı küçük bir artışla %11,2' ye yükselmiş, 15-24 yaş grubundaki işsizlik oranı ise 0,5'lik bir düşüşle %20,3 olarak ölçülmüştür.

TÜİK tarafından açıklanan bu verilere baktığımızda işsizlik gençler arasında yaygınlaşmakta ve 15-24 yaş arasındaki genç nüfusun işsizlik oranlarının 15-64 yaş arasındaki işsizlik oranlarından fazla olduğu görülmektedir.

1.4 Türkiye'nin İşsizlik Göstergeleri

Tablo 1: Türkiye'deki İşsizlik Oranları ve İşsiz Sayısı

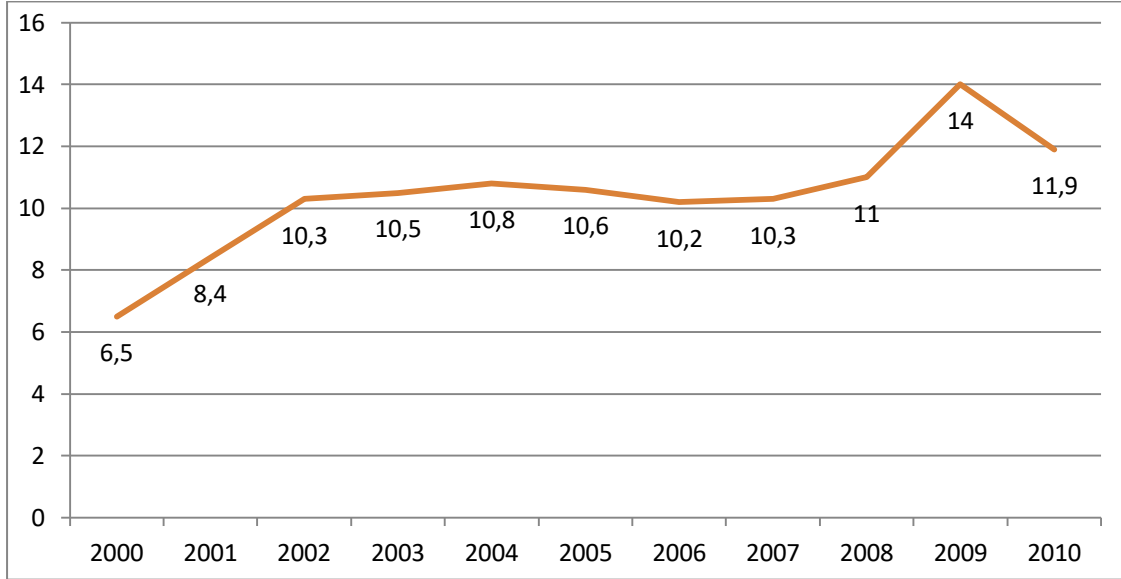
YILLAR	İŞSİZLİK ORANLARI (%)	TOPLAM İŞSİZ SAYISI
2000	6,5	1 Milyon 497 Bin Kişi
2001	8,4	1 Milyon 967 Bin Kişi
2002	10,3	2 Milyon 464 Bin Kişi
2003	10,5	2 Milyon 493 Bin Kişi
2004	10,8	2 Milyon 385 Bin Kişi
2005	10,6	2 Milyon 388 Bin Kişi
2006	10,2	2 Milyon 328 Bin Kişi
2007	10,3	2 Milyon 377Bin Kişi
2008	11,0	2 Milyon 611Bin Kişi
2009	14,0	3 Milyon 471 Bin Kişi
2010	11,9	3Milyon 46 Bin Kişi
2011	9,8	2 Milyon 615Bin Kişi
2012	9,2	2 Milyon 518 Bin Kişi
2013	9,7	2 Milyon 747Bin Kişi
2014	9,9	2 Milyon 853 Bin Kişi
2015	10,3	3 Milyon 57 Bin Kişi
2016	10,9	3 Milyon 330 Bin Kişi
2017	10,9	3 Milyon 454 Bin Kişi
2018	11,0	3 Milyon 537 Bin Kişi
2019	13,7	4 Milyon 469Bin Kişi

(Kaynak: [https://www.tuik.gov.tr/](https://www.tuik.gov.tr/tr/),2020)

2000- 2019 Yılları arasındaki işsizlik oranlarına ve toplam işsiz sayısına bakıldığında işsizlik bazı dönemlerde düşüş yaşasa da nüfus artışına da bağlı olarak bu düşüşler işsiz sayısını düşürmek için yeterli gelmemiş ve işsizlik Türkiye için her geçen yıl büyüyen bir problem olmuştur.

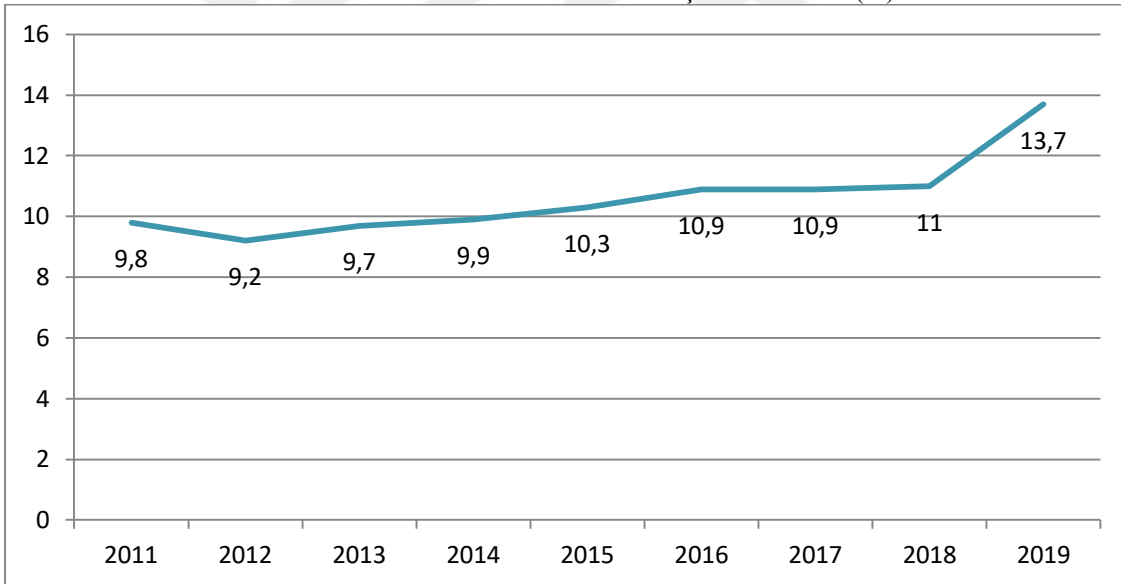
Türkiye’de 2000-2019 yılları arasındaki işsizlik oranlarının yaşadığı iniş ve çıkışlar (yaşanan dalgalanmalar) aşağıdaki grafiklerde yer almaktadır.

Grafik 2: 2000-2010 Yılları Arasındaki İşsizlik Oranları (%)



(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/,2020>)

Grafik 3: 2011-2019 Yılları Arasındaki İşsizlik Oranları (%)



(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/,2020>)

1.5 Genç ve Gençlik Kavramları

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre genç “Yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı” olarak tanımlanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/, 2020>). Farklı bir tanım da ise genç “*Define, Hazine, Gömülü hazine*” olarak tanımlanmaktadır (Yeğin, 1997: 174).

Gençlik dönemi diye adlandırılan ve genellikle 15-24 yaşları arasındaki yaşı kapsayan bu dönem biyolojik, psikolojik ve sosyal anlamda değişimlerin yaşandığı hassas bir gelişim evresidir. Ve bu hassas dönem gençler ve çevresindekiler için çeşitli sorunları barındıran bir dönemdir. İçerisinde sorunlar barındıran bu yaşam dönemi genellikle gençlik sorunları, ergenlik sorunları, adölesan dönem sorunları olarak dile gelmekte ve gençlik

dönemini yaşıyan bireyin kendi sorunları ve çevresiyle yaşadığı problemlere eğilim gösterilmektedir. Öyle ki genç bireylerin gençlik sorunları sosyolojik, psikolojik araştırmaların da konusu olarak yıllardan beri araştırılan, nedenleri ve sonuçları üzerinde tartışmalara konu olan bir gündem halini almıştır. Tüm dünyada yapılan bu araştırmalar Türkiye’de yapılmakta ve gençlik sorunları üzerine yoğunlaşmaktadır. Türkiye’de yaşanan gençlik sorunları diğer toplumlarda olduğu gibi homojen bir gençlik yapısı olmadığı için farklılık göstermekte ve her geçen gün değişen toplumlar, değişen kültürlerle birlikte gençlik altkültürünün de sorunları değişmekte, her geçen gün yeni sorunları ortaya çıkmaktadır (Bayhan, 2013: 369).

Tablo 2: Türkiye’de Nüfus, Genç Nüfus ve Genç Nüfus Yüzdesi

YILLAR	TOPLAM NÜFUS	GENÇ NÜFUS (15-24 YAŞ)	GENÇ NÜFUSUN YÜZDESİ
2010	73.722.988	12.545.094	%15,09
2011	74.724.269	12.542.174	%15,09
2012	75.627.384	12.591.641	%15,14
2013	76.667.864	12.691.746	%15,26
2014	77.695.904	12.782.381	%15,37
2015	78.741.053	12.899.667	%15,51
2016	79.814.871	12.989.042	%15,63
2017	80.810.525	12.983.097	%15,61
2018	82.003.882	12.971.396	%15,8
2019	83.154.997	12.955.672	%15,58

(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/>,2020)

Gençlik dönemi beraberinde sorunların da geldiği bir yaşam evresi olmakla birlikte gençlere yönelik bazı davranışlarda gençler için farklı sorunlar teşkil etmektedir. Gençlik dönemini yaşayan genç karar vermekte özgür değildir. Genç olduğu için müdahale eden kişiler vardır. Onun adına karar veren, karar vermek isteyen ailesi, yakınları, akrabaları, çevresi, okulda öğretmenleri vardır. Kendini genç hissedene ya da gençleri anladığını ifade ederek gençlere ne istediklerini sormayı akıllarının ucuna getirmeyen ve bu uğurda gençleri bir iktidar aracı olarak kullanan karar verici yakınları vardır. Bu kişiler; gençlerin güvenilmez bir yaş döneminde ve ruh halinde olduklarını, her an yanlış yapabilecekleri, kanlarının deli aktığını ve kurallara uymadıklarını düşünürler. Bu yüzden gencin iyiliğini istedikleri (ki bu durum genç için iyi olmasa bile kendilerince iyi olduğu kanaatine varmışlardır) ve genç kişinin deneyimsizliğini öne sürerek kendi deneyimleriyle gençler hakkında yorumda bulunur, onlar adına karar verirler. Okuyup okumayacağı, ne kadar okuyacağı, hangi okulda okuyacağı, hangi mesleği seçeceği, hangi şehirde okuyacağı gibi kararlar genellikle genç tarafından değil diğerleri tarafından verilmektedir (Çelik, 2013: 37-38). İşte gençlik dönemi diğerleri (gençlik dönemini geçirmiş kendilerini deneyimli olarak gören kişiler) tarafından genellikle böyle yorumlanan bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönem diğerleri için de gençlik dönemindeki birey kadar zordur aslında. Biyolojik ve psikolojik olarak değişim yaşayan ve yetişkinlik öncesindeki ve çocukluk döneminden bambaşka bir evre olan bu dönem de gençler bazen sosyal anlamda da

baskılar, zorluklar ve değişimler yaşamaktadır. Bu konuda Bayhan (2013: 370) Marx'dan şöyle bir aktarma yaparak bu konuya sosyolojik bir bakış açısı getirmiştir “*İnsanların varlığını belirleyen şey, bilinçleri değildir; tam tersine, onların bilincini belirleyen, toplumsal varlıklardır*”. Yani bireyler (çocuklar, gençler, yetişkinler) doğdukları içinde bulundukları toplum tarafından şekillendirilirler. Nasıl ki bireyler toplumu inşa ediyorlar ve yığınlar oluşturarak toplumu meydana getiriyorlarsa toplumlarda sosyalleşmeyle bireyleri şekillendirmektedir.

1.6 Genç İşsizliği

Hacettepe Üniversitesi Gençlik Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi'ne göre Gençlik döneminin kapsadığı yaşlar farklılık göstermektedir. Gençlik dönemi, 15-25 yaş arası, 12-24 yaş arası gibi farklı yaş aralıkları olarak değerlendirilmektedir. (<http://www.hugauum.hacettepe.edu.tr/>, 2020). TÜİK'in yayınladığı Mayıs 2019 tarihli rapora göre Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre Türkiye'deki genç nüfus sayısı 12 milyon 971 bin 396'dır. Ve gençler Türkiye'de nüfusun % 15,8'ini oluşturmaktadır (<https://www.tuik.gov.tr/tr/>, 2020). Yayımlanan genç nüfusun eğitim ve istihdam durumu verilerine göre TÜİK; nüfus içerisindeki gençleri 15-29 yaş arası olarak ifade etmektedir (https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, 2020).

Gençleri sistematik olarak kategorize edecek olursak Türkiye'de gençlik:

- 1- Öğrenci (Eğitim Sürecindeki) Gençlik: Bu grupta ortaöğretim ve yükseköğretime devam eden gençler yer almaktadır.
- 2- Okul Dışı (Eğitim Dışında Bulunan) Gençlik: Bu grupta çalışan gençler, kırsal alandaki (köy, kasaba) gençler, işsiz gençler, askerliğini yapan gençler, farklı altkültürlere ait gençler (apaçi gençler, gecekondu gençliği) yer almaktadır.
- 3- Özel Durumdaki Gençlik: Bu grupta engelli gençler, hükümlü ve tutuklu gençler yer almaktadır.
- 4- Yurt Dışı Gençliği: Bu grupta yurtdışında yaşayan ve yurtdışından Türkiye'ye dönüş yapan gençler oluşturmaktadır (Bayhan, 2013: 371-372, Erkal, 2011: 366-367).

Gençlik dönemlerindeki gruplandırmalarda da yer alan işsiz gençlik gençlerin ayrı bir grup olarak ele alındığı bir alandır. İşsizlik başlı başına dünya genelindeki bir problemdir. Ancak işsizlik konusu biraz daha ele alındığında ve derinlere inildiğinde genç işsizlik oranları, eğitilmiş işsizlik oranları genel işsizlik oranlarından daha büyük oranlarla karşımıza çıkan; gençler ve ülkeler için daha büyük sorunlar oluşturan bir problem olmaktadır.

Türkiye'nin yaşadığı sorunlar sosyolojik açıdan incelendiğinde ortaya koyulan ilk sorunların başında ekonomik sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır. Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre gençler en önemli iki sorun olarak ilk sırada işsizliği, ikinci sırada ise eğitim sorunlarını dile getirmişlerdir (Bayhan, 2013: 375). TÜİK verilerine göre işsizlik oranı 2018 yılında %11,0 iken bu oran genç işsizliğinde %20,3 olarak ölçülmüştür. İşsizlik oranlarından da anlaşılacağı gibi genç işsizliği sorunu Türkiye'deki işsizlik ve genç işsizliği sorununu göz önüne sermektedir (<https://www.tuik.gov.tr/tr/>, 2020).

İşgücü, istihdam edilenle ve istihdam dışında yer alan işsizlerin sayısının toplamını ifade etmektedir. Genç işgücü ise 15-24 yaş aralığındaki istihdam içerisinde yer alanlar ve yine aynı yaş aralığındaki işsizlerin toplamını ifade etmektedir. 15-24 yaş aralığında bulunan ve TÜİK tarafından belirlenen herhangi bir işe sahip olmama, iş arama ve işe başlamaya hazır olma kriterlerine sahip olan kişilere de genç işsiz adı verilmektedir (<https://www.tuik.gov.tr/tr/>, 2020).

Tablo 3: Türkiye’de Genç İşsizlik Oranı ve Genç İşsiz Sayısı

YILLAR	15-24 YAŞ ARASI (GENÇ) İŞSİZLİK ORANI (%)	15- 24 YAŞ ARASI (GENÇ) İŞSİZ SAYISI
2000	13,1	705 Bin Kişi
2001	16,2	862 Bin Kişi
2002	19,2	980 Bin Kişi
2003	20,5	975 Bin Kişi
2004	20,6	919 Bin Kişi
2005	19,9	881 Bin Kişi
2006	19,1	832 Bin Kişi
2007	20,0	871 Bin Kişi
2008	20,5	897 Bin Kişi
2009	25,3	1 Milyon 126 Bin Kişi
2010	21,6	961 Bin Kişi
2011	18,4	832 Bin Kişi
2012	17,5	775 Bin Kişi
2013	18,7	857 Bin Kişi
2014	17,9	858 Bin Kişi
2015	18,5	919 Bin Kişi
2016	19,6	985 Bin Kişi
2017	20,8	1 Milyon 69 Bin Kişi
2018	20,3	1 Milyon 52 Bin Kişi
2019(ARALIK)	25,0	1 Milyon 234 Bin Kişi

(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/>,2020)

TÜİK tarafından ölçülen genç işsizlik oranları, 2000 yılından 2019 yılına kadar belli dönemlerde artış ve azalma (dalgalanma) göstererek yükselmeye devam etmiştir. 2000 yılında genç işsizlik oranı %13,1 ve genç işsiz sayısı 705 bin kişi iken bu oran 2004 yılına kadar yükselmiş ve genç işsizlik oranı %20,6 ya genç işsiz sayısı ise 919 bin kişiye yükselmiştir. 2005 ve 2006 yıllarında genç işsizlik oranlarında ve genç işsiz sayılarında düşüşler yaşanmıştır. 2007 yılında bir önceki yıla göre işsizlik oranında ve genç işsiz sayısında bir yükselme meydana gelmiş ve bu yükselme 2008 yılında da devam etmiş 2009 yılında yaşanan küresel ekonomik krizin de etkisiyle tavan yapmış, genç işsizlik oranı%25, 3’e genç işsiz sayısı da 1 milyon 126 bin kişiye yükselmiştir. Ekonomik krizin ardından 2010 yılında genç işsizlik oranı %21,6’ya genç işsiz sayısı da 961 bin kişiye gerilemiştir. 2011 ve 2012 yıllarında da genç işsizlik oranlarında ve genç işsiz sayısında düşüşler yaşanmış 2013 yılında genç işsizlik oranı tekrar yükseliş göstermiş, 2014 yılında 2013 yılına göre tekrar düşüş göstermiştir. 2015 yılında tekrar yükselişe geçen işsizlik oranı 2018 yılına kadar yükselmeye devam etmiş ve genç işsizlik oranı 20,3’e genç işsiz

sayısı ise 1 milyon 52 bin kişiye yükselmiştir. 2019 yılı Aralık ayının işsizlik göstergeleri ise genç işsiz oranı 25,0 olarak genç işsiz sayısı ise 1 milyon 234 bin kişi olarak ölçülmüştür.

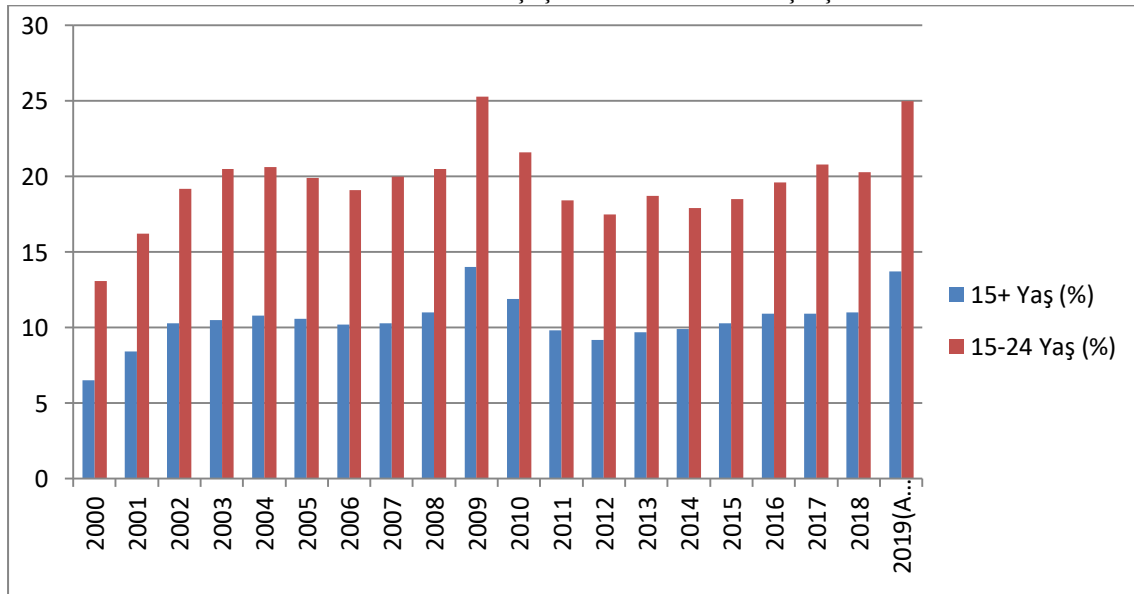
Tablo 4: Türkiye’de Genel İşsizlik ve Genç İşsizlik Oranları

YILLAR	GENEL İŞSİZLİK (15+ Yaş) ORANLARI (%)	GENÇ İŞSİZLİK (15-24 Yaş) ORANLARI (%)
2000	6,5	13,1
2001	8,4	16,2
2002	10,3	19,2
2003	10,5	20,5
2004	10,8	20,6
2005	10,6	19,9
2006	10,2	19,1
2007	10,3	20,0
2008	11,0	20,5
2009	14,0	25,3
2010	11,9	21,6
2011	9,8	18,4
2012	9,2	17,5
2013	9,7	18,7
2014	9,9	17,9
2015	10,3	18,5
2016	10,9	19,6
2017	10,9	20,8
2018	11,0	20,3
2019	13,7	25,0

(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/2020>)

Genç işsizlik oranlarının (15-24 yaş işsizlik oranları) 15 yaş üstü işsizlik oranlarına (genel işsizlik oranlarına) göre 2000 yılından 2019 yılına kadar incelendiğinde tüm yıllarda büyük bir fark olduğu görülmektedir. Aynı yılda bu iki oran arasındaki farklar aşağıdaki sütun grafikte net bir şekilde görülmektedir.

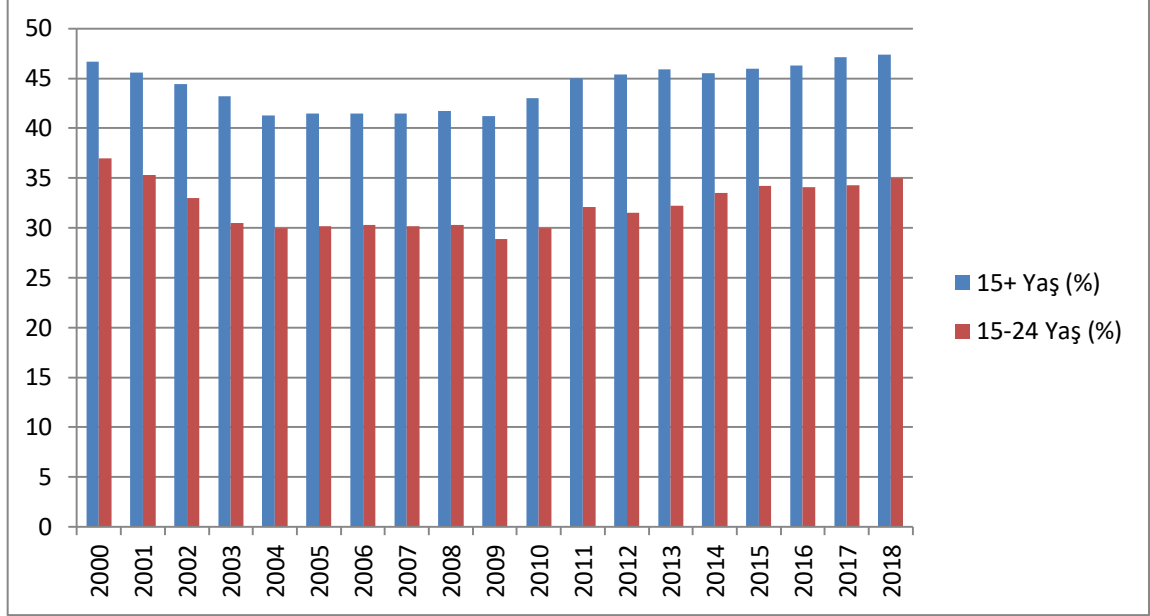
Grafik 4: 15+ ve 15-24 Yaş İşsizlik Oranlarının Karşılaştırılması



(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/2020>)

Aynı yılda genel işsizlik oranına ve genç işsizlik oranındaki bu farkların bu derece büyük oluşunu Özatay’a (2018) göre genç işsizlik oranları ve genel işsizlik oranları arasındaki bu büyük farklar sadece Türkiye’ye özgü bir durum değil gelişmiş ve genel işsizlik oranları çok düşük olan ülkelerde de bu durum gözlenmektedir. Bunun nedeni; 15-24 yaş aralığındaki işgücü sayısı 15-24 yaş aralığındaki tüm nüfus olarak değerlendirilmemektedir. Genç işgücü 15-24 yaş aralığındaki işsiz olup iş arayanlar ve bu yaş aralığındaki çalışanların toplamı olarak ifade edilmektedir. Ve 15-24 yaş aralığındaki işsiz sayısının genç işgücüne sayısına bölünmesiyle ortaya çıkan sayı genç işsizlik oranlarını vermektedir. Oysa 15-24 yaş aralığındaki nüfus genç işgücü sayısına göre daha büyük bir rakamdır. Bu nüfus içerisindeki iş aramayanlar, eğitime dâhil olmayanlar, eğitime dâhil olup iş aramayanlar da vardır ancak 15-24 yaş arasında nüfus içerisindeki bu gruplar genç işgücü grubuna dâhil edilmemektedir. Genç işsiz sayısı hesaplanırken nüfus içerisindeki 15-24 yaş aralığındaki tüm gençler genç işgücü sayısına dâhil edilerek genç işsiz sayısı hesaplandığı takdirde genç işsiz oranları genel işsizlik oranlarına göre bu kadar yüksek olmayacaktır.

Grafik 5: 15+ ve 15-24 Yaş İstihdam Oranlarının Karşılaştırılması

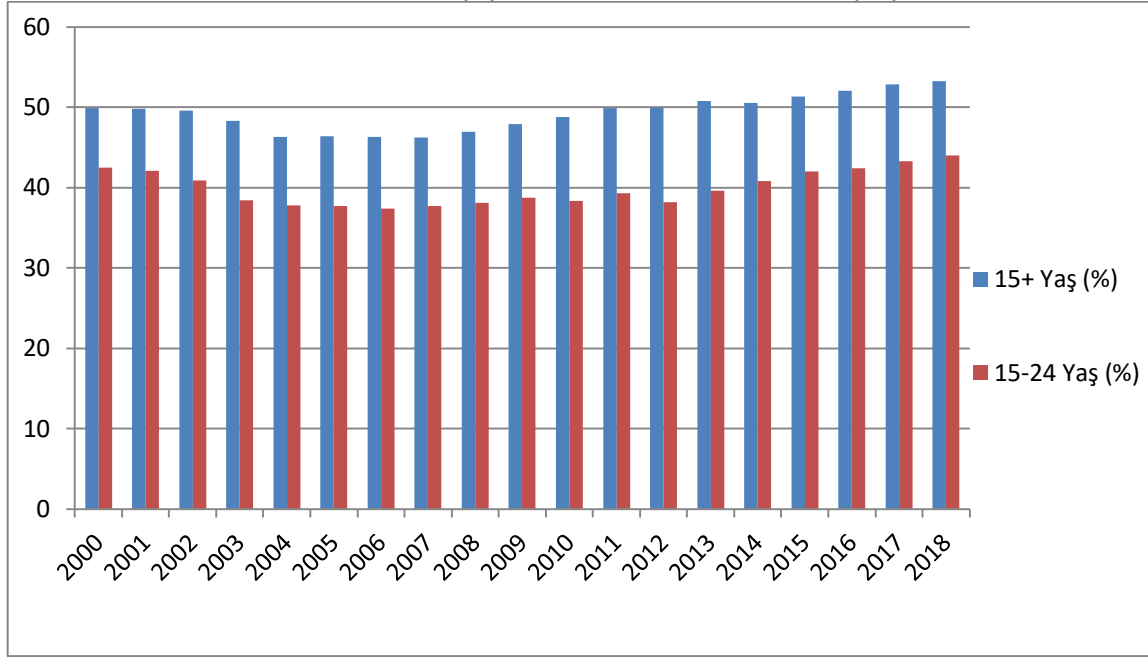


(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/2020>)

Genç işsizliği oranlarının genel işsizlik oranlarına göre yüksek olmasının nedeni her ne kadar hesaplanma yöntemi olsa da Kutal’ın (2012) da dediği gibi işsizlik gençler arasında yaygınlaşmaktadır. Genel işsizlik oranlarındaki yükselmeler olduğu gibi genç işsizlik oranlarında da yükselmeler olacaktır. Çünkü genel işsizlik oranı hesaplanırken 15-24 yaş arası bu oran içerisinde yer almaktadır.

2000 ve 2018 yılları arasındaki 15+ yaş ve 15-24 yaş istihdam oranlarına bakıldığında oranlar arasındaki farkın işsizlik oranları kadar büyük olmadığı görülmektedir. İşsizlik oranları arasındaki fark daha düşük olsa da 2000 ve 2018 yılları arasındaki tüm yıllarda 15+ yaş istihdam oranları 15-24 yaş istihdam oranlarından fazladır.

Grafik 6: 15+ ve 15-24 Yaş İş Gücüne Katılım Oranlarının Karşılaştırılması



(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/>,2020)

TÜİK işgücüne katılım oranlarını hesaplariken İşgücü/Çalışma Çağındaki nüfus formülünü kullanmaktadır. Bu formülde yer alan işgücü istihdam edilenler ve işsizlerin toplamını ifade etmekte, çalışma çağındaki nüfus ise 15 yaş üzerindeki nüfusun tamamını kapsamaktadır (https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, 2020). Özata'yın (2018) da bahsettiği gibi genç işsizlik oranlarının genel işsizlik oranlarına göre daha yüksek olmasındaki faktör işgücüne katılım oranlarında da etkili olmaktadır. İşgücünü etkileyen diğer önemli faktörde nüfustur. Nüfus işgücünün kaynağıdır. Nüfusun demografik yapısını belirleyen yaş dağılımı, nüfusun eğitim düzeyi, genç bağımlılık oranı, nüfusun kır kent dağılımı gibi etmenler işgücüne katılımı dolayısıyla işgücüne katılım oranlarını etkileyen unsurlardır. Nüfusun demografik yapısı ve bu yapının yaşadığı değişimler işgücüne katılımı son derece önemlidir. Nüfusun kır kent dağılımı, nüfusun yaş dağılımı, nüfusun eğitim durumu gibi işgücünü etkileyen demografik unsurlar dışında ülkenin makroekonomik politikaları içerisinde yer alan ve işgücüne katılımı destekleyen plan, proje ve tasarıları, işgücüne katılımı arttırmaya yönelik sosyal politikaları da işgücüne katılımı etkileyen diğer unsurlardır (Alcan, 2018: 7-14). İşgücüne katılımı etkileyen birçok unsur bulunmakla beraber TÜİK'in yayınladığı işgücüne katılım oranlarına baktığımız zaman 2000- 2018 yılları arasında 15+ yaş ve 15-24 yaş işgücüne katılım oranları arasında belirli farklar görülmektedir. Bu grafiklere bakarak 15+ yaş istihdam oranlarının 15-24 yaş istihdam oranlarına göre fazla olduğunu yani genel istihdam oranlarının 15-24 yaş grubuna göre daha fazla olduğunu, 15+ yaş işgücü oranlarının 15-24 yaş işgücüne katılım oranlarından daha yüksek olduğunu, 15+ yaş işsizlik oranlarının 15-24 yaş işsizlik oranlarına göre daha düşük olduğunu söylemek mümkündür.

1.7 Genç İşsizliğin Nedenleri

İşsizlik, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin önemli sorunlarının başında yer almakta ve işsizlik sorununun yanı sıra genç işsizliği problemi de bu ülkelerde yaygınlaşmaktadır. Genel işsizlik oranları ve genç işsizlik oranları arasındaki fark her geçen yıl daha büyümekte ve işsizlik sorunu gençler üzerinde etkisini artırmaktadır (Ekin, 1980: 39).

Türkiye ve dünya da yaşanan ekonomik problemlerin başında gelen işsizlik ve beraberinde gelen genç işsizliğin nedenlerini açıklamaya çalışan bazı teoriler mevcuttur. Bu teorilerden ilki iş arama teorisidir. İş arama teorisine göre genç işçiler vasıflarına göre yetenekli gençler ve az yetenekli gençler olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrımın nedeni ise yetenekli gençler çalıştıkları işte deneyim kazanmış ve çalışma hayatına adapte olmuş gençlerdir ancak az yetenekli gençler henüz işlerine adapte olamamış gençlerdir. İş arama teorisine göre gençlerin işsizlik oranlarının bu denli yüksek olmasında sahip oldukları işlerinden tatmin olmadıkları için farklı iş arayışlarına yönelmeleri ve sıklıkla iş değiştirmeye yönelmeleridir (Gündoğan, 2001: 15).

İş arama teorisine göre iş arayan kişinin bir işe başlama veya başlamama durumu zamana göre değişkenlik göstermektedir. İş arayan kişi öncelikle aradığı işin ücretini belli bir düzey üzerinde ister ve buna yönelik olarak belirlediği düzeyin altında ücret verilen işleri kabul etmez. Ancak bu durumda iş arama süresi uzar ve iş arama süresi uzadıkça iş arayan kişi belirlediği ücret kıstasında değişimler yapmaya başlar. Çünkü iş arama sürecinde belirli bir bilgi edinme süreci ve beraberinde gider meydana gelmekte kişi iş aradığı süre içerisinde yaptığı bu giderlerin artışı zarar olarak görür ve belirlediği ücret düzeyinin altında bir işte olsa çalışmaya başlamasıyla bu zarar yerine artık başladığı işin kendisine fayda sağlayacağını kabul eder. İş arama süresini etkileyen bazı etkenler vardır. İş arama süresinde bir gelire sahip olmak bireyin iş arama süresini uzatmakta etkili olan bir etkidir. Bu nedenle işsizlik sigortaları işsiz kişinin iş arama sürecini uzatan bir etken olarak görülmektedir. İş arama süresini etkileyen etkenlerden biri ise kişinin belirlediği ücret düzeyidir. Kişinin ütöpik bir ücret talebi yerine daha gerçekçi ücretler talep ederek iş araması iş arama süresini doğrudan etkilemektedir. Diğer bir etken ise etkin bir iş arama metodudur. Yani kişinin işsiz olarak iş araması yerine hem çalışıp hem de çalıştığı işten daha iyi şartlara sahip bir iş araması daha etkin daha doğru bir yöntemdir (Ceylan Ataman, 1998: 65).

İşsizliğin nedenini açıklayan ikinci teori ise seçici işten çıkarma teorisidir. Bu teoriye göre işçi sayısının herhangi bir nedenle azaltılması gerektiğinde ve işçi çıkarmalarının olduğu durumda işten çıkarılmaya gençlerden başlanmasını şöyle ifade edilir: genç işçilerin işten çıkarılmaları işveren açısından daha karlıdır, gençlerin iş hayatına yeni başlamış olmaları ve genellikle iş değiştirme eğiliminde olmaları kısa çalışma sürelerine neden olmaktadır. İşten çıkarılan işçilere verilen tazminatlar işten çıkarılan işçilerin çalışma sürelerine göre artış göstermektedir bu nedenle işveren en az süre çalışan işçisini çıkardığı takdirde en az tazminat miktarını verecektir bu işveren için en karlı seçimdir. Bu nedenle işverenler için genellikle en genç ve en az deneyimli işçi işten çıkarma durumlarında ilk gözden çıkan olacaktır (Çetinkaya 2010: 47-48).

Üçüncü teori, sıra işsizlik teorisidir. Bu teorinin iki farklı açıklaması vardır. Birinci açıklaması iş piyasasında deneyim kaynaklı ücret farklılıkları meydana gelmektedir. Deneyimi olan işçiler yüksek ücretler alırken deneyimsiz genç işçiler daha düşük ücretlerle çalıştırılmaktadırlar. Düşük ücretleri kabul etmeyen genç işçiler işten ayrılmakta ve sahip oldukları işe devam edip deneyim kazanmak yerine daha sık iş değiştirerek her seferinde vasıfsız eleman olarak iş bulmakta zorlanmaktadırlar. Bu teorinin diğer bir açıklaması ise deneyimsiz genç işçilerin düşük ücretlerden dolayı işten çıkmak yerine çalışmaya devam edip deneyim kazanmaları durumunda işten çıkarılmaları durumudur (Kıcır, 2017: 1386).

Dördüncü teori ise yaşam süresi teorisidir. Bu teoriye göre gençler uzun vadeli çalışarak kariyer yapacakları bir iş yerine daha düşük ücretli işlere yönelmektedir. Yaşam süresi teorisine göre gençler işlerini değiştirmeye yönelik eğilimler göstermektedir. İş değiştirme eğiliminde olan gençler mesleki eğitim ve deneyimleri tam olarak kazanmadan işten ayrıldıkları için nitelikli iş bulma şansları azalacaktır (Kıcır, 2017: 1385).

İşsizliğin nedenlerini açıklayan diğer bir teoride trend teorisidir. Bu teoriye göre işsizliğin nedenlerini açıklamak pek kolay değildir çünkü işsizliğin nedeni çok kolay ölçümler yapılmayacak sosyal yapı ve sosyal davranışlara bağlıdır. Teoriye göre kişinin çalıştığı işten tatmin olmayışı kişiyi iş değiştirmeye yönlendirmektedir ancak bu durum genç ve deneyimsiz işçiler için böyledir. Yetişkin ve deneyimli işçiler iş değiştirmeye yönelmek yerine tatmin olmadıkları şartları değiştirmeye yönelik girişimlerde bulunurlar, grev yaparlar (Kıcır, 2017: 1385-1386).

Türkiye’de her yıl işgücüne katılan genç sayısı ve üretilen iş sayısı arasındaki büyük farklar genç işsizliğine yol açmaktadır. Yaşanan teknolojik gelişmelerle birlikte yoğun üretimin ortaya çıkması, kamusal istihdamın taşeronlaşma ve özelleşme gibi uygulamalarla istihdamdan çekilmesi, gençlerin yeterince iş deneyimi olmaması genç işsizlik oranlarının artışında neden olan etmenler arasında yer almaktadır (Çelik, 2013: 34).

Türkiye’de yaşanan genç işsizliğinin nedenleri şunlardır:

- 1- Yaşanan işsizlik genel anlam itibarıyla yapısal bir işsizlik olup yaşanan yapısal değişimlerin (küreselleşme ve teknolojik ilerlemelerin) sonucudur. Türkiye özelinde ise genç işsizliğinin nedeni Türkiye’deki ekonomik yapıdan kaynaklanan sorunların yarattığı bir problemdir.
- 2- Gençlerin iş arama tecrübesinden yoksun oluşu ve bu konuda yeterince danışmanlık hizmeti almamaları gençlerdeki işsizlik sorununun nedenleri arasındadır.
- 3- İşgücü piyasası ve eğitim sistemi arasındaki bağların kopuk oluşu gençlerin aldığı eğitimlerin istihdam piyasasındaki ihtiyaç duyulan işgücüne yönelik eğitimlere uzak oluşu genç işsizliğini arttıran nedenlerdendir.
- 4- Genç işgücünün deneyim ve tecrübe eksikliği işveren için deneyimsiz genç işgücüne yönelik eğitim verilmesini gerektirmekte ve bu eğitimin işveren için ek bir masraf olarak görülmesi işveren için genç ve deneyimsiz eleman yerine vasıflı ve yetişkin eleman alımını tercih ettirmektedir. Bu da genç işsizliğini arttıran nedenlerdendir.

5- Genç işgücünün yapısı genç işsizliğine neden olmaktadır.

6- Türkiye’de nüfus artış hızı azalmış olmasına rağmen nüfus her geçen yıl artmakta ve artan nüfusa yönelik yeni istihdam sayılarının nüfus artışına denk olmayışı genç işsizliğine neden olmaktadır.

7- Yüksek vergiler, yüksek kıdem tazminatları ve bürokratik işlemlerin karmaşıklığı ve uzun sürmesi özel sektörde yeni istihdam alanlarının oluşturulmasında büyük bir engel olarak görülmekte ve genç işsizliğine neden olmaktadır.

8- Yaşanan ekonomik krizlerden en çok etkilenen grup gençlerdir bu nedenle ekonomik krizler genç işsizliğini arttıran nedenlerdendir.

9- Genç işsizliği konusunda, genç erkeklerin askerlik durumu gençlerin işe alımlarında bir engel olmakta ve genç erkek işsizliğine neden olmaktadır.

10- Genç kadın işgücünün, evlilik ve doğum gibi olaylar nedeniyle işe alımlarda tercih edilmemeleri, engelli gençlerin engelleri nedeniyle işe alımlarda tercih edilmemeleri genç kadın ve genç engelli işsizliğine neden olmaktadır.

11- Türkiye’de eğitim sürecindeki öğrencilerin aldıkları eğitimler mesleki eğitime yönelik değildir. Genç işsizliğinin yoğun olarak yaşandığı bu dönemde gençlere yönelik eğitimlerin mesleki eğitime yönelik olması genç işsizliği sorununa çözüm olması açısından büyük önem taşımaktadır. Türkiye’de mesleki eğitimlerin yetersiz oluşu da genç işsizliğine neden olan ve genç işsizliğini arttıran nedenlerdendir (Yanbaşı, 2014: 88-108; Murat ve Şahin, 2011a: 31-59).

Tablo 5: 15-24 Yaş Grubunun İşsizlik Nedenleri (Bin Kişi)

YILLAR	İşini kaybetti - Geçici bir işte çalışıyordu, işini kaybetti	İşini kaybetti - İşten çıkartıldı	İşini kaybetti- İşyerini kapattı/ İflas etti	İşinden ayrıldı, Kendi isteğiyle	İşinden ayrıldı, emekli oldu	İşinden ayrıldı - Diğer	İlk kez iş arayan - Okuldan yeni mezun oldu
2000	98	40	11	99	-	90	160
2001	127	124	20	108	-	119	161
2002	136	134	28	130	1	170	183
2003	215	120	26	125	-	146	169
2004	122	101	21	116	-	126	155
2005	120	110	22	120	-	138	95
2006	120	87	27	138	-	141	131
2007	146	78	19	168	-	147	153
2008	162	92	26	181	-	163	122
2009	198	218	54	188	-	212	-
2010	198	124	34	188	-	197	-
2011	174	91	17	161	-	184	-
2012	169	77	17	163	-	172	-
2013	193	78	16	170	-	209	-

(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/>,2020)

Türkiye İstatistik Kurumu'nun açıkladığı işsizlik nedenlerine göre işsiz sayısına baktığımızda geçici bir işte çalışıp işini kaybedenlerin, işten çıkartıldığı için işini kaybedenlerin, kendi isteğiyle işinden ayrılanların, diğer nedenlerle işinden ayrılanların ve okuldan yeni mezun olduğu için işsiz olanlarının sayısının diğer işsizlik nedenlerine göre daha büyük rakamlardadır. İşsizlik nedenlerine göre işsiz sayılarına baktığımızda 2000-2001, 2008-2009 yıllarında göze çarpan yükselmeler görülmektedir.

Tablo 6: Tablo 5'in Devamı

YILLAR	İlk kez iş arayan - Askerden yeni geldi	İlk kez iş arayan - Diğer	İlk kez iş arayan - Ev işleri ile meşgul	İşinden ayrıldı - Ücretsiz aile işçisi olarak çalışıyordu	İlk kez iş arayan - Öğrenime devam ediyordu	TOPLAM
2000	94	113	-	-	-	705
2001	72	130	-	-	-	862
2002	70	81	47	-	-	980
2003	68	73	34	-	-	975
2004	71	66	44	15	83	919
2005	56	51	49	11	109	881
2006	48	43	46	10	41	832
2007	39	28	42	9	43	871
2008	28	26	39	7	51	897
2009	30	17	34	13	163	1.126
2010	22	12	30	7	150	961
2011	21	14	24	8	139	832
2012	15	11	19	4	128	775
2013	12	12	28	7	132	857

(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/2020>)

TÜİK tarafından açıklanan verile göre hazırlanmış işsizlik nedenlerine göre işsiz sayılarının verildiği tablonun devamına baktığımızda askerden geldiği için ilk kez iş arayan işsizlerin, diğer nedenlerle iş arayanların işsizlerin ve öğrenimine devam ettiği için ilk kez iş arayan işsizlerin sayısı diğer işsizlik nedenlerine bağlı olarak işsiz olanların sayısına göre daha büyük rakamlara sahiptir.

Tablo 7: Tablo 6'nın Devamı

YILLAR	İşini kaybetti - Geçici bir işte çalışıyordu, İş bitti	İşini kaybetti - İşten çıkartıldı	İşini kaybetti-İşyerini kapattı/İflas etti	İşinden ayrıldı, Kendi isteğiyle	İşinden ayrıldı - Ücretsiz aile işçisi olarak çalışıyordu
2014	220	74	19	171	4
2015	262	68	16	175	2
2016	267	73	20	189	2
2017	314	68	16	172	2
2018	332	59	18	166	3
2019	424	97	22	178	3

(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/2020>)

Tablo 8: Tablo 7'nin Devamı

YILLAR	İşinden ayrıldı - Diğer	İlk kez iş arayan - Öğrenime devam ediyordu	İlk kez iş arayan - Askerden yeni geldi	İlk kez iş arayan - Ev işleri ile meşgul	İlk kez iş arayan - Diğer
2014	217	123	9	17	5
2015	234	134	8	16	5
2016	279	125	6	20	5
2017	313	153	4	21	5
2018	318	127	4	21	4
2019	389	159	8	32	5

(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/>,2020)

2014-2019 yılları arasında TÜİK tarafından açıklanan verilere göre hazırlanan işsizlik nedenlerine göre işsiz sayıları tablosuna baktığımızda geçici bir işte çalıştığı için işini kaybedenlerin, kendi isteğiyle işinden ayrılanların, öğrenimine devam ettiği için ilk kez iş arayan işsizlerin ve diğer nedenlerle işinden ayrıların diğer işsizlik nedenlerine göre işsiz olanların sayısına göre göze çarpan büyüklükte rakamlara sahiptir.

Türkiye İstatistik Kurumu genç işsizleri; geçici bir işte çalıştığı için işsiz olanlar, işten çıkartıldığı için işsiz olanlar, iş yeri kapandığı için işsiz olanlar, kendi isteğiyle işinden ayrıldığı için işsiz olanlar, kendi ailesi içerisinde ücretsiz olarak çalıştığı için işsiz olanlar, diğer nedenlerle işinden ayrılanlar, öğrenimine devam ettiği ve ilk kez iş aradığı için işsiz olanlar, askerden geldiği ve ilk kez iş aradığı için işsiz olanlar, daha önce ev işleriyle meşgul olduğu için ilk kez iş arayanlar ve diğer nedenlerle ilk kez iş arayanlar olarak kategorilere ayırmakta ve istatistikleri bu kategorilerde yayımlamaktadır (<https://www.tuik.gov.tr/tr/>, 2020).

Tablo 9: 15-19 ve 20-24 Yaş Gruplarının İşsizlik Oranları

YILLAR	15-19 YAŞ GRUBU (%)	20-24 YAŞ GRUBU(%)	YILLAR	15-19 YAŞ GRUBU(%)	20-24 YAŞ GRUBU(%)
2000	10,7	14,8	2010	18,8	23,5
2001	14,6	17,3	2011	15,8	19,8
2002	16,7	20,8	2012	14,9	19,0
2003	17,9	22,1	2013	16,4	20,0
2004	17,7	22,2	2014	16,1	18,9
2005	18,2	20,9	2015	16,5	19,7
2006	17,4	20,1	2016	16,2	21,5
2007	19,7	20,1	2017	17,0	22,8
2008	19,6	21,0	2018	17,1	22,0
2009	23,6	26,3	2019	21,1	27,5

(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/>,2020)

2000-2019 yılları arasındaki TÜİK genç işsizlik oranları verilerine göre genç işsizlik sorunun 15-19 yaş grubuna göre 20-24 yaş grubunda daha yoğun yaşandığı görülmektedir. 20-24 yaş grubunun işsizlik oranları 2000 yılından 2019 yılına kadar 15-19 yaş grubu işsizlik oranlarından daha büyük rakamlarla ölçülmüştür.

Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunu olan işsizlik artık küresel bir boyut kazanarak küresel bir işsizlik sorunu olarak değerlendirilmektedir. Küresel işsizlik problemi genç nüfusu da doğrudan etkilemektedir. 15-24 yaş aralığındaki genç nüfusun işsizlik oranları birçok ülkede önemli ölçüde sorun oluşturacak boyutlara ulaşmıştır. Gençler için iş ve istihdam kendi kimliklerini oluşturmada, gelirlerini belirlemede, özsaygılarını belirlemede büyük bir önem taşımaktadır. Gençler için bu derece önemli olan iş ve istihdam olanaklarının yetersiz olması ve gençlerin yaşadığı işsizlik problemi gençler açısından bireysel etkiler gösterse de toplumsal sorunlara yol açacak ciddiyete sahip bir durumdur (Çetinkaya, 2010: 46).

1.7.1 Eğitimli İşsizlik, Diplomalı İşsizlik ve Lisans Mezunlarının İşsizliği

Eğitimli işsizlik kavramı son yıllarda hem Türkiye’de hem dünya da gündeme gelen işsizlik olguları içerisinde değerlendirilmektedir. İşsizliğin ileri boyutlarında ele alınan genç işsizliği, kadın işsizliği gibi kavramlardan sonra eğitimli işsizlik, diplomalı işsizlik, beyaz yakalı işsizlik kavramları da işsizliğin boyutları içerisinde yerini almaya başlamıştır. Eğitimli işsizlik, diplomalı işsizlik, beyaz yakalı işsizliği olarak adlandırılan bu işsizlik çeşidi eğitim düzeyi yüksek olan, belirli bir mesleki alandaki bilgilere sahip ve bu alanda uzmanlaşmış ve eğitim alarak uzmanlaştığı bu alanda iş arayan kişilere eğitimli işsizler adı verilmektedir. Klasik ekonomik teoriler incelendiğinde eğitim ve işsizlik değişkenleri ters orantılı olarak değerlendirilmekte ve eğitimin yükselişiyle birlikte işsizliğin azaldığına yönelik çıkarımlar savunulmakta hatta eğitim düzeyinin artışı işsiz kalma riskini azaltmaktadır gibi tezler savunulmaktadır. Ancak bu durum tersine dönmekte hem dünya da hem de Türkiye’de eğitimli işsizlerin sayısı her geçen yıl artmaktadır. Dünya ülkelerindeki ekonomik yapılarda yaşanan değişimler, teknolojik ve bilimsel ilerlemeler tüm dünya da işsizlik olgusunda bir takım değişimlere yol açmış işsizlik konusunda ortaya atılan ve kabul gören olgulardan farklı yönelimler göstermeye başlamıştır. Eğitim konusu bunların başında gelen olgular arasında yer almıştır (Çetin, 2004: 78-79).

Türkiye’de eğitimli, diplomalı, beyaz yakalı işsizliğinin yüksek rakamlara ulaşmasında:

- 1- Geçmiş yıllardan itibaren eğitime ayrılan ödeneklerin yetersizliği,
- 2- Eğitime ve eğitim kalitesine yeterince önem verilmemesi,
- 3- Eğitimin özelliklerine dikkat edilmemesi, eğitimin eksik yönleri, eğitim planlamalarının eksikliği,
- 4- Eğitimin istihdam piyasasına ve uluslararası rekabete uygun olarak hazırlanmaması,
- 5- Eğitim süreci biten kişilerin istihdam süreçlerine yönelik takiplerin yapılmayışı,
- 6- Ekonomik krizler sonrasında ekonomik küçülmeler,
- 7- Politik kaygılar nedeniyle ortaya koyulan istihdam politikaları
- 8- Meslek edindirme ve meslek danışmanlığı eksiklikleri neden olmaktadır (Çetin, 2004: 79).

Tablo 10: 20-24 ve 25-29 Yaş Gruplarının İşsizlik Oranları

YILLAR	20-24 YAŞ GRUBU(%)	25-29 YAŞ GRUBU(%)	YILLAR	20-24 YAŞ GRUBU(%)	25-29 YAŞ GRUBU(%)
2000	14,8	7,2	2010	23,5	14,9
2001	17,3	9,6	2011	19,8	12,5
2002	20,8	11,9	2012	19,0	12,2
2003	22,1	12,7	2013	20,0	12,6
2004	22,2	13,9	2014	18,9	13,0
2005	20,9	13,2	2015	19,7	13,2
2006	20,1	12,9	2016	21,5	14,6
2007	20,1	12,4	2017	22,8	14,5
2008	21,0	13,2	2018	22,0	15,1
2009	26,3	17,5	2019	27,5	18,1

(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/2020>)

Genç işsizliği oranları 15-24 yaş grubunda incelenirken eğitimli işsizler 20-29 yaş grubunda yoğunlaştığı için Tablo 10' da TÜİK 20-24 ve 25-29 yaş grubu işsizlik oranlarına yer verilmiştir. İşsizlik oranlarına baktığımızda 20-24 yaş grubu işsizlik oranlarının 25-29 yaş grubunun işsizlik oranlarına göre çok daha büyük oranlardadır. Ancak 25-29 yaş grubunun işsizlik oranları genel işsizlik oranlarıyla karşılaştırıldığında daha büyük oranlarda ölçülmüştür.

Tablo 11: 15-24 Yaş Yükseköğretim İşsizlik Oranları ve İşsiz Sayısı

YILLAR	YÜKSEKÖĞ RETİM İŞSİZ ORANI (%)	YÜKSEKÖĞ RETİM İŞSİZ SAYISI	YILLAR	YÜKSEKÖĞ RETİM İŞSİZ ORANI (%)	YÜKSEKÖĞ RETİM İŞSİZ SAYISI
2000	28,3	73 Bin Kişi	2010	32,5	164 Bin Kişi
2001	30,7	77 Bin Kişi	2011	30,0	169 Bin Kişi
2002	38,3	109 Bin Kişi	2012	28,5	178 Bin Kişi
2003	38,8	133 Bin Kişi	2013	29,2	195 Bin Kişi
2004	39,8	138 Bin Kişi	2014	28,3	197 Bin Kişi
2005	30,5	114 Bin Kişi	2015	29,5	227 Bin Kişi
2006	27,2	107 Bin Kişi	2016	30,8	263 Bin Kişi
2007	28,5	122 Bin Kişi	2017	34,4	320 Bin Kişi
2008	29,8	138 Bin Kişi	2018	30,6	287 Bin Kişi
2009	33,2	157 Bin Kişi	2019	35,6	353 Bin Kişi

(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/2020>)

Tablo 11'de verilen 15-24 yaş grubunun yükseköğretim işsizlik oranları ve işsiz sayısı 2000 yılından 2019 yılına kadar çeşitli dalgalanmalar yaşamış bazı yıllarda düşüş bazı yıllarda artışlar göstermiştir. Özellikle 2002 ve 2009 yıllarında belirgin artışlar görülmektedir. 2001 ve 2009 küresel ekonomik krizlerinin etkisiyle yaşanan ekonomik küçülmeler ekonomik yapılarda değişimlere yol açmış işsizlik oranlarında yükselmeler gözlenmiştir. Genel işsizlik oranlarında olduğu gibi genç işsizlik oranlarına da etki eden ekonomik krizler işsizlik üzerindeki etkisini genç işsizlik oranlarında daha derinden hissettirerek genç işsizlik oranlarında göze çarpan büyümelere yol açmıştır. İşsizlik

oranlarında yıllara göre dalgalanmalar yaşansa da 15-24 yaş grubunda yükseköğretim işsizlik oranları ve işsiz sayısı 2019 yılında tavan bir rakama ulaşmıştır.

Ipsos Sosyal Araştırmalar Enstitüsü tarafından yapılan kamuoyu araştırmalarına göre eğitilmiş gençlerin işsizlik nedenleri şunlardır:

- 1- Türkiye bilgi ve teknoloji anlamında yeterince gelişim yaşamaması,
- 2- Türkiye'deki eğitim sistemindeki eksiklikler ve eşitsizlikler,
- 3- Türkiye ekonomisindeki istikrarsızlıklar,
- 4- Ekonomik krizler,
- 5- İşe alımlarda aranan iş tecrübesi şartı,
- 6- Gençlerin aldıkları eğitim ve mesleki becerilerine yönelik işlere yerleştirilememesi,
- 7- İstihdam alanları oluşturacak girişimci sayısının azlığı,
- 8- Girişimcilere yönelik desteklerin azlığı,
- 9- İş ve işçileri buluşturmaya yönelik hizmetlerin kısıtlılığı,
- 10- İşverenlere yönelik yasal zorunlulukların ağır olması,
- 11- Yaşanan kentleşmeler ve göçler,
- 12- Nüfus artışı ve genç nüfusun fazla oluşu,
- 13- İşsizliğe yönelik sosyal politikaların yetersizliği,
- 14- Hükümetlerin uyguladıkları ekonomi politikaları,
- 15- Üniversite mezunu sayısının her geçen gün artmasıdır,

(<http://www.esassosyal.org/files/arastirmalar/EsasSosyal-Ipsos-Kamuoyu-Issizlik-Arastirma-Sunumu.pdf>, 2016).

1.8 Genç İşsizliğinin Sonuçları

Genç işsizliği, kişisel bir problem olarak başlayıp çözüm bulunmadığı takdirde toplumu dolayısıyla ülkeyi etkileyebilecek çapta bir sorundur. Türkiye nüfus itibarıyla genç nüfus sayısı fazla olan dinamik nüfuslu bir ülkedir. Nüfus artış hızında yaşanan düşüşler Türkiye nüfusunun bu dinamik yapısını ilerleyen yıllarda yerini yetişkin bir nüfusa bırakacağını göstermektedir. Bu nedenle şu anda dinamik bir nüfus yapısına sahip olan Türkiye'nin genç işgücü potansiyelini ekonomik kalkınma için iyi değerlendirmesi gerekmektedir. Ülkedeki genç nüfusun bilgi ve donanımına göre istihdam edilmesi ve ekonomik kalkınmaya destek olması hem birey hem de ülke açısından büyük bir sorun olan genç işsizliğine yönelik atılmış önemli bir adım olacaktır. Birey açısından da bir işe sahip olmak kişinin kendisine olan güven duygusu ve kendisine duyduğu saygının önemli bir kaynağı olacaktır. Bireyin yaşadığı işsizlik sorunu kendisine duyduğu saygıyı ve güveni azaltarak yeni sorunlara neden olur (Sayın, 2011: 43-44).

Genç işsizliğinin bazı sonuçları vardır:

- 1- Genç işsizliği genç işgücünün tam kullanılamamasından dolayı ülke ekonomisine ek bir maliyet olacaktır.
- 2- Genç işsizliği beraberinde yoksulluk ve sosyal dışlanma problemlerini beraberinde getirecektir.
- 3- Genel işsizlik problemlerinin yanında yaşanan genç işsizlikleri sosyal ve ekonomik açıdan daha ciddi problemlerin ortaya çıkmasına neden olacaktır. İşsizlik sorunu yaşayan gençler toplum ve kurallara olan bağlılıklarını yitirerek suç işlemeye yönelmektedirler.
- 4- İşsizlik sorunu bireyin kendisini değersiz hissetme, işe yaramadığını düşünme, hayata karşı olan umudunu yitirme, bireyin sosyal yaşamdan kendisini soyutlaması ve intihar eğilimine yöneldiğini gösteren çalışmalar mevcuttur.
- 5- Sosyal anlamda ise işsizlik özellikle aile kurumuna zarar vermektedir.
- 6- İşsizlik birçok toplumsal sorunu beraberinde getiren büyük çaplı bir problemdir (Bayraktar, 2013: 26-27).

Genç işsizliğin neden olduğu ekonomik sonuçlar:

- 1- Genç işgücünün istihdama dâhil edilerek üretime katılamaması emek piyasasında önemli üretim kayıplarına neden olarak ekonomik açıdan topluma ek bir maliyet olmaktadır.
- 2- Genç işsizliği sosyal güvenlik gelirlerinin kaybına ve sağlık harcamalarındaki artışa neden olmaktadır.
- 3- Bireysel anlamda ise genç işsizliği kişinin herhangi bir gelire sahip olmamasından dolayı yoksulluk sorununu beraberinde getirmektedir.
- 4- Genç işsizler toplum ve ülke açısından sosyal ve ekonomik kayıplara neden olmakta ve tehdit olarak görülmektedir (Yazar Aslan, 2015: 74).

Genç işsizliğin neden olduğu psikolojik sonuçlar:

- 1- Uzun süreli işsizlik sorunu; genç işsizlerde gerginlik, depresyon, uyku problemi, özgüven eksikliği, kendini yetersiz görme, korku, endişe, moralsizlik, gelecek kaygısı gibi sorunlara yol açmaktadır.
- 2- İşsizlik sorunu yaşayan gençler; uyum sağlamada zorluk yaşama, sıkıntı- stres, mutsuzluk ve çaresizlik gibi olumsuz duygu durumlarına daha yatkın oldukları, iş sahibi olan gençlere göre daha sıkıntılı oldukları ve yalnızlık problemi yaşadıkları, depresyon, kin ve somatik hastalıklara sahip oldukları yapılan araştırmalarda gözlemlenmiştir.
- 3- Uzun süreli işsizlik problemi yaşayan genç işsizlerde ise yapılan araştırmaların sonuçlarına göre psikolojik sorunlarda artış görülmektedir.
- 4- Yapılan araştırmalarda işsizlikle intihar eğilimi, alkol ve sakinleştirici kullanımında ilişkiler olduğu görülmektedir.
- 5- İşsizlik sorunu yaşayan kişinin aile içerisindeki rolüne göre yaşadığı işsizlik probleminin etkilerinde farklılıklar gösterebilmektedir. Ayrıca işsizlik yaşayan kişinin yaşı da bu etkilerde farklılıklara yol açmaktadır (Yazar Aslan, 2015: 75).

Şekil 5: İşsizlik Öncesi ve İşsizlik Döneminde Yaşanan Değişimler

İŞSİZLİK ÖNCESİ	İŞSİZLİK DÖNEMİ
<i>Gelirin varlığı</i>	<i>Gelirin yokluğu</i>
<i>İş kimliği ve statü</i>	<i>Statü kaybı</i>
<i>Gelişmiş sosyal ilişki</i>	<i>Yetersiz sosyal ilişki</i>
<i>Kolektif çaba ve amacın bir parçası olma</i>	<i>Belirsizlik ve tekil amaç (iş bulma)</i>
<i>Ekonomik ve sosyal nitelikli aktivitelere katılım</i>	<i>Sosyal aktivitelerden kaçış</i>
<i>Düzenli bir yaşam</i>	<i>Düzensiz ve plansız bir yaşam</i>
<i>Psikolojik ve fiziksel sağlık</i>	<i>Psikolojik ve fiziksel değişimler</i>
<i>Yaşam sevincinin varlığı</i>	<i>Yaşam sevincinin yitirilmesi</i>

(Kaynak: Yılmaz, Fidan ve Karataş, 2010: 169)

Yılmaz vd. tarafından hazırlanan Şekil 5'e baktığımızda bireyin sahip olduğu iş aynı zamanda bireye bir gelir, iş kimliği ve statü kazandırır. Kişinin, gelişmiş bir sosyal ilişki içerisinde olmasını sağlar. Kişinin, kolektif bir çabanın ve kolektif bir amacın içine yer almasını sağlar. İş aynı zamanda bireyin ekonomik ve sosyal aktivitelere katılımına, düzenli bir yaşam sürmesine, psikolojik ve fiziksel açıdan sağlıklı olmasına ve en önemlisi kişinin yaşam sevinci ile yaşamasına katkıda bulunur. Ancak işsizlik sürecini yaşayan kişilerde bu durum tam tersine döner. Kişi ilk başta gelirini kaybeder. İşini kaybeden kişi; kimliğini, statüsünü, içinde yer aldığı sosyal ilişkilerini ve işi sayesinde içerisinde bulunduğu topluluğun kolektif amaçlarını ve çabasını kaybeder. Sosyal aktivitelerden kendisini soyutlar. Düzenin ve planın olmadığı bir yaşam sürmeye başlar. Psikolojik ve fiziksel sağlığının yerini değişimler alır ve kişi yaşam sevincini kaybeder (Yılmaz d. 2010: 169).

1.9 Genç İşsizliğin Neden Olduğu Sosyal Sorunlar

Sosyal sorunlar, dünya gündemini sanayi devrimi sonrasında meydana gelen değişimlerle meşgul etmeye başlamıştır. Sanayi devrimi sonrasında sanayileşme faaliyetleri, sanayileşmedeki ilerlemeler, üretim artışları, teknolojik ilerlemeler beraberinde birçok değişimi getirmiştir. Ancak bu değişimlerin neden olduğu sorunlarda sanayileşmenin etkisi olarak ortaya çıkmıştır. Sanayileşme, yeni bir sınıf ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan bu yeni işçi sınıfı, sanayileşme koşullarının ilerlemesiyle yeni problemler yaşamaya başlamıştır. Ancak sanayileşme yeni bir olay ve beraberinde getirdikleri değişimler yeni değişimler olduğu için ortaya çıkardığı sorunlarda daha önce tarihte benzerine çok rastlanılmamış problemler olmuştur. Avrupa'da sanayi devrimiyle birlikte toplumun bir bölümü için zenginlik ve hayatın kolaylaşması durumu yaşanırken diğer bölümü yoksulluk ve kötü hayat şartlarıyla mücadele etmeye başlamıştır. İşçi sınıfındakiler hem fabrikalarda hem de evlerinde çok kötü şartlarda hayata devam ederken aldıkları düşük

Ücretler ise onları yoksulluğa sürüklemiştir. Devletler bu dönemde liberal politikaları benimsediği için yaşanan bu eşitsizlikler karşısında sosyal adaleti sağlamaya yönelik girişimlerde bulunmamıştır. Sanayi devrimi sonrasında ocuk işçiler, gecekondulaşma, g dalgaları ve beraberindeki problemler, açlık, yoksulluk, hastalık, uzun çalışma saatleri, kötü şartlarda çalışma, düşük ücret problemleri, ücret eşitsizliği gibi sosyal sorunlar yaşanmaya başlamıştır (Kaya, 2014: 14).

Sosyal sorun, toplumun büyük bir kısmına etki eden ve çözümü de ancak toplum tarafından üretilecek bir olgudur. Bir sorunun sosyal (toplumsal) bir sorun olarak kabul görmesi için belirli bir toplumsal grup tarafından istenmeyen bir durum olarak görülmesi şartı vardır. Ve yine bir sorunun sosyal bir sorun olarak kabul görmesi için bu sorunun çözümünün toplumsal bir çözüm olması gerekmektedir (Kaya, 2014: 14-15).

Adak'a (2010: 106-113) göre; işsizlik ilk anlamda her ne kadar ekonomik anlamda bir gelir kaybı olarak görülse de gelir kaybı işsizlikle birlikte yaşanan önemli sorunlardan biri olup işsizlik beraberinde birçok sorunu getirmektedir. Çünkü birey toplum içerisinde bölüşülmüş olan işblmlerinden birinde yer almakta ve işi sayesinde toplumsal işbölümündeki görevini yerine getirmektedir. Oysa kişi işsiz kaldığında bu toplumsal işbölümünden mahrum kalarak toplumdaki konumunu kaybetmektedir. Bu bireyin toplum ile arasındaki bağları koparacak ve bireyi toplumsal dayanışmadan alıkoyacaktır. İşsizliğin beraberinde getirdiği sosyal sorunlar şunlardır:

1- Aileyle ilgili olan problemler: İşsizliğin etkilediği en önemli kurum ailedir. Özellikle aile geçiminin bir tek aile bireyi tarafından sağlandığı ailelerde bu etkinin derecesi daha büyümektedir. Aile, en büyük sosyal destektir ancak işsizlikle beraber birey bu sosyal desteğini kaybedebilmektedir. Yapılan araştırmalarda, işsiz kalan aile bireyleri aileleri tarafından dışlandıklarını ve kendilerini yalnız hissettiklerini dile getirmiş kendilerini yalnız bıraktıkları için diğer aile bireylerine karşı öfke duyduklarını dile getirmiştir. Yine işsiz kalan bireyler işsiz kaldıktan sonra çevresindekilerin ona karşı olan tutumlarında bir olumsuzluk olduğunu, işsizlikten dolayı kendilerini bir baskı altında hissettiklerini ve aile içerisinde huzursuzluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. İşsizlik probleminin aile üzerindeki olumsuz etkilerinden biri de boşanma riskini arttırmasıdır. Gençlerde bu durum biraz daha farklı olmaktadır. Genç işsiz için en büyük sosyal destek ailesi olmakta ve en büyük desteği ailesinden görmektedir. Ancak genç işsizliğinin özellikle erkek genç işsizler üzerindeki olumsuz etkisi ise evlenmeye ve aile birliği kurmaya engel olması, evlenmeleri geciktirmeye neden olmasıdır.

2- Yoksulluk: İşsizlik problemi beraberinde başka bir problem olan yoksulluğu getirmektedir. Yoksulluk ve işsizlik birbirine kaynaklık etmektedir. İşsizlik, beraberinde gelen yoksulluk ardından kötü sağlık koşullarını, kötü beslenmeyi beraberinde getirmektedir. Yani işsizlik bir zincirin halkaları gibi beraberinde birçok sosyal sorun getirmekte ve bu sorunlara kaynaklık etmektedir.

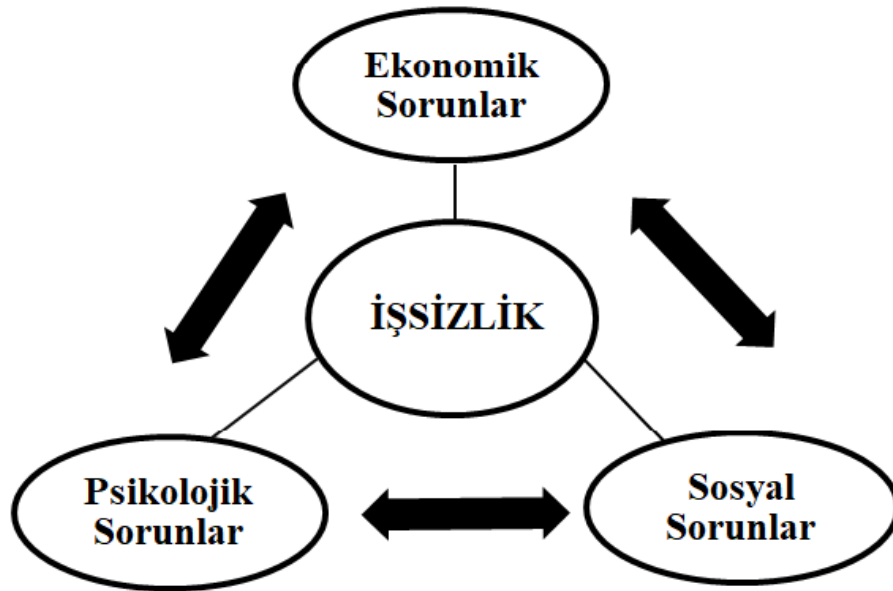
3- Suç: İşsizlik, zgven eksikliği yaşayan işsiz bireyi suça yönelten nedenlerden birisidir. İşsizlik bireyin toplumsal norm ve değerlere olan bağlılığını zedelemekte, toplumsal norm ve değerlere aykırı davranışlarda bulunmasına neden olmaktadır.

Türkiye’de işsizliğin arttığı dönemlerde özellikle mala karşı işlenen suç oranlarında da artışlar görülmektedir.

4- İntihar: İşsizlik, bireyin yaşamını etkilemekte ekonomik ve sosyal anlamdaki alışkanlıklarını değiştirmektedir. Yaşam kalitesi düşen işsiz birey, kendisini toplumdan soyutlamaktadır buda bireyin sosyal dışlanmışlık yaşamasına neden olur. Yaşanan tüm bu sorunlar bireylerin intihara yönelmelerine neden olabilmektedir. Durkheim, intiharlar üzerine yaptığı sosyolojik çalışmada anomik intiharların özellikle ülkelerin toplumsal düzenlerinin bozulduğu ekonomik kriz dönemlerinde arttığını ortaya koymuştur.

Çalışmak aynı zamanda sürekliliği ve düzeni beraberinde getiren toplumsal bir faaliyet olması bakımından işsiz kişiler bu toplumsal faaliyetten mahrum kalmaktadır. İşsiz bireylerin; uzun süre işsiz kalmaları, iş arama çabalarına rağmen bir iş bulamamaları işsiz kişinin bu durumdan ilk olarak bireysel olarak etkilenmelerine neden olacak bu bireysel etkilerin sonucu geçen süre zarfında toplumsal etkilere dönüşerek bireylerin yaşadığı işsizlik problemleri toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkacaktır. İşsiz birey, yaşadığı bu problemlere bir nebze olsun çözüm olacağını düşünerek kayıt dışı istihdama ya da haklarından yoksun olduğu kötü şartlarda ve düşük gelirle çalışmaya razı olacak bu durum ise daha ciddi sorunlara yol açacaktır. İşsizlik probleminin toplumun genelinde yayılması toplumsal düzene olan bağlılığı azaltacak kişide nefret duygularına yol açacak bu durumun devam etmesi durumunda toplumsal bir bölünme ve çatışma ortaya çıkacaktır. Uzun süreli işsizlik sorunları; bireyleri alkol kullanımı, sigara ve uyuşturucu madde bağımlılığı, aşırı uyku haline yönlendirecek bu durum ise hem birey için hem de içerisinde bulunduğu toplum için daha büyük bir sorun olamaya devam edecektir (Yazar Aslan, 2015: 74-75).

Şekil 6: İşsizlikte Etkileşim Döngüsü



(Kaynak: Yılmaz vd. 2010: 170)

1.10 İşsizliğe Karşı Başvurulan Sosyal Politika Tedbirleri

Sosyal politika; İngiltere’de gerçekleşen sanayi devrimi sonrasındaki zengin sınıfların daha çok zenginleşmesi işçi sınıfının ise yaşadıkları sefaletin sonucunda toplumdaki eşitsizliklere ve yoksulluğa karşı alınan önlemlerdir. Sosyal politika, sanayileşme ve ekonomide liberal kapitalizm politikalarının uygulandığı ve ağır sonuçlarının yaşandığı Avrupa’da hem kapitalist sistemin korunmasını hem de toplumun alt kesimlerinde sefalet çeken grupların sorunlarının gidererek toplumda refah ve huzuru amaçlamaktadır. Sosyal politikalar her ne kadar işçi sınıfının sorunlarını gidermeye yönelik olsa da zaman içerisinde işçi sınıfı da dâhil olmak üzere toplum içerisindeki refahtan yoksun alt sınıfların sorunlarına yönelmiştir. Sosyal politikalar; toplumun farklı kesimlerine ve sosyal problemlere yönelerek, toplumdaki tüm bireylerin hayatlarını iyileştirmeyi ve toplumdaki bireylerin refahlarını sağlayan bir vatandaşlık hakkı olmuştur. Günümüzde sosyal politikanın boyutları çok daha büyük sınırlara ulaşmış ve toplumu olumsuz etkileyen her türlü sosyal sorunlara yönelik çözümler sosyal politikanın alanına girmiştir (Bozkır Serdar, 2015: 1-6).

Sargutan (2006: 148- 153) işsizliğe karşı alınan sosyal politika tedbirlerini şöyle açıklamıştır:

1- Tam İstihdam: İşsizliğe yönelik alınan tedbirlerin ilk adımı tam istihdamın sağlanmasına yönelik adımların atılmasıdır. İşsizliğe yönelik diğer sosyal politika tedbirleri tam istihdamdan sonra gelmektedir. Tam istihdamın hedefi işgücü içerisinde yer alan işsizlerin oranının %5’in altına düşürülmesidir. Tam istihdamın sağlanması için; yeni iş imkânları oluşturmaya öncelik verilmeli, istihdamı arttırmaya atılan adımlar teşvik edilmelidir. Ekonomik anlamda öncelikler iş alanlarının açılmasına yönlendirilmelidir. Devletler ekonomik alanda düzenlemeler yapmalı, gerektiğinde yeni iş imkânları oluşturmak için gerekli riskleri üstlenmeli, toplumsal yardımlaşmadan yararlanmalı ve vasıflı işgücü oluşturulmasına yönelik adımlar atmalıdır.

2- Aşırı Nüfus Artışı: İşsizliğin en başat nedenleri arasında bulunan hızlı nüfus artışı aynı zamanda işsizliği uzun süreli devam eden kronik bir sorun haline dönüştürmektedir. Nüfus; ülkeler için bir zenginlik olmakla birlikte bu zenginliğin değerlendirilemediği, işgücünün büyük oranlardaki işsizlikle israf edildiği durumlarda ise nüfus hem devlet hem de çalışanlar için üretici değil tüketici sınıf olarak görülmektedir. Bu nedenler ülkeler nüfusu ve ekonomik gelişmelerinin birbiriyle dengeli olarak ilerlemesi için aile planlaması ve doğum kontrol uygulamalarına yönelmektedir.

3- Göç: İşsizlik nedeniyle kırsal kesimlerden kentlere göç eden işsizler; kentlerde yeni sosyal sorunlara neden olmakta ve şehirlerdeki işsizlerin arasına katılarak işsizliği daha büyük rakamlara çıkarmaktadırlar. Bu nedenle ülkeler bu göçleri önlemeye yönelik; kırsal alanların geliştirilmesi, iş ve gelir imkânlarının artırılması, toprak reformu, çiftçilere yönelik krediler verilmesi gibi sosyal politika tedbirlerine yönelmektedir.

4- Gizli İşsizlik: Bir işsizlik türü olan gizli işsizlikte kişiler bir işte çalışmalarına rağmen kayıt dışı çalıştıkları için gizli işsizlik grubunda yer alırlar. Gizli işsizliği önlemek için ülkeler özellikle kırsal kesimden gelip şehirlerde kayıt dışı çalışanlar için kırsal kesimlere

yönelik sosyal hizmetler sunmakta ve göçü engellemeye yönelik alınan tedbirlerini devam ettirmektedir.

5- Mevsimlik İşsizlik: Tarım faaliyetlerinin yavaşladığı ya da durduğu dönemlerde ortaya çıkan işsizlik türüdür. Bu işsizlik türünün önlenmesi için yoğun tarıma geçilmesi, tarım arazilerinin küçülmesinin önlenmesi, tarımın teşvik edilmesi, tarıma dayalı sanayilerin teşvik edilmesi gibi önlemler alınmaktadır.

6- Kısmi İşsizlik: Ülkelerin özellikle ekonomik kriz dönemlerinde kitlesel işsizliği önlemeye yönelik olarak aldığı tedbirdir. Bu tedbirde çalışanlar belli gün ve saatlerde çalışırlar geri kalan gün ve saatlerde ise kalan işler işsizlere yaptırılır ve ücretler paylaşılır.

7- İşgücünün Eğitilmesi: İşgücünün, vasıflı hale getirilmesi işsizliğe yönelik uygulanan sosyal politikalardan biridir. İşgücünün aranan vasıflı elemanlara yönelik olarak eğitilmesi boş kalan işlerin ve işsizlerin buluşturulmasıdır.

8- Teknoloji: Teknolojik gelişmeler hem yeni iş alanlarının oluşumunu hem de işsizliği beraberinde getirmektedir. Sanayileşmenin yaşandığı ve teknolojik gelişmelerin hızlı yaşandığı ülkelerde teknolojik gelişmeler bazı mesleklerin ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Bu nedenle ülkeler teknolojik gelişmelere yönelik sosyal politika tedbirlerine yönelmek zorunda kalmıştır.

9- Yurt Dışında İşe yerleştirme: Ülkeler, işgücüne yönelik istihdamların yetersiz kalması durumunda işgücünün yurtdışında çalışmasına yönelik adımlar atabilmektedir. Yapılan karşılıklı anlaşmalarla yurtdışında çalışacak kişilerin hakları garanti alınır. Ancak uygulanan yurt dışı politikaları işsizliğe yönelik kalıcı bir çözüm üretmemektedir.

10- İşsizlik Sigortası: İşsizlik güvencesi, çalışan bireylerin işsiz kaldıkları süre içerisinde işsizliğin beraberinde getirdiği olumsuz sonuçları ortadan kaldırmak için alınan önlemlerdir. İşsizlik güvenceleri diğer ülkelerde farklı olarak uygulanmakla birlikte Türkiye’de kıdem tazminatı ve işsizlik ödeneği olarak sağlanmaktadır. Kıdem tazminatı, çalışan kişinin işten çıkarılması durumunda kıdem tazminatı alma şartlarını sağlıyorsa çalıştığı yıl esas alınarak işveren tarafından ödenen toplu ödemedir. İşsizlik ödeneği ise çalışan kişilerin işsiz kalmaları durumunda işsizlik ödeneği alma şartlarını sağlıyorsa çalıştığı süre esas alınarak İşsizlik Sigortası Fonundan yapılan ödemelerdir.

11- Hukuki Düzenlemeler: İşsizlikle mücadelede uygulanan politikalardan biri de hukuki düzenlemelerdir. Çalışma, işe alım, işten çıkarma, ücretler, işçi ve işverenlerin sosyal ve ekonomik hakları gibi konularda düzenlenen kanunlarla istihdam alanlarında istikrarlı ve güvenli çalışma ortamları sağlanmaktadır.

1.11 Sosyal Hizmet

Bu bölümde sosyal hizmet ve sosyal çalışmacı kavramları açıklanacak, sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayılarından bahsedilerek sosyal hizmet mezunları arasında yaygınlaşan işsizlik problemi üzerinde durulacaktır.

1.11.1 Sosyal Hizmet Nedir?

Sosyal hizmet, sosyal değişimi; insan hakları ve sosyal adalet kavramlarını odağa alarak gerçekleştirmek için dinamik unsurlar olan bireyleri, grupları ve toplulukları iyilik halleri yüksek, güçlü ve özgür kılmayı amaçlayan uygulamalı bir bilim ve meslektir (Yıldırım ve Yıldırım, 2008: 5).

Sosyal hizmet; özgür bireyler, örgütlü toplumlar ve güçlü demokrasilere sahip sosyal hukuk devletleri için var olan bir bilimdir. Barış, gelişme ve katılım ilkelerini prensip edinerek, bireylerin ve toplumların gelişim ve değişimlerini hedefleyerek demokratik, bilimsel ve teknolojik gelişmelere açık toplumları istemektedir. Ekonomik ve sosyal gelişmenin ahenk içerisinde olduğu; çelişki, sosyal eşitsizlik ve adaletsizliklerden uzak bir toplum için çalışmaktadır. Bu toplumu sağlamak için yapısal ve bütüncül olarak çeşitli plan, program, politikalar ve çözüm odaklı uygulamalar ortaya koymaktadır. Mesleki etik, felsefe ve belirli ilkeler doğrultusunda, insana ve topluma yardımcı olmayı hedefleyen, insan etkileşimi odağında yetişmiş ve gerekli eğitimi almış kişiler tarafından insan ve topluma hizmet sunan uygulamalı bir meslektir (Yıldırım ve Yıldırım, 2008: 11).

Sosyal hizmet, bireyi ve bireyin içerisinde yer aldığı çevreyi ele alarak gerektiğinde bireyin içerisinde bulunduğu çevreyi değiştirmesini sağlayarak bireye en yüksek düzeyde yardım etme işlevidir. Sosyal hizmet, çeşitlilik ve farklılıklar içeren bir meslektir. Kimi meslek elemanları birey ve ailelerle ilgilenirken farklı meslek elemanları çocuklarla ilgilenir. Farklı gruplarla, yaşlılarla, kadınlarla, gençlerle, yoksullarla ilgilenen meslek elemanları da bulunmaktadır (Sheafor ve Horejsi, 2015: 19-20).

Sosyal hizmet; bireylerin sosyal işlevselliklerini arttırmayı, bireylerin kapasitelerini güçlendirme ve yenilemeyi, amaçlara yönelmek için toplumsal koşulları bu amaçlara ulaşmada uygun bir hale getirmek için birey, aile ve gruplara ve topluluklara yardımı amaçlayan mesleki bir harekettir (Zastrow, 2014: 6).

Sosyal hizmet; insanlara, diğer insanlar ve doğayla olan ilişkilerini düzenlemede yardımcı olmayı amaçlayan; amaçladığı yardımı birey, grup ve toplum düzeyinde gerçekleştiren; sosyal hizmetler, sosyal refah ve sosyal güvenlik alanlarındaki sorunlara yönelen; insan, toplum ve sosyal çalışma alanlarında mesleki ahlak kurallarına uygun eğitim almış kişiler tarafından uygulanan bir meslektir (Kongar, 1972: 42).

Sosyal hizmetin diğer disiplinlerden ayrıldığı beş boyut bulunmaktadır; ilk olarak mesleğini icra eden sosyal çalışmacılar zor ve karmaşık dahi olsa bireylerin sorunlarına ve bu sorunların nedenlerine odaklanmalıdırlar. İkinci boyut, bireyin sosyal çevresinin değişimine odaklanılmalıdır. Üçüncü boyut, sosyal çalışmacılar müracaatçıların savunuculuklarını yapma ihtiyacı hissetmektedirler. Dördüncü boyut sosyal hizmet mesleği değerlerin özü olan maneviyata duyulan bağlılık ve maneviyata verilen önemdir. Son boyut ise müracaatçının kendi kaderini tayin etme hakkına duyulan saygı ve önemdir (Apak, 2018: 48).

Sosyal hizmetin faaliyet alanı geniştir. Sosyal hizmet müracaatçısı; bir birey, aile, grup ya da toplum olabilir. Müracaatçı çeşitliliği nedeniyle sosyal hizmette müracaatçı sistemi tüm boyutlarıyla ele alınmaktadır. Mikro düzey bir uygulamada birey ve bireyin

çevresindeki kişiler (eşler arasındaki ilişkiler, anne- çocuk ilişkisi vb.) ele alınırken mezzo düzeydeki bir uygulamada örgütler veya kurumsal düzeyde gerçekleştirilen (okul grupları, iş yeri grupları, terapi grupları vb.) uygulamalar ele alınır. Makro düzeyde bir uygulamada ise örgütlerle, devlet hatta bütün olarak toplumla çalışmayı gerektiren uygulamalar sosyal hizmetin içinde yer almaktadır (Duyan, 2012: 29).

Sosyal hizmet, insanlara yardım etme düşüncesini uygulamaya çevirerek bu uygulama içerisinde değişim, gelişim, yetkinleşme ve bilimselleşmeyi içeren bir meslektir. Sosyal hizmet, daha önceleri sosyal refah kavramının içerisinde değerlendirilirken kendi sınır ve odaklarını belirleyerek özgünleşmiştir. Sosyal hizmet diğer sosyal ve davranış bilimlerinden de yararlanarak kendine yeni sistem ve teoriler belirlemiş ve kendine özgü bir meslek halini almıştır (Şeker, 2013a:15).

Mesleklerin bir gereksinim olarak görülmesini ve ortaya çıkını sağlayan bazı hareketlilikler vardır. Sosyal ve beşeri bilimler için bu hareketliliklerin kaynağı insan ve insanın içerisinde yaşadığı toplumlardır. İnsan ve içerisinde yaşadığı toplumdan doğan toplumsal sorunlardır. İnsan toplum etkileşimi sonrasında ortaya çıkan bu toplumsal sorunların çözümüne ulaşma isteği meslekleşmenin temelini oluşturmuştur. Sosyal hizmet de diğer sosyal ve beşeri bilimler gibi insan ve toplum ilişkisinin sonucunda ortaya çıkan sosyal sorunlara yönelik çözümlerin profesyonelleşmesi için meslekleşme yoluna girmiştir. Meslekleşme sürecine girmeden önce sosyal hizmet ilk olarak sıkıntı içerisindeki bireylere gönüllü olarak hayır yapan hayırseverler ve kilise temsilcileri tarafından sağlanmıştır (Şeker, 2013a: 24).

1800'lü yıllara kadar sosyal hizmet dinsel ve gönüllü çalışmalarda görülmüştür. Sosyal hizmet ve sosyal hizmet eğitime duyulan ihtiyaçlarla birlikte 1873 yılında Londra'da kurulan hayır derneklerinin konferanslarıyla sosyal hizmet yeni bir nitelik kazanmıştır. Bu konferans sayesinde sosyal hizmet eğitime ilk adım atılmış ve bu eğitimlere 1898'de New York'ta açılan yaz okulu eklenmiştir. Bu ilk eğitimlerin ardından 1899'da Amsterdam'da ilk sosyal hizmet eğitimi veren sosyal hizmet okulu kurulmuştur. Bu eğitimlerin ortaya çıkışıyla birlikte sosyal hizmette mesleki eğitimin bir ön koşul olduğu kabulü benimsenmiş ve bu kabul ülkeler ve ardından tüm dünya da yaygınlık göstererek sosyal hizmetin meslek olarak görülmesi evrensel bir nitelik kazanmıştır (Özdemir, 2018: 20).

Sosyal hizmet eğitiminin Türkiye'de başlaması diğer Avrupa ülkeleri kadar eski olmayıp 1960'lı yıllara uzanmaktadır. Türkiye'de sosyal hizmet eğitimi ilk defa Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın Sosyal Hizmetler Enstitüsü Kuruluş Kanunu'na bağlı olarak 1961 yılında Sosyal Hizmetler Akademisi'nin kurulması ve lise mezunu olan kişilere dört yıllık bir sosyal hizmet eğitimi verilmesiyle sağlanmıştır. 1961 yılında kurulan Sosyal Hizmet Akademisi Yükseköğretim Kanunu ile Hacettepe Üniversitesi'ne bağlanmıştır (Şeker, 2013a: 38).

1982 yılında Hacettepe Üniversitesi bünyesinde toplanan sosyal hizmet eğitimi 2002-2003 yılında Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü'nün açılışına kadar sosyal hizmet eğitiminin öncü ve köklü kuruluşu olmaya devam etmiştir. Sosyal hizmet eğitimi veren ikinci üniversite olan Başkent Üniversitesi ise ilk sosyal

hizmet mezunlarını 2006 yılında vermiştir. 2006 yılının Nisan ayında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, Hacettepe Üniversitesi'nin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesine bağlı Sosyal Hizmet Bölümü olarak isim değiştirilerek sosyal hizmet eğitime devam etmiştir. Yine bu dönemde Adnan Menderes Üniversitesi (Aydın), Süleyman Demirel Üniversitesi (Isparta), Selçuk Üniversitesi (Konya) ve Sakarya Üniversitesi 2006-2007 eğitim-öğretim yılında sosyal hizmet bölümlerinin ilk öğrencilerini alarak sosyal hizmet eğitime başlamışlardır. 2008 yılına gelindiğinde sosyal hizmet eğitimi veren üniversite sayısı beşe yükselmiştir. 1963 yılından 2008 yılına kadar sosyal hizmet mezunu olanların sayısı yaklaşık olarak 4000 kişiyi bulmuştur (Yıldırım ve Yıldırım, 2008: 43-44).

Sosyal hizmet eğitimi uzun yıllar Hacettepe Üniversitesi'nin tekelinde kalmış ancak 2000'li yıllardan sonra Türkiye'de sosyal hizmet mesleği ve disiplini açısından büyük değişimler yaşanmaya başlamıştır. Büyük bir çoğalma ve değişimin yaşandığı son yirmi yılda birçok şehirde farklı üniversitelerde sosyal hizmet bölümleri açılmış ve her yıl mezun verilen öğrenci sayısı yirmi binleri aşmaya başlamıştır (Özdemir, 2018: 21).

1983 yılında yürürlüğe giren 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Kanunu ile sunulan sosyal hizmetler resmi nitelik kazanmıştır. SHÇEK'in amacı yardıma, korunmaya ve bakıma muhtaç olan çocuklara, yaşlılara, kadınlara, engellilere ve ailelere gerekli sosyal hizmet müdahalelerinin uygulamaktır. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu sadece kurum bakımı değil Türkiye'de sosyal hizmetin profesyonel olarak sunulmasının ilk aşamasıdır (Şeker, 2013b: 197-198).

Sosyal hizmet alanında belirleyici temel kanun olarak 1983 yılında çıkarılan 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu 03.06.2011 tarihli 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Sosyal Hizmetler Kanunu olarak değiştirilmiştir (Akbaş, 2013: 228).

2011 yılında 6223 sayılı kanunla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuş ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesine dâhil edilmiştir. 2011 yılında kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Türkiye'de sosyal refah alanındaki hizmetleri tek çatı altında toplamak amacıyla kurulmuştur. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde farklı gruplara yönelik hizmetler için hizmet birimleri kurulmuştur. Bu birimler Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Denetim Hizmetleri Başkanlığı ve Şehit Yakınları ve Gaziler Dairesi Başkanlığıdır (Şeker, 2013b: 197-198).

2018 yılında çıkarılan kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak isim değiştirmiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde yer alan hizmet birimleri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı çatısı altında hizmetlerine devam etmektedir. Bu hizmet birimleri ve görevleri şunlardır:

- 1- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri; bakanlık bünyesinde aile ve topluma yönelik koruyucu, önleyici, geliştirici, eğitici, rehabilite ve rehberlik edici sosyal hizmetlerin yürütülmesini ve bu hizmetlerin koordinasyonunu sağlamaktır.
- 2- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri; bakanlık bünyesinde çocuklara yönelik koruyucu, önleyici, geliştirici, eğitici, rehabilite ve rehberlik edici sosyal hizmetlerin yürütülmesini ve bu hizmetlerin koordinasyonunu sağlamaktır.
- 3- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün görevleri; bakanlık bünyesinde kadınlara yönelik koruyucu, önleyici, geliştirici, eğitici, rehabilite ve rehberlik edici sosyal hizmetlerin yürütülmesini ve bu hizmetlerin koordinasyonunu sağlamaktır.
- 4- Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri; bakanlık bünyesinde engelliler ve yaşlılara yönelik koruyucu, önleyici, geliştirici, eğitici, rehabilite ve rehberlik edici sosyal hizmetlerin yürütülmesini ve bu hizmetlerin koordinasyonunu sağlamaktır.
- 5- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün görevleri; yoksullukla mücadele ve sosyal yardımlara yönelik stratejiler ve politikaların oluşturulması için gerekli çalışmaları yürütmek, belirlenen strateji ve politikaların uygulanmasını sağlamak ve değerlendirmektir.
- 6- Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü'nün görevleri; bakanlık bünyesinde şehit yakınları ve gazilere sunulan sosyal hizmetlerin yürütülmesini ve bu hizmetlerin koordinasyonunu sağlamaktır (Şeker, 2013b: 198-210; <https://ailevecalisma.gov.tr/#>, 2020).

1.11.2 Sosyal Hizmetin Amacı

İnsanı odak noktasına alan mesleklerin amacı; insanların mutluluğu, insanların gelişmesi ve insanların refahı gibi soyut özellikler taşımaktadır. Sosyal hizmetin (sosyal çalışmanın) amacı, insanı odak noktasına koyan tüm mesleklerde olduğu gibi insanların daha iyi yaşaması, gelişmelerinin sağlanması, refaha kavuşması ve tüm bu amaçlarla birlikte insanların sosyal çevreleri ve doğayla olan ilişkilerinin düzenlenmesine yardımcı olmaktır (Kongar, 1972: 26).

Sosyal bilimlerde olduğu gibi sosyal hizmet de mesleki olarak insanı sosyal bir varlık olarak ele almaktadır. İnsanlar sosyal varlıklardır ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için diğer insanlarla etkileşim halindedirler. Sosyal hizmette böyle güçlü bir sosyal etkileşim ağı içerisinde olan insanların sosyal işlevselliklerini arttırmayı yani insanlar arasındaki karşılıklı olan bağları ve insanlar arası sosyal ilişkilerin gücünü, karşılıklı ilişkilerin kalitesini ve etkililiğini arttırmayı amaçlamaktadır (Sheafor ve Horejsi, 2015: 23).

Sosyal hizmetin amaçları:

- 1- İnsanların iyilik hallerini sağlamak ve iyilik hallerini arttırmak,
- 2- İnsanların diğer insanlarla olan ilişkilerini düzenlemesine yardımcı olmak,
- 3- İnsanların sorunlarla baş etme kapasitelerini ve sorun çözme becerilerini geliştirmelerini sağlamada yardımcı olmak,

- 4- Sosyal hizmetin gelişmesi için sosyal politikaların geliştirilmesi için çaba göstermek,
- 5- İnsanların sosyal işlevselliklerini sağlamada yardımcı olmak,
- 6- İnsanların üretkenliklerini ve yaratıcılıklarını ortaya çıkarmaya çalışmak (Apak, 2018: 53).

Sosyal hizmetin temel amacı; ulusal ve evrensel değerler çerçevesinde çocukların, gençlerin, yaşlıların, kadınların, engellilerin ve diğer dezavantajlı grupların sorunlarını çözmeleri noktasında sosyal işlevselliklerini kazabilmeleri için gerekli kaynaklara ulaşmalarını sağlamak ve toplumda var olan kaynakları doğru yönetmektir. Sosyal hizmet; sosyal iyileşme, toplumsal örgütlenme, ülkenin kalkınması ve toplumsal örgütlenmenin sağlanması için sosyal kurumların ve sosyal politikaların gücünü kullanmaktadır (Yolcuoğlu, 2017: 20-21).

Sosyal hizmetin amaçlarını açıklayan farklı kaynaklarda da görüldüğü gibi sosyal hizmet disiplini insanı odak noktasına alarak insanın dolayısıyla toplumun iyilik halini amaçlamaktadır. Bu üst amaca ulaşmak için de bireylerin; kendi kaderlerini tayin edebilmesini, sosyal işlevselliklerini sağlamalarını, yaşadıkları problemlerle baş etme gücüne sahip olmalarını amaçlamaktadır. İnsanın ve toplumun iyilik halini amaçlayan sosyal hizmetin ideal amacı ise sosyal adaletin sağlandığı ve insan onuruna yakışan bir sistemin sağlanmasıdır. İnsanların sosyal işlevselliklerinin ve sosyal adaletin sağlandığı, insan onuruna yakışır sağlıklı ve bir refah toplumunun oluşması sosyal hizmetin temel çaba ve amacıdır.

1.11.3 Sosyal Çalışmacı

Sosyal çalışmacı; sosyal çalışmanın ilkeleri, uygulamaları ve davranış bilimleri konusunda eğitim almış, etik kurallar doğrultusunda hareket eden sosyal çalışmanın ilke ve uygulamalarını kullanma yeteneğine ve becerisine sahip diplomalı meslek elemanlarıdır (Şeker, 2013a: 15).

Sosyal Çalışmacılar (sosyal hizmet uzmanları); sosyal hizmet alanında eğitim görmüş, toplumda kendi başına ayakta duramayan, sosyal açıdan koruma, bakım ve eğitim gibi ihtiyaçları bulunan kişilere; sosyal hizmetin teori ve pratiklerine uygun olarak, sosyal hizmetin hedeflerini gerçekleştirmekle görevli meslek elemanlarıdır (Seyyar ve Genç, 2010: 681).

Sosyal hizmet mesleği, doğası gereğinde çeşitlilik arz etmektedir. Bu çeşitlilik, farklı insan gruplarıyla olduğu gibi farklı mekânları ve farklı hizmetleri de içermektedir. Sosyal çalışmacılar (sosyal hizmet uzmanları) bu farklılıktan dolayı ihtiyaca göre çocuklarla, ergenlerle, yaşlılarla, bireylerle, ailelerle, küçük gruplarla, örgütlerle ve toplumla çalışabilir. Sosyal çalışmacılar yine sosyal hizmete duyulan ihtiyaç gereğince kimi zaman aile içi şiddet konusunda hizmet sunarken kimi zaman yoksullara yönelik sağlık ve barınma gibi hizmetleri sunmaktadır (Duyan, 2012: 5).

Sosyal hizmet, dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan; çocuklar, gençler, yetişkinler, yaşlılar, kadınlar ve engellilere yönelik gelişim ve koruma hizmetleri sunan bir disiplin aynı zamanda bir meslektir. Sosyal çalışmacılar (sosyal hizmet uzmanları) ise sosyal

hizmetin hedeflerini gerçekleştirmek için yasalar ve politikalar çerçevesinde işlev gören gerektiğinde yeni politikaların uygulanması ve var olan sosyal politikaların değişmesi ve geliştirilmesi süreçlerine katılan meslek elemanlarıdır (Duyan, 2012: 23).

Sosyal Çalışmacılar, müracaatçılara ve bir ifadeyle dezavantajlı gruplara; yani toplum içerisinde yaşayan ancak sosyal haklarından yeterince yararlanamayan, toplum tarafından sosyal dışlanmaya maruz kalmış, ekonomik, sosyal ve siyasal hayatın gerisinde kalan ve gerekli sosyal hizmet müdahaleleriyle sosyal işlevsellikleri yeniden kazandırılmaya çalışılan bireylere, gruplara ve topluluklara sosyal hizmet uygulamalarını sunan üniversitelerin sosyal hizmet lisans bölümlerinden mezun olan meslek elemanlarıdır. Sosyal çalışmacıların sosyal hizmet müdahalesine ihtiyaç duyduğu dezavantajlı gruplar şunlardır: Toplumda sosyal, ekonomik ve siyasal haklarından yeterince yararlanamayan ve şiddet mağduru olan kadınlar. İhmal, istismar ve suça sürüklenme tehlikesi olan çocuklar. İstismar, madde bağımlılığı, suça sürüklenme ve eğitim haklarından yeterince yararlanamayan gençler. İleri yaşa gelerek öz bakım becerilerini kaybeden ve kendi ihtiyaçlarını karşılayamayan yaşlılar. Toplum içerisinde yaşayan ancak ekonomik ve sosyal haklarından yararlanamadığı için sosyal dışlanmaya maruz kalan yoksullar. Tıbbi tedavilerin yanında toplumla bütünleşme süreçlerinde destek verilen madde bağımlıları. Farklı nedenlerden dolayı işitme, görme, zihinsel veya ruhsal engele sahip olan bireyler ve son olarak toplum içerisine dönüş süreçlerinde toplumsal bütünleşmeye katılmalarının sağlanması için sosyal hizmet müdahalesi sunulan mahkûm olmuş gençler ve yetişkin bireylerdir.

1.11.4 Türkiye’de Sosyal Çalışmacıların İstihdam Alanları

Sosyal çalışmacıların istihdam alanları:

- 1- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve bakanlığa bağlı; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri, Sosyal Hizmet Merkezleri, Çocuk Evleri Sitesi, Sevgi Evleri, Kadın Sığınma Evleri, Rehabilitasyon Merkezleri, Huzurevleri,
- 2- Yerel Yönetimler ve Yerel Yönetimlere bağlı Sosyal Gelişim Merkezleri,
- 3- Sosyal Dayanışma ve Dayanışma Vakıfları,
- 4- Sağlık Bakanlığı ve bakanlığa bağlı Hastaneler, Aile Hekimlikleri, Çocuk İzlem Merkezleri
- 5- Adalet Bakanlığı ve bakanlığa bağlı Adli Tıp Kurumları, Ceza İnfaz Kurumları, Aile Mahkemeleri, Çocuk Mahkemeleri,
- 6- Gençlik ve Spor Bakanlığı ve bakanlığa bağlı Kredi Yurtlar Kurumu,
- 7- Milli Eğitim Bakanlığı ve bakanlığa bağlı, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri, Kreş ve Gündüz Bakımevleri, Mesleki Eğitim Merkezleri
- 8- İçişleri Bakanlığı ve bakanlığa bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), AFAD İl Müdürlükleri,
- 9- Kriz Yönetim Merkezleri,
- 10- Üniversiteler,

11- Sivil Toplum Kuruluşları (STK), Vakıflar,

12- Özel Sektörde istihdam edilmektedirler (Avşar, 2019: 38-39).

Sosyal çalışmacıların istihdam alanlarına baktığımızda bu alanların büyük bir kısmını kamu istihdamı oluşturmaktadır. Bu durum sosyal çalışmacıların özel sektördeki istihdam alanlarının kamu istihdamına göre kısıtlı olduğunu göstermektedir.

1.11.5 Sosyal Hizmet Bölümü Mezunlarının Atama ve İşsizlik Durumu

Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (ÖSYM) tarafından 2005 yılı ve sonrasında merkezi atamalarda sosyal çalışmacılara ayrılan kadrolar şöyledir:

Tablo 12: 2005/2 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Adalet Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	2	0	61,709	48,64
Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu	Sosyal Çalışmacı	9	0	69,188	57,403
Trakya Üniversitesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	63,516	63,516
Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü	Sosyal Çalışmacı	48	3	69,781	39,425
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	80	7	79,911	53,598
Sağlık Bakanlığı'na Bağlı Kurumlar	Sosyal Çalışmacı	38	4	71,625	29,942
Yıldız Teknik Üniversitesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	67,671	67,671

(Kaynak: <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/2037,t3apdf.pdf?0>, <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/2041,t3spdf.pdf?0>, <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/2038,t3bpdf.pdf?0>, 2020)

2005/2 atama döneminde, sosyal çalışmacılara toplam 179 kadro ayrılmıştır. Bu kadrolardan 14 tanesi boş kalmıştır. 2005/2 atama döneminde, en yüksek atama 79,911 puanla Sağlık Bakanlığı'na; en düşük atama ise 39,425 puanla Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü'ne olmuştur.

Tablo 13: 2006/1 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Adalet Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	80	2	85,758	46,172
Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü	Sosyal Çalışmacı	61	20	76,026	49,947
Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu	Sosyal Çalışmacı	120	13	80,986	49,623
Cumhuriyet Üniversitesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	69,565	69,565
Trakya Üniversitesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	71,781	71,781

(Kaynak: <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/2048,tbl3lisanspdf.pdf?0>, 2020)

2006/1 atama döneminde, sosyal çalışmacılara toplam 263 kadro ayrılmıştır. Bu kadrolardan 35 tanesi boş kalmıştır. 2006/1 atama döneminde, en yüksek atama 85,758 puanla Adalet Bakanlığı'na; en düşük atama ise 46,172 puanla yine Adalet Bakanlığı'na olmuştur.

Tablo 14: 2007/7 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Ege Üniversitesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	78,814	78,814
Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	Sosyal Çalışmacı	14	0	78,319	71,526
Uludağ Üniversitesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	81,724	81,724

(Kaynak: <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1992,max-min77-lisanspdf.pdf?0>, 2020)

2007/7 atama döneminde, sosyal çalışmacılara toplam 16 kadro ayrılmıştır. Bu kadrolardan boş kalan olmamıştır. 2007/7 atama döneminde, en yüksek atama 81,724 puanla Uludağ Üniversitesi'ne; en düşük atama ise 71,526 puanla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'ne olmuştur.

Tablo 15: 2008/4 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Adalet Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	35	0	80,843	61,358
Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü	Sosyal Çalışmacı	49	7	79,703	37,068
Cumhuriyet Üniversitesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	70,424	70,424
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	Sosyal Çalışmacı	1	0	75,959	75,959
Ege Üniversitesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	80,016	80,016
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	Sosyal Çalışmacı	2	0	79,614	79,553
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	76,182	76,182
Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	Sosyal Çalışmacı	50	4	86,455	50,375
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü	Sosyal Çalışmacı	4	0	85,596	80,166

(Kaynak: <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1932,maxmin84lisanspdf.pdf?0>, 2020)

2008/4 atama döneminde, sosyal çalışmacılara toplam 144 kadro ayrılmıştır. Bu kadrolardan 11 tanesi boş kalmıştır. 2008/4 atama döneminde, en yüksek atama 86,455 puanla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'ne; en düşük atama ise 37,068 puanla Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne olmuştur.

Tablo 16: 2009/6 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü	Sosyal Çalışmacı	135	49	75,608	32,377
Darülaceze Müessesesi Müdürlüğü	Sosyal Çalışmacı	1	0	63,825	63,825
İl Özel İdaresi	Sosyal Çalışmacı	1	0	63,128	63,128
Pendik Belediyesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	72,680	72,680
Sakarya Üniversitesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	68,851	68,851
Sivas Belediyesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	58,722	58,722
Uşak Belediyesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	54,857	54,857
Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	Sosyal Çalışmacı	70	33	85,521	43,379

(Kaynak: <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1842,maxmin96lisanspdf.pdf?0>, 2020)

2009/6 atama döneminde, sosyal çalışmacılara toplam 211 kadro ayrılmıştır. Bu kadrolardan 82 tanesi boş kalmıştır. 2009/6 atama döneminde, en yüksek atama 85,521 puanla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'ne; en düşük atama ise 32,377 puanla Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne olmuştur.

Tablo 17: 2009/8 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	53	27	77,881	49,200

(Kaynak: <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1836,maxmin298lisanspdf.pdf?0>, 2020)

Tablo 18: 2010/5 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	120	77	81,484	36,400

(Kaynak: <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1791,20105kpssyersonucmaxminlisanspdf.pdf?0>, 2020)

Tablo 19: 2011/9 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	30	27	69,252	27,391

(Kaynak: <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1712,2011-9minmaxlisanspdf.pdf?0>, 2020)

Tablo 20: 2012/5 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	33	0	90,076	71,617

(Kaynak: <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1686,kpss20125yerlestirmemaxminpuanlarlisanspdf.pdf?0>, 2020)

Tablo 21: 2013/3 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	9	0	85,833	76,789

(Kaynak: <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1627,kpss20133yerlestirmemaxminpuanlarlisanspdf.pdf?0>, 2020)

Tablo 22: 2014/3 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	25	0	82,676	67,762

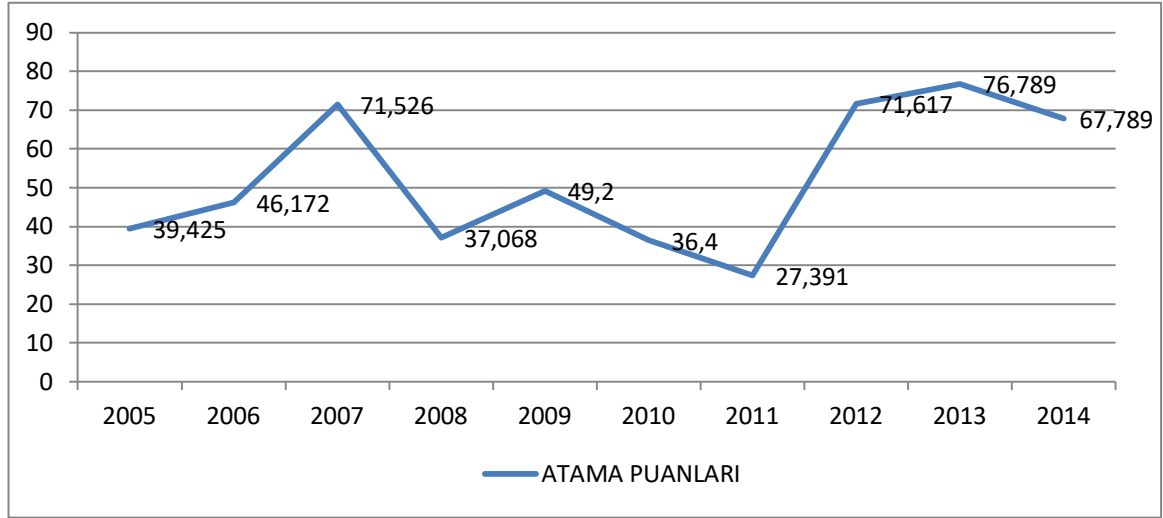
(Kaynak: <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1609,kpss20143yerlestirmemaxminpuanlarlisans1pdf.pdf?0>, 2020)

2005 yılında, 2005/2 atama dönemiyle sosyal çalışmacılara yönelik tek merkezi atama yapılmıştır. Bu atama döneminde, farklı kurumlardaki sosyal çalışmacı kadrolarına 79,911-39,425 puan aralığında atamalar gerçekleşmiş ve 2005 yılında, sosyal çalışmacı kadroları 39,425 puanla kapatmıştır. 2006 yılında, 2006/1 atama dönemiyle 2005 yılında olduğu gibi sosyal çalışmacılara yönelik tek merkezi atama yapılmıştır. Bu atama döneminde, farklı kurumlardaki sosyal çalışmacı kadrolarına 85,758-46,172 puan aralığında atamalar gerçekleşmiş ve 2006 yılında, sosyal çalışmacı kadroları 46,172 puanla kapatmıştır. 2007 yılında, 2007/7 son atama döneminde farklı kurumlardaki sosyal çalışmacı kadrolarına 81,724-71,526 puan aralığında atamalar gerçekleşmiş ve 2007 yılında, sosyal çalışmacı kadroları 71,526 puanla kapatmıştır. 2008 yılında, 2008/4 son atama döneminde, farklı kurumlardaki sosyal çalışmacı kadrolarına 86,455-37,068 puan aralığında atamalar gerçekleşmiş ve 2008 yılında, sosyal çalışmacı kadroları 37,068 puanla kapatmıştır. 2009 yılında, 2009/8 son atama döneminde Sağlık Bakanlığı sosyal çalışmacı kadrolarına 77,881-49,200 puan aralığında atamalar gerçekleşmiş ve 2009 yılında, sosyal çalışmacı kadroları 49,200 puanla kapatmıştır. 2010 yılında, 2010/5 son atama döneminde Sağlık Bakanlığı sosyal çalışmacı kadrolarına 81,484-36,400 puan aralığında atamalar gerçekleşmiş ve 2010 yılında, sosyal çalışmacı kadroları 36,400 puanla kapatmıştır. 2011 yılında, 2011/9 son atama döneminde Sağlık Bakanlığı sosyal çalışmacı kadrolarına 69,252-27,391 puan aralığında atamalar gerçekleşmiş ve 2011 yılında, sosyal çalışmacı kadroları 27,391 puanla kapatmıştır. 2012 yılında, 2012/5 son atama döneminde Sağlık Bakanlığı sosyal çalışmacı kadrolarına 90,076-71,617 puan aralığında atamalar gerçekleşmiş ve 2012 yılında, sosyal çalışmacı kadroları 71,617 puanla kapatmıştır. 2013 yılında, 2013/3 son atama döneminde Sağlık Bakanlığı sosyal çalışmacı kadrolarına 85,833-76,789 puan aralığında atamalar gerçekleşmiş ve 2013 yılında, sosyal çalışmacı kadroları 76,789 puanla kapatmıştır. 2014 yılında, 2014/3 son

atama döneminde Sağlık Bakanlığı sosyal çalışmacı kadrolarına 82,676-67,762 puan aralığında atamalar gerçekleşmiş ve 2014 yılında, sosyal çalışmacı kadroları 67,789 puanla kapatmıştır.

2005-2014 yılları arasındaki son atama dönemlerinde yapılan merkezi atamalarda sosyal çalışmacı kadrolarındaki en düşük puan (kapattığı puan) değişimi aşağıdaki çizgi grafikte yer almaktadır.

Grafik 7: Sosyal Çalışmacıların Atama Puanlarında Yaşanan Değişimler



Grafik 7'ye göre 2005-2014 yılları arasında sosyal çalışmacılar en düşük 27,391 puanla atanmıştır. Grafiğe baktığımızda sosyal çalışmacıların en düşük atama puanları arasında en yüksek olan puan 2013 yılında 76,789 puanla gerçekleşmiştir. Grafiğe göre 2005-2014 yılları arasında sosyal çalışmacıların en düşük atama puanlarında yıllara göre artışlar ve düşüşler görülmektedir.

2005-2011 yılları arasındaki atama dönemleri tablolarına baktığımızda 2005 yılından 2011 yılına kadar sosyal çalışmacı atamalarında boş kalan kadroların olduğunu görülmektedir. Kadroların boş kalması ve atama puanlarındaki en düşük puanların 27,391-71,526 puanlar arasında olması sosyal çalışmacıların kamu kurumlarına atanmak için yüksek puanlara ihtiyacı olmadığını hatta boş kalan kadrolar daha fazla sosyal çalışmacıya ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir. 2012-2014 yılları arasındaki atama dönemi tablolarına baktığımızda; kadroların tamamının dolması, en düşük atama puanlarındaki yükselişler, en yüksek atama puanlarının 2012 yılı son atama döneminde 90,076 puana, 2013 yılı son atama döneminde 85,833 puana ve 2014 yılı son atama döneminde 82,676 puana yükselmesi sosyal çalışmacıların atanmak için 2011 yılı ve öncesine göre daha yüksek puanlar alması gerektiğini göstermektedir. Tablo 43'te yer alan Sosyal Hizmet Bölümü mezunlarının işsizlik oranlarına baktığımızda 2011-2014 yılları arasındaki işsizlik oranlarının artışı 2011 yılı sonrasında sosyal çalışmacıların işsizlik probleminin baş gösterdiğini ortaya koymaktadır. 2008 yılı itibarıyla sosyal hizmet eğitimi veren üniversite sayısı 5'e yükselmiştir (Yıldırım ve Yıldırım, 2008: 43-44). 2008 yılında sosyal hizmet eğitimi veren 5 üniversitelerin 4 yıl sonra mezun vermesiyle birlikte; Tablo 43, Grafik 7 ve 2005-2014 yılları atama dönemlerine (Tablo 12

ile Tablo 22 arasındaki tablolara) baktığımızda sosyal çalışmacılar arasında işsizlik probleminin 2012 yılında belirgin bir hal aldığı görülmektedir.

2015-2020 yılları arasında sosyal çalışmacılara yönelik merkezi atamaların tamamı aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 23: 2015/1 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	30	0	86,004	79,143
Ankara Üniversitesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	86,928	86,928
Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu Başkanlığı	Sosyal Çalışmacı	70	0	90,617	82,063
Uşak Üniversitesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	81,951	81,951

(Kaynak: https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/KPSS/Tercih1/KPSS2015_1YerlestirmeMAXMINPuanlarLisans07072015y.pdf, 2020)

2015/1 atama döneminde, 4 farklı kurumda sosyal çalışmacılara toplam 102 kadro ayrılmıştır. Bu atama döneminde, en yüksek atama 90,617 puanla Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu Başkanlığı'na; en düşük atama ise 79,143 puanla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na olmuştur.

Tablo 24: 2015/2 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Darülaceze Müessesesi Müdürlüğü	Sosyal Çalışmacı	1	0	82,958	82,958
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	15	0	82,837	79,405
Yükseköğrenim Kredi Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü	Sosyal Çalışmacı	20	0	82,881	79,511

(Kaynak: https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/KPSS/Yer2/KPSS2015_2_YerlestirmeMAXMINPuanlarLisans01122015.pdf, 2020)

2015/2 atama döneminde, 3 farklı kurumda sosyal çalışmacılara toplam 36 kadro ayrılmıştır. Bu atama döneminde, en yüksek atama 82,958 puanla Darülaceze Müessesesi Müdürlüğü'ne; en düşük atama ise 79,405 puanla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na olmuştur.

Tablo 25: 2015/3 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	25	0	84,109	80,331

(Kaynak: https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/KPSS/2015KPSS_3YerlestirmeMAXMINPuanlarLisans16102015.pdf, 2020)

2015 yılında, 3 atama döneminde sosyal çalışmacılara toplam 162 kadro ayrılmıştır. 2015 yılında yapılan atamalarda boş kadro kalmamıştır. 3 atama döneminde en yüksek atama 90,617 puanla, en düşük atama ise 79,143 puanla gerçekleşmiştir.

Atatürk Üniversitesi, 2011 yılında Açıköğretim Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü 1000 kontenjanla lisans eğitime başlamıştır (Alptekin vd. 2017: 57). 2015 yılı itibarıyla sosyal hizmet eğitimi veren üniversite sayısı ise 37'ye yükselmiştir. (Erdurak, 2016: 3). Örgün sosyal hizmet eğitimi veren 37 üniversitenin mezun vermesi ve beraberinde 2011 yılında sosyal hizmet lisans eğitime başlayan Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü'nün ilk lisans mezunlarını vermesiyle Sosyal Hizmet Bölümü mezun sayısında büyük bir artış meydana gelmiştir. Üniversitelerde sosyal hizmet bölümlerinin artışıyla birlikte mezun sayısının çoğalması ve açık öğretim fakültesinin ilk mezunlarını 2015 yılında vermesi Tablo 43'teki Sosyal Hizmet Bölümü mezunlarının 2015 yılındaki %23,8'lik işsizlik oranının nedenini gözler önüne sermektedir.

Tablo 26: 2016/1 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
İstanbul Üniversitesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	78,186	78,186
Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Başkanlığı	Sosyal Çalışmacı	140	0	85,425	77,341
Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu Başkanlığı	Sosyal Çalışmacı	31	0	82,565	77,700

(Kaynak: https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2016/KPSS/TERCIH1/MAXMINPuanlar_Lisans14072016.pdf, 2020)

2016/1 atama döneminde, 3 farklı kurumda sosyal çalışmacılara toplam 172 kadro ayrılmıştır. Bu atama döneminde; en yüksek atama 85,425 puanla, en düşük atama ise 77,341 puanla Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Başkanlığı'na olmuştur.

Tablo 27: 2016/6 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu Başkanlığı	Sosyal Çalışmacı	16	0	92,647	90,426

(Kaynak: https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2016/KPSS/TERCIH6/MAX_MINLisans26102016.pdf, 2020)

Tablo 28: 2016/7 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	65	0	91,115	86,471

(Kaynak: <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2016/KPSS/TERCIH7/MAXMINLisans07112016.pdf>, 2020)

2016 yılında, 3 atama döneminde sosyal çalışmacılara toplam 253 kadro ayrılmıştır. 2016 yılında yapılan atamalarda da bir önceki yıl gibi boş kalan kadro olmamıştır. 3 atama döneminde en yüksek atama 92,647 puanla, en düşük atama ise 77,341 puanla gerçekleşmiştir.

2016 yılı itibarıyla Türkiye'de sosyal hizmet lisans eğitimi veren bölüm sayısı 45'e yükselmiştir. Atatürk Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü lisans kontenjanını 2012 yılında 2563'e çıkarmıştır (Alptekin vd. 2017: 53-57). 2016 yılında 45

örgün sosyal hizmet eğitimi veren üniversite ve 2012 yılındaki 2500 kontenjanla sosyal hizmet eğitimi veren açık öğretim fakültesinin mezun vermesiyle birlikte Sosyal Hizmet Bölümü mezunlarının sayısında büyük bir artış yaşanmıştır. Tüm bunlar ve buna ek olarak Tablo 43'te yer alan sosyal hizmet işsizlik oranlarına baktığımızda 2016 yılındaki %24'lük işsizlik oranı sosyal hizmet lisans mezunlarının işsizlik problemiyle karşı karşıya kaldığını göstermektedir.

Tablo 29: 2017/2 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	19	0	92,934	87,562
GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı	Sosyal Çalışmacı	1	0	88,297	88,297
İnönü Üniversitesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	87,254	87,254

(Kaynak: <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2017/KPSS/TERCIH2/MinMaxLisans06122017.pdf>, 2020)

2017/2 atama döneminde, 3 farklı kurumda sosyal çalışmacılara toplam 21 kadro ayrılmıştır. Bu atama döneminde, en yüksek atama 92,934 puanla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na; en düşük atama ise 87,254 puanla İnönü Üniversitesi'ne olmuştur.

Tablo 30: 2017/3 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	40	0	92,353	85,778

(Kaynak: https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2017/KPSS/TERCIH3/MinMax_Lisans17032017.pdf, 2020)

2017 yılında, 2 atama döneminde sosyal çalışmacılara toplam 61 kadro ayrılmıştır. Kadroların tamamı önceki yıl olduğu gibi dolmuştur. 2 atama döneminde en yüksek atama 92,934 puanla, en düşük atama ise 85,778 puanla gerçekleşmiştir.

Üniversitelerde; sosyal hizmet bölümlerinin sayısının ve verilen mezunlarının her geçen yıl artması, açık öğretim fakültelerindeki sosyal hizmet lisans kontenjanlarının Alptekin vd.'nin (2017: 58) de ifade ettiğini abartılı sayılarla (2500 kontenjanla) öğrenci alması ve mezunlar vermesiyle birlikte Tablo 43'te yer alan sosyal hizmet işsizlik oranı 2017 yılında %26,4'e yükselmiştir. Bu işsizlik oranlarının 2012 yılından 2017 yılına kadar artması Sosyal Hizmet Bölümü mezunlarının yaşadığı işsizlik probleminin büyüyerek devam ettiğini gözler önüne sermiştir.

Tablo 31: 2018/2 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı	Sosyal Çalışmacı	1	0	92,413	92,413
Gençlik ve Spor Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	9	0	96,945	93,647

(Kaynak: <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/KPSS/TERCIH2/minmaxlisans28122018.pdf>, 2020)

Tablo 32: 2018/4 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	42	0	92,934	86,069

(Kaynak: <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/KPSS/TERCIH4/MinMaxLisans27042018.pdf>, 2020)

Tablo 33: 2018/5 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	174	0	90,898	83,898

(Kaynak: <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/KPSS/TERCIH5/MinmaxLisans19062018.pdf>, 2020)

2018 yılında, 3 atama döneminde sosyal çalışmacılara toplam 226 kadro ayrılmıştır. Kadroların tamamı dolmuştur. 3 atama döneminde en yüksek atama 96,945 puanla, en düşük atama ise 83,898 puanla gerçekleşmiştir.

2012 yılından bu yana atama puanlarında yaşanan yükselmeler 2018 yılında da devam etmiş ve en yüksek atama puanı 96,945 puanla en yüksek atama puanları arasında zirve yapmıştır.

Tablo 34: 2019/2 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Kırıkkale Üniversitesi	Sosyal Çalışmacı	1	0	87,582	87,582

(Kaynak: <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2019/KPSS/TERCIH2/minmaxlisans20122019.pdf>, 2020)

Tablo 35: 2019/4 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	190	0	95,361	88,897

(Kaynak: <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2019/KPSS/TERCIH4/minmaxlisans28082019.pdf>, 2020)

Tablo 36: 2019/6 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	699	0	91,829	83,304

(Kaynak: <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2019/KPSS/TERCIH6/minmaxlisans06122019.pdf>, 2020)

Tablo 37: 2019/7 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	123	0	91,829	83,788

(Kaynak: <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2019/KPSS/TERCIH7/minmaxlisans27122019.pdf>, 2020)

2019 yılında, 4 atama döneminde sosyal çalışmacılara toplam 1013 kadro ayrılmıştır. Kadroların tamamı dolmuştur. 4 atama döneminde en yüksek atama 95,361 puanla, en düşük atama ise 83,304 puanla gerçekleşmiştir.

Sosyal hizmet lisans eğitimi veren ilk açık öğretim fakültesi 2011 yılında Atatürk Üniversitesi'nde açılmıştır. Açık öğretim fakültesinde sosyal hizmet lisans eğitimi veren ikinci üniversite ise 2015 yılında Anadolu Üniversitesi olmuştur. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü 2015 yılında 513 kontenjanla ilk öğrencilerini almıştır (Alptekin vd. 2017: 57). 2011 yılında Atatürk Üniversitesi bünyesinde verilen açık öğretim sosyal hizmet lisans eğitimi, 2015 yılında Anadolu Üniversitesi bünyesinde de verilmeye başlamış ve ilk mezunlar 2019 yılında verilmeye başlamıştır. İkinci açık öğretim fakültesinin de mezunlar vermesiyle mezun sayısında büyük artışlar meydana gelmiştir. 2019 yılında sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayıları önceki yıllara göre artış gösterse de bu kadro sayıları her yıl verilen açık öğretim mezunlarına (Atatürk Üniversitesi 2500 olarak, Anadolu Üniversitesi 500 olarak düşünülürse) dahi yetmemektedir.

Tablo 38: 2020/1 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Göç İdaresi	Sosyal Çalışmacı	7	0	91,090	88,776

(Kaynak: <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/KPSS/TERCIH1/minmaxlisans13082020.pdf>, 2020)

Tablo 39: 2020/4 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	123	0	94,018	84,652

(Kaynak: <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/KPSS/TERCIH4/minmaxlisans02032020.pdf>, 2020)

Tablo 40: 2020/5 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	100	0	88,654	84,149

(Kaynak: <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/KPSS/TERCIH5/MinMaxLisans06042020.pdf>, 2020)

Tablo 41: 2020/8 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	8	0	85,726	84,487

(Kaynak: <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/KPSS/TERCIH8/minmaxlisans01072020.pdf>, 2020)

Tablo 42: 2020/14 Atama Dönemi Sosyal Çalışmacı Kadroları

KURUM	KADRO UNVANI	KADRO SAYISI	BOŞ KADRO	EN BÜYÜK PUAN	EN KÜÇÜK PUAN
Sağlık Bakanlığı	Sosyal Çalışmacı	30	0	95,145	91,112

(Kaynak: https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/KPSS/TERCIH14/lisansminmax_15122020.pdf, 2020)

2020 yılında, 5 atama döneminde sosyal çalışmacılara toplam 268 kadro ayrılmıştır. Kadroların tamamı dolmuştur. 5 atama döneminde en yüksek atama 95,145 puanla, en düşük atama ise 84,149 puanla gerçekleşmiştir.

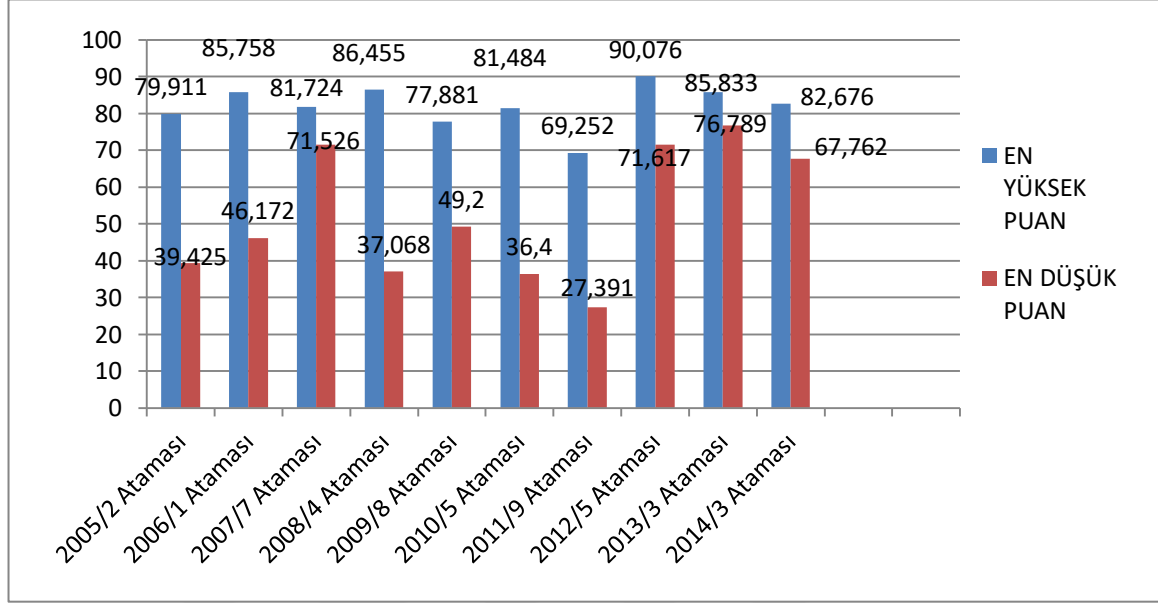
2020 yılı itibarıyla devlet ve vakıf üniversiteleri olmak üzere 61 üniversitede toplam 6104 kontenjanla sosyal hizmet eğitimi verilmektedir. Açık öğretim ve uzaktan öğretim veren 3 üniversitenin kontenjanları toplamı ise 2000'dir (<https://www.osym.gov.tr/>, 2020). 2020 yılında üniversitelerde sosyal hizmet bölümlerine toplam 6104 kontenjan ayrılmıştır. Bu sayı her yıl yaklaşık olarak 6000 civarında mezun anlamına gelmektedir. Mezun sayılarına ve sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayılarına baktığımızda sosyal hizmet bölümlerinden mezun olanların yaşadıkları işsizlik problemlerinin nedeni ortaya çıkmaktadır (Dikey Geçiş Sınavıyla sosyal hizmet lisans tamamlayanların kontenjanları bu sayılara eklenmemiştir).

2005-2020 yılları arasındaki atama dönemlerine bakıldığında; 2005-2012 yılları arasında kadro sayıları, atama puanları ve boş kalan kadrolar bu dönem arasında Sosyal Hizmet Bölümü mezunlarının işsizlik problemi yaşamadığını ortaya koymaktadır. 2008 yılında sosyal hizmet bölümlerinin üniversitelerde çoğalmasıyla birlikte 2012 yılında verilen mezun sayısının artışı, 2012 yılındaki atama puanları ve bu puanlar arasındaki farkın azalmaya başlaması, TÜİK tarafından açıklanan sosyal hizmet mezunlarının işsizlik oranının artışı 2012 yılı itibarıyla Sosyal Hizmet Bölümü mezunları arasında işsizlik probleminin baş gösterdiğini ortaya çıkarmaktadır. 2011 yılında Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nde 1000 kontenjanla Sosyal Hizmet Bölümü lisans eğitimi vermeye başlaması, 1000 olan kontenjanını 2012 yılında 2563'e çıkarması ve 2015 yılında ilk mezunlarını vermesiyle birlikte Sosyal Hizmet Bölümü mezun sayısında yaşanan büyük artış ve mezun yığılması Sosyal Hizmet Bölümü mezunları arasında işsizlik probleminin daha görünür hale gelmesine neden olmuştur. 2015 yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nde 513 kontenjanla Sosyal Hizmet Bölümü lisans eğitimi vermeye başlaması ve 2015 yılında ilk mezunların vermesiyle birlikte mezun sayısında daha büyük artışlar ve yığılmalar meydana gelmiştir. Bu durum, atama puanlarının daha çok yükselmesine ve Sosyal Hizmet Bölümü mezunları arasında yaygınlaşan işsizlik problemini daha büyük seviyelere ulaşmasına neden olmuştur. Tüm bu nedenlerle birlikte sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayılarının mezun sayısına göre yetersiz kalması Sosyal Hizmet Bölümü mezunlarının işsizlik problemine yaşamasına neden olan bir diğer neden olmuştur.

2005- 2014 yılları arasındaki atamalarda en yüksek ve en düşük puanlar arasındaki farklar 2015-2020 yılları arasındaki atamalarda en yüksek ve en düşük puanlara göre daha

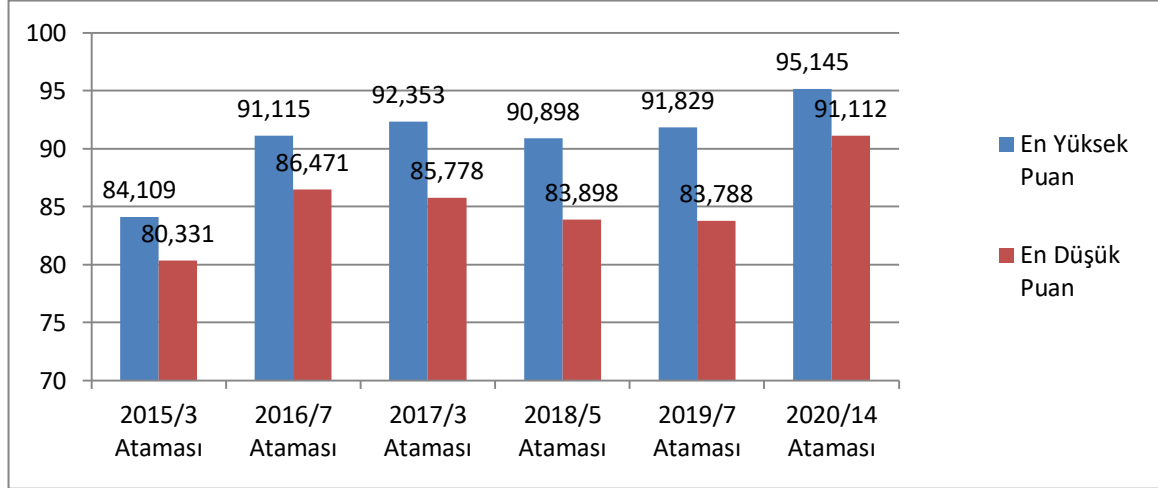
fazladır. 2005-2020 yılları arasındaki son atamalardaki en yüksek ve en düşük puanlar ve puanlar arasındaki farklar aşağıdaki grafiklerde yer almaktadır.

Grafik 8: Atama Puanları Arasındaki Farklar I



Grafik 8'e baktığımızda 2005-2011 yılları arasında son atama dönemlerinde (2007 yılı hariç) atama puanlarındaki en yüksek ve en düşük puanlar arasındaki farklar, 2012 yılı ve sonrasına göre daha büyüktür. 2012 yılında mezun sayısının artması ve atama puanlarının yükselmesiyle birlikte 2012 yılı ve sonrasında atama puanlarındaki en yüksek ve en düşük puanlar arasındaki farklar azalmaya başlamıştır.

Grafik 9: Atama Puanları Arasındaki Farklar II



Grafik 8'de yer alan atama puanlarında en yüksek ve en düşük puanlar arasındaki farklar Grafik 9'a göre daha fazladır. Grafik 9'a göre 2015-2020 yılları arasındaki son atama dönemlerinde en yüksek ve en düşük atama puanları arasındaki farklar önceki yıllara göre azalmıştır. Bu durum; 2015/3 atamasında 84,109-80,331 puan aralığında, 2016/7 atamasında 91,115-86,471 puan aralığında, 2017/3 atamasında 92,353-85,778 puan aralığında, 2018/5 atamasında 90,898-83,898 puan aralığında, 2019/7 atamasında 91,829-83,788 puan aralığında ve 2020/14 atamasında 95,145-91,112 puan aralığında yığılmalar

olduğunu özellikle göstermektedir. 80-95 puan aralığında yaşanan yığılmalar ve KPSS’de birçok kişinin bu puan aralığında puanlar alması KPSS puanlarındaki ondalık kısımların dahi atamalarda etkili olduğunu göstermektedir.

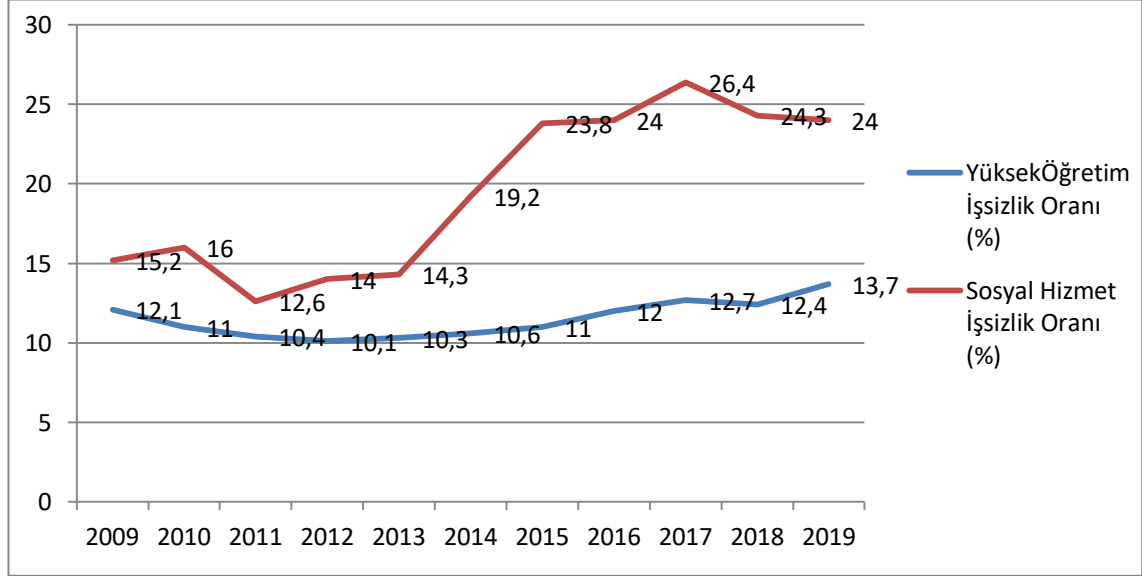
Tablo 43: Sosyal Hizmet Bölümü Mezunlarının İşsizlik Oranları

YILLAR	İŞSİZLİK ORANLARI	YILLAR	İŞSİZLİK ORANLARI
2009	%15,2	2015	%23,8
2010	%16,0	2016	%24,0
2011	%12,6	2017	%26,4
2012	%14,0	2018	%24,3
2013	%14,3	2019	%24,0
2014	%19,2	-	-

(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/>, 2020)

TÜİK tarafından açıklanan sosyal hizmet mezunlarının işsizlik oranlarına baktığımızda 2009 ve 2010 yıllarında %15,2 ve %16,0 olan işsizlik oranlarında 2009 ekonomik krizinin etkileri görülmektedir. 2011 yılında ekonomik krizin etkilerinin azalmasıyla işsizlik oranında 3,4 puanlık bir düşüş yaşanmış ve işsizlik oranı %12,6’ya gerilemiştir. 2012 yılından 2017 yılına kadar işsizlik oranı dalgalanmalar yaşayarak artmıştır. 2018 ve 2019 yıllarında ise sosyal hizmet mezunlarının işsizlik oranı gerilemeye devam etmiştir.

Grafik 10: 15+ Yaş Yükseköğretim ve Sosyal Hizmet İşsizlik Oranları



(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/>, 2020)

15+ yaş Yükseköğretim ve sosyal hizmet mezunlarının işsizlik oranlarının karşılaştırıldığı Grafik 10’a baktığımızda Yükseköğretim işsizlik oranlarında görülen artış ve azalmalar çok keskin değildir. Ancak sosyal hizmet mezunlarının işsizlik oranlarındaki artış ve düşüşler göze çarpan kırılmalar şeklinde görülmüştür. 2010 yılından sonra devam eden düşüş eğilimleri 2013 yılında bir kırılma yaşayarak 2017 yılında tavan rakamı olan %26,4 e ulaşmış ve 2018, 2019 yıllarında düşüşe geçmiştir.

TÜİK tarafından açıklanan yüksekokul ve fakülte mezunlarının en son mezun oldukları alandaki işgücü durumuna göre 2014 ve 2019 yılları arasındaki işsizlik oranlarında 2014

yılında ilk sırada %29,2 ile Gazetecilik yer alırken %19,2 ile Sosyal Hizmet Bölümü işsizlik oranları sıralamasında ikinci sırada yer almaktadır. 2015 yılında %23,8 işsizlik oranıyla mezun olunan bölümlere göre sıralanan işsizlik oranlarının başında Sosyal Hizmet Bölümü yer almıştır. İkinci sırada %20,2 işsizlik oranıyla Biyoloji ve çevreyle ilgili bölümler yer almıştır. 2016 yılında ise Sosyal Hizmet Bölümü %24,0 ile işsizlik oranları sıralamasının ilk sırasında yer almaya devam etmiş ikinci sırada %23,5 işsizlik oranıyla İş Sağlığı Ve Ulaştırma Hizmetleri bölümü yer almıştır. 2017 yılında ise %26,4 işsizlik oranıyla Sosyal Hizmet Bölümü işsizlik oranları sıralamasında en büyük işsizlik oranına sahip bölüm olmaya devam etmiştir aynı yıl işsizlik sıralamasının ikinci sırasında %20,4 işsizlik oranıyla Sanat bölümü yer almıştır. 2018 yılında %24,3 işsizlik oranıyla işsizlik sıralamasının başında Sosyal Hizmet Bölümü yer alırken ikinci sırada %23,8 işsizlik oranıyla Gazetecilik bölümü yer almıştır. 2019 yılında mezun olunan bölümlere göre işsizlik oranları sıralamasında %24,0 ile Sosyal Hizmet Bölümü yer almış ikinci sırada ise %21,8 işsizlik oranıyla Gazetecilik bölümü yer almıştır. Sosyal Hizmet Bölümü işsizlik oranı 2014 yılında en yüksek ikinci bölüm olurken 2015 yılından günümüze kadar işsizlik oranı en fazla olan bölüm olmaya devam etmiştir (<https://www.tuik.gov.tr/tr/>, 2020).

İstihdam alanlarının büyük bir kısmının kamuya yönelik olması sosyal çalışmacıların memur olmak için çaba göstermeleri gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, Sosyal Hizmet Bölümü mezunu öğrencilerini yeni arayışlara yönlendirmektedir. KPSS'ye hazırlanmak ve yüksek lisans yapmak gibi. Bora vd.'nin (2017: 218-268) de ifade ettiği gibi işsizliğin sosyal baskı oluşturduğu işsiz birey iş sahibi olmak için KPSS'ye hazırlanmaktadır. KPSS'ye hazırlanmak, işsiz bireyin sosyal çevresi tarafından da meşru bir iş olarak görülmektedir. Sosyal çevre ve aile bir yandan işsizlik baskısı yaptıkları bireyi bir yandan da KPSS'ye girmesi konusunda teşvik etmektedirler. Diğer meşru görülen iş arama yöntemi ise yüksek lisans yaparak akademisyen olmaktır. Yüksek lisans iş bulma şansını arttıran ve bir yandan da iş aramayı erteleyen bir faktördür. Kişi yüksek lisans yaptığı dönemde özellikle ders dönemlerinde eğitimine devam ettiği için iş aramayı ertelemekte ve iş aramayı erteleme nedeni olarak ise “yüksek lisans yapıyorum” diyerek meşru bir neden ortaya koymaktadır. Tez dönemine geçen yüksek lisans öğrencisi; yüksek lisans tezi yazdığı için bu dönemde yine iş aramayı ertelemektedir. Baskı oluşturan aile ve sosyal çevresine ise iş aramayı erteleme nedeni olarak yüksek lisans tezi yazdığını ileri sürmektedir. Akademisyenlik Sosyal Hizmet Bölümü için istihdam alanı daralan alanlardan bir diğeridir. Üniversitelerde açılan Sosyal Hizmet bölümleriyle birlikte Sosyal Hizmet Bölümü mezunları için akademik kariyer yapma imkânı doğmuştur ancak Sosyal Hizmet Bölümü mezunlarının sayısının artışıyla Tablo 43'te yer alan sosyal hizmet işsizlik oranları da göstermektedir ki akademik alanda açılan kontenjanlar da Sosyal Hizmet Bölümü mezunları için yeterli istihdam sağlayamamıştır.

BÖLÜM 2

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu bölümde; araştırmanın yöntemi, evren ve örnekleme, alan araştırmasında kullanılacak veri toplama araçları, verilen toplanması ve verilen çözümlenmesi hakkındaki bilgiler yer almaktadır.

2.1 Neden Nitel Araştırma?

Nitel araştırmalar; konusu insan davranışları olan, seçilen alanda gözlemler ve ölçümlerin kolaylık ve kesinlik sağlamadığı araştırmalardır. İnsan davranışları genellikle değişkenlik ve karmaşıklık içermektedir. Değişkenlik içerdiği için insan davranışlarının tam olarak anlaşılması ve saptanması güçtür. Nitel araştırmalar; değişkenlik, karmaşıklık ve güçlükler içeren insan davranışlarının temel sebeplerini ve motivasyonlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Niteliksel araştırma yöntemiyle; psikoloji, sosyoloji, eğitim, antropoloji ve diğer sosyal bilimlerde insan ve toplum davranışları konu edinilmektedir. Bu davranışların nicel araştırmalarla ve sayısal verilerle açıklanması güçtür. Sayısal veriler, kaç kişinin nasıl davrandığının bilgisini sunar ancak “Niçin, Neden?” sorularına cevap veremez. İnsan ve toplum davranışlarındaki niçin ve neden sorularının cevaplarını alabilmek için yapılan araştırmalar nitel araştırmalardır (Arıkan, 2013: 21).

Arıkan’a (2013: 21-22) göre nitel araştırmalar; insanlar neden böyle davranırlar, insanların kanaatleri nasıl oluşur, insanlar çevrelerindeki olaylardan nasıl etkilenirler gibi sorulara cevap aramaktadır. Nitel araştırmaların özellikleri ise şöyledir:

1. Nitel araştırmalar; nasıl, neden, niçin ve ne şekilde sorularına yanıt aramaktadır.
2. Nitel araştırmalar; insanların tecrübeleri, kanaatleri, duyguları ve algılarıyla ilgilenmektedir.
3. Nitel araştırmalar, sosyal olayları doğal oluşumları içerisinde açıklamaktadır.
4. Nitel araştırmalar, açıklanmaya çalışılan durum içerisindeki farklı ilişki ağlarını anlamaya çalışır.
5. Nitel araştırmalar, incelenen olayı etkileyen diğer değişkenleri ortaya çıkarmaya çalışır.

Miles ve Huberman’a (2016: 5-6) göre nitel araştırmanın özellikleri şöyledir:

1. Nitel araştırmalar; sosyal hayat içerisindeki bir süreci ele alır ve bu süreçte bireylerin, grupların ve toplumların yaşamlarını yansıtır.
2. Nitel araştırmaların amacı, araştırmanın yapıldığı ortama göre bütüncül (sistemli, kapsayıcı ve bütünlük) bir özellik göstermektedir.
3. Nitel araştırmacılar, araştırma sürecinde titiz davranarak ve empati kurarak veriler elde ederler.
4. Nitel araştırmacılar, verilerin orijinalliğine sadık kalarak bazı verileri gözden geçirerek bir tarafa bırakabilirler.

5. Nitel araştırmalarda elde edilen veriler, tutarlılıktan uzaklaşmamak kaydı ile farklı biçimlerde yorumlanma şansı fazladır.
6. Nitel araştırmalarda yapılan; insanların olayları nasıl algıladıkları, nasıl açıklamaya çalıştıkları ve nasıl yönettiklerinin değerlendirilmesidir.
7. Nitel araştırmalarda, en önemli ölçme aracı araştırmacıların kendisidir.
8. Nitel araştırmalarda, kelimeler büyük önem taşımaktadır çünkü analizler kelimelerle yapılmaktadır. Seçilen kelimeler, araştırmacının verileri karşılaştırmasını ve analiz etmesini ve veriler arası örüntüler oluşturmasını sağlamaktadır.

Nitel araştırmalar yapan araştırmacılar; belirli bir soru üzerinde yoğunlaşarak araştırmalarını daraltmazlar. Bir alışma tasarımı yaparak, veriler toplar, verileri analiz ederler ve yorumlarlar. Nitel araştırmacılar, verileri toplayarak hem analiz ederler hem de yorumlarlar (Bal, 2016: 86).

Bedir Erişti'ye (2013: 14) göre nitel araştırmalar; kişilerin deneyimlerine, duygularına ve algılarına yönelik öznel verilere yönelmekte, açıklanmayan çalışılan durumun ilişki içerisinde olduğu bağlantıları ele almaktadır.

Bu tez çalışması da nitel bir araştırmadır. Araştırmanın nitel araştırma olarak seçilmesinin nedeni; nitel araştırmaların insan davranışlarının nedenlerini, nasıl olduklarını, nasıl etkilendiklerini açıklamaya çalışması, insanların subjektif yönlerini ele alarak, duygularını, kanaatlerini ve algılarını ele alması, araştırmayı yapan araştırmacıya bütüncül bir yaklaşım sağlaması, nitel araştırmalarda kelimelerin önemli bir yer tutması, sosyal hayat içerisindeki süreçleri ele alması, elde edilen verilerin farklı yorumlamalara açık olmasıdır. Tez çalışmasının da konusu olan işsizliğin; araştırmaya dâhil olan gönüllü Sosyal Hizmet Bölümü mezunları üzerindeki etkilerinin derinlemesine olarak anlaşılmasına olanak sağlaması nedeniyle bu çalışma da nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

2.1.1 Neden Betimleyici Model?

Betimlemek; sözlerle, yazıyla anlatmak, göz önünde canlandırmak ve tasvir etmektir. Betimlemek; bir varlığı ya da bir olayı nitelikleriyle açıklamaktır. Gözle görülen ya da hayal edilebilen her şey tasvir edilebilmektedir. Betimleme olayların ya da varlıkların duyu organlarıyla algılanabilecek biçimde anlatılmasıdır. Betimleme de önemli noktalardan biri; bireylerin duyu ve düşüncelerinin tüm yönleriyle ele alınması, bireylerin davranışlarının nedenlerinin ve sonuçlarının ele alınmasıdır (Arıkan, 2013: 18-19).

Betimleyici araştırmalarda; araştırma konusuyla ilgili mevcut olan durumlar saptanır, olaylar tasvir edilir ve mevcut durum içerisindeki problemler saptanmaya ve anlaşılmaya çalışılır. Yine betimleyici araştırmalarda; nasıl, kim ve ne sorularına yanıtlar aranır (Arıkan, 2013: 27).

Bu tez çalışmasının modeli, nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan betimleyici araştırma modelidir. Araştırmanın betimleyici araştırma modeli olarak seçilmesinde etkili olan unsur araştırmanın konusu olmuştur. Büyüköztürk vd.'nin (2018: 24) ifade

ettiği gibi betimleyici araştırmalar; ele alınan mevcut konuyu derinlemesine açıklamaya, tanımlamaya odaklanmaktadır. Bu çalışmanın konusu göz önüne alınarak, sosyal hizmet mezunlarının yaşadığı işsizlik sorununu ve işsizliğin beraberinde getirdiği psikolojik ve sosyal sorunları tasvir ederek açıklamanın en iyi yönteminin betimleyici araştırma modeli olacağı düşünülmüştür

2.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, Türkiye’de Sosyal Hizmet lisans mezunu olan ve hala iş bulamayan sosyal çalışmacılardan oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise amaçlı örneklem çeşitlerinden ölçüt örnekleme olarak seçilmiştir.

Amaçlı örnekleme, araştırmacının belirli bir örnek sayısına ulaşmaya kadar kişileri örnekleme dâhil etmesiyle oluşur. Amaçlı örneklem çeşidinde, örnekleme seçilecek olan kişiler araştırmacının amaçlarına uygun yanıtlar verebilecek kişilerden seçilmektedir. Bu seçim sırasındaki ölçüt amaca uygunluktur (Aziz, 2015: 55).

Araştırmanın örnekleme; Bingöl Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi ve Yalova Üniversitesi’nden 2017-2018, 2018-2019 ve 2019-2020 eğitim-öğretim yılları arasında Sosyal Hizmet bölümünden mezun olan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 15 katılımcıdan oluşmaktadır. Elde edilen verilerin, doyum noktasına ulaşması nedeniyle tekrara düşülmesinin engellenmesi için araştırma örnekleme 15 kişiyle sınırlandırılmıştır. Örneklemde yer alan katılımcıların bilgileri ayrıntılı olarak bulgular ve yorumlar kısmının başında yer almaktadır.

2.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmanın, kavramsal ve kuramsal çerçevesinde veri toplama yöntemi olarak literatür taraması yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma sürecinde literatür (kaynak) taraması, araştırmanın düşünce aşamasından itibaren başlamaktadır. Kaynak taraması ve kaynakların oluşturulması, araştırma sürecinde hangi kaynağın nerede kullanılacağı ve kaynakların hangi kısımlarının kullanılacağı konusunda kolaylık sağlamaktadır. Kaynakların hazırlanması araştırmanın raporlaştırma ve kaynakça oluşturma sürecinde araştırmacıya kolaylık sağlayacaktır (Aziz, 2015: 74-75).

Arıkan (2013: 243-244), literatür araştırılmasının çalışılan konuyla ilgili daha önceden yapılan çalışmalar hakkında bilgi edinmek amacıyla araştırmacının bir görevi olduğunu ifade etmiştir. Literatür taramasıyla daha önceden yapılmış bir çalışmanın tekrarına düşülmekten kaçınılır, daha önce yapılan bir çalışmanın daha kapsamlı olarak ele alınması sağlanır, araştırmacı benzer çalışmalardaki yöntemlerden yararlanma konusunda fikir edinir, daha önce yapılan benzer çalışmalar konusunda bilgiler verilir.

Araştırmanın bulgu ve yorum bölümünde, veri toplama yöntemi olarak görüşme (mülakat) tekniği seçilmiştir. Kullanılan görüşme tekniği ise yarı yapılandırılmış görüşmedir.

Görüşme tekniği, insanlar ve toplumların davranışları, tutumları ve görüşleri hakkında yüzeysel ve sınırlı bilgilerle yetinmeyerek derinlemesine bilgi edinmeyi amaçlayan

tekniktir. Görüşmeler, araştırmacı ve katılımcı arasında karşılıklı etkileşime dayanmakta ve sosyal bilimlerde sıkça kullanılmaktadır. Sosyal bilimlerde tarihsel açıdan bakıldığında kullanılan ilk kullanılan görüşme tekniği nitel görüşme tekniğidir. Nitel görüşmeler, açık uçlu sorularla katılımcılara inisiyatif tanımaktadır. Görüşmede, araştırmacı soruları dile getirirken yeni sorularla görüşmeye sondaj sorular ekleme özgürlüğüne sahiptir (Güven, 2006: 169-170).

Yarı yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacının elinde konuyla ilgili hazırlanmış soruların yer aldığı bir rehber bulunmaktadır. Alınan ifadeler ve soruların sırası görüşmenin akışına göre şekillenebilmekte ve katılımcıdan elde edilen verilere göre planlanmamış sorular da eklenebilmektedir (Robson, 2017: 324). Yarı yapılandırılmış görüşmelerde var olan soruların yerleri değiştirilebilmekte, sondaj sorular eklenebilmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme türünde, görüşme için önceden gerekli hazırlıklar yapılır ve görüşme formu hazırlanır (Bal, 2016: 163).

Görüşmelerde açık uçlu sorular hakkında Patton (2018: 353), nitel araştırmaların veri toplarken metodolojik olarak önceden belirlenen cevaplardan kaynaklanan dayatmayı ortadan kaldırdığını, kullanılan sorularda tamamen açık uçlu soruların yer almasıyla katılımcıların sorulara öznel cevaplar vermesini ve kendi cümlelerini sunmasını sağladığını ifade etmiştir.

Arıkan (2013: 64), görüşmenin olumlu taraflarını şöyle açıklamıştır:

1. Doğruluk payı yüksek olan bir tekniktir.
2. Cevaplanma oranı yüksektir.
3. Katılımcının soruları anlamaması durumun soruların aydınlatılması mümkündür.
4. Karşılıklı etkileşim ve güven ortamıyla sorulara verilen yanıtlar daha sağlıklı olmaktadır.
5. Hatalı verilen yanıtların anlaşılması daha çabuk olmaktadır.

Kavramsal ve kuramsal çerçevenin hazırlanması sırasında elde edilen literatür bilgileriyle; görüşme soruları yarı yapılandırılmış olarak,7 ana başlıktan altında 37 sorudan oluşmaktadır. Görüşme formunda; katılımcıların demografik bilgilerinin saptanmasına yönelik, katılımcıların işsizlik durumuna yönelik, katılımcıların kendi alanı olan sosyal hizmet alanına yönelik, katılımcıların işsizlikle alakalı kişisel deneyimlerine yönelik, işsizliğin katılımcılar üzerindeki olumsuz etkilerinin saptanmasına yönelik, katılımcıların işsizlik problemi nedeniyle yaşadığı sosyal sorunların saptanmasına yönelik, katılımcıların Türkiye’de yaşanan genel anlamda işsizlik problemi ve işsizlikle mücadele politikaları hakkındaki görüşlerine ve işsizlikle mücadele önerilerine yönelik sorular yer almaktadır.

2.4 Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Görüşmeler, pandemi sürecinden dolayı telefon üzerinden gerçekleştirilmiştir. Robson (2017: 336) telefon görüşmelerinin; daha ucuz ve hızlı olması, araştırmacının performans denetimi gizliliğin sağlanması ve bilgilendirmenin yapılması açısından daha kolay

olması, araştırmacıya karşı oluşabilecek önyargının azalmasını sağlaması konusunda kolaylık sağladığını ifade etmiştir.

Telefon görüşmesi sırasında katılımcılara; araştırmanın konusu ve görüşmeyle ilgili gerekli bilgiler verildikten sonra araştırma konusunda merak ettikleri konularda hakkında bilgiler verilmiştir. Katılımcıdan ses kaydı yapmak için izin alındıktan sonra görüşmelere başlanmıştır. Robson (2017: 326) bu konuda görüşmelerin tam kaydının alınmasının gerekli olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların izniyle alınan ses kayıtlarındaki görüşmelerde en kısa görüşme 14 dakika en uzun görüşme ise 46 dakika sürmüştür. Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonrası ses kayıtları bilgisayar üzerinde yazıya geçirilerek deşifre edilmiş, temalara ayrılmış ve yorumlanmıştır.



BÖLÜM 3

ALAN ARAŞTIRMASI

Bu bölümde, alan araştırması sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

3.1 Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Tablo 44: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

KATILIMCILAR	YAŞ	CİNSİYET	İKAMET EDİLEN YER	MEZUN OLUNAN ÜNİVERSİTE	MEZUNİYET TARİHİ	MEDENİ DURUM	İŞSİZLİK SÜRESİ
KATILIMCI 1 (K1)	24	Kadın	Elazığ	Fırat Üniversitesi	2020	Bekâr	4 ay
KATILIMCI 2 (K2)	25	Erkek	Mardin	Hacettepe Üniversitesi	2018	Bekâr	14 ay
KATILIMCI 3 (K3)	23	Kadın	Elazığ	Hacettepe Üniversitesi	2020	Bekâr	4 ay
KATILIMCI 4 (K4)	25	Erkek	Ankara	Yalova Üniversitesi	2018	Bekâr	19 ay
KATILIMCI 5 (K5)	23	Kadın	Antalya	Sakarya Üniversitesi	2019	Bekâr	2 ay
KATILIMCI 6 (K6)	25	Kadın	Bingöl	Bingöl Üniversitesi	2018	Evli	13 ay
KATILIMCI 7 (K7)	24	Erkek	Konya	Bingöl Üniversitesi	2019	Bekâr	1,5 yıl
KATILIMCI 8 (K8)	24	Kadın	Batman	Bingöl Üniversitesi	2019	Bekâr	6 ay
KATILIMCI 9 (K9)	24	Erkek	Kilis	Sakarya Üniversitesi	2019	Bekâr	16 ay
KATILIMCI 10 (K10)	24	Kadın	Uşak	Yalova Üniversitesi	2018	Bekâr	2,5 yıl
KATILIMCI 11 (K11)	25	Kadın	Ankara	Hacettepe Üniversitesi	2018	Bekâr	2,5 yıl
KATILIMCI 12 (K12)	23	Erkek	Elazığ	Fırat Üniversitesi	2020	Bekâr	3 ay
KATILIMCI 13 (K13)	25	Kadın	Hatay	Sakarya Üniversitesi	2018	Bekâr	1,5 yıl
KATILIMCI 14 (K14)	26	Erkek	Bitlis	Bingöl Üniversitesi	2018	Bekâr	2,5 yıl
KATILIMCI 15 (K15)	24	Kadın	Elazığ	Yalova Üniversitesi	2018	Evli	2,5 yıl

Nitel görüşme, 15 katılımcı ile yapılmıştır. Katılımcıların yaşları 23 ile 25 arasında değişmektedir. Katılımcılardan 6'sı erkek 9'u kadındır. Katılımcılar, 11 farklı ilde ikamet etmektedir. Katılımcıların ikamet ettikleri şehirler şöyledir: Ankara, Antalya, Batman, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Hatay, Kilis, Konya, Mardin ve Uşak'tır. Katılımcıların mezun

oldukları üniversiteler şöyledir: Bingöl Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi ve Yalova Üniversitesi'dir. Katılımcılardan 8'i 2018 yılında, 4'ü 2019 yılında, 3'ü ise 2020 yılında üniversiteden mezun olmuştur. Katılımcılardan 13' ü bekâr, 2'si evlidir. Evli olan katılımcılar ise kadındır. Katılımcıların işsizlik süreleri 2 ay ile 2,5 yıl arasında değişmektedir. Katılımcıların isimleri numaralar verilerek kodlanmıştır. Katılımcıların ifadeleri metin içerisinde katılımcılara verilen numaralar, cinsiyetleri ve yaşları şeklinde kaynak gösterilmiştir. Örneğin Katılımcı 7'nin metin içerisinde yer alan ifadelerinin kaynağı "(K7, E, 24)" şeklinde gösterilmiştir.

3.2 Katılımcıların Genel Anlamda İşsizlikle İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, katılımcıların işsizlik nedenleri ve çalışmak istedikleri alanlar hakkındaki bulgular ve yorumları yer almaktadır.

3.2.1 İşsizlik Nedenleri

Katılımcılara, bu başlık altında "İşsizliğinizin nedenini neye bağlıyorsunuz? Sorusu yöneltildi.

Katılımcıların işsizlik nedenleri hakkındaki görüşleri arasında; sosyal hizmet mesleğinin (sosyal hizmet bölümlerinin) tanınmaması nedeniyle işsiz olduğunu K1 şöyle ifade etmiştir: "... Bence sosyal hizmet bölümü çok tanınmadığı için, çok bilinmediği için ya işsizliğimin nedeni bu: bilinmemesi" (K1, K, 24).

İşsizlik nedenini; sosyal hizmet alanının (sosyal hizmet mesleğinin) tanınırlığı konusundaki eksikliğe ve sosyal hizmet mezunlarına ayrılan kamu istihdam oranlarının yeterli olmayışına bağlayan bir diğer katılımcı ise görüşlerini şöyle ifade etmiştir: "Ülkemizde sosyal hizmet mezunlarına yeterince istihdam alanı açılmamasına bağlıyorum. Ayrıca alanın yeterince bilinmemesine bağlıyorum" (K5, K, 23).

K1 kodlu ve K5 kodlu katılımcıların işsizlik nedenlerini sosyal hizmet mesleğinin tanınmamasına bağlaması konusunda Işıkhana vd. (2016: 15-16) sosyal hizmet bölümü 4. sınıf öğrencileriyle yaptıkları araştırmada öğrencilere sosyal hizmet uzmanı olacakları için mutlu olup olmadıkları sorulmuştur. Öğrencilerin %80, 2 si mutlu oldukları, %19, 8'i ise mutlu olmadıklarını dile getirmiştir. Mutlu olmadığını dile getiren öğrencilerden mutlu olmama nedenlerini sosyal hizmet mesleğinin tanınmamasına bağlayanların oranı ise %10 olmuştur.

K2, K3 ve K4 işsizlik nedenlerini; sosyal çalışmacılara yönelik kamu istihdam sayılarının yetersizliğine bağlamıştır. K4 buna ek olarak kamu alımlarında işe alım süreçlerinin uzun sürmesinin de işsizliğin bir diğer nedeni olarak ifade etmiştir.

İşsizlik nedenlerini kamu istihdam sayısının yetersizliğine bağlayan katılımcıların yorumuna göre sosyal hizmet mezun sayıları her yıl Özdemir'in (2018: 21) de ifade ettiği gibi yirmi binli sayıları aşmıştır. Ancak sosyal çalışmacı kadrolarının yer aldığı Tablo 12 ile Tablo 42 arasındaki tablolara baktığımızda kamu alımlarında 2019 yılında yapılan; 2019/2 atamasında, 2019/4 atamasında, 2019/6 atamasında ve 2019/7 atamasında toplam 1013 sosyal çalışmacı istihdamı yapılmıştır. Her yıl yaklaşık olarak 6000 mezun verilen

bir bölümde kamu atamalarının sayısının 1013 oluşu verilen mezun sayısı ve kamu istihdam oranları arasında büyük bir fark olduğunu göstermektedir. Sosyal çalışmacı kadrolarına baktığımızda son beş yıl içerisindeki kamu alımlarında en yüksek sosyal çalışmacı kadro sayısının 2019 yılında olduğu görülmektedir. 2016 yılına baktığımızda; 2016/1 atamasında, 2016/6 atamasında ve 2016/7 atamasında sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayısı toplam 253'tür. 2017 yılına baktığımızda; 2017/2 atamasında ve 2017/3 atamasında sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayısı toplam 61'dir. 2018 yılına baktığımızda; 2018/2 atamasında, 2018/4 atamasında ve 2018/5 atamasında sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayısı toplam 226'dır. 2020 yılına baktığımızda; 2020/1 atamasında, 2020/4 atamasında, 2020/5 atamasında, 2020/8 atamasında ve 2020/14 atamasında sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayısı toplam 268'dir.

Işıkhana vd. (2016) yaptığı çalışmada sosyal hizmet uzmanı olacakları için mutlu olan öğrencilerin oranı %80,2 iken mutsuz olacağını ifade eden öğrencilerin oranı %19,8'dir. Mutsuz olacağını ifade eden öğrencilerin %10'u mutsuzluk nedenlerini sosyal çalışmacı alımlarının azalmasına bağlıyor. Yine mutsuz olan öğrencilerin %10'u mutsuzluk nedenleri olarak açık öğretim fakültelerinin açılmasını ve meslek elemanı gibi tanımlarla sosyal hizmet alanında yaşanan olumsuz gelişmeleri göstermektedir. Mutsuz olan öğrencilerden %10'u da mutsuzluk nedeni olarak sosyal hizmet mesleğinin tanınmamasını ileri sürmektedir.

İşsizlik nedenleri arasında; Türkiye genelinde yaşanan işsizlik sorununu, sosyal hizmet bölümlerinin çoğalmas ve açık öğretim fakültelerinde açılmasıyla birlikte sosyal hizmet mezun sayısında artışlar oluşunu, ASDEP (Aile Sosyal Destek Programı) kapsamında istihdamı sağlanan meslek elemanlarının sayısının adaletli bir şekilde seçilmeyişi ve mevzuatta yer alan sosyal çalışma görevlisi tanımıyla sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında farklı mesleklerden alınan meslek elemanlarına bağlayan katılımcı görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

“Türkiye’de yaşanan genel işsizlik problemine, açık öğretim fakültelerinden verilen sosyal hizmet mezunlarıyla birlikte sosyal hizmet mezunlarında yığılmalar oluşmasına, sosyal hizmet bölümünün birçok üniversite de açılarak fazla mezun verilmesine bağlıyorum. ASDEP alımları sırasında meslek elemanlarının istihdam sayılarının adaletsiz bir şekilde dağılımına, mevzuatta yer alan sosyal çalışma görevlisi ibaresiyle birlikte sosyal hizmetle alakası olmayan meslek elemanlarının alımına bağlıyorum” (K6, K, 25).

K6’nın ifade ettiği Türkiye’nin işsizlik sorununu Bekiroğlu (2010) şöyle ifade etmektedir: “İşsizlik sorunu Türkiye’de de giderek büyüyen bir problem haline gelmiştir”. Tablo 1’e baktığımızda işsizlik oranlarında 2012 yılına kadar yükseliş ve düşüşler yaşandığı görülmektedir. Ancak 2012 yılından sonra işsizlik oranlarında bir düşüş yaşanmamış 2019 yılına kadar işsizlik oranları yükselmeye devam etmiştir. 2012 yılındaki işsiz sayısı 2 milyon 518 bin kişiyken 2019 yılına geldiğimizde işsiz sayısı 4 milyon 469 bin kişiye yükselmiştir(<https://www.tuik.gov.tr/tr/>, 2020).

K6 kodlu katılımcının ifade ettiği sosyal çalışma görevlisi tanımı 2005 tarihli Çocuk Koruma Kanunu ile sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarının meslek tanımına girmiş ve bu tanımla birlikte sosyal hizmet, psikolojik danışmanlık ve rehberlik ve psikoloji bölümlerinden mezun olanların sosyal çalışma görevlisi adı altında istihdam edilmeleri

sağlanmıştır (https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm, 2020). 2012 yılında yapılan değişiklikle sosyal çalışma görevlisi tanımı genişletilerek; sosyal hizmet, psikoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik ve aile ve tüketici bilimleri mezunları sosyal çalışma görevlisi tanımına alınmıştır (https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf, 2020).

K8 işsizliğinin nedenini, açık öğretim fakültelerinde sosyal hizmet bölümlerinin açılması ve bu bölümlerin mezun vermesiyle mezun öğrenci sayısındaki artışlara bağlamıştır.

İşsizlik nedenini kamu alımlarında sosyal çalışmacılara açılan kadro sayısının azlığına bağlayan K14, bir diğer işsizlik nedeni olarak kamu alımlarındaki KPSS puanlarının yüksek olduğunu “Genel olarak alımın az olmasına bölümüm açısından ve KPSS puanlarının yüksek olması nedeniyle işe giremiyorum” ifadeleriyle dile getirmiştir.

Işıksan vd. (2016: 17) yaptığı araştırmada iş bulma kaygısı yaşayan sosyal hizmet öğrencilerinin oranı %55,3’tür. İş bulma kaygısı yaşayan öğrencilerden %46,3’ü iş bulma kaygısının nedeni olarak sosyal çalışma görevlisi tanımını neden göstermiştir. Yine iş bulma kaygısı yaşayan öğrencilerden %29,9’u iş bulma kaygısının nedenini sosyal hizmet bölümlerinin sayısının artmasını, %29,1’i sosyal hizmetin açık öğretim fakültelerinde lisans eğitimi olarak verilmesini, %14,9’u ise sosyal hizmet mesleğinin yeterince tanınmaması olarak ifade etmiştir.

İşsizlik nedenini farklı bir alana çekerek sosyal hizmetin özel istihdam alanlarından bahseden katılımcı, özel sektörde iş aradığını ancak deneyimi olmadığı için işe giremediğini şöyle ifade etmiştir:

“Özel sektörde yer alan iş ilanlarına baktığımda tecrübe istiyorlar ya da referans istiyorlar. Özellikle tecrübe konusunda sıkıntı yaşıyorum. 2- 3 yıllık deneyim istiyorlar ama yeni mezun oluyoruz çalışmadan nasıl tecrübe sahibi olabiliriz ki. Bu tarz sorunlar yüzünden işsiz kalmaya devam ediyoruz” (K11, K, 25).

K10 kodlu katılımcı işsizlik nedenini Türkiye’nin ekonomik durumunun kötü oluşuna, sosyal hizmet mezunlarının çoğalmasına, 2016 yılından sonra kamu alımlarının azalmasına, sivil toplum kuruluşlarının sosyal çalışmacı istihdamı konusunda yeterli olmayışına bağlamış ve görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Yani biraz ekonomik olarak ülke kötü durumdayız. Biraz bunun etkisi olduğunu düşünüyorum. Bir de çok fazla sosyal hizmet mezunu olmaya başladı... Bir süre sonra da tabi ki ister istemez yığılma oldu yani. ... Onun öncesinde alımlar gayet iyiydi, 2016’dan sonra bir azalma başladı. Ama bunun yerini biraz da STK ile tamamlamaya çalıştılar. Ama sivil toplum da yeterli değildi bu konuda” (K10, K, 24).

K13 kodlu katılımcı ise işsizlik nedenini; Türkiye’nin ekonomisine bağlamıştır. Neden olarak da Türkiye ve dünya gündemini hem sağlık hem de ekonomik olarak meşgul eden koronavirüs pandemisini göstermiş ve düşüncelerini şöyle ifade etmiştir: “İşsizliğimin nedeni global çapta gerçekleşen koronavirüs olayından sonra Türkiye’de piyasanın küçülmesi ve sektörün de bundan etkilenmesidir. Bundan dolayı da iş bulamakta sıkıntı çekiyorum” (K13, K, 25).

Koronavirüs salgının ekonomiye olan etkisini Arabacı ve Yüksel (2020: 91) şöyle ifade etmektedir: Yeni tip koronavirüs (Covid 19), Çin’in Wuhan bölgesinde ortaya çıkmış ve Dünya’ya yayılmış ve mart ayında ilk koronavirüs vakasının görülmesiyle birlikte

Türkiye’de de baş göstermiştir. Koronavirüsün Dünya genelinde birçok ülkeye yayılmasıyla birlikte Dünya Sağlık Örgütü koronavirüsü 11 Mart 2020’de pandemi (salgın) olarak ilan etmiştir. Salgınlar sadece bir sağlık sorunu değil aynı zamanda salgın nedeniyle alınan önlemler ve kısıtlamalar nedeniyle doğrudan üretim kaybına neden olan, ekonomik faaliyetlerin ve üretimin daralmasına neden olan bir süreçtir.

K15 kodlu katılımcı işsizlik nedeni olarak; kamu istihdam sayılarının azlığını, özel sektörde sosyal çalışanların meslek tanımının bilinmediğini, özel sektörde sosyal çalışanlar yerine sosyoloji ve psikoloji mezunlarının istihdam edildiğini şöyle ifade etmiştir: “Atamalarımızın az olmasını özel sektörün bizim meslek tanımımızı bilmemekle beraber sosyal hizmet kadrolarına sosyoloji, psikoloji mezunlarını istihdam etmeleridir. Bir elemana iki üç iş yaptırmaya çalışıyorlar. Buna bağlıyorum yani” (K15, K, 24).

Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği’nde yer alan bilgilere göre özel bakımevlerinde çalışan meslek personelleri şu mesleklerden olabilir: sosyal çalışmacı, psikolog, psikolojik danışman, gerontolog, çocuk gelişimci, fizyoterapist ve ergoterapistler ve özel eğitim bölümlerinden mezun olan kişiler. Bu merkezlerde ruhsal ve zihinsel engelli bireyler hizmet görüyorsa psikolog ya da sosyal çalışmacı çalışmak zorundadır (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/11/20161104-2.htm>, 2020). K15 kodlu katılımcının ifade ettiği “sosyal hizmet kadrolarına sosyoloji, psikoloji mezunlarını getirmesi” ifadesi Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği’ne göre doğru ifade değildir. Çünkü yönetmelikte yer alan “merkezlerde zihinsel veya ruhsal engelli bireylerin hizmet alması durumunda sosyal çalışmacı veya psikolog çalıştırılması zorunludur” beyanına göre özel bakım merkezleri sosyal çalışmacı veya psikolog istihdam edebilirler. Sosyal çalışanların yerine başka meslek elemanlarının çalışması durumu söz konusu değildir. Bu durumda katılımcının ifadesine karşılık; “Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği’nde yer alan sosyal çalışmacı veya psikolog çalıştırılması zorunludur ifadesinin yer alması sosyal çalışanların görevlerinin psikologlarla paylaşılması açısından istihdam alanlarının daralmasına neden olabilir” ifadesi verilebilir. Çünkü bu durumun nedeni özel bakımevleri değil özel bakımevlerinin bağlı olduğu yönetmeliktir. Yine Özel Huzurevleri İle Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği’nde yer alan “Huzurevlerinde elli, yaşlı bakım merkezlerinde otuz kapasiteye kadar bir sosyal çalışmacı tam veya yarı zamanlı olarak çalıştırılır” ifadesine göre sosyal çalışanların huzurevleri ve yaşlı bakım merkezlerinde çalıştırılması gerekmektedir ve sosyal çalışanların yerine farklı bir meslek elemanının çalıştırılması yönetmeliğe göre söz konu değildir (<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=12317&MevzuatTur=7&MevzuatTerTip=5>, 2020).

3.2.2 Çalışmak İstenilen Alan

Katılımcılara, bu başlık altında “Mezun olduğunuz bölümle ilgili bir alanda çalışmak istiyor musunuz yoksa iş bulduğunuz takdirde farklı bir alanda da çalışır mısınız?” sorusu yöneltildi.

K3, K4, K7, K9 ve K14 sosyal hizmetle alakalı bir alanda çalışmak istediklerini dile getirmiştir. K1, K2, K5 ve K10 öncelikli olarak sosyal hizmetle alakalı bir işte çalışmak istediklerini ancak iş arama (işsizlik) süreçlerinin uzaması halinde farklı alanlara yönelebileceklerini ifade etmişlerdir. K11 ve K8 ilk iş aramaya başladıklarında sosyal hizmet alanında bir iş aradıklarını ancak iş arama süreçlerinin uzamasıyla şu an da farklı alanlarda da iş aradıkları ifade etmişlerdir. K13 ise özellikle sosyal hizmet alanı olması gerekmediğini farklı alanlarda da çalışabileceğini ifade etmiştir. K11 ve K8'in farklı alanlarda iş aramaya yönelmeleri iş arama süreçleri uzayan katılımcıların sadece sosyal hizmet alanına bağlı kalmadıkları ve farklı alanlarda da iş arama yönelme eğiliminde bulunabildiklerini göstermektedir.

3.2.3 Özel Sektörde Çalışma

Katılımcılara, bu başlık altında “Özel sektörde çalışmak istiyor musunuz?” sorusu yöneltildi.

K7, K8, K10 ve K13 özel sektörde çalışmak istediğini ifade etmiştir. K3, K4, K9 ve K12 özel sektörde çalışmak istemediğini ifade etmiştir. K1, K2, K5, K11 ve K14 ise önceliğinin kamuda çalışmak olduğunu ancak iş bulamadığı takdirde özel sektörde çalışabileceğini ifade etmiştir.

Katılımcılardan ikisi, evli olduğu için özel sektörde çalışmak istemediğini dile getirmiştir. K6 kodlu katılımcı, evli olduğu için çalışma koşullarının ve süresinin önemli olduğunu ve özel sektörde verilen maaşın çalışma performansına oranla yeterli olmadığını bu nedenle özel sektörde çalışmak istemediğini şu sözlerle ifade etmiştir: “Evli olduğum için çalışma koşulları, çalışma süresi benim için önemli. Çalışma süresi ve koşulları kamuya göre daha yıpratıcı ve çalışmaya oranla yeterli maaşı vermediklerini düşünüyorum bu yüzden özel sektörde çalışmak istemiyorum” (K6, K, 25). Bir diğer evli olan katılımcı ise görüşlerini şöyle ifade etmiştir: “Medeni durumum nedeniyle çalışmak istemiyorum” (K15, K, 24).

Katılımcılardan 6'sı özel sektörde çalışmak istemediğini, 4'ü ise özel sektörde çalışmak istediğini ifade etmiştir. Katılımcılardan 5'i ise ilk tercihinin özel sektör olmadığını, iş bulamadığı takdirde özel sektörde çalışabileceğini ifade etmiştir. Katılımcılardan K6 ve K15 medeni durumları (evli olmaları) nedeniyle özel sektörde çalışmak istemediklerini ifade etmiştir.

3.3 Katılımcıların Sosyal Hizmet ve İşsizlikle İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, katılımcıların sosyal hizmet alanında yer alan farklı konulardaki görüşlerine yönelik bulgular ve yorumları yer almaktadır.

3.3.1 Sosyal Hizmet Bölümü

Katılımcılara “Sosyal Hizmet Bölümü’nü tercih etme nedeniniz nedir?” sorusu yöneltildi ve katılımcılardan farklı cevaplar alınmıştır.

K1, K5, K7 ve K9 kodlu katılımcılar, Sosyal Hizmet Bölümü’nü puanları yettiği için tercih ettiklerini ifade etmiştir.

K2, K4, K11, K12 ve K14 kodlu katılımcılar Sosyal Hizmet Bölümü'nü rahat iş bulabileceğini ve bu bölümü bitirdikten sonra rahat atanabileceğinin (istihdam olanaklarının fazla oluşu) nedeniyle seçtiklerini ifade etmiştir.

K3, sosyal hizmetin insan, çevre ve kültürle olan ilişkisine atıfta bulunarak kendisine uygun bir meslek olduğunu şöyle ifade etmiştir:

“Çünkü insanlarla iletişim içerisinde bulunmayı, insanlara psiko-sosyal açıdan yardımda bulunmayı istediğim ve sevdiğim için tercih ettim. Bir de sosyal hizmet kültür, çevre ve insan ilişkileri bağlamında gelişen bir meslek olduğu için kendime uygun meslek olarak gördüm” (K3, K, 23).

K6 kodlu katılımcı, sosyal hizmet mesleğini tanıdığını ve mesleğin kendisine hitap ettiğini bunun yanında çevresinde Sosyal Hizmet Bölümü mezunu olup atanan kişilerin kendisine bu mesleği tavsiyesi üzerine Sosyal Hizmet Bölümü'nü tercih ettiğini şöyle ifade etmiştir:

“Sosyal hizmet mesleği bana hitap eden bir meslek. Mesleği az da olsa tanıyordum. Üniversiteye başladıktan sonra da bu fikrim devam etti. Sosyal hizmetin tam bana göre bir meslek olduğuna üniversite boyunca da kanaat getirdim. Ayrıca üniversite tercihi yaptığımız dönemde sosyal hizmet mezunlarının rahatlıkla iş bulduğunu gördüm. Tanıdığım kişiler arasında sosyal hizmet okuyup mezun olan ve atanan kişiler vardı. Onlar da bana bu bölümü önerince bu bölümü tercih ettim” (K6, K, 25).

K8 kodlu katılımcı, Sosyal Hizmet Bölümü'nü insanlara yardım etmek için seçtiğini şöyle ifade etmiştir:

“Yani sosyal hizmete bir merakım vardı insanlara yardım etme konusunda. Bu mesleği lisedeyken tanıdım ve yapabileceğim bir iş olarak seçmeyi düşünmeye başladım. O dönemde bu mesleği istiyorum diye hedefledim. Gerçekten insanlara yardım edebilmek, insanların hayatlarına dokunabilmek adına bu bölümü seçtim” (K8, K, 24).

K10 kodlu katılımcı ise aslında farklı bir bölüm hedeflediğini ancak hedeflediği bölüm gelmediği için sosyal hizmet bölümünü tercih ettiğini ve bu tercih nedeninin dramatik bir hikâyesi olduğunu şöyle anlatmıştır:

“Aslında bunun dramatik bir hikâyesi var. Ben lise dönemimdeyken her eşit ağırlık öğrencisi gibi hukuk bölümüne gitmenin hayali kuruyordum. Ama bir gün benim okuluma bir sosyal hizmet uzmanı geldi. Kadın sığınma evinde çalışıyormuş. Dedi ki arkadaşlar işte böyle bir bölüm var. Anlattı işte nasıl bir iş olduğunu, nasıl cezbedici olduğunu, tabi ki yorucu olduğunu da anlattı. Ben de böyle çok kozmopolit bir mahallede büyüdüm. İşte roman vatandaşlar var, yoksulluk çok var, böyle baya kötü durumdayız yani mahalle olarak. Madde kullanımı had safhada, işte çocuklar sürekli sokaklarda oynuyor falan. Hani ben de o ortamdan geldiğim için bana çok da yabancı gelmedi uzmanın anlattıkları. Uzman anlatıyor işte ben olabilir şeyler diyorum, diğer arkadaşlar böyle bir şey nasıl olabilir diye şaşırıyorlar. Yani biraz yaşadığım mahallenin biraz da karşılaştığım sosyal hizmet uzmanının etkisi oldu. Tabi üniversite sınavına girdiğimde önceliğim sosyal hizmet değildi. Ama diyordum ki eğer hukuk olmazsa sosyal hizmet yazacağım. Yani öğretmenlik, psikoloji falan düşünmüyordum. Böyle bir hikâyesi var işte” (K10, K, 24).

K13 kodlu katılımcı, sosyal hizmet bölümü öğretmenini tavsiyesi üzerine tercih ettiğini ve insanlara profesyonel bir şekilde yardım etmenin kendisine hitap ettiğini dile getirmiştir. Aynı zamanda sosyal hizmeti tercih ederken istihdam durumunu da göze aldığını şöyle ifade etmiştir:

“Lisedeyken çok sevdiğim bir öğretmenim vardı. Sosyal hizmeti bana o önermişti. Benim gayet güzel bir şekilde yapabileceğim bir iş olduğunu söylemişti. Bende tercih yaptığımda puanlarımın da Sosyal Hizmete uygun olduğunu gördüm ve öğretmenimin önerisi üzerine tercih ettim. Bu mesleğin bana hitap ettiğini de düşünüyordum çünkü insanlara yardım ediyor olmak ve bunu profesyonel bir şekilde yapıyor olabilmek bana hitap ediyordu. Hem de üniversite tercihleri sırasında tercih ettiğimiz mesleklerin atama durumları, istihdam durumlarına da bakıyordum. Yani her iki durumu da göz önünde bulundurdum” (K13, K, 25).

K13 gibi K15 kodlu katılımcı da sosyal hizmet mesleğini öğretmenin tavsiyesi üzerine araştırdığını ve sevdiğini bu nedenle tercih ettiğini şöyle dile getirmiştir: “Bizim lisede bir hocamız sosyal hizmet mesleğinin önünün çok açık olduğunu söylemişti. Ben de araştırdıktan sonra sevmiştim. İnsanlara yardım elinin dokunması iyi bir şey. Çok da severek okudum bölümümü” (K15, K, 24).

Katılımcılar, Sosyal Hizmet Bölümü’nü; farklı bir bölüm istediğini ancak puanının bu bölüme yettiği, sosyal hizmet alanında atanma kolaylığı olduğu, sosyal hizmet bölümünden mezun olduğu zaman rahat iş bulabileceğini ve rahat atanabileceğini düşündüğü, kendilerine uygun bir meslek olduğu, insanlara yardım etmek amacıyla, sosyal hizmeti tavsiye ettikleri, insanlarla iletişim halinde olacakları bir meslek olduğu ve tercih dönemlerinde sosyal hizmetin popüler bir bölüm olduğu gibi farklı nedenlerle tercih ettiklerini dile getirmişlerdir.

Işıkhan vd. (2016: 15) yaptığı araştırmada öğrencilerin sosyal hizmet bölümlerini tercih etme nedenleri ve katılımcıların sosyal hizmeti tercih etme nedenleri birbiriyle benzerlik göstermektedir. Işıkhan vd. araştırmasında sosyal hizmeti kendisine uygun bir bölüm olduğu için seçenlerin oranı %25’tir. İş imkânları nedeniyle seçenlerin oranı %22,4’tür. İnsanlara yardım etmek için seçenlerin oranı %18,15’tir. Tavsiye üzerine seçenlerin oranı %14,76’dır. Psikoloji ve PDR (psikolojik danışmanlık ve rehberlik) gibi bölümlere yakın olduğu için tercih edenlerin oranı %5,36’dır. Puanı yettiği için tercih edenlerin oranı %4,7’dir.

3.3.2 Sosyal Hizmetin Tanınırlığı

Katılımcılara bu başlık altında “sosyal hizmet mesleği sizce yeterince tanınıyor mu?” sorusu yöneltildi.

Sosyal hizmet mesleğinin yeterince tanınmadığını ifade eden katılımcılardan bir kısmı görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Şöyle bir ayırım yapmak istiyorum bu konu da halk zaten sosyal hizmeti sadece aynı ya da nakdi yardım yapılan yerler ya da çocuk yuvalarından ibaret yerler sanıyor. Bunun dışında özel sektörde mesela özel bakımevlerinde olsun, özel rehabilitasyon merkezlerinde olsun sosyal çalışanlar zorunluluktan dolayı çalıştırılıyor yani mevzuatta sosyal çalışmacı çalıştırılması gerekiyor diye yoksa buralarda sosyal çalışanlar istihdam edilmez bu durum da sosyal hizmetin ve sosyal çalışanların yeterince tanınmadığını, sosyal hizmete ve sosyal çalışmacıya gereken önemin verilmediğini gösteriyor. Sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında ise sosyal çalışma görevlisi adı altında sosyal hizmetle gerçekten alakası olmayan meslek elemanlarının çalıştırılması kamu da sosyal hizmetin ve sosyal çalışanların yeterince tanınmadığının bir göstergesi” (K6, K, 25).

“Hayır, yok kesinlikle tanınmıyor. Hatta biz bunu defalarca belki sosyal hizmet okuyan arkadaşlar da denk gelmiştir, fakat “Ne bölüm okuyorsunuz?” dediğinde “Sosyal Hizmet” deyince “o da neymiş” falan gibisinden hep açıklama yapmak zorunda kalıyoruz” (K14, E, 26).

“Bence hala tanınmıyor. Ben bireysel çabamı ortaya koyuyorum tanınması için, elimden geleni yapıyorum. Ama tanınmasında biraz da şunun etkisi var: Sosyal bilimlerde genelde soyut konularla ilgileniyor. Yani insanların her zaman hissettikleri ama hiçbir zaman dillendiremediği, somutlaştıramadığı şeylerle ilgileniyoruz. Böyle olunca da insanlar bizi anlamakta gerçekten zorluk çekiyorlar. Biz toplum olarak genelde analitik zekâyâ önem veririz. Adamın fiziği, kimyası, matematiği iyi ise çok iyi durumdadır ve Türkiye şartlarında çok rahat iş bulabilir. Örneğin mühendis olur, doktor olur vs. ama bizim gibi duygusal zekâsı ve sosyal zekâsı yüksek insanlar için biraz da durum farklı. Yani bizi anlamaları biraz da zordur. Biz onları en iyi anlayan kişileriz ama onlar bizi hala anlamıyorlar” (K10, K, 24).

K13, sosyal hizmet mesleğinin son dönemlerde içerik olarak değil ama yüzeysel olarak tanındığını şöyle ifade etmiştir: “Şöyle Sosyal Hizmet mesleği son zamanlarda evet tanınıyor. Ama bu tanınma nasıl desem yüzeysel bir tanınma. Sosyal Hizmeti evet insanlar biliyorlar ama içeriğini bilmiyorlar” (K13, K, 25).

14 katılımcı sosyal hizmet mesleğinin tanınmadığını ifade etmiştir. Bolgün’ün (2016: 102) yaptığı araştırmaya göre katılımcılara “Sosyal hizmet mesleğini daha önce duydunuz mu?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılardan %47’si sosyal hizmet mesleğini duyduğunu, %53’ü ise sosyal hizmet mesleğini daha önce duymadığını dile getirmiştir. Yine katılımcılara sosyal hizmet mesleğine ilişkin bilginin kaynağını nereden aldıkları sorulduğunda; katılımcılardan %41,7’si kişisel tecrübeleriyle öğrendiğini, %37,4’ü sosyal hizmet mesleğini televizyondan duyduğunu, %37,2’si bir tanıdık vasıtasıyla sosyal hizmet mesleğini duyduğunu ve %2,1’i ise okul, üniversite ve eğitimler aracılığıyla sosyal hizmet mesleğini duyduğunu ifade etmiştir. Katılımcılara yöneltilen sosyal çalışmacıyla karşılaştınız mı sorusuna verilen yanıtlar şöyle olmuştur: Katılımcıların %19,2’si sosyal çalışmacıyla karşılaştığını; %80,8’i ise sosyal çalışmacıyla karşılaşmadığını ifade etmiştir.

Katılımcıların sosyal hizmetin tanınırlığı konusundaki verdikleri cevaplar ve Bolgün’ün (2016) yaptığı araştırma birbiri destekler niteliktedir. Sosyal hizmet mezunları, sosyal hizmet mesleğinin halkın büyük bir kısmında tanınmadığını; tanınan kısmında ise bu bilginin çok kısıtlı olduğunu, sosyal çalışmacıların sadece ayni ve nakdi yardımları ulaştıran kişiler olarak bilindiğini ifade etmişlerdir.

3.3.3 Sosyal Hizmetin Tanınırlığı ve Sosyal Hizmet Mezunlarının İş Bulması

Katılımcılara bu başlık altında “Sosyal hizmet mezunu öğrencilerinin iş bulmasında sosyal hizmet mesleğinin tanınmasının etkisi var mıdır?” sorusu yöneltilmiştir.

K2, K3, K4, K7, K8, K9, K10, K11 ve K15 sosyal hizmet mesleğinin tanınırlığının sosyal hizmet mezunlarının iş bulmasında etkili olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılardan bir kısmının ifadeleri şöyledir:

“Bence var. Yani mesleğimiz daha iyi tanıtılsaydı, insanlar bunun bilincinde olsaydı mesela şu an yaşanan çocuk istismarları, yaşlı bireylerin kendine yetemeyişi, kadına şiddet vakaları ve bunun gibi birçok toplumsal problem yaşanıyor ve bence bu olayların yaşanmasının nedeni ülkemizdeki sosyal hizmetlerin gelişmemesi, mesleğimizin tanınmaması, mesleğimizin öneminin farkına varılmaması. Eğer mesleğimiz yeterince tanıtılsa ve sosyal hizmet uzmanlarının görevleri bilinseydi bu problemler yaşanmazdı ve bizlere daha fazla istihdam alanları açarlardı diye düşünüyorum” (K3, K, 23).

“Tabi ki var. Bunu halk bilmiyor, halkın bilmemesinin yanı sıra politika yapıcılar, bakanlar ya da milletvekilleri de bu konuda bilgi sahibi değil. Aslında onlar biliyor olsalardı belki de bu alanı açacaklardı, bir şekilde buna uygun politika yürüteceklerdi. Bahsettiğim grupların da bilmiyor olması bizim istihdam alanlarımızı kısıtlıyor” (K10, K, 24).

“Evet, etkisi olduğunu düşünüyorum. Meslek çok bilinmediği için ihtiyaçta saptanamıyor. Ancak meslek daha tanınır bir durumda olsa hangi konuma ne kadar sosyal hizmet uzmanı istihdam edileceği saptanmış olur ve bu saptama sonucunda istihdam alanları açılır” (K11, K, 25).

K7 kodlu katılımcı, genel anlamda mesleklerin tanınırlığının iş imkânı ve iş sahası konusunda etkisi olduğunu şöyle ifade etmiştir: “İllaki vardır. Bir meslek ne kadar tanınmış ya da popüler olursa iş imkânı ve iş sahası o kadar geniş olur” (K7, E, 24). K9 kodlu katılımcı da diğer mesleklerde olduğu gibi sosyal hizmet alanında da mesleğin tanınırlığının iş bulma konusunda sosyal çalışmacılara olumlu katkı sağlayacağını şöyle ifade etmiştir: “Her meslekte olduğu gibi sosyal hizmetin tanınır olması iş bulma konusunda bize yardımcı olacaktır diye düşünüyorum” (K9, E, 24).

K13 kodlu katılımcı, sosyal hizmetin tanınırlığının iş bulma noktasında sosyal çalışmacılara bir etkisi olmadığını şöyle ifade etmiştir: “Sosyal Hizmet mesleğinin tanınmasının bizim iş bulup bulmamamızda çok etkisi olduğunu düşünmüyorum” (K13, K, 25).

K5 kodlu katılımcı sosyal hizmetin tanınmamasının iş bulma noktasında sosyal çalışmacılara olan etkisi hakkında daha önce bu konuyu düşünmediğini dile getirip görüşlerini şöyle ifade etmiştir: “İş bulma noktasında tanınmamasının etkisi var mıdır konusunu hiç düşünmedim açıkçası...” (K5, K, 23).

Katılımcıların büyük bir kısmı sosyal hizmet mezunlarının iş bulmasında sosyal hizmet mesleğinin tanınmasının etkisi olduğunu dile getirirken katılımcılardan biri sosyal hizmet mesleğinin tanınmasının sosyal hizmet mezunlarının iş bulmasında etkisi olmadığını ifade etmiştir, katılımcılardan biri de bu soru üzerinde daha önce hiç düşünmediğini dile getirmiştir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu “sosyal hizmet yeterince tanınmıyor mu?” sorusuna sosyal hizmetin yeterince tanınmadığı dile getirmiştir. Sosyal hizmetin yeterince tanınmadığını düşünen katılımcıların çoğunluğu da sosyal hizmetin tanınmamasının sosyal çalışmacıların iş bulmasında etkisi olduğunu dile getirmiştir. Katılımcılar, sosyal hizmetin yeterince tanınmamasından dolayı sosyal çalışmacılara olan ihtiyacın bilinmediğini bu nedenle sosyal çalışmacılara yeterli istihdam alanları açılmadığını, bir mesleğin tanınır olmasının o mesleğin gelişiminde etkisi olduğunu, mesleğin halk, milletvekilleri, bakanlar tarafından bilinmesinin yeni istihdam alanları açılmasını sağlayacağını dile getirmişlerdir. Bunun yanı sıra sosyal hizmet mesleğinin tanınmasının iş bulma konusunda sosyal çalışmacılara çok fazla etkisi olmayacağını dile getiren katılımcılar da olmuştur.

Avşar (2019: 87) tarafından sosyal çalışmacılarla yapılan araştırmada; katılımcı sosyal çalışmacılar, sosyal çalışma görevlisi tanımı, mesleki tanınırlığın düşük olması nedeniyle sosyal hizmet mezunlarının iş bulamadığını ifade etmiştir. Yine aynı çalışmada sosyal hizmet alanında işsizlik oranlarının artmasına gerekçe olarak mesleki tanınırlığın

olmamasını, farklı meslek elemanlarının sosyal çalışma görevlisi ibaresiyle sosyal çalışmacılarla aynı işi yapmasını ve mesleki örgütlerin sosyal çalışmacıların haklarını savunma konusundaki yetersizliğini göstermiştir.

Işıkhan vd. (2016: 17) yaptığı araştırmada; sosyal hizmet öğrencilerinin iş bulma konusunda kaygılandıklarını ve öğrencilerin iş bulma kaygılarının nedenlerinden biri olarak sosyal hizmet mesleğinin yeterince tanınmamasını ifade etmeleri katılımcıların sosyal hizmet mesleğinin tanınmasının iş bulma konusunda etkisi olduğuna dair görüşlerini destekler niteliktedir. Işıkhan'a (2000: 52) göre bir meslek toplum içerisinde ne kadar iyi tanınır ve kabul görürse mesleğin işlevselliği de o oranda artabilmektedir. Bu nedenle sosyal hizmetin toplum tarafından benimsenmesi ve işlevselliğinin artması için sosyal hizmetin topluma tanıtılmasına yönelik çalışmalara ihtiyaç vardır.

3.3.4 İş Bulma Zorluğu

Katılımcılara “Sosyal Hizmet mezunlarının iş bulmakta zorlandığını düşünüyor musunuz eğer Sosyal Hizmet mezunlarının iş bulmakta zorlandığını düşünüyorsanız bunun nedenini neye bağlıyorsunuz?” soruları yöneltildi. Katılımcıların tamamı iş bulmakta zorlandığı dile getirmiştir. Katılımcılardan bir kısmı iş bulmakta neden zorlandıklarını ise şöyle ifade etmiştir:

“Evet, düşünüyorum. Neden olarak hem kamusal alanda hem de özel sektörde istihdam sıkıntısı olduğunu düşünüyorum. Ek olarak sosyal refah devleti olma yolunda atılan adımlar çok yetersiz. Avrupa’ da sosyal refah ve sosyal hizmet oturmuş durumda mesela Avrupa’ da 1800’ lü yılların sonunda ortaya çıkan sosyal güvenlik kurumu ve sosyal refah hizmetleri ama Türkiye’de çok sonra hizmete sunuluyor. Yani Türkiye’de sosyal hizmet yeterince gelişmedi ve oturmadı” (K3, K, 23).

“Kesinlikle zorlandığını düşünüyorum. Çünkü çevremdeki arkadaşlar olsun, sosyal medyada gördüklerim ya da istatistiklere baktığımda işsizlik oranı çok yüksek sosyal hizmette. Bunun nedeninin de başta söylediğim gibi alanla ilgili sosyal politikaların yeterli olmamasına bağlıyorum” (K5, K, 23).

“Evet, zorlandığını düşünüyorum. Sosyal hizmet mesleğinin tanınmamasına, sosyal hizmet ve sosyal çalışmacılara gereken önemin verilmemesine, sosyal hizmet mesleğinin yeterince tanıtılmamasına, mezun sayısının çoğalmasına neden olan açık öğretim fakültelerinin açılmasına, sosyal hizmetin birçok üniversitede açılmasına, özel ve kamu sektöründe sosyal çalışmacılara yönelik yeterli istihdam alanlarının oluşturulmamasına bağlıyorum” (K6, K, 25).

K5, işsizlik istatistiklerinden bahsetmiş ve işsizlik oranı en yüksek mesleğin sosyal hizmet olduğunu ifade etmiştir. TÜİK tarafından açıklanan istatistiklere göre Tablo 43’te yer alan sosyal hizmet mezunlarının işsizlik oranlarına baktığımızda; işsizlik oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. TÜİK tarafından açıklanan yüksekokul ve fakülte mezunlarının en son mezun oldukları alana göre işgücü durumuna baktığımızda 22 farklı fakülte ve yüksekokul arasından en yüksek işsizlik oranına sahip bölüm 2015 yılından beri sosyal hizmet bölümüdür. 2019 yılında yüksel okul ve fakülte mezunlarının genel işsizlik oranı %13,7 iken sosyal hizmet mezunlarının işsizlik oranı %24 olarak ölçülmüştür (<https://www.tuik.gov.tr/>, 2020).

K9 kodlu katılımcı; sosyal hizmet mesleğinin kamu da yeterince değer görmediğini vurgulayarak iş bulmakta neden zorlandığını şöyle ifade etmiştir:

“Evet, kesinlikle zorlandığımızı düşünüyorum. Daha önce de söylediğim gibi kamuda sosyal hizmet mesleğinin yeterince değer görmemesi, yeterli alımların yapılmaması, mesleğimizin başka meslek elemanları tarafından yapılması bizim iş bulmamızı zorlaştıran nedenler” (K9, E, 24).

“Mesleğimizin başka meslek elemanları tarafından yapılması” ifadesine şöyle bir açıklama yapmak gerekiyor. “Sosyal Çalışma Görevlisi” ve “ASDEP Görevlisi” tanımlarıyla sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında farklı meslek elemanları istihdam edilmeye başlandı. Çocuk Koruma Kanunu ile mevzuata giren sosyal çalışma görevlisinin tanımına göre; sosyal hizmet, psikolojik rehberlik ve danışmanlık, sosyoloji, psikoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri bölümlerinden mezun olan kişiler sosyal çalışma görevlisi olabilir (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>, 2020). ASDEP görevlisi tanımına göre; sosyal hizmet, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, rehberlik ve psikolojik danışmanlık, aile ve tüketici bilimleri bölümlerinden mezun olan kişiler ASDEP görevlisi olabilir (<https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/sss/aile-ve-toplum-hizmetleri-genel-mudurlugu/asdep/>, 2020). Yapılan bu tanımlar aynı işin farklı meslek elemanları tarafından yapılabileceğini ifade etmektedir.

İş bulmakta zorlandığını düşünen K15 ise görüşlerini şöyle ifade ediyor:

“Evet. Dediğim gibi mesleğimizi çok kimse bilmiyor, insanlar ne iş yaptığımızı bilmiyorlar, ülkemize nasıl fayda sağlayacağını bilmiyorlar. Bu sebeple zorlanıyoruz. Ayrıca bizim yerimize başka alanlar çalışıyor. Bizim mesleğimizi başka meslekler sahipleniyorlar. Ben staj yaparken tarih öğretmenin bile bizim mesleği icra ettiğini gördüm. Bir de devlet desteği görmüyor mesleğimiz” (K15, K, 24).

Katılımcılardan bir kısmı başka meslek elemanlarının, sosyal çalışmacıların yerine çalıştırıldığını bu nedenle iş bulmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal çalışmacıların yerine farklı meslek elemanları çalıştırılmamaktadır. Mevzuatlarda yer alan sosyal çalışma görevlisi ve ASDEP görevlisi ifadeleri farklı mesleklerden kişileri kapsamaktadır. Bu durum sosyal çalışmacıların iş olanaklarının daralmasına dolayısıyla iş bulmaları noktasında zorlanmalarına neden olmaktadır.

Katılımcıların; iş bulmakta zorlanmalarının nedenlerini şunlardır: Sosyal hizmet mesleğinin yeterince tanınmaması, sosyal hizmet bölümlerinin sayısının kontrolsüz bir şekilde çoğalması ve bu çoğalmayla birlikte mezun sayısında yaşanan artışlar, Sosyal Hizmet Bölümü’nün açık öğretim fakültelerinde açılıp mezunlar vermesiyle mezun sayısında yaşanan yığılmalar, sosyal hizmet mezunlarına cevap verecek kamu ve özel sektör istihdamlarının olmayışı, Türkiye’de sosyal refah hizmetlerinin yeterince gelişmemesi, özel sektördeki istihdam alanlarının büyük şehirlerde yoğunluk göstermesi, özel sektörde verilen maaşların büyük şehirlerde yaşamaya fırsat tanımaması, istihdam ile ilgili sosyal politikaların yetersiz oluşu, sosyal hizmet mesleğine ve sosyal çalışmacılara gereken değerin verilmemesi, Türkiye’de sosyal hizmetin büyük bir kısmının devlet tarafından yürütülmesi ve sosyal çalışmacıların devlet bünyesinde çalışabilmek için KPSS’den geçer puan alma durumları ve koronavirüs salgınının beraberinde getirdiği ekonomik sorunlardır.

3.3.5 Sosyal Hizmet Bölümlerinin Sayısı ve Açık Öğretim Fakülteleri

Katılımcılara “Sosyal hizmet bölümünün farklı üniversitelerde açılması, açık öğretim fakültelerinde açılması sosyal hizmet mezunlarını iş bulma noktasında nasıl etkilemiş olabilir?” sorusu yöneltildi.

Sosyal hizmet bölümlerinin, farklı üniversitelerde açılması konusuna olumlu bakan ancak açık öğretimde sosyal hizmet eğitime karşı olan katılımcıların bir kısmı görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Şöyle söyleyeyim; birçok üniversite açıldı evet ama bence bu kötü bir şey değil aslında. Çünkü sosyal hizmete ihtiyacımız var. Ülkemizin buna ihtiyacı var yani. O yüzden açılması kötü değil ama keşke istihdam edilebilsek. Açık öğretim konusunda da, yani bunu asla doğru bulmuyorum. Çünkü bölümümü uzaktan eğitimle öğrenilebilecek bir bölüm değil kesinlikle” (K1, K, 24).

“Örgün eğitimin bir sakıncasının olduğunu düşünmüyorum. Çünkü ülkemizdeki ihtiyacı karşılayabilecek potansiyelde. Lakin Açık öğretimin fakültelerinin istihdam konusunda da mesleğin değeri ve kıymeti açısından da olumsuz etkilerinin olduğunu düşünüyorum” (K7, E, 24).

“Mesleğimizin kalitesini düşürmesi açısından olumsuz etkiledi. Hali hazırda zaten yığınla mezun var. Bir de açık öğretim her yıl 1000 tane 2000 tane mezun verince çok fazla mezun oluyor. Yığılma oluyor, mesleğimizin kalitesi düşüyor. Ben kesinlikle açık öğretimin kapatılması gerektiğine inanıyorum. Ama sosyal hizmetin örgün eğitim vermesini destekliyorum. Farklı şehirlerde ve üniversitelerde açılabilir bence” (K15, K, 24).

Sosyal hizmet bölümlerinin sayısının çoğalmasına ve açık öğretim fakültelerine olumsuz bakan katılımcıların bir kısmı ise görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Bence olumsuz etkiledi. Açık öğretim fakültelerinde sosyal hizmet bölümlerinin açılışı sosyal hizmetin yetkinliği noktasında bir sorgulamaya yönlendiriyor. Yani açık öğretim fakültelerinde sosyal hizmet eğitimi verilemez. Açık öğretim fakültelerinin açılışı, bölümün diğer üniversite ve şehirlerde açılışı yüzünden çok fazla mezunlar veriliyor ve mezun yığılması oluyor. İş imkânları azalıyor. Yetkin öğrenciler yetişmiyor ve her anlamda olumsuz sonuçlar doğuruyor. Diğer üniversitelerde sosyal hizmet bölümlerinin açılışını da olumsuz görüyorum. Çünkü bildiğim kadarıyla açılan bölümlerde sosyal hizmet kökenli hocalar yok. Farklı bölümlerde yetişmiş akademisyenlerin sosyal hizmet öğrencilerine ders vermesi sonucunda bölüm yetkinliğini kaybedecek, tanınmamaya devam edece ve önemsenmeyecek. Sosyal hizmetin her üniversite açılmaması gerektiğini düşünüyorum. Ancak açıldı ve açılmaya devam ediyor. Bu durum da yine açık öğretimde olduğu gibi mezun sayısını fazlalattırıyor ve dolayısıyla işsiz sayısını artıran bir örüntü gibi oluyor” (K3, K, 23).

“Bence yığılmaların olmasının nedeni açık öğretim fakülteleri çünkü çok fazla mezun veriyor. Ayrıca bizler gibi örgün okumadıkları için daha çok boş vakitleri var ders çalışmak için. Ve bize göre daha rahat atanıyorlar. Biz sosyal hizmet bölümüne ilk girdiğimiz dönemlerde belirli üniversitelerde sosyal hizmet bölümleri vardı ama şu an çok fazla üniversite de artık sosyal hizmet bölümleri var. Yine eskisi gibi belirli üniversitelerde olması gerektiğini ve daha yetkin sosyal hizmet öğrencileri yetiştirilmesinin daha doğru olduğunu düşünüyorum. Çünkü bölüm ve mezun sayısının bu kadar fazla olması da bölümün önünün tıkanmasına neden oluyor” (K8, K, 24).

“Bence çok olumsuz etkiliyor. Çünkü eğitim fazla, mezun fazla, istihdam yok. Bu yüzden insanlar bir yerden sonra boşuna okumuş oluyor. Ben de ilk gittiğimde bilmiyordum bu durumu ama bence şuan okuyanlar boşuna okumuş oluyor” (K5, K, 23).

“İş bulmayı imkânsız hale getirdi diyebilirim. Açık öğretim ve bölümün çok fazla üniversitede açılması mezun sayısının fazla olması demektir. Mezun sayısı ve istihdam oranları karşılaştırıldığında bu kadar işsiz olması çok normal gözüküyor” (K6, K, 25).

Mezun sayısını ve kamu istihdam sayılarını karşılaştırarak yorum yapan K13, sosyal hizmet bölümlerinin farklı bölümlerden olan öğretim görevlileri tarafından yönetildiğine dikkat çekip görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Bence çok kötü etkiledi, olumsuz yönde etkiledi. Çünkü sosyal hizmet bölümünü kendi ellerimizle niteliksizleştirdik. Bölümler evet birçok üniversitede açıldı ama altyapısına baktığımızda hep sosyoloji ve farklı bölüm kökenli öğretim görevlilerinin yönettiği bölümlerde eğitim veriliyor. Bu kadar fazla bölüm açılışı özellikle açık öğretim fakültelerinin açılışı sosyal hizmet kamu istihdamını da çok etkiledi. Mezun sayısı çok fazla alımlar ise mezun sayısına oranla çok az” (K13, K, 25).

Katılımcılardan, sosyal hizmet bölümünün farklı şehirlerde açılması ve açık öğretim fakültelerinde açılması konusunda iki farklı yorum gelmiştir. Katılımcılardan bir kısmı hem farklı üniversitelerde hem de açık öğretim fakültesinde açılmasına olumsuz bakarken; katılımcıların bir kısmı ise farklı üniversitelerde açılmasını normal karşılarken açık öğretim fakültesinde açılmasına olumsuz baktıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcıların tamamı sosyal hizmet eğitiminin açık öğretim fakültelerinde verilmesine olumsuz baktıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların görüşlerine göre açık öğretim fakültelerinde sosyal hizmet eğitimi verilmesi, sosyal hizmet mesleğinin niteliğini ve değerini düşürüyor. Sosyal hizmet mezunlarının sayısında büyük artışlara hatta yığılmalara neden oluyor. Katılımcılardan bir kısmı açık öğretim fakültelerinin açılmasına olumsuz baktığı gibi sosyal hizmet bölümlerinin sayısının artmasına da olumsuz bakıyor. Bu katılımcılara göre sosyal hizmet bölümlerinin sayısının artması açık öğretim fakültelerinde olduğu gibi mezun sayısında artışlara neden oluyor. Katılımcılardan bir kısmı da sosyal hizmet bölümünün farklı üniversitelerde sosyal hizmet kökeninden gelmeyen akademisyenler tarafından açılmasına değinmişlerdir.

2008 yılında sosyal hizmet eğitimi veren üniversite sayısı 5’tir (Yıldırım ve Yıldırım; 2008: 43-44). Özdemir’in (2018: 21) ifadesine göre sosyal hizmet eğitimi 60’tan fazla üniversitede eğitim verilmektedir. 2020 tercih kılavuzuna göre sosyal hizmet eğitimi; 46 devlet üniversitesinde, 15 vakıf üniversitesinde olmak üzere toplam 61 üniversitede verilmektedir. Devlet ve vakıf üniversiteleri dışında sosyal hizmet eğitimi, 3 devlet üniversitesinde 2000 kontenjanla uzaktan öğretim ve açık öğretim şeklinde verilmektedir, buna ek olarak Kıbrıs’ ta 3 üniversitede sosyal hizmet eğitimi verilmektedir. Kılavuza göre sosyal hizmet bölümlerinin kontenjanı (devlet, vakıf, açık öğretim, uzaktan öğretim ve Kıbrıs’ ta ki üniversitelerin) toplam olarak 6177’dir(<https://www.osym.gov.tr/>, 2020). Sosyal hizmet eğitimi verilen üniversite sayısının son 12 yıl içerisinde katlanarak artmasının, açık öğretim ve uzaktan öğretim kontenjan sayılarının fazla oluşunun sosyal hizmet mezunlarının sayısının çoğalmasına neden olduğunu söylemek mümkündür. Tablo 12 ile Tablo 41 arasında yer alan sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayıları ve sosyal hizmet mezunu olan öğrencilerin sayısı göz önüne alındığında Tablo 43’te yer alan sosyal hizmet mezunlarının işsizlik oranının bu denli yüksek oluşu doğal karşılanacaktır. Sosyal hizmet mezunları arasında yaşanan işsizlik sorununun nedenlerinden birini Akçay ve Alpoğlu (2020: 66) sosyal hizmet bölümlerinin sayısının hızla artması olarak ifade etmiştir.

Acar vd. (2016) tarafından hazırlanan raporda sosyal hizmet alanında önemli iki sorun yer almaktadır: Bu sorunlardan biri sosyal hizmet bölümlerinde var olan altyapı sorunu diğeri ise açık öğretim fakültelerinde verilen uzaktan eğitimlerdir. 2006 yılından sonra farklı üniversitelerde açılmaya başlayan sosyal hizmet bölümleri; Yüksek Öğretim Kurumunun lisans programı açılması konusunda koyduğu kriterlere uyulmaması sonucunda akademik altyapılar oluşturulmadan kurulmuştur. Bu durum sosyal hizmet mesleği açısından kaygı vericidir. Sosyal hizmet mesleği her ne kadar farklı alanlardan beslenen multidisipliner bir disiplin olsa da üniversitelerde kurulacak olan sosyal hizmet lisans programlarında, sosyal hizmet eğitimi almış öğretim görevlilerinin akademik personel arasında yer alması gerekmektedir. Bu sadece sosyal hizmete özgü durum değil diğer tüm lisans programları için olması gereken bir durumdur. Alptekin vd.'ne (2017: 64) göre sosyal hizmet alanlarında multidisipliner yapıda bir ölçü bulunmalıdır. Aşırı multidisipliner yapı sosyal hizmet alanında bir karmaşaya neden olacak ve sosyal hizmetin odak noktasında bir değişime neden olacaktır.

Acar vd. (2016) tarafından hazırlanan rapora göre açık öğretim fakülteleri konusunda saptanan konular şunlardır: Açık öğretim fakültesi öğrencileri ve örgün eğitim alan öğrenciler arasında uygulama deneyimi açısından farklar bulunmaktadır. Açık öğretim fakültelerinin aldığı öğrenci sayısı abartılı sayılardadır. Açık öğretim fakültelerinden verilen mezunlarla birlikte açık öğretim fakültesinden mezun olanların sayısı örgün eğitimden mezun olanların sayısını geçecektir bu durum sosyal hizmet mesleğinin kimliğine zarar verecektir. Açık öğretim fakültelerinde eğitim verilmesi eğitime ulaşma noktasında bir eşitlik sağlasa da örgün eğitim alan öğrenciler açısından adaletsiz ve eşit olmayan koşullara neden olacaktır. K8'in de ifade ettiği gibi açık öğretim fakültesinde eğitim gören öğrencilerin örgün eğitim alan öğrencilere göre daha fazla boş vakitleri bulunmakta ve KPSS'ye hazırlanmak için daha çok zamanları olmaktadır. Bu örgün eğitim alan öğrenciler açısından dezavantajlı bir durumdur.

3.3.6 Sosyal Çalışmacılara Ayrılan Kadro Sayıları

Katılımcılara, “Sosyal hizmet mezunlarına yönelik kamu istihdam sayılarını yeterli buluyor musunuz? Yeterli bulmuyorsanız istihdam sayılarının ilerleyen süreçte artacağını düşünüyor musunuz?” soruları yöneltildi.

Katılımcıların tamamı sosyal çalışmacılara ayrılan kadroların yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayılarının yetersiz olduğunu ifade eden katılımcılardan bir kısmı ilerleyen süreçte kadro sayılarının artacağını şöyle dile getirmiştir:

“KPSS sürecine kadar istihdam sayıları hakkında çok fazla bilgim yoktu ve ilgilenmiyordum. Son dönemde yapılan atamalara baktığımda iyi gibi duruyor. Ama istihdam sayıları hakkında çok fazla bilgim yok o yüzden çok fazla yorum yapamıyorum. İlerleyen süreçte son alımlara bakarak ve ülkenin durumuna bakarak yorum yapacak olursam sanki bir farkındalık oluşuyor ve eskiye nazaran kamu alımlarının daha fazla olabileceğini düşünüyorum” (K3, K, 23).

“Yeterli bulmuyorum. Sağlık bakanlığı bünyesinde pandemiden dolayı artabileceğini düşünüyorum. Çünkü pandemi sadece psikolojik bir durum değil pandeminin psikolojik ve sosyolojik etkilerinin bir süre sonra ortaya çıkacağını düşünüyorum bu yüzden bizlere bu noktada ihtiyaç duyulacak” (K9, E, 24).

“Yeterli bulmuyorum çünkü her geçen yıl yeni mezunlar veriliyor. Ve yeni yeni üniversitelerde sosyal hizmet bölümleri açılmaya devam ediyor bu da mezun sayısını çok daha arttırıyor ama buna karşılık istihdam sayıları yeterli olmuyor. Mezun sayısı çok fazla artmaya da devam ediyor. İstihdam sayıları belki bir miktar artabilir ama yine de bu miktarın çok fazla olacağını düşünmüyorum” (K11, K, 25).

Sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayılarının yetersiz olduğunu ifade eden katılımcıların bir kısmı ise ilerleyen süreçte kadro sayılarının artmayacağını düşünmektedir. Bu katılımcılar görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Yeterli bulmuyorum... Şu salgın süreci başlamasaydı iki üç yıl sonra artacağını düşünebilirdim. Ancak ülke ve dünya olarak büyük bir ekonomik krizin içinden geçiyoruz ve öncelikler değişiyor. Daha yaşamsal öncelikler olduğunu düşünerek sosyal hizmetin biraz daha öteleneceğini düşünüyorum. Yani ilerleyen süreçte de bu salgından dolayı istihdamın artacağını öngöremiyorum” (K5, K, 23).

“Yeterli bulmuyorum. Neye göre yeterli bulmuyorum şöyle bir bölüm bu kadar çok üniversitede açılıyor hatta açık öğretim fakültelerinde açılıyorsa çok fazla ihtiyaç olduğunu gösterir evet ilk dönemlerde sosyal hizmet mezunlarına ihtiyaç vardı ama mezun sayısı çoğaldıkça bu ihtiyaç artık ihtiyaç fazlası olmaya başladı. Ve mezun sayısına cevap vermeyen istihdam oranları karşımıza çıktı. Bu değerlendirmeye göre istihdam sayılarını yetersiz buluyorum. Açıkçası ilerleyen süreçte istihdam sayılarının artacağını da düşünmüyorum” (K6, K, 25).

“Hayır, bence yeterli değil. Üniversitelerdeki sosyal hizmet bölümlerine oranla bize ayrılan atama sayıları çok çok az bu yüzden çok fazla işsiz var. Sosyal hizmet mezunlarının büyük bir kısmı işsiz durumdadır. Yani istihdam sayılarının artacağını düşünmüyorum” (K8, K, 24).

“Yeterli bulmuyorum. Şu süreçte artacağını düşünmüyorum. Salgın ve salgının getirdiği ekonomik zorluklar nedeniyle artacağını düşünmüyorum” (K15, K, 24).

Katılımcılardan bir tanesi istihdam sayıları hakkında bilgiye sahip olmadığını bu nedenle bu konuda yorum yapmak istemediğini dile getirdi. Katılımcıların geri kalanı ise istihdam sayılarının yetersiz olduğunu dile getirdi. Kamu da sosyal çalışmacılara ayrılan kadroların sayısını yetersiz bulan katılımcılardan büyük bir kısmı ilerleyen süreçte kadro sayılarının artacağını düşünürken bir kısmı ise sosyal çalışmacılara ayrılan kadroların artacağını düşünmemektedir.

Kadro sayılarının artacağını düşünen katılımcılar, sosyal çalışmacılara ayrılan kadroların şu nedenlerle artacağını düşünmektedir: Son dönemde sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayılarının artması, sosyal hizmete duyulan ihtiyacın artması, ASDEP gibi farklı programlarla alımlar yapılması, pandemi sürecinin sosyolojik ve psikolojik etkilerinin ortaya çıkmasıyla sosyal hizmete ve sosyal çalışmacılara olan ihtiyacın artması ve sosyal çalışmacıların ASDEP görevlisi, sosyal çalışma görevlisi dışında mesleki bir ayrıma gitmelerinin sağlanmasıdır.

Kadro sayılarının artacağını düşünmeyen katılımcılar; şu an gündemi meşgul eden pandeminin beraberinde getirdiği ekonomik problemler nedeniyle sosyal çalışmacılara ayrılan kadroların artacağını düşünmemektedir. Katılımcılar ilerleyen süreçte sosyal çalışmacılara ayrılan kadroların artması durumunda bu artışın sosyal hizmet mezunlarının sayısına oranla yine yetersiz kalacağını ifade etmişlerdir.

Tablo 23 ve Tablo 42 arasında yer alan tablolardaki sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayılarına baktığımızda 2015 yılında sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayısı toplam 162’dir. 2016 yılına sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayısı toplam 253’tür. 2017 yılında

sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayısı toplam 61'dir. 2018 yılında sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayısı toplam 226'dır. 2019 yılında sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayısı toplam 1013'tür. 2020 yılında 2020/1 atamasında, 2020/4 atamasında, 2020/5 atamasında, 2020/8 atamasında ve 2020/14 atamasında sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayısı toplam 288'dir. Tablo 43'e baktığımızda ise 2015 yılında sosyal hizmet mezunlarının işsizlik oranı %23,8'dir. 2016 yılında sosyal hizmet mezunlarının işsizlik oranı %24'tür. 2017 yılında sosyal hizmet mezunlarının işsizlik oranı %26,4'tür. 2018 yılında sosyal hizmet mezunlarının işsizlik oranı %24,3'tür. 2019 yılında ise sosyal hizmet mezunlarının işsizlik oranı %24 olarak ölçülmüştür. Sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayılarına ve sosyal hizmet mezunlarının işsizlik oranlarına baktığımızda işsizlik oranlarının yüksek olması nedeniyle sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayılarının yetersiz olduğunu ifade etmek gerekiyor. 2019 yılında diğer yıllara göre kadro sayısını biraz fazla ayrılmıştır ancak 2019 yılındaki işsizlik oranı %24 olarak ölçülmüş ve işsizlik durumunda bir önceki yıllara göre büyük bir iyileşme olmadığı görülmüştür. Sosyal çalışmacılara ayrılan kadrolar ilerleyen süreçte artmadığı takdirde mezun sayısının çoğalmasıyla birlikte sosyal hizmet mezunları arasında yaygınlaşan işsizlik sorunu devam edecek gibi görünmektedir.

3.3.7 Üniversite Mezunlarının İşsizlik Durumu

Katılımcılara “Üniversite mezunu gençlerin işsizliği hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltildi ve katılımcılardan farklı cevaplar alındı.

K1 kodlu katılımcı, etrafında üniversite mezunu olup iş bulan çok az insan olduğunu şöyle ifade etmiştir: “Yani bilmiyorum ki. Sanki etrafımda üniversite okuyan herkes işsiz. Böyle okulu bitirdikten sonra iş bulabilen çok az insan var etrafımda ve gerçekten bu duruma çok üzülüyorum. Ama elimizden de bir şey gelmiyor açıkçası” (K1, K, 24).

K2, üniversite mezunlarının işsizliği hakkındaki görüşlerini şöyle etmiştir: “Gençler işsizlik nedeniyle psikolojik problemler yaşıyorlar. 16 yıllık eğitim sonrasında işsiz kalarak bir boşluğa düşüyorlar. Bu durum hem maddi hem de manevi açıdan onları çok yıpratıyor. Olumsuz etkiliyor” (K2, E, 25).

Üniversite mezunlarına yönelik iş sahalarının olmadığını vurgulayan K3, görüşlerini şöyle ifade ediyor:

“... Mezun olan öğrencilerin kendilerine hitap eden işleri bulamadıklarını düşünüyorum. Mezun olanların bir kısmı kolay bir şekilde iş buluyor ancak büyük bir kısmının rahatlıkla iş bulamadığını düşünüyorum. Ve mezunlara yönelik iş sahalarının olmadığını düşünüyorum” (K3, K, 23).

Sosyal hizmet bölümünü tercih ettiğinde atama puanlarının düşük olduğunu ancak şu an puanların yükseldiğini vurgulayan K4, görüşlerini şöyle ifade etmiştir: “Çok üzücü bir konu. Bu konu insanın tüm hayatına etki ediyor. Kişi en üretken döneminde toplumsal hayatın içerisinde yer alamıyor ve işsizlik kişiyi çok zorlayan bir süreç” (K4, E, 25).

K5, eğitimin insana bir iş sağlamadığını ancak bir meslek ya da statü kazandırdığını ve sosyal hizmette dâhil olmak üzere birçok bölümde bu durumun yaşandığını şöyle açıklamıştır:

“Artık eğitim, lisans, ön lisans, yüksek lisans demek iş demek değil. Bir meslek edinme olabilir ya da bir statü kazanma yolu olabilir ama iş edinme noktasında artık böyle olduğunu düşünmüyorum. Çünkü sadece sosyal hizmette değil birçok alanda işsizlik çok fazla. Sosyal hizmet de bunlardan bir tanesi” (K5, K, 23).

Üniversitelerde çok fazla bölüm olduğunu vurgulayan K8, üniversite mezunlarının işsizlik durumunu şöyle değerlendirmiştir:

“Birçok bölüm açılıyor üniversitelerde ve düşük puanlarla. Bu bölümlerin işe yarayıp yaramadığına da bakılmıyor. Çok fazla bölüm var. Herkes üniversite okumak istiyor ve sırf üniversite okumuş olmak için bu bölümleri tercih ediyorlar. İstihdam kısmını düşünmeden sadece üniversiteye gitmiş olmak için tercih ediyorlar. Şu an bir sürü üniversite mezunu kişi var. Neredeyse on kişiden dokuzu üniversite mezunu artık ama baktığımızda herkes işsiz. Yani bölümlerin bu kadar fazla olması da işsizliği etkiliyor. Bu yüzden işsiz sayısı bu kadar artmıştır” (K8, K, 24).

K9, sırf diploma almak amacıyla üniversite okuyanlar nedeniyle üniversite mezunlarından oluşmuş bir işsiz ordusu olduğunu şöyle dile getirmiştir:

“Üniversite bitirdiği takdirde iş garanti olan bölümlerin sayısı çok az. İnsanlar üniversite okuyayım belki iş sahibi olurum eğer kendi işimi yapamazsam da polis olurum asker olurum mantığıyla üniversitelere giriyor mezun oluyorlar. Öğrenilmiş çaresizlik gibi üniversiteye giriyoruz amacımız diplomamız olsun üniversiteye gidenlerin büyük bir kısmı bu düşünceyle üniversiteye giriyorlar ama bu mantıkla üniversiteye girince durum bu hale geliyor üniversite mezunlarından oluşan bir işsiz ordusu oluşuyor” (K9, E, 24).

K10, toplumun önceden üniversite okumaya iş garantisi olarak baktığını ancak bu durumun değiştiğini şöyle ifade etmiştir:

“Az önce bahsettiğim gibi her ile üniversite açıldı ve artık üniversiteler herkesin gidebileceği bir kuruma dönüştü. Bu da aslında bir yerde işsizliği gizlemek için yapılmış bir şeydi. Çünkü bizde genç nüfus çok fazla, bir şekilde bunların bir yere kanalize edilmesi gerekiyor, hani üniversite açalım üniversitelere kanalize edelim mantığı oldu. Ama tabi toplum eski üniversite mantığı ile baktığı için, üniversiteden çıkan da hemen iş buluyor mantığıyla baktığı için toplum açısından çok iyiydi üniversitelerin açılması. Ama dediğim gibi yetkin eleman yetişmedi. Üniversite mezunları dolayısıyla da işsiz kalmış oldu. Bunun yanında ara eleman açığı ortaya çıktı. Mesela sanayide, fabrikalarda çalışacak eleman bulunmuyor çünkü bizim jenerasyonun hepsi üniversiteye gitti. Maalesef insanlar bunu yeni yeni idrak ediyor. Her üniversiteye giden iş sahibi olamıyor, demek ki iyi bir üniversiteye ve iyi bir bölüme gitmek gerekiyormuş mantığı oluştu insanlarda” (K10, K, 24).

K11 kodlu katılımcı, farklı bölümlerden olup işsizlik korkusu yaşayan arkadaşlarının olduğunu şöyle ifade etmiştir:

“Çevremdeki arkadaşlarımla da konuşuyorum. Farklı bölümlerden olan arkadaşlarım var mesela odyometriden, mühendislikten olan ama hepsinde bir işsizlik korkusu var. Yani üniversite mezunu olmanın bir ayrıcalık olmadığını üniversite mezunlarının lise mezunu, ortaokul mezunu gibi olduğunu düşünüyorum. Bu yüzden herkes işsizlik sorunu yaşıyor gibi geliyor” (K11, K, 25).

Üniversitelerde çok fazla bölüm olduğunu, üniversitelerin çok fazla öğrenci aldığını K12, şöyle ifade etmiştir: “... Gereksiz yere çok bölüm her yerde açılıyor. Kontenjanlar çok fazla, çok fazla öğrenci alıyorlar. Okuyorlar ama boş yere okuyorlar. Atamaları yok iş bulamıyorlar, bu şekilde gereksiz bir bölüm fazlalığı var” (K12, E, 23).

K13 üniversite okumanın artık bir nitelik olmadığını şöyle ifade etmiştir:

“Şöyle düşünüyorum önceden üniversite okumak bir nitelikti bizler için ama günümüzde üniversite okumak kişi için bir nitelik değil. Çünkü üniversiteler artık her şehirde açıldığı için her sene neredeyse üç milyona yakın öğrenci üniversiteye giriyor. Artık Türkiye genelinde üniversite okumak niteliksiz bir halde geldi bu nedenle. Üst mevkiiler de yer alan kişilerde artık üniversite okumanın da istihdam üzerinde bir etkisi olmayacağını üniversite okumanın öğrencinin bir tercihi olduğunu dile getiriyorlar” (K13, K, 25).

K15 kodlu katılımcı bütün bölümlerin işsizlik problemi yaşadığını bu durumun gençleri umutsuzluğa sevk ettiğini şöyle ifade etmiştir: “Bütün bölümler şu an işsizlikle savaşıyor. En popüler bölümler bile şu an işsizlikle savaşıyor. Umutsuzluğa sevk ediyor gençleri yani. Bence psikolojimizi bozan bir durum bu” (K15, K, 24).

Katılımcılar; kişinin üniversite okuyarak bir diploma sahibi olduğunu, meslek sahibi olduğunu ve statü kazandığını ancak üniversite okumanın artık bir iş garantisi sağlamadığını, üniversite mezunlarına yönelik istihdam alanlarının oluşturulmadığını, üniversite sayısının çok fazla olduğunu, üniversite sayısına bağlı olarak bölüm ve öğrenci sayılarının çok fazla olduğunu dile getirmişlerdir.

Klasik ekonomik teorilere göre eğitim ve işsizlik durumları birbiriyle ters orantılı olarak ele alınmakta ve eğitimin yükselmesi işsizliğin azalması anlamına gelmektedir. Ancak bu durum artık tersine dönmüştür. Türkiye’de ve dünya da eğitilmiş işsizlik oranları her geçen yıl artmaktadır (Çetin, 2004: 78-79). Türkiye’de eğitilmiş işsizliği, genç işsizliği içerisinde büyük bir yer kaplamaktadır. Eğitim seviyesinin yükselmesi ve işgücünün nitelik kazanması işsizlikle mücadelede yetersiz kalmıştır. 2001 krizi sonrası yaşanan işsizlik artışından eğitilmiş işsizler de büyük oranda etkilenmiştir. Türkiye’de işgücü verilerine bakıldığında eğitilmiş işgücü sayısı yükselmektedir. Ancak eğitilmiş işgücü sayısının yükselmesine bağlı olarak eğitilmiş işsizlerin sayısı da her geçen gün yükselmektedir. Bu durum Türkiye’de yükseköğretim mezunlarının istihdamında problemler yaşandığını ortaya koymakta ve ülkede eğitim ve istihdam arasındaki ilişkinin kopuk olduğunu göstermektedir (Kırcı, 2017: 1374- 1378).

Tablo 45: Yükseköğretim Fakülte Mezunlarında İşsizlik Oranları ve İşsiz Sayısı

YILLAR	İŞSİZLİK ORANI (%)	İŞSİZ SAYISI
2014	%10,6	606 Bin Kişi
2015	%11	692 Bin Kişi
2016	%12	828 Bin Kişi
2017	%12,7	930 Bin Kişi
2018	%12,4	951 Bin Kişi
2019	%13,7	1 Milyon 123 Bin Kişi

(Kaynak: <https://www.tuik.gov.tr/tr/>, 2020)

TÜİK tarafından açıklanan verilere göre üniversitelerin en az dört yıllık yükseköğretim veya fakültelerini bitiren mezunlarda işsizlik problemi baş göstermektedir. 2014 yılından 2019 yılına kadar açıklanan işsiz sayısı her yıl artmış ve 2019 yılında 1 milyon kişinin üzerine çıkmıştır. 2019 yılında Türkiye’de toplam işsiz sayısı 4 milyon 469 bin kişidir. 4 milyon 469 bin kişi içerisinde 1 milyon 123 bin kişi üniversitelerin en az dört yıllık bölümlerinden mezun olan eğitilmiş (üniversite mezunu) işsizdir (<https://data.tuik.gov.tr/tr/display-bulletin/?bulletin=isgucu-istatistikleri-2019-33784>, 2020).

3.3.8 Sosyal Hizmet Mezunlarının İşsizlik Durumu

Katılımcılara, bu başlık altında “Sosyal hizmet mezunu gençlerin işsizliği hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltildi.

K1, sosyal hizmet mezunları arasında yaygınlaşan işsizlik durumuna şu yanıtı vermiştir: “Üzülüyorum sadece” (K1, K, 24).

K2, “sosyal hizmet insanları güçlendiren meslek ve sosyal hizmet mezunlarının işsizlik problemi yaşaması durumunda hasar alıp yıpranıyorlar ve güçlendirilmeye ihtiyaç duyuluyor” (K2, E, 25)

K3, sosyal hizmet bölümünü İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) ile karşılaştırarak şöyle bir yanıt vermiştir:

“Sosyal hizmet mezunlarında ise bir karşılaştırma yapacak olursam İİBF’ de yaşanan mezun yığılmalarının sosyal hizmette olmayacağını düşünüyorum ancak yine de işsizlik sosyal hizmette de var. Bu işsizliğin nedeni ise kişiden kişiye göre okuduğu üniversiteye, aldığı eğitime ve kişinin kendisine geliştirmesine bağlı olarak değişebiliyor” (K3, K, 23).

K4, bu konudaki görüşlerini “İşsizlik problemi yaşayan sosyal çalışmacılar diğer işsizlere göre toplumda daha aktifler. Sosyal hizmetin, sosyal kavramını gerçekten uyguluyorlar. Bu konuda sosyal hizmet mezunlarının topluma daha çok tutunduğunu söyleyebilirim” ifadeleriyle dile getirmiştir.

Sosyal hizmet bölümünü dezavantajlı gruplara yardım etmek için seçtiğini ancak işsiz kalarak kendisinin de dezavantajlı gruplara dâhil olduğunu K6 şöyle ifade etmiştir: “Sosyal hizmet mezunları da bu işsiz ordularının içerisine dâhil olması geçekten kötü. Bu mesleği dezavantajlı gruplara yardım etmek için seçmiştik ama bizde bu dezavantajlı grupların içindeyiz artık bakalım bize kim yardım edecek diye düşünüyoruz” (K6, K, 25).

K7 kodlu katılımcı, sosyal hizmet mezunlarının mezun oldukları ilk yıllarda iş bulmalarının zor olduğunu şöyle ifade etmiştir:

“Bu konuda yani mezun olduğu ilk yıllarda gençlerin iş bulma ihtimalleri çok zor. Ben kendimden örnek vereyim. Bir buçuk yıl falan sürdü yani bir buçuk yıldır işsizim. Ortalamanın şuan aşağısında olduğumu düşünüyorum. Yani gençlerin gerçekten işsiz olduğunu düşünüyorum” (K7, E, 24).

Çevresinde sosyal hizmet mezunu olup işsiz olan kişilerin sayısının çok olduğunu ifade eden K8, sosyal hizmet mezunlarının yaşadığı işsizlik sorunu şöyle anlatmıştır:

“Yeni mezun olup eve geldiğimde sosyal hizmetten mezun olup işsiz olan tek kişinin ben olduğumu düşünüyordum. Ama çevreme baktıkça sosyal hizmet bölümünden mezun olup işsiz olan bir sürü kişinin olduğunu gördüm. Ve bu işsiz kişiler kötü durumda. Hiçbirinin iş bulacağına dair umudu yok görüştüğüm kadarıyla. Ne yapacağımızı da bilmiyoruz. Twitter’ da gündem olmaya çalışıyoruz ancak. Ama değişen bir şey olmuyor” (K8, K, 24).

K9, sosyal hizmet mezunu alan birçok arkadaşının işsiz olduğunu şöyle anlatmıştır: “Bizim talihsizliğimiz mi yoksa ülkenin ekonomik durumu mu üniversiteye yüksek puanlarla gelen birçok kişi şu an boşta. Bir iş sahibi değiller. Daha farklı ve iyi bölümlere gidebilecekken sosyal hizmeti tercih eden birçok başarılı arkadaşımız şu an işsiz” (K9, E, 24).

K11, sosyal hizmet mezunları arasında yaygınlaşan işsizlik probleminin; sosyal hizmet mezunlarını farklı alanlarda iş aramaya yönelteceğini, sosyal hizmet mesleğinin ve sosyal hizmet bölümünün cazibesini kaybettireceğini dile getirerek görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Sosyal hizmet bölümleri mezun vermeye devam ettikçe ve bu oranda istihdam alanları açılmadıkça sosyal hizmet mezunları işsiz kalmaya devam edecek. Bu durum işsiz kişileri farklı alanlarda iş aramaya yöneltecek, mesleğin ve bölümün bir cazibesi kalmayacak diye düşünüyorum” (K11, K, 25).

K15 kodlu katılımcı ise sosyal hizmet mezunlarının işsizliği konusunda şunları ifade etmiştir: “Ülkeye ve insanlarına çok fazla fayda sağlayabilecek sosyal hizmet mezunlarının işsizliği beni gerçekten çok üzüyor” (K15, K, 24).

TÜİK tarafından açıklanan yükseköğretim ve fakülte mezunlarının en son mezun oldukları alana göre işgücü durumuna göre 2014 yılında sosyal hizmet işgücü sayısı 26 bin kişidir. İşgücü içerisinde yer alan 5 bin kişi işsizdir. 2015 yılında sosyal hizmet işgücü sayısı 42 bin kişidir. İşgücü içerisinde yer alan 10 bin kişi işsizdir. 2016 yılında yer alan sosyal hizmet işgücü sayısı 50 bin kişidir. İşgücü içerisinde yer alan 12 bin kişi işsizdir. 2017 yılın da sosyal hizmet işgücü sayısı 70 bin kişidir. İşgücü içerisinde yer alan 18 bin kişi işsizdir. 2018 yılında sosyal hizmet işgücü sayısı 59 bin kişidir. İşgücü içerisinde yer alan 14 bin kişi işsizdir. 2019 yılında ise sosyal hizmet işgücü sayısı 79 bin kişidir. İşgücü içerisinde yer alan 19 bin kişi işsizdir. Geçtiğimiz yılın verilerine baktığımızda 2019 yılında üniversitelerin dört yıllık sosyal hizmet bölümlerinden mezun olup işsiz olanların sayısı 19 bin kişidir (<https://www.tuik.gov.tr/tr/>, 2020).

Tablo 46: Sosyal Hizmet Bölümü (Lisans) Kontenjanları Sayısı

	KONTENJAN SAYISI
Devlet Üniversitelerinde	3.390
Vakıf Üniversitelerinde	714
Açık öğretim ve Uzaktan Öğretim	2000
TOPLAM	6104

(Kaynak: <https://www.osym.gov.tr/>, 2020)

Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı, tarafından yayınlanan 2020 Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzuna göre 46 devlet üniversitesinde sosyal hizmet bölümü (lisans) yer almaktadır. 46 devlet üniversitesinde sosyal hizmet bölümlerinin toplam kontenjanı 3.390 kişidir. Yine 15 vakıf üniversitesinde sosyal hizmet (lisans) bölümü yer almaktadır. 15 vakıf üniversitesinde sosyal hizmet bölümlerinin toplam kontenjanı 714 kişidir. 3 devlet üniversitesinde sosyal hizmet (lisans) bölümü açık öğretim ve uzaktan öğretim olarak yer almaktadır. Açık öğretim ve uzaktan öğretim olarak verilen kontenjan sayısı toplam 2000 kişidir. 2020 eğitim-öğretim yılında sosyal hizmet (lisans) bölümlerine ayrılan toplam kontenjan ise 6104 kişidir (<https://www.osym.gov.tr/>, 2020).

Tablo 46’ya baktığımızda 2020 yılı itibarıyla üniversitelere alınan sosyal hizmet öğrenci sayısı 6104 kişidir. Bu sayı üniversitelerin sosyal hizmet bölümlerinden her yıl 6000’e yakın sosyal hizmet öğrencisinin mezun olması demektir. Tablo 12 ve Tablo 42 arasındaki tablolara göre; sosyal çalışmacı kadro sayılarını ve mezun sayılarını

karşılaştırdığımızda kamu da sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayılarının mezun sayısına göre yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu durum sosyal hizmet mezunları arasında işsizlik probleminin her geçen yıl verilen mezunlarla birlikte daha fazla artacağı anlamına gelmektedir. Topuz ve Öz (2014: 157) yaptıkları çalışmada sosyal hizmet mezunlarının yaşayacağı işsizlik konusunda; sosyal çalışmacılara yönelik yeni istihdam alanlarının oluşturulmaması ve istihdam sayılarının artmaması sosyal çalışmacılar arasında işsizlik probleminin yaşanmasına neden olacaktır öngörüsünde bulunmuşlardır.

3.4 Katılımcıların İşsizlikle İlgili Kişisel Deneyimlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, katılımcıların işsizlikle alakalı kişisel deneyimlere yönelik bulgular ve yorumları yer almaktadır.

3.4.1 İş Bulma Çabası ve İş bulma Umudu

Katılımcılara bu başlık altında “İş bulmak için yeterince çaba gösterdiğinizizi düşünüyor musunuz?” ve “İş bulacağınıza dair umudunuz var mı?” soruları yöneltildi.

K1, K2, K3, K4, K7, K9 ve K13 iş bulmak için yeterince çaba gösterdiğini, iş bulacağına dair umudunun olduğunu ifade etmiştir. İş bulma konusunda yeterince çaba gösterdiğini ve iş bulma umudunun olduğunu ifade eden katılımcılardan bir kısmı görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Gösterdim evet. Yani KPSS’ye gerçekten çok iyi çalıştım. Yani bilmiyorum artık karşılığını alabilecek miyim alamayacak mıyım bilmiyorum. Yani evet var aslında. İçimde hep böyle bir şey var: sanki bulabileceğime inanıyorum” (K1, K, 24).

“Düşünüyorum. Çünkü üniversite döneminde kendimi yeterince geliştirdim ve bunun dışında KPSS’ye de yeterince hazırlandığımı düşünüyorum. Umudum var. Mutlaka iş bulacağımı düşünüyorum” (K3, K, 23).

“Evet, sınava hazırlandım, polislik ve komiserlik mülakatlarına girdim. ASDEP mülakatlarına girdim. Kamu da çalışabileceğimi düşündüğüm alanlara başvurular yaptım. Evet umudum var. Çalıştım ve emeğimin karşılığını alacağım diye bekliyorum” (K9, E, 24).

“Evet, yeterince başvuru yaptığımı, iş aradığımı ve emek harcadığımı düşünüyorum. İnternet üzerinden iş başvuruları yapıyorum, yüz yüze iş görüşmelerine gidiyorum. Tabi ki insan umudu olmazsa yaşayamaz en azından kendi alanımda olmasa da farklı alanda ya da okuduğum diğer bölümde iş bulma konusunda umudum var. Sosyal hizmet alanında iş bulma konusunda umudumu kaybetsem de başka bir meslekte iş bulacağıma dair umudum var” (K13, K, 25).

K11 ve K15 ise iş bulmak için yeterince çaba gösterdiğini ancak iş bulma umudunun giderek azaldığını ifade etmiştir. K5 iş bulmak için yeterince çaba göstermediğini ve iş bulma umudunun giderek azaldığını ifade etmiştir.

K6 ve K8 ise iş bulmak için yeterince çaba göstermediklerini ve iş bulacaklarına dair umutlarının olmadığını şöyle ifade etmiştir:

“Çaba göstermediğimi düşünüyorum çünkü iş bulacağıma dair bir umudum yok” (K6, K, 25).

“Şu an için Pandemiden dolayı dışarı çıkmamaya çalışıyorum. İnternet ve telefon üzerinden iş başvuruları yapıyorum. Ancak bunun yeterli olmadığını düşünüyorum. Yani pek umudum yok açıkçası. Artık kesin bir şekilde işe girerim diyemiyorum” (K8, K, 24).

Katılımcıların mezun oldukları dönem, iş arama süreleri ve iş bulma umutlarını birlikte değerlendirdiğimizde yeni mezun olan ve iş bulacağına dair umudu olan K1 ve K3’ün 4 aydır işsiz olduğunu, K9’un 16 aydır işsiz olduğunu, K7 ve K13’ün 1,5 yıldır işsiz olduğunu görüyoruz. 2019 yılında üniversiteden mezun olan ancak 2 aydır iş arayan K5 ise iş bulma umudunun giderek azaldığını ifade etmiştir. İş bulma konusunda az bir umudunun kaldığını ifade eden K11, 2,5 yıldır iş aradığını ve mesleğinden soğuma noktasına geldiğini ifade etmiştir. Yine 2,5 yıldır iş arayan K15, iş bulma umudunun giderek azaldığını ifade etmiştir. 2019 yılında üniversiteden mezun olan ve 6 aydır iş arayan K8 ise iş bulma umudunun pek olmadığını ifade etmiştir. 2018 yılında üniversiteden mezun olan ve 13 aydır işsiz olan K6 ise iş bulma umudunun olmamasından dolayı iş bulmak için çaba göstermediğini ifade etmiştir. 2,5 yıldır işsiz olan K14 de iş bulma umudunun olmadığını ifade etmiştir.

Katılımcıların ifadelerine göre yeni mezun olan ve iş arama süreci uzun olmayan katılımcıların iş bulma umutlarının; üniversiteden yeni mezun olmayan ve iş arama süreçleri uzayan katılımcılara göre iş bulma konusunda daha umutlu olduklarını söylemek yanlış bir ifade olmayacaktır. Yine katılımcıların ifadelerine göre mezun oldukları dönem ve iş arama süreçlerinin uzaması katılımcıların bir kısmının iş bulma umutlarını giderek azalttığını, katılımcıların bir kısmının ise iş bulma umutlarını yitirdiğini göstermektedir.

İş bulma umudu konusunda Yüksel’in (2005: 268) yaptığı bir araştırma da elde edilen verilerde araştırmaya katılanların %69,2’si iş bulma umudunun olduğunu, %30,8’i ise iş bulma umudunun olmadığını ifade etmiştir. Yüksel(2003: 30) başka bir çalışmada iş bulma umudunun (azalmasının veya olmayışının) işsizlerin psikolojilerini olumsuz yönde etkileyebileceğini ifade etmiştir. Yine Yüksel (2005: 270-272) çalışmada umudun işsiz bireyler için önemli olduğunu, iş bulma umudu olan işsizlerin depresyon düzeylerinin iş bulma umudu olmayanlara göre daha düşük olduğunu ve işsiz bireyin iş bulma umudunun olmasının ruhsal sağlığını koruduğunu belirtmiştir.

3.4.2 Seçicilik Durumu

Katılımcılara bu başlık altında “İş ararken seçici davrandığınızı düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltildi.

Katılımcılar iş arama süreçlerinde seçicilik konusunda şunları ifade etmiştir:

“Seçici davranırım evet. Mesela kendimi ispatlayabileceğim, mesleki gelişime katkı sağlayacak bir alanda çalışmak isterim. Stajımı göç alanında yaptım mesela göç alanıyla ilgileniyorum da aynı zamanda göç alanı gibi daha dinamik sosyal hizmet alanlarında çalışmak istiyorum. Yaşlı alanı mesela daha durağan bir alan bu yüzden bu alanı tercih etmem. Ve her ilde çalışmak istemem. Bir STK’ da çalışacaksam her STK’ ya iş başvurusunda bulunmam güvenilir bir STK olması gerekiyor. Maaş konusunda da seçici davranırım” (K3, K, 23).

“İlk iş aradığım zamanlarda seçici davranıyordum özellikle şehir konusunda. Sonra iş ilanı gördüğüm her yere başvurmaya başladım. Ama maalesef yine de iş bulamadım. Maaş konusunda da büyük bir beklentim yok ortalama bir maaş istiyorum yani benim seviyemde işe girenler ne kadar maaş alıyorsa bende buna razı olurum. Çalıştığım alanlar konusunda da engelli alanında çalışmak biraz daha zor geliyor engelli alanını tercih etmeyebilirim” (K11, K, 25).

“Evet, evliyim ve bu yüzden seçici davranıyorum. Maaş konusunda, çalıştığım süre ve koşullar benim için önemli. Yaşadığım yerde iş arıyorum. Sosyal hizmetle alakalı her alanda çalışabileceğimi düşünmüyorum. Mesela yaşlılar ve engelliler alanı çok zor bu alanlarda çalışmak istemiyorum. Bu kadar süre bekledikten sonra bulduğum işin beni mutlu etmesini istiyorum o yüzden seçici davranıyorum” (K6, K, 25).

“Evet, mecburen seçici davranıyorum. İnsan herkese güvenemiyor, herkesin yanında çalışmıyor. O yüzden mecburen seçici davranıyorum. Kriterlerim arasında maaş yok. Çalıştığım saatle maaşım uyuyorsa maaşın çok yüksek ya da düşük oluşu çok önemli değil. Bunlardan önce çalıştığım yerde gerçekten kendimi güvende hissetmek istiyorum. Önceden asgari ücretin altında çalışmam diyordum ama şu an öyle bir duruma geldim ki evde oturmaktansa maaşı önemli değil çalışayım diyorum” (K8, K, 24).

“İş ararken illaki seçici davranmak gerekiyor. Hem yaşanan memlekete, ailemin yaşadığı şehirler tercih ediliyor. Bu yüzden seçici davranılıyor. Ekstra ücret, maaş da seçicilikte önemli” (K7, E, 24).

“Evet, seçici de davranıyorum kendi mesleğim dışında çalışabileceğimi düşünmüyorum bu konuda seçici davrandım. Maaş konusunda da seçici davranıyorum özel sektörde verilen maaşların az olmasından dolayı özel sektörü tercih etmiyorum” (K9, E, 24).

Katılımcıların tamamı iş ararken seçici davranmaktadır. Katılımcılardan bir kısmı seçici olmadığını ifade etmiş ancak sosyal hizmet alanında çalışmak isteyerek aslında bir kriter belirlemiş ve seçici davranmışlardır. Maaş konusunda seçici davranan katılımcılar olmuştur. Maaş ve çalışma süresi arasında bir denge olmasını bekleyen katılımcılar olmuştur. Sosyal hizmet alanında çalışırken her alanda çalışmak istemediğini (engelliler ve yaşlılar gibi) belirten katılımcılar olmuştur. Maaşları düşük olduğu için özel sektörde çalışmak istemeyen katılımcılar olmuştur. Evli olduğu için her ilde çalışamayacağını ya da iş yoğunluğu fazla olan işlerde çalışamayacağını ifade eden katılımcılar olmuştur. Her işte çalışamayacağını, çalışırken belirli standartların olması gerektiğini ifade eden katılımcılar olmuştur. Katılımcıların aradıkları işler konusunda belli kriterler belirleyerek (maaş, çalışma koşulları gibi) seçici davranmaları Alabaş’ a (2007: 134) göre işsizlik sürelerinin uzamasına neden olmaktadır.

3.4.3 İşsizliğin Psikolojik Etkileri

Katılımcılara bu başlık altında “İşsizlik psikolojinizi nasıl etkiledi?” sorusu yöneltildi.

Katılımcıların bu konudaki görüşleri şunlardır:

“Şöyle; evde durmak çok canımı sıkıyor benim. Hiçbir şey yapamamak, sanki hani boş yere mi okudum diyorum ben kendime. Ama sonra hani iş bulabileceğimi düşünüyorum. Bilmiyorum yani bu süreç umarım uzamaz. Gerçekten uzarsa psikolojik olarak çok kötü etkileneceğime eminim şu an bile kötü hissediyorum yani evde boş oturmaktan. Bir şeyler yapmak istiyorum. Acaba ne yapsam diye düşünüyorum ama elimden hiçbir şey de gelmiyor” (K1, K, 24).

“Kendimi hep yalnız hissediyordum. Sıkıntılı bir ruh hali içerisindeydim. Düzensiz bir hayatım vardı. Uyku düzenim bozulmuştu. Bazen iştahsızlık problemi yaşıyordum. Sosyal hayatım bu durumdan bayağı etkilenmişti. İnsanlarla olan iletişimim zayıflamıştı” (K2, E, 25).

“Boş durmayı seven biri değilim. Sürekli kendimi geliştirmek istiyorum bu yüzden boş durmak beni yoruyor. Psikolojik olarak bu ben değilim diyorum. Yani daha iyi şeyler yapabilirim. Bu şekilde boş durmayı hak etmediğimi düşünüyorum bu yüzden kendimi psikolojik olarak rahatsız hissediyorum” (K3, K, 23).

“Psikolojimi gerçekten çok kötü etkiledi. Hayatta hep gülen neşeli bir insanım aslında. Ama bu yıl kendimi daha yorgun ve daha yaşlı hissediyorum. Hem fiziksel hem de duygusal olarak bir yıpranma yaşadım. 25 yaşındasın ve sınavlara giriyorsun. Sınavdaki o iki saat kötü geçse sanki hayatın parmaklarının arasından akıp gidecekmiş gibi. Bunun verdiği bir stres var. İşsizliğin verdiği baskı, kendi ayaklarının üzerinde duramama, askerlik konusu her yerden bir baskı altındasın. Bu nedenle kötü etkilendim” (K4, E, 25).

“İşsizlik her işsiz insanı olduğu gibi beni de kötü etkiledi. Daha gergin, stresli ve sinirliyim. Birileriyle bir konu hakkında konuşurken daha çabuk öfkelendiğimi fark ediyorum. Uzun süren işsizlik süreci özellikle insanı umutsuzluğa, karamsarlığa itiyor. İnsanı sosyal çevreden uzaklaştırıyor. Bu da içe kapanıklığa neden oluyor” (K6, K, 25).

“Okuldan sonra her insan hali hazırda benim gibi iş bulamıyor ve bu zamanda bir boşluk oluyor, bir boş zaman değerlendirme ihtiyacı oluyor ve mevcut olan boş zamanda, içine düştüğü o boşluk haliyle farklı alanlara yöneliyor. Psikolojisi, kendini, geleceğini ve işini düşündüğü için olumsuz etkileniyor. Ben de bu olumsuzlukları yaşadım” (K7, E, 24).

“En başlarda çok etkilenmedim ama son iki ya da üç aylık süreçte evin içindeyken stres olmaya başladım. Gerilmeye başladım. Olur, olmadık durumlarda sinirlenmeye başladım. Önceden okul vardı okula gidiyorduk ama şu an hep evdeyim bu yüzden bir boşluğa düşmüş gibi hissediyorum. Her gün aynı şeyleri yapıyorsun insan bir noktadan sonra artık kötü hissetmeye başlıyor. Yani açıkçası son birkaç ayda bayağı bir çöktüm diyebilirim” (K8, K, 24).

“İlk mezun olduğum dönemde depresyona falan girdim. Yataklardan çıkmadım, sosyalleşmek istemedim kimseyle. Beni birazda şu etkiledi: Lisans döneminde sürekli gönüllü etkinliklere katıldım. Çocuk evlerine giderdik, engelli bireylerle zaman geçirirdik, oyunlar onardık vs. sürekli bir yoğunluk vardı yani. O yoğunluktan bir anda böyle bir boşluğa düşünce kötü olmuştum. Yani dört yıl farklı bir yerde bir hayat oluşturmuşsun kendine ve dört yılın sonunda memleketine dönüyorsun. Hiçbir şey bıraktığın gibi değil, sen değişmişsin, çevren değişmiş. Birden bir boşluğa düşmüş gibi oluyorsun. Lise yıllarına geri dönmüş gibisin. Benim de böyle bir dönemim olmuştu ve kötü hissetmişim” (K10, K, 24).

“Çok etkiledi. Mezun olduğum ilk dönemlerde normalde çok ağlayan bir insan olmadığım halde ağlıyordum. O kadar bunalıyordum ki okul bitti ve ben bir boşluğa düştim sanki. Sürekli evde kalıyorsun bazen ailenle tartışıyorsun, yakın çevrenden uzaklaşıyorsun. Bunalıma girdiğin bir dönem oluyor. İnsanı strese sokuyor, umutsuzluğa düşürüyor, hayat anlamsızlaşıyor, amaçsızlaşıyor gibi geliyor” (K11, K, 25).

“Üniversitedeyken kendi ayaklarımız üzerinde durmaya alışıyoruz. Üniversite bittikten sonra tekrar ailenin yanına dönüyorsun ve ailenle yaşıyorsun, ailene göre davranmak zorundasın. Çalışmadığın ve maddiyat olarak ayakta duramadığın için bu psikolojiyi de kötü etkiliyor” (K13, K, 25).

“Ben mezun olduktan sonra bu psikolojiyi biraz yaşadım. Hani insanlar bizim toplumun normları vardır... Normlarından bahsederek, adam diyor ki “4 sene boyunca okudun, niye kendi alanında değilsin mesela, niye giremiyorsun?” bunun gibi sorunlarla karşılaşıyoruz her defasında açıklama yapmak istemediğimiz için bazı sıkıntılar yaşanıyor bundan” (K14, E, 26).

“Kötü etkiledi. Ben evliyim maddi bir problemim olmamasına rağmen kendimi yetersiz, eksik hissediyorum. O yüzden kötü etkiledi. Kendimi işe yaramaz hissettiğimde daha gergin, daha kırılgan, daha öfkeli oluyorum. Belki çalışsam daha mutlu olurum. Eşimle bu sebepten kavga ettiğimi biliyorum yani” (K15, K, 24).

“Kötü bir şekilde etkiledi, yani boş yere günleriniz aynı geçiyor. Sıkılıyorum bunalıyorum bazen işe yaramaz hissediyorum”(K12, E, 23).

“Aileme bağımlı olmak psikolojik olarak beni olumsuz etkiledi” (K9, E, 24).

Katılımcılar işsizliği; evde boş durmak, hayatta bir amacının olmaması, yalnızlık hissetmek, sıkıntılı bir ruh haline bürünmek, bir boşlukta olmak ya da bir boşluğa düşmek, lise yıllarına dönmek, hayatın anlamsızlaşması ve amaçsızlaşması, sürekli açıklama yapmak, yetersizlik, işe yaramazlık gibi görüyorlar. Katılımcılar, işsizliğin; sürekli evde oldukları için can sıkıcı olduğunu, psikolojik olarak iyi hissettirmediğini, düzensiz bir hayata neden olduğunu, insanlarla olan iletişimi zayıflattığını, uyku düzensizliği ve iştahsızlık gibi olumsuz etkileri olduğunu ifade edenler olmuştur. Yine işsizlik nedeniyle katılımcılardan; daha gergin, öfkeli, sinirli ve stresli olduğunu, işsizliğin umutsuzluğa ve karamsarlığa sürüklediğini, sosyal çevreden uzaklaştığını, iş ve gelecek düşüncesinin psikolojisini etkilediğini, işsizlik sürecinin uzamasıyla olur olmadık durumlarda sinirlendiğini, maddi olarak bağımlılığın kötü hissettirdiğini, depresyona girdiğini, bunalıma girdiğini, tekrar ailesinin yanına döndüğü için büyük bir değişim yaşayarak boşluğa düştüğünü, eşiyle kavga ettiğini ifade edenler olmuştur.

Katılımcılar tarafından ifade edilen; yalnızlık, gerginlik, sinir, öfke, stres, umutsuzluk, karamsarlık, depresyon, bunalım, kendini işe yaramaz hissetme, yetersizlik hissi, baskı altında olma gibi kavramlar işsizliğin katılımcılar üzerindeki olumsuz psikolojik etkilerini ortaya koymaktadır.

Kanyılmaz Polat ve Bacak (2018: 36) tarafından yapılan benzer bir araştırmada işsizlik ve depresyon arasındaki ölçümlerde yükseköğretim mezunu olan işsizlerin %52,1'i psikolojik bozukluk ve depresyon riski yaşadığı görülmüştür. Yine Benzer bir çalışmayla Yüksel (2005: 268) yaptığı araştırmada işsizlerin büyük bir bölümünün depresyon problemi yaşadığını ancak yaşanan bu depresyon durumunun nedeni olarak sadece işsizliği göstermenin doğru olmadığını ifade etmiştir.

Murat ve Şahin'e (2011b: 40) göre işsizliğin gençler üzerindeki en önemli etkisi psikoloji üzerindedir. Bireylerin çalışması ve çalışmalarının karşılığı olarak bir ücret almaları bireylerin hem hakkı hem de görevidir. Bu temel hakkı ve görevi yerine getiremeyen bireyler, gençler psikolojik olarak etkilenmektedir ve zarar görmektedir. Kanyılmaz Polat ve Bacak'ın (2018: 40) yaptığı araştırmanın sonucunda işsizliğin bireylerin psikolojik durumlarını olumsuz etkilediği ve psikolojik sağlıklarının bozulmasına neden olduğunu ortaya konmuştur. Yine başka bir çalışmada Yılmaz vd. (2010: 181) göre işsizlik bireyler açısından ekonomik, sosyolojik ve psikolojik kayıplara neden olmaktadır. İşsizlik beraberinde geliri statü ve sosyal çevre kaybına neden olan ve bireyler tarafından baş edilmesi güç bir durum olarak görülmektedir. Adak'a (2010: 114) göre de işsizlik hem ekonomik hem de sosyal- psikolojik bir problemdir. Ipsos Sosyal Araştırmalar Enstitüsü tarafından yapılan kamuoyu araştırmalarına göre işsizliğin psikolojik etkileri şunlardır: Gelecek kaygısı yaşama, moral bozukluğu, depresyon, endişe ve güven kaybıdır (<http://www.esassosyal.org/files/arastirmalar/EsasSosyal-Ipsos-Kamuoyu-Issizlik-Arastirma-Sunumu.pdf>, 2020).

3.4.4 İşsizliğin İfade Edilmesi

Katılımcılara bu başlık altında “Ne iş yaptığınızı sorduklarında işsizim demek size ne hissettiriyor?” sorusu yöneltildi.

“Gerçekten çok yetersiz hissediyorum. Hani böyle, işsizim demek istemiyorum. Hani eskiden okuyordum öğrenciyim diyordum. Bu gerçekten en azından bir şeydim yani bir vasfım vardı. Şu an işsizim. Kötü” (K1, K, 24).

“Olumsuz etkiliyor bu durum beni” (K2, E, 25).

“İşsizim diyemem ama iş arıyorum diyebilirim. Tabi bunu söylemek bana kötü hissettirir. Ama bana bunu sorduklarında işsizliğimin nedeninin ben olmadığımı, benim elimden geleni yaptığımı ama bir bekleme sürecinde olduğumu dile getiririm” (K3, K, 23).

“Sosyal bir insan olduğum halde sırf bu soruyu duymamak için insanlarla daha az karşılaşmaya çalışıyorum. Sorduklarında umutsuz bir şekilde izah ediyorum ve tabi ki kötü hissediyorum” (K4, E, 27).

“İşsizim demek ilk başlarda kötü hissettiriyordu. Bir açıklama yapma gereği hissediyordum. İlerleyen süreçte artık bu soruyu duymak beni hissizleştirdi işsizim, hala işim yok, çalışmıyorum deyip geçiyordum ama bu süreç daha fazla uzadığı için şu an bu sorunun sorulması tam anlamıyla beni bir çıkmaza sokuyor. Bu soruyu duyduğumda karşımdaki kişiye bazen fevri cevaplar verebiliyorum mesela artık bana bu soruyu sormayın, bu soruyu duymaktan gerçekten sıkıldım diyorum ya da bazen sessiz kalıp kendi içimden keşke bu soruyu duymamış olsaydım diyorum. İş konusu açılınca artık bu konuya tahammül edemediğimi düşünüyorum. İşle ilgili bir soru duymaktan bıktım diyebilirim” (K6, K, 25).

K13 de K6 gibi artık duyarsızlaştığını ve işsizim dediğini şöyle ifade etmiştir: “İnsanlar bu konuda duyarlı değiller. Psikolojik anlamda bizleri düşünerek sorular sormuyorlar ve bende galiba artık duyarsızlaştım işsizim diyorum artık ama tabi ki bu durum beni üzüyor da” (K13, K, 25).

“Kötü hissettiriyor. İşsizim dediğimde sanki karşımdakiler bana acıyarak bakıyor gibi geliyor. Bu soruyu KPSS çalışıyorum diyerek geçiştirmeye çalışıyordum genellikle” (K9, E, 24).

“Kötü hissettiriyor, kendime güvenimi zedeliyor. Kendimi işe yaramaz hissediyorum” (K12, E, 23).

“Ben işsizim demiyorum. Yüksek lisans yapıyorum diyorum” (K10, K, 24).

“İlk başlarda işsizim diyemiyordum. İş arıyorum, atama bekliyorum diyordum bir süre sonra işsizim demeye alışırırsın ve dalgaya alırırsın ve gülmeye başlıyorsun bu durumda. Aslında ciddi bir durum ama böyle dalgaya alarak bu şekilde baş etmeye çalışıyoruz. Bu beni üzüyor aslında. Bir sürü emek veriyoruz, yıllarca okuyoruz nasıl bu hallere düştüm diye insan bir umutsuzluğa ve karamsarlığa kapılıyor. Depresif bir ruh haline girirsin” (K11, K, 25).

“Tabi ki gurur kırıcı”(K14, E, 26).

“Çok üzüliyorum. İlk başlarda sosyal hizmet uzmanıyım diyordum. Sonra nerede çalışırırsın diye sorduklarında şu an çalışmıyorum işsizim diyorum. Bu beni çok kötü hissettiriyor. İşsizim demek gerçekten çok zor geliyor bana. Bu çok gurur kırıcı bir durum”(K15, K, 24).

K7, işsiz olduğunu söylemekten çekinmediğini ve rahatsız olmadığını şöyle ifade etmiştir:

“Yani birçok insan “işsizim” dediğinde kendinde noksanlık hisseder ama ben noksanlık olduğunu düşünmüyorum. Tam tersine hani elimden geldiğince, 16 yıl eğitim süreci geçirdim, okul başarımda yani yeterince iyi. Ortalamam, mezuniyet puanlarımda görüleceği, anlaşılacağı üzere. Bu yüzden hani çekinmiyorum, utanmıyorum. İşsiz olduğumu söylemekten rahatsız değilim” (K7, E, 24).

“Yani en başlarda utanıp başımı eğiyordum ama artık utanılacak bir şey olmadığını düşünüyorum çünkü şu an benimle aynı durumda olan bir sürü kişi var. Önceden işsizim diyemiyordum ama şu an işsizim demeye alıştım” (K8, K, 24).

K8, işsizim demeye alıştığını bu durumun utanılacak bir yanı olmadığını, K7 ise işsizim demekten çekinmediğini ve rahatsızlık duymadığını ifade etmiştir. K8 ve K7 dışındaki katılımcılardan bir kısmı işsizliğin kendilerini olumsuz etkilediğini ve işsizim demek yerine işsizlik durumlarını farklı şekilde (iş arıyorum, KPSS’ye hazırlanıyorum, atama bekliyorum, yüksek lisans yapıyorum, sosyal hizmet uzmanıyım şimdi çalışmıyorum) ifade ettiklerini, katılımcıların bir kısmı ise işsizim demeye alıştığını, bu konuda duyarsızlaştığını ancak yine de bunu ifade etmelerinin kendilerini olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. K8 ve K7 dışındaki katılımcıların işsizim demekten kaçındıklarını bu durumun kendilerini olumsuz etkilediği için işsizim demek yerine işsizlik durumlarını farklı yollarla anlatmaya çalıştıkları görülmektedir.

3.4.5 İşsizliğin Özgüven Üzerindeki Etkisi

Katılımcılara bu başlık altında “İşsizlik yüzünden kendinize olan güveninizi kaybettiğinizi düşündüğünüz oldu mu?” sorusu yöneltildi.

Katılımcılar bu konudaki görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Ya hani aslında şöyle; çevrem, ailem aslında çok fazla güveniyor. Yani ben de sanki onların güvenini boşa çıkartacağım için bir güvensizleşiyorum ben de. Yapamayacak mıyım acaba diye düşünüyorum. Böyle oluyor” (K1, K, 24).

“Evet maalesef özgüven kaybı yaşadım”(K2, E, 25).

“Evet, maddi anlamda birine bağlı olmak bazen özgüven kaybına neden oluyor” (K6, K, 25).

K7 de K6 gibi ekonomik açıdan değerlendirerek zaman zaman özgüvenini kaybettiğini şöyle ifade etmiştir: “İllaki işsiz olduğum için dönem dönem kendime olan güvenimi kaybettiğim oldu. Hani işsizsin ve ihtiyaçların var. Bunları karşılamak için aileden destek ve yardım alıyorsun sürekli. Bu bence kişinin özgüvenini en aza indirebiliyor zaman zaman” (K7, E, 24).

K9’ da K6 ve K7 gibi ekonomik özgürlüğünün olmamasından dolayı özgüvenini kaybettiğini şöyle ifade etmiştir: “Çok oldu. Özellikle maddi anlamda aileme bağımlı oluşum yüzünden kendime olan güvenimi kaybediyordum” (K9, E, 24).

“Evet, oldu. İş başvurusu yaptığım yerlerden olumsuz cevaplar aldıkça kendi içime kapanmaya başladım, özgüvenimi kaybettiğim oluyor. Acaba ben yetersiz biri miyim gibi düşüncelere kapılıyorum” (K8, K, 24).

K11, işsizlik nedeniyle özgüvenini kaybettiğini şöyle ifade etmiştir: “Evet oldu. Yıllarca okudum okudum ama bir şey elde edemedim diyorum. Bundan sonra ne yapacağım, nasıl olacak gibi düşüncelere kapılıyorum” (K11, K, 25).

K13, bir iş sahibi olmanın insana aynı zamanda saygınlık kazandırdığını belirterek görüşlerini şöyle ifade etmiştir: “Zaman zaman oluyor. Çünkü iş sana aynı zaman da saygınlık da kazandırıyor ve bu saygınlık olmayınca toplumda değer de görmüyorsun bu da öz saygının kaybolmasına neden oluyor” (K13, K, 25).

K14, işsizliğinin ilk dönemlerinde işsizlik damgası vurulduğunu bu nedenle özgüven kaybı yaşadığını şöyle ifade etmiştir:

“İlk senelerde evet, düşünüyordum. Tabi ki. Hani ben mezun olduktan sonra hemen – daha doğrusu üniversiteye girdikten sonra hemen - iş bulabileceğimizi düşünmüştük. Yani ben buna göre hazırlanmıştım. ‘Ben üniversiteden mezun olduktan sonra hemen işe gireceğim.’ Fakat bu 2. Sınıfta 3. Sınıfta biraz daha kırıldı. Mezun olduktan sonraki süreç hani insanların farklı bir gözle bakması oluyor. ‘4 sene boyunca okudun ama hiçbir şey olamadın.’ Bu işsizlik damgası her zaman yüzümüze vuruluyor gibi oluyor. Yani ilk senelerde ben bu sıkıntıyı çok yaşadım” (K14, E, 26).

“Kesinlikle oluyor. Mesela kalabalık bir ortamda olduğumda ya da çalışanların olduğu bir topluma girdiğimde ben neden çalışmıyorum deyip üzüldüğüm, güvenimi kaybettiğim durumlar oluyor” (K15, K, 24).

K10, yüksek lisans yapmadan önce özgüven kaybı yaşadığını ancak yüksek lisansa başlamanın özgüveni konusunda artılar kattığını şöyle ifade etmiştir:

“Tabi ki girdim. Yüksek lisans yapmadan önceki dönemde baya kötüydüm. Yani sanki hiçbir güvencem yoktu hayatta. Bizim meslek de açıkçası dört yılda öğrenebileceğin bir meslek değil. Yüksek lisansı yapmamış olsaydım alandan çok rahat soğuyabilirdim, alana karşı öfkelenebilirdim. Ama yüksek lisans yapıyor olmam bana biraz artı kattı hem psikolojim açısından, hem güven açısından hem de mesleki açıdan” (K10, K, 24).

K3, işsizlik nedeniyle özgüvenini kaybetmediğini şöyle ifade etmiştir: “Yok olmadı. Şu an için özgüvenimi hiç kaybetmedim” (K3, K, 23).

K5 de K3 gibi işsizlik nedeniyle özgüvenini kaybetmediğini şöyle ifade etmiştir: “Kendime olan güvenimi hiç kaybetmedim. Ama bazen içten içe üzüldüğüm, kendimi zorda hissettiğim oluyor” (K5, K, 23).

“Tamamen kaybettim diyemem, ne tam özgüven yaşıyordum ne de özgüvensizlik bir denge tutturmaya çalışıyordum aslında” (K4, E, 25).

Katılımcılardan, ailesi kendisine çok güvendiği ve bu güven karşısında kendisine olan güvenini kaybettiğini, ekonomik açıdan bağımlı olduğu için, iş başvurularına olumsuz yanıtlar aldığı için, gelecek kaygısı yaşadığı için, iş sahibi olmanın getirdiği saygınlığı kazanamadığı ve toplumda değer görmediği için, işsiz damgası yediği için özgüvenini kaybettiğini ifade eden katılımcılar olmuştur. K3, K4 ve K5 ise özgüvenini kaybetmediğini ifade etmiştir. K10 ise yüksek lisans yaptığını ve yüksek lisansa

başlamadan önce özgüvenini kaybettiğini ancak yüksek lisansın kendisine güven açısından, mesleki açıdan ve psikolojik olarak artılar kattığını ifade etmiştir.

Katılımcıların verdiği ifadelerle göre işsizlik nedeniyle katılımcıların bir kısmı özgüvenlerini kaybetmediğini bir kısmı ise işsizlik nedeniyle özgüvenlerini kaybettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların verdiği ifadelerle göre işsizliğin özgüven kaybına neden olabildiğini söylemek gerekir. Özgüven ve işsizlik konusunda Tatar'ın (2019: 143-144) yaptığı araştırma da araştırmaya katılanların %13'ü işsizlik nedeniyle özgüvenlerinin azaldığını ifade etmiştir. Kumaş'a (2001: 125) göre de işsizlik kişinin kendisine olan güven duygusunun (özsaygı) azalmasına neden olmaktadır.

3.4.6 İş Sahibi Olmanın Önemi

Katılımcılara bu başlık altında "Bir işe sahip olmak sizin için önemli midir? Önemliyse bunun nedenlerini açıklar mısınız?" soruları yöneltildi.

K1, K2, K5, K9, K13, K14, ekonomik özgürlük sağlaması nedeniyle bir iş sahibi olmanın önemli olduğunu ifade etmiştir.

K14, işin bir güvence olduğunu vurgulamış ve iş sahibi olmanın önemini ekonomik özgürlük açısından şöyle ifade etmiştir:

"Elbette önemlidir. Biraz daha açarsam; ekonomik özgürlük insanı biraz daha ferahlatır, biraz daha mutlu etmeye çalışır. Yani tamam her şey iş değildir. Fakat iş de bir güvencedir. Ekonomik özgürlüğün elinde olduğu zaman istediğin gibi hareket etme şansı veriyor sana. Fakat ekonomik özgürlüğün başkasının elinde ise bu biraz daha özgürlüğünü kısıtlayacak bir şekil alıyor" (K14, E, 26).

K11, bir iş sahibi olmanın ekonomik yönlerine değinerek ekonomik yönlerinin dışında aynı zamanda sosyalleşmeyi ve kişinin kendisini geliştirmesini sağladığını şöyle ifade etmiştir: "Önemli çünkü günümüz şartlarında her şey maddiyata bağlı. Ama sadece maddiyata bağlı değil bir işe sahip olmak aynı zamanda sosyalleşmek, kendini geliştirmek demek" (K11, K, 25).

K3, bir iş sahibi olmanın kendisi için sadece çalışmaktan ibaret olmadığını farklı anlamları olduğunu şöyle ifade etmiştir:

"Tabi ki önemli çünkü bir işe sahip olursam kendimi geliştirebilirim, farklı insanlarla tanışabilirim, farklı insanların hayatlarına dokunabilirim, mesleki anlamda arkadaşlar edinebilirim. Bir işe girmek benim için sadece çalışmayı ifade etmiyor. Bir iş sahibi olursam sanki bana yeni bir hayatın kapılarını açacak" (K3, K, 23).

K7, toplumdaki yazılı olmayan belli başlı kuralların olduğunu bu kuralları gerçekleştirebilmek için iş sahibi olmak gerektiği şöyle ifade etmiştir:

"Tabi önemli. Her insan kendi hayatını idame ettirmek için çaba gösteriyor ve ihtiyaçlarını karşılama arzusu duyuyor. Bunun dışında normal standartlarda insanlar, toplumumuzun da öngördüğü kurallar ve kanunlar üzerine işte doğuyor, büyüyor, askere gidiyor, evleniyor, çocuk sahibi oluyor. Bunların hepsini de gerçekleştirebilmek için bir noktada işinin olması gerekiyor" (K7, E, 24).

K8, bir işe sahip olmanın heyecanını yaşadığını şöyle ifade etmiştir:

“Benim için çok önemli çünkü aylardır aynı hayatı yaşıyorum, işsizim. Ve emek verdim artık çalışmak istiyorum. Çalışmanın ne demek olduğunu bende öğrenmek istiyorum. Çalışmayı düşündüğüm zaman çok heyecanlanıyorum içim kıpır kıpır oluyor ama maalesef çalışamıyorum bu heyecanı yaşayamıyorum. Kendi paramı kazanmanın ne demek olduğunu çok merak ediyorum. Bu yüzden çalışmayı çok istiyorum” (K8, K, 24).

K10, bir iş sahibi olmanın aslında kendini gerçekleştirmek olduğunu şöyle ifade etmiştir:

Tabi ki önemlidir. Bir kadın olarak bunu değerlendireyim. Kendi ayaklarım üzerinde durup kendi maddi özgürlüğümü kazanmak benim için tabi ki önemli. Çünkü biraz da kendini gerçekleştirmenin bir parçasıdır aslında bir iş sahibi olmak. Kendini ev dışında ya da aile dışında bir yerde daha var ediyorsun, kendine başka bir toplumsal kimlik daha oluşturuyorsun. Bu durum hem senin hayata bakış açını genişletir hem de hayata tutunmanı artırır. O yüzden benim için önemli (K10, K, 24).

K12, bir iş sahibi olmanın kişinin hayatına düzen getirdiğini şöyle ifade etmiştir: “Önemlidir. İlk önce düzenli bir hayatın oluyor, düzenli bir gelirin oluyor, kendi ayaklarının üzerinde duruyorsun, ailen seninle gurur duyuyor...” (K12, E, 23).

K4 de K12 gibi iş sahibi olmanın hayata düzen getirdiğini ifade etmiştir.

K15, evli olduğunu ve maddi sıkıntı çekmediğini bir iş sahibi olmanın kendisi için çok önemli olmadığını ancak önemsiz de olmadığını şöyle ifade etmiştir:

Belki maddi sıkıntılar çekseydim iş sahibi olmak benim için çok daha önemli olabilirdi. Şu an ise kendimi tatmin etmek için çalışmak istiyorum, kendime biraz daha güvenim olsun diye çalışmak istiyorum, sevdiğim işi yapmak için çalışmak istiyorum. Onun dışında çok çok önemli mi dersiniz değil açıkçası. Ama önemsiz de diyemeyeceğim seviyede. Yani işim olsun isterdim (K15, K, 24).

K6, bir iş sahibi olmanın ekonomik bir baskı yaşadığı durumda önemli olacağını şöyle ifade etmiştir: “Evliyim ve eşim bana maddi anlamda bir baskı yapmıyor ve baskı yapmadığı sürece işim olmasa da olur diyebiliyorum ama bu konuda bir baskı yaparsa bir işimin olması benim için çok daha önemli bir yere sahip olacaktır” (K6, K, 25).

K6 ve K15 dışındaki tüm katılımcılar bir iş sahibi olmanın kendileri için önemli veya çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir. K6, ekonomik bir baskı yaşamadığı için bir işim olmasa da olur diyebildiğini ifade ederek iş sahibi olmanın kendisi için şu an çok önemli olmadığını anlatmaya çalışmıştır. K15 ise bir iş sahibi olmanın kendisi için önemsiz olmadığını ancak çok önemli de olmadığını ifade etmiştir. Evliliğin dolayısıyla eşlerinin K6 ve K15 için ekonomik bir destek olduğunu bu nedenle bu katılımcılar için bir iş sahibi olmanın diğer katılımcılar kadar önemli olmadığını ifade etmek gerekmektedir.

Bir iş sahibi olmanın kendileri için önemli olduğunu ifade eden katılımcılardan; ekonomik özgürlük sağladığı, ekonomik anlamda aileye olan bağımlılığı ortadan kaldırdığı, bir güvence sağladığı, ekonomik özgürlüğün kişiyi rahatlatması, hem ekonomik hem de manevi anlamda destek sağladığı için iş sahibi olmanın önemli olduğunu ifade edenler olmuştur. Katılımcılardan; iş sahibi olmanın bir amaç katması ve bu amacın insana güven vermesi, kişi geliştirmesi, farklı insanlarla bir araya getirmesi, mesleki anlamda arkadaşlıklar kurdurması, evlenmek çocuk sahibi olmak için gerekli olması nedeniyle iş sahibi olmanın kendileri için önemli olduğunu ifade edenler olmuştur. Katılımcılardan; çalışma heyecanını tatmak istediği, kadın olarak kendi ayakları üzerinde durmanın önemli olduğunu düşündüğü, kendini gerçekleştirmek, yeni bir toplumsal

kimlik elde etmek, sosyalleşmek, kendini geliştirmek, düzenli bir hayata ve düzenli bir gelire sahip olmak için iş sahibi olmanın önemli olduğunu ifadenler olmuştur.

3.4.7 KPSS’ye Hazırlık Sürecinde Yaşanan Zorluklar

Katılımcılara bu başlık altında “Kamu Personeli Seçme Sınavı’na (KPSS) hazırlanıyor musunuz? Cevabı evet ise KPSS’ye hazırlanma sürecinizden ve bu süreçte yaşadığınız sorunlardan bahseder misiniz?” soruları yöneltildi.

Katılımcılar KPSS’ye hazırlık sürecinde yaşadıkları sorunları şöyle ifade etmiştir:

“... KPSS sürecine 6 ay kadar hazırlandım. Ve o süreç çok zor bir süreç. Hele ki çevrenizde o süreci yaşayan insanlar yoksa sizin o süreçte yaşadıklarınızı anlayamıyor, her şeyi büyüttüğünüzü zannediyor. Her şey var o süreçte; kaygı var, stres var, korku var, endişe var hepsi var hepsiyle baş ediyorsun. Bir yandan da çalışmaya çalışıyorsun. Acaba çalıştığınızda olacak mı korkusu oluyor, hani oldu diyelim acaba atanacak mıyım yetecek mi korkusu oluyor. Bitmek bilmeyen bir süreç yani dipsiz bir kuyu” (K2, K,25).

“Çok yoğun değil ama hazırlandım yine de. Zaten pandemi dönemine denk geldi çalışma sürecim. Kütüphaneye gidip çalışıyordum ama pandemiden dolayı evde çalışmaya başladım. Evimiz biraz kalabalık olduğu için çalışamadım çok fazla. Daha sonra koronavirüse yakalandık ailecek, bu süreçte annem ve babam biraz kötü geçirdiler hastalığı bu dönemde de çalışamadım. İşsizliğin stresi, sınav stresi, konuları yetiştiremedim bunun stresi vardı ve virüs sürecindeki stres beni KPSS sürecinde bayağı olumsuz etkiledi” (K8, K, 24).

“Sosyal medyada vakit geçirmek istiyordum, dışarı çıkıp yürümek istiyordum, maç izlemek istiyordum ama bunları yapamıyordum sürekli ders çalışmam lazım diye düşünüyordum. Hayatımı tamamıyla sınava odaklamıştım. Hiçbir sosyal aktivitem yoktu. Monoton ve sıkıcı bir hayat geçiriyordum” (K9, E, 24).

“Evet, hazırlanıyorum. Bu benim ikinci hazırlanışım ilkinde okula devam ediyordum. Aynı zamanda kursa da devam ediyordum. Yoğun geçen bir süreçti ama bu yıl evde hazırlandım. Evde tek olduğum için bazen motivasyonumu kaybediyordum. Kaygılanıyordum acaba yapabilecek miyim başarabilecek miyim diye. Bir de sınav her yıl yok iki senede bir olması da insanı sıkıntıya sokuyor. Bu sene başaramazsam iki yıl daha bekleyeceğim özelde de iş bulamıyorum zaten diye düşünüp işin içinden çıkamadığım durumlar oluyordu” (K11, K, 25).

“Yani en büyük sorun yine ekonomik olarak sıkıntı var. Yine aileye bağımlı olmak, rahat hareket edememek, kendini kısıtlamak belli başlı sorunlarımdı benim” (K4, E, 27).

“Evet hazırlanıyorum. Birincisi pandemi sürecinden dolayı eğitime ulaşım oldukça kısıtlı... Ailevi problemler olduğunda bunlarla ilgileniyordum ve bu yüzden çalışma zamanlarım kısıtlanıyordu...” (K7, E, 24).

K15, evli olduğu için eşiyle yaşadığı şehre atanması gerektiğini ancak yaşadığı şehrin atama puanlarının çok yüksek olduğunu bu nedenle isteksiz ve moralsiz bir şekilde sınava hazırlandığını şöyle anlatmıştır: “Eşimin işi sebebiyle bulunduğum şehrin dışına atanamam. Bulduğum şehrin de atama puanları çok yüksek olduğu için o puanı alma noktasında kendimde bir güven kırıklığı yaşadım. Böyle bir sorun yaşadım yani. İsteksiz ve moralsiz çalıştım” (K15, K, 24).

K14 ve K6 dışında katılımcıların tamamı KPSS’ye hazırlanmıştır. KPSS’ye hazırlanan katılımcılardan; sınava kadar konuları yetiştirebilir miyim korkusu, planlı çalışamama, ekonomik sıkıntılar, çevredekilerin sınav sürecini anlayamaması, yorucu bir süreç olması, pandemi nedeniyle evde çalışmak zorunda olmak ve evde çalışmanın beraberinde getirdiği zorlukları yaşadıklarını ifade edenler olmuştur. İşsizlik stresi, pandemi sürecinin

yaşattığı stres, sosyal aktivitelerden uzak kalmak, motivasyon kaybı gibi zorluklar yaşadığını ifade eden katılımcılar olmuştur. KPSS lisansın iki yılda bir yapılması, iş arama ve sınava hazırlık süreçlerinin bir arada yürütülmesi, atama puanlarının yüksek oluşu, moralsizlik, kaygı ve stresi gibi nedenlerle sınav sürecinde zorluklar yaşadığını ifade edenler olmuştur.

3.5 Katılımcıların İşsizlik Nedeniyle Yaşadıkları Bireysel Sorunlara Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, katılımcıların işsizlik ve işsizliğin beraberinde getirdiği bireysel sorunlarına yönelik bulgular ve yorumları yer almaktadır.

3.5.1 İşsizlik ve İşsizliğin Olumsuz Etkileri

Katılımcılara bu başlık altında “Sizce işsizlik nedir? İşsizliğin insanlar üzerinde ne gibi (olumsuz) etkileri vardır açıklar mısınız?” soruları yöneltildi.

“Yani bence işsizlik güçsüz olmak demektir. Bu güç, hem maddi hem manevi bir güç. Yani düşünsene işsizsin ve kendini yetersiz hissediyorsun ve karşında da işini almış bir kadın var mesela o daha güçlü tabi ki. Daha fazla böyle kendine güvenir o insan. Ama işsiz olanın kendine o kadar güveni olabileceğini düşünmüyorum onun karşısında. Belki de bu benim için böyledir. Başkaları için böyle değildir ama ben öyle düşünüyorum. Güç demek benim için” (K1, K, 24).

“İşsizlik insanın hiçbir şey yapmadan başıboş oturmasıdır. İşsizlik kişi üzerinde bir baskı oluşturuyor bu kişi özellikle erkekse daha fazla oluyor. Kendini eksik hissettiriyor, kötü hissettiriyor ve özgüven kaybı yaşıyor” (K2, E, 25).

“Bir yetişkinin istediği yerde olamamasıdır. Üniversite de elde ettiği yetkinliği kullanamamasıdır. Ben henüz yeni mezun olduğum için işsizliğin beraberinde getirdiği bu olumsuzlukları çok fazla yaşamadım ama etrafımdaki işsiz insanlardan da gördüğüm kadarıyla psikolojik olarak işsizlik insanlarda yıpranmışlığa, bıkkınlığa, özgüven eksikliğine, olumsuz düşünmeye neden oluyor” (K3, K, 23).

“İşsizliği şu an tanımlayamıyorum ama işsizliğin insanlar üzerindeki etkisinin herkeste olumsuz bir etki yarattığını düşünüyorum. Yani olaya farklı bir boyutuyla yaklaşacak olursak işsizlik evlilik, hayat kurma planlarını ertelemeye neden olduğu için de olumsuz etkiler doğurabiliyor. Çünkü neticede hayatı geciktiriyorsun bir anlamda” (K5, K, 23).

“İşsizlik birincisi, çalışmamaktan kaynaklı olarak maddi bir eksikliktir. Ondan sonra ikincisi insanın yapması gereken işleri ya da uzman olduğu alanda, uzmanlaştığı alanda üstüne düşen vazifeleri yapamaması anlamına gelir bence işsizlik. Bu da ister istemez insanlar üzerinde gerek psikolojik gerek sosyal gerekse de ekonomik sorunlar yaratır. Genel olarak olumsuz etkileri bunlardır diyebilirim” (K7, E, 24).

“Bence işsizlik bir insanın en büyük kısıtlanma nedenidir. Bir şeyler yapmak istiyorsun mesela ama çalışmadığın için paran olmuyor bu yüzden hiçbir şey yapamıyorsun. Kendini yenileyemiyorsun, kendini geliştiremiyorsun, önünde sürekli engeller oluyor, kısıtlanıyorsun ve bunun nedeni paranın olmaması yani işsizlikten dolayı. İşsizliğin ne demek olduğunu gerçekten bilmiyordum. Mezun olup işsiz kaldıktan sonra o insanları anlamaya başladım. Çünkü ister istemez kendini toplumdan soyutluyorsun, kendi içine kapanıyorsun, daha az konuşuyorsun, özgüvenini kaybediyorsun ve bende yaşıyorum. İşsizlik bir karadelik gibi insanı içine alıyor ve sen bir çıkmaza giriyorsun. Sürekli olumsuz düşünüyorsun” (K8, K, 24).

“Kişinin çalışmak istediği halde çalışamamasıdır. Ve işsizlik insanları gerçekten olumsuz etkiliyor. Toplumda kendine bir yer bulamıyorsun. Üniversiteyi bitiriyorsun mezun olup bir sığata, unvana sahip oluyorsun ama çalışmayınca bu hiçbir anlam ifade etmiyor. Toplum içindeki yerini bulamıyorsun arafta kalıyorsun” (K11, K, 25).

“Ben bir şekilde maddi olarak kendimi idare etmek zorundayım. Bir işimin olmaması demek yani işsizlik maddi olarak ya anneme ya babama ya da ilerde evleneceğim kişiye bağlı olmam demek. İşsizlik insanların psikolojisini çok kötü etkiliyor. Alışmışsın mesela üniversite döneminde belirli bir gelirin var burslardan ve babandan aldığın parayla oluşan. Bununla bir şekilde geçiniyorsun ve bundan sonra da bir işe gireceğim, çalışacağım diye düşünüyorsun. Ama tekrar eve dönüp babadan harçlık almak çok iyi bir durum değil yani. Bu kötü hissettiriyor açıkçası” (K10, K, 24).

“İşsizlik insanın ekonomik güvencesinin olmamasıdır. Biraz toplum karşılığında bir anlamı olmamasıdır. Başka ne söyleyebilirim işsizlik hakkında... Yani genel olarak söyleyebileceğim bunlar.[Olumsuz etkileri] Toplumun işsizliğe bakışı biraz daha farklı mesela baktığımız zaman toplumda işsiz insanlarsa iş sahibi olan insanlara daha çok rağbet edildiğini görebiliyoruz” (K14, E, 26).

“Bence işsizlik maddi ve manevi kendini eksik hissetmektir. İşsizlik ülkemizde herkesin problemi ama üniversite mezunlarının çok daha problem yaşadığını düşünüyorum. 4 yıl lisans eğitimi görüyorsun, onca emek veriyorsun ve mezun olduktan sonra bom boş bir olgu doğuyor. Çok kötü hissettiriyor bu durum. Ayrıca işsizlik gerginliğe, depresyona neden oluyor. Bu tarz kötü etkileri var” (K15, K, 24).

K12, işsizliğin ekonominin bir parçası olmamak şeklinde tanımlamış ve işsizliğin olumsuz etkilerini şöyle açıklamıştır:

“İşsizlik insana kendini kötü hissettiren, eziklik duygusu içerisine sokan, insanı maddi olarak bağımlı hale getiren bir süreç ya da durumdur” (K9, E, 24).

“İşsizlik insanın bağımlı oluşudur. Özellikle uzun süren işsizlik süreci insanın çalışma isteği ve heyecanını kaybetmesi, iş sahibi olacağına dair umutlarının yavaş yavaş tükenmesine neden olur”(K6, K, 25).

“İşsizlik, ekonomide var olamama gibi açıklayabiliriz... Şu da güzel bir tanım olabilir; ekonominin parçası olamama. [Olumsuz etkileri] Depresyon, daha ilerisi intihara kadar gidebilir. İşe yaramaz hissetme, yılgınlık, depresiflik, sinirli olma gibi etkiler” (K12, E, 23).

“İşsizlik kendi ayaklarının üzerinde duramamak ve birilerine bağımlı olmaktır. En büyük olumsuz etkisi de psikolojik olarak insanı kötü etkilemesi. İnsanın hem kendi hem de çevresi tarafından olan beklentilerini karşılayamaması...” (K13, K, 25).

Katılımcılar işsizliği; güçsüzlük, kişinin istediği yerde olamaması, amaçsız ve başıboş dolaşmak, bağımlı olmak, ekonomik eksiklik, kişinin yetkin olduğu alanda çalışamaması, kısıtlanma, baskı altında olmak, kendini eksik hissetmek, özgüven kaybı yaşamak, kişinin çalışmak isteyip çalışamaması, ekonominin bir parçası olamamak, kendi ayakları üzerinde duramamak, ekonomik olarak güvencesiz olmak, maddi ve manevi olarak eksik hissetmek olarak tanımlamışlardır. Akçay ve Alpoğlu'nun (2020: 65) yaptığı araştırma da işsizlik deneyimi yaşayan sosyal hizmet uzmanları işsizliği; belirsizlik, yetersizlik ve hayal kırıklığı olarak tanımlamışlardır.

3.5.2 Eğitim ve Kariyer Planları

Katılımcılara bu başlık altında “İşsizlik eğitim ve kariyer planlarınızda ne gibi değişikliklere neden oldu?” sorusu yöneltildi.

İşsizlik nedeniyle eğitim ve kariyer planlarında değişiklik yaşayan bazı katılımcılar görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“KPSS’ye çalışmayı düşünmüyordum aslında önceliğim bu değildi. Ama ülkenin işsizlik durumunu göz önüne alınca bir an önce çalışmalıyım diye düşündüm yoksa öncelikli hedefim yüksek lisans yapmaktı ama bundan vazgeçtim. Vazgeçme nedenim de hem maddiyat hem de bireysel olarak yaşamaya alıştım ama mezun olduktan sonra ailemin yanına dönmek bana bir an önce tekrar tek başıma yaşamam gerektiğini, kendi ayaklarımın üzerinde durmamı gerektiğini gösterdi” (K3, K, 23).

“Mezun olduğum zaman kendi alanımda çalışmak istiyordum. Hedeflerim vardı çalışıp yükselirim diyordum. Kolay iş bulabileceğimi düşünüyordum. Kolayca iş bulup iş bulduğum alanda kendimi geliştiririm diyordum. Ama artık bu düşüncelerimden vazgeçtim. Ne iş olsa yaparım diyorum illa kendi alanımda çalışmak istiyorum diyemiyorum” (K11, K, 25).

“En büyük değişiklik yüksek lisans yapmak istiyordum. Hem yüksek lisans başvurularında bulunup sınavlara katılmak hem de yüksek lisans kazandığım takdirde derslere katılmak için belirli bir gelire ihtiyacım vardı. Ama işsiz olduğum için kariyer hedeflerini değiştiriyorsun. Yüksek bir hedefin varken artık her işi yaparım konumuna düşüyor insan” (K13, K, 25).

K15, sosyal hizmetten umudunu kesmeye başladığını bu nedenle farklı bir bölüm okumak istediğini şöyle ifade etmiştir: “Ben ikinci bir üniversite okumak istiyorum. Ben sosyal hizmetten yavaş yavaş umudumu kesiyorum. İyi bir çalışma dönemi geçirirsem hukuk fakültesini okumak istiyorum. Bu tarz bir değişikliğe neden oldu işsizlik” (K15, K, 24).

K4, işsizliğin eğitim ve kariyer planlarında bir değişikliğe neden olmadığını ifade etmiştir. K4 dışındaki katılımcılar, işsizliğin eğitim veya kariyer planlarından birinde değişikliğe neden olduğunu ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan, yüksek lisans yapan ve akademik alanda ilerlemek isteyen ancak işsizlik nedeniyle akademik kariyer planını geriye atarak önceliğini iş bulmaya yöneltenler olmuştur. Yine katılımcılardan, ekonomik nedenlerle yüksek lisans hedefini gerçekleştiremeyenler olmuştur. Sosyal hizmet alanında kariyer yapmak isterken işsizlik nedeniyle bu planından vazgeçen ve farklı alanlarda iş arayan katılımcılar olmuştur. Önceliği yüksek lisans yapmak olan ancak KPSS’ye hazırlanarak önceliğini değiştiren katılımcı olmuştur. Sosyal hizmet alanında iş bulamayacağını düşünerek farklı bölüm okumak isteyen katılımcı olmuştur.

3.5.3 Kadınlar ve Erkeklerin İşsizlikten Etkilenme Durumları

Katılımcılara bu başlık altında “Sizce işsizlikten kadınlar mı erkekler mi daha çok etkilenir? Cevabınızı nedenleriyle birlikte açıklayınız?” soruları yöneltildi.

K1 ve K5 kadınlar ve erkeklerin işsizlikten aynı şekilde etkilendiğini şöyle ifade etmiştir: “Yani şöyle; aslında bana göre aynı. Bence aynı şekilde etkilenirler. Yani sonuçta mesela siz de evlisiniz. Siz çalışıyor olsanız da ya da eşiniz çalışıyor olsa da bence aynı. Sonuçta bir fark göremiyorum ben burada” (K1, K, 24).

“Bu konuda ben cinsiyet ayrımı göremiyorum. Yani genel olarak toplumdaki istatistiklere baktığımızda belki kadınların işsizlik oranları daha yüksektir. Erkeklerde biraz daha ne iş olsa yaparım gayreti var ama kadınlar bir meslek sahibi olduğunda sadece ona yönelmek isteyebilir. Sosyal hizmet alanında da bakarsak bence ikisi de aynı oranda etkileniyor” (K5, K, 23).

Kadınlar ve erkeklerin işsizlikten eşit oranda etkilendiğini ancak erkeklerin toplumsal baskıya daha fazla maruz kaldığını ifade eden katılımcılar olmuştur. Bu katılımcılardan bir kısmının ifadeleri şu şekildedir:

“Bence ikisi de etkilenir bir ayırım yapmak istemiyorum aslında ama bir ayırım yapmak gerekirse erkekler daha çok etkilenirler diyebilirim. Maalesef ataerkil bir toplumda yaşadığımız için bir erkeğin işsiz olup iş araması ve bir kadının işsiz olup iş araması arasında fark var diye düşünüyorum. Erkeğe daha çok sorumluluklar yüklenmiş ve bu konuda baskı yapılıyor. Bir erkeğin çalışıyor olması gerektiği baskısı yapılıyor, işsiz olduklarında sanki işsiz olmak bir suçmuş gibi davranılıyor. Bu yüzden erkekler daha fazla etkileniyor” (K3, K, 23).

“Üniversiteye hem kadınlar hem erkekler hazırlanıyor emek veriyorlar mezun oluyorlar bu açıdan düşünersek işsizlikten kadınlar ve erkekler eşit oranda etkilenir diyebilirim. Ama ataerkil bir toplumda yaşıyoruz erkeğe yüklenen görevler arasında evi geçindirme görevi de bulunuyor bu açıdan yorum yapacak olursam erkeklerin işsizlikten dolayı toplumsal baskıya daha çok maruz kaldığını söyleyebilirim” (K6, K, 25).

“Para kazanmanın kadını erkeği diye bir ayırımı yok ama Türkiye özelinde düşünersek bunu Türkiye ataerkil bir toplum. Bir bayandan ziyade erkeğin çalışması isteniyor. Bu nedenle erkekleri daha çok etkiliyordur. Ama bence eşit etkiliyor. Ama Türkiye açısından düşündüğümüzde erkeleri daha çok etkiliyor” (K13, K, 25).

K10, diğer katılımcılardan farklı bir konuya değinerek; kadın ve erkek rollerinde toplumsal açıdan bir değişim olduğunu bu nedenle kadınların da artık işsizlikten etkilendiğini şöyle ifade etmiştir:

“Ben buna ne kadın ne erkek diyeceğim. İkisi de etkilenir bence. Toplumsal açıdan batıda erkeklermiş gibi görünebilir çünkü onların biraz daha evin babası rolü vardır, işte para kazanıp eve para getiren rolü vardır. Ama günümüzde kadın ve erkek rolleri toplumsal açıdan bir değişikliğe uğradı. Büyük şehirlerde yaşıyorsanız özellikle sizin kadın ya da erkek olmanız bir şey değiştirmiyor. İkisi de aynı konumda, ikisi de para kazanmak zorunda. Çünkü büyük şehirdesin ve bir şekilde tutunmak zorundasın. Ama küçük şehirde olsa sadece eşim çalışsın ya da babam çalışsın diyebilirsin ama büyük şehirlerde durum böyle değil maalesef. Ama artık değişen bir algı var. Kadınlar da işsizlikten etkileniyor artık” (K10, K, 24).

Katılımcıların bir kısmı ise erkeklerin kadınlara göre işsizlikten daha çok etkilendiğini şöyle ifade etmiştir:

“Erkekler, çünkü ataerkil bir toplumda yaşıyoruz bu yüzden erkeklere bakılan açı şöyle yani, erkek hep çalışmalıdır. Toplumumuzda böyle bir algı var. Bu yüzden en çok erkekler etkileniyor ve en çok erkeklerden çalışılması bekleniyor. Erkeklerde çalışmadığı takdirde büyük psikolojik ve toplumsal sorunlar oluşabilir” (K12, E, 23).

“Bence erkekler etkilenir. Bu toplumumuzun getirdiği bir şey sanırım. Erkeklerin bir eve, aileye bakma zorunlulukları var ve üzgünüm ki erkeklerin toplumda daha baskın rolleri var. Yani işsiz bir erkek mi işsiz bir kadın mı daha çok etkilenir diye sorsam bir baba figürünü göz önünde bulundurarak erkeklerin daha çok etkileneceğini düşünüyorum” (K15, K, 24).

“Bence toplumun normlarına bakarak, yani yaşadığım yer olarak Bitlis’te erkekler çünkü bu tarafta erkekler daha çok çalışır. Yani eve bakmak için erkeğin çalışmaya ihtiyacı vardır. Erkeğin evi geçindirme zorunluluğu vardır” (K14, E, 26).

K11, diğer katılımcılardan farklı bir eğilim göstererek kadınların erkeklere göre işsizlikten daha çok etkilendiğini şöyle ifade etmiştir:

“Kişiye göre değişeceğini düşünüyorum çünkü kişilerin bulunduğu şartlar farklı oluyor. Kadınlar şu noktada etkilenebilir mesela erkekler daha rahat iş buluyorlar ama kadınlar çalışma koşullarını biraz daha önemseyince için her yerde çalışmıyor. Bu açıdan bakarsak erkekler kadınlara göre daha rahat iş bulduğundan dolayı kadınlar daha çok etkilenir diyebiliyorum” (K11, K, 25).

İşsizlikten kadınlar mı daha çok etkilenir erkekler mi sorusuna katılımcılardan; erkekler ve kadınların işsizlikten eşit oranda etkileneceğini ifade eden iki katılımcı olmuştur. Katılımcıların çoğu kendi görüşlerine göre kadınlar ve erkeklerin işsizlikten eşit oranda

etkileneneğini ancak ataerkil toplum yapısı açısından değerlendirdiklerinde erkeklere yüklenen rollerin erkeklerin işsizlikten daha çok etkilenmesine neden olduğunu dile getirmişlerdir. Yine katılımcılardan ataerkil toplum yapısı nedeniyle erkeklerin kadınlara oranla işsizlikten daha çok etkileneneğini ifade edenler olmuştur. Katılımcılardan biri, toplumsal açıdan erkekler işsizlikten daha çok etkileniyorlar gibi görünse de bu durumun artık değiştiğini, kadınların ve erkeklerin rollerinin toplumsal açıdan bir değişime uğradığını bu nedenle kadınların da işsizlikten etkilendiğini dile getirmiştir. Katılımcılardan biri, psikolojik olarak kadınlar ve erkeklerin eşit oranda etkilendiğini ancak ataerkil toplumsal yapı nedeniyle erkeklerin ekonomik anlamda daha çok etkilendiğini ifade etmiştir. Yine katılımcılardan biri, işsizliğin kadınlar ve erkekler üzerindeki etkisinin kişinin yaşadığı şartlara göre değişeceğini ancak iş bulma konusunda erkeklerin kadınlara göre daha rahat iş bulduğunu bu durumun kadınların işsizlikten daha çok etkilenmesine neden olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılar içerisinde işsizlikten kadınların veya erkeklerin daha çok etkilendiğini ifade edenler her ne kadar olsa da büyük bir kısmı kendi açısından değerlendirdiğinde işsizlik konusunda erkekler ve kadınların eşit olarak etkilendiğini ya da böyle bir ayrım olmadığını ifade etmiştir. Ancak bunun yanında ataerkil toplum yapısının erkeklere yükledikleri roller nedeniyle erkeğin daha fazla baskıya maruz kaldıklarını da dile getirmişlerdir.

3.5.4 İşsizliğin Özgürlük Üzerindeki Etkisi

Katılımcılara bu başlık altında “İşsizlik özgürlüğünüz üzerinde bir kısıtlamaya neden oldu mu?” sorusu yöneltildi.

Katılımcıların bu konudaki ifadeleri şöyledir:

“Tabi ki oldu yani. Şu an bir işim olmuş olsaydı evde oturmak yerine istediğim bir yerde tatile gidiyor olabilirdim belki de. Ama şu an yani bir yere gitmek için bile babamdan para almam gerekiyor. Babamdan izin almam gerekiyor. O yüzden bence özgürlüğümü kısıtladı bu” (K1, K, 24).

“Maddi açıdan bir kısıtlama olduğunu düşünüyorum bunun yanında üniversite dönemindeki kadar rahat olamıyor insan bir açıklama yapma gereği hissediyorsun. Artık bireysel bir yaşam değil toplu bir yaşama devam ediyorsun ve bunun getirmiş olduğu sorumluluklar özgürlük noktasında kısıtlamalara neden oluyor” (K3, K, 23).

“İstediğim şeyleri rahatlıkla alamıyorum. Rahatlıkla bir kursa gidemiyorum, kitap alamıyorum çünkü bunları yaparken ya da alırken harcadığım para kendi param değil ailemden alıyorum. Bir de ailemin yanında olduğum için rahat rahat gezemiyorum, istediğimde dışarı çıkamıyorum ve bu yüzden içime kapanıyorum” (K8, K, 24).

“Ailem ya da çevrem özgürlüğüm konusunda bir kısıtlamaya gitmiyor ama yetkin bir yaşa geldikten sonra kendi hayatınızı kendiniz idame ettirmek istiyorsunuz. Fakat işsizlik nedeniyle ekonomik sıkıntılar ortaya çıkıyor ve yapmak istediğiniz şeyleri yapamadığınız için özgürlüğünüzün kısıtlandığını düşünüyorsunuz” (K5, K, 23).

Katılımcılardan ekonomik özgürlüğünün kısıtlandığını düşünen K11, görüşlerini “Maddi özgürlük olarak kısıtlandığımı söyleyebilirim” ifadeleriyle; K4, görüşlerini “Tabi. Ekonomik özgürlüğüm yok” ifadeleriyle; K12, görüşlerini “Tabi özgür değilim. Özgür olmak bir yere, tatile gidebilmektir. Para olmayınca özgür değilsin” ifadeleriyle; K15 ise “Oldu. Mesela ekonomik olarak kendi param olsa kendimi daha psikolojik olarak rahat hissederdim ya da geleceğime yatırım yapabiliirdim. Yani ekonomik açıdan özgürlüğümün kısıtlandığını düşünüyorum” ifadeleriyle dile getirmiştir.

K9, KPSS'ye çalışmasının özgürlüğünü etkilediğini şöyle ifade etmiştir: “Özgürlüğüm noktasında bir kısıtlamaya neden oldu çünkü sınava hazırlanıyordum bu da özgürlüğümü kısıtlıyordu. Kendime zaman ayıramıyordum” (K9, E, 24).

K13 ise ailesiyle birlikte yaşamasının özgürlüğünü kısıtladığını şöyle ifade etmiştir: “İşsizlik tabi ki özgürlüğümü kısıtladı. Ailemle birlikte yaşadığım için kendi kurallarına göre değil onların kurallarına göre yaşıyorum” (K13, K, 25).

K14, işsizliğin özgürlüğünü kısıtladığını şu ifadelerle dile getirmiştir:

“Benim babam esnaf. Eğer ben iş kendi bölümüm üzerinden bir iş sahibi olamazsam mecburen babamın mesleğini devam ettirmek zorunda kalacağım. Bu da beni bu şehre bağlayacak... Ama ben daha çok başka şehirde yaşamak istiyorum. Örneğin İstanbul. İşsizlik bu bağlamda özgürlüğümü kısıtlıyor diyebilirim” (K14, E, 26).

K1, K3 ve K8 işsizlik nedeniyle ekonomik olarak özgürlüklerinin kısıtlandığını ve ailelerinin yanında yaşadıkları için özgürlüklerinin kısıtlandığını dile getirmişlerdir. K2, K4, K5, K6, K7, K10, K11, K12 ve K15 ise işsizliğin ekonomik anlamda özgürlüklerinin kısıtlandığını dile getirmişlerdir. K9, KPSS'ye hazırlık sürecinin özgürlüğünü kısıtladığını, K13, ailesiyle birlikte ve onların kurallarına göre yaşadığı için özgürlüğünün kısıtlandığını, K14 ise işsizlik nedeniyle ailesinin yaşadığı yere bağlı olduğunu bu nedenle özgürlüğünün kısıtlandığını ifade etmiştir. Katılımcıların tamamı işsizliğin özgürlükleri üzerinde bir kısıtlamaya neden olduğunu ifade etmiştir. İş sahibi olma ve özgürlük konusunda Kumaş'ın (2001: 132) araştırmasında bir kişinin iş bulup çalışması ve karşılığını almasının en büyük özgürlük olduğunu ifade edilmiştir. Katılımcıların ekonomik özgürlük konusundaki ifadelerine benzer nitelikte Topgül (2017: 128) Tokat'ta bir araştırma yapmış ve bu araştırmanın sonucunda işsiz bireylerin %14,2'si işsizliğin ekonomik anlamda en olumsuz yanının ekonomik özgürlüğü kısıtlaması olarak ifade etmişlerdir.

3.5.5 İntihar ve İşsizlik

Katılımcılara bu başlık altında “İşsiz bir kişi intihar etmeyi düşünebilir mi? Neden düşünür? Siz hiç düşündünüz mü?” soruları yöneltildi.

K1, işsizlik nedeniyle intihar etmeyi düşünmediğini vurgulayarak işsizliğin tek başına intihara götüren bir neden olmadığını, işsizlikle birlikte farklı nedenlerinde bulunduğunu şöyle ifade etmiştir: “Tek başına bir işsizlik bir intihar etme nedeni değildir. Eminim ki bunun altında başka nedenler de vardır. Doğru bulmuyorum. Bu bir şekilde halledilebilir. İntihar etmek bir çözüm değil. Ben hiç düşünmedim yani” (K1, K, 24).

Katılımcıların büyük bir kısmı işsizlik nedeniyle intihar etmeyi düşünmediğini ancak işsiz bir kişinin işsizlik nedeniyle intihar edebileceğini ifade etmiştir. Bu katılımcıların bazıları görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Ben düşünmedim. Ama bir insan bunu düşünebilir” (K2, E, 25).

“Ben hiç öyle bir düşünceye girmedim. Ancak kişinin hayatında başka travmatik durumlar da varsa önceden yaşadığı, bunun üzerine de işsizlikte eklenirse belki düşünebilir. Çünkü kolay bir süreç değil işsizlik” (K5, K, 23).

“Evet, düşünebilir. İntihar, işsizliğin kişiyi bir çıkmaza götürdüğünün göstergesidir. Ben işsizlik yüzünden intihar etmeyi hiç düşünmedim” (K6, K, 25).

“Ben işsizlikten dolayı intihar etmeyi hiç düşünmedim. Hiç o kadar umutsuz olmadım. İnancımda beni bu noktada ayakta tutuyor zaten. Kendime bu kadar yüklenmedim ve akışına bıraktım biraz. Bir de milyonlarca işsiz insan var tek ben değilim. İşsizlik yüzünden intihar edilebilir mi? Bu da kişiye kalmış bir şey aslında eğer kişi kendisiyle barışık değilse çevresinden de çok fazla baskı ve tepki gördüyse düşünebilir yani. Yani intihar edenlere hak vermiyorum ama onların içerisinde bulunduğu durumu anlayabiliyorum” (K8, K, 24).

“Bence düşünebilir. Bu işsizlik sürecine, kişinin psikolojik durumuna, ailesine ve çevresine bağlı olarak kişi işsizlikten dolayı intihar edebilir, intihar etmeyi düşünebilir. Ama ben intihar etmeyi tabi ki düşünmüyorum. İntihar etmeyi düşüneneğimi zannetmiyorum” (K3, K, 23).

“Ben hiç intihar etmeyi düşünmedim ama intihar eden insanlarla da empati kurabiliyorum. Sosyal medyadan ya da televizyondan görüyoruz atanamadığı için intihar eden öğretmenler oluyor. Bundan gerçekten çok etkileniyorum kendimde işsiz olduğum için onlarla empati kurabiliyorum. Kendim hiç düşünmedim ama onlara hak verebiliyorum” (K11, K, 25).

“Bence düşünebilir, dediğim gibi işsiz olunca en yakınlarının, ailesinin, toplumun insana olan bakış açısı değişiyor bu nedenle kişi kendisini değersiz, önemsiz hissedebilir. Emeklerinin karşılığını alamadığı içi umutsuzluğa düşüyor gayet doğal olarak da yaşamak istememeye başlıyor. Bu psikolojide ki kişileri anlayabiliyorum. Çünkü toplumun işe ve işsizliğe olan tutumu çok net. Ben intihar etmeyi düşünmedim ama televizyonda ve çevremizde işsizlik nedeniyle intihar edenleri görüyor, duyuyoruz. İşsizlik ve intihar arasında doğrudan bir bağlantı olduğunu düşünüyorum” (K13, K, 25).

“Ben hiç düşünmedim. Fakat düşünebilir. Düşünmesini de çok anormal görmüyorum. Çünkü her insanın psikolojisi bir olmayabiliyor. İşsizlik; adamın başka herhangi bir yapacak hiçbir şeyi kalmayınca intiharı da düşünebilir diye düşünüyorum. Yanlış buluyorum fakat düşünmesi de olasıdır” (K14, E, 26).

K10, diğer katılımcılardan farklı olarak intihar etmeyi düşündüğünü şöyle ifade etmiştir:

“Düşünebilir. Ben de düşündüm birkaç kere. Ara ara diyorum ki artık çok yorulmuş. Çünkü bölüm tanınmıyor, bir yerlere başvuruyorsun sonuç alamıyorsun, çevredeki okudun ama ne olacaksın diye soruyor sürekli. Somut bir şey bekliyorlar senden. Bunlarla baş etmekten zaman zaman yoruluyorum gerçekten. Yani insanlara durumumu anlatmaktan, açıklamaktan, kendi içimde çabalamaktan yoruluyorum bazen” (K10, K, 24).

15 katılımcıdan sadece biri işsizlik nedeniyle intihar etmeyi birkaç kez düşündüğünü ifade etmiştir. Diğer 14 katılımcı ise işsizlik nedeniyle intihar etmeyi düşünmediğini ifade etmiştir. İntihar etmeyi düşünmeyen 14 katılımcıdan 13’ünün “İşsiz bir kişi intihar etmeyi düşünebilir mi?” sorusuna farklı cevaplar alınmıştır. Katılımcılardan 6’sı (K2, K3, K4, K6, K9 ve K12) işsiz bir kişinin intiharı düşünebileceğini ifade etmiştir. K1, işsizliğin tek başına intihar nedeni olmayacağını ifade etmiştir. K5, kişinin daha önce yaşadığı travmatik bir durumun ve işsizliğin bir araya gelmesiyle intiharın düşünülebileceğini ifade etmiştir. K8, işsiz kişilerin intiharı düşünebildiğini ancak onlara hak vermediğini ifade etmiştir. K11, işsiz kişilerin intiharı düşünebildiğini, kendini onların yerine koyabildiğini ve onlara hak verdiğini ifade etmiştir. K13, işsiz kişilerin intiharı düşünebildiğini ve onları anladığını ifade etmiştir. K14, işsiz kişilerin intiharı düşünebileceğini ancak bunu yanlış bulduğunu ifade etmiştir. K15, işsiz kişilerin intihar etmeyi düşünebildiğini ancak bu düşüncenin sağlıklı bir düşünce olmadığını ifade etmiştir. K4 ise kişilerin işsizlik nedeniyle intihar etmeyi düşünmemesi gerektiğini ifade etmiştir. K7 ise bu konuda görüş belirtmemiştir.

K10, işsizlik nedeniyle çevresindeki insanlara işsizlik durumunu anlatamamaktan, açıklama yapmaktan ve kendi içerisinde çabalamaktan yorulduğunu bu nedenle intihar etmeyi birkaç kez düşündüğünü ifade etmiştir.

Kendisi işsizlik nedeniyle intihar etmeyi düşünmeyen ancak işsiz kişilerin intihar edebileceğini söyleyen 13 katılımcının “İşsiz bireyler intiharı neden düşünür?” sorusuna verdikleri yanıtlar ise şöyledir: İşsizlik, intihar düşüncesine sokabildiği için, kişinin işsizlik süreci, ailesi ve çevresinden gördüğü tutumlara bağlı olarak, kişinin psikolojik durumuna bağlı olarak, kişinin önceden yaşadığı travmatik olaylar ve işsizliğin bir araya gelmesi nedeniyle, işsizliğin kişiyi çıkmaza götürmesi nedeniyle, kişi işsizlik nedeniyle çok fazla tepki ve baskı görüyorsa, kişi ekonomik sıkıntılar yaşıyor, destek alamıyor ve çaresizlik içerisindeyse, kişinin hayattaki amacını kaybetmesi, kendisini değersiz, önemsiz hissetmesi ve umudunu kaybetmesi sonucunda işsiz bireyler intihar etmeyi düşünebilirler.

15 katılımcıdan sadece 1’i işsizlik nedeniyle intihar etmeyi düşünmüş diğer 14 katılımcı ise işsizlik nedeniyle intihar etmeyi düşünmemiştir. 15 katılımcıdan 13’ü ise işsiz bir kişinin intihar edebileceğini ifade etmişlerdir bu ifadelerden 13 katılımcı için (kendileri intiharı düşünmese de) işsizliğin intihar için bir neden olabildiği çıkarımını yapmak mümkündür. K13 işsizlik ve intihar konusunda “İşsizlik ve intihar arasında doğrudan bir bağlantı olduğunu düşünüyorum” ifadelerini kullanmıştır. Yine katılımcılardan bir kısmı işsizlik nedeniyle intihar edenleri anlayabildiğini bir kısmı ise hak verdiğini ifade etmiştir. İşsizlik ve intihar arasındaki ilişki konusunda Adak (2010: 114) işsizliğin sadece ekonomik bir problem olmadığını ve intihar gibi sosyal problemlere neden olabildiğini ifade etmiştir. Yine bu konuda Apaydın vd. (2016: 33) işsizlik ve intihar arasında bir ilişki olduğunu, Topbaş (2007: 170) işsizliğin birey üzerinde intihar eğilimini artırıcı bir etkisi olduğunu, Dilber ve Uysal (2020: 741-742) ise uzun süreli işsizliğin bireyi içinden çıkılmaz bir hale getirerek çözümü intiharda aramasına neden olabildiğini ifade etmiştir.

3.5.6 Suça, Şiddete ve Öfkeye Yönelme Durumları

Katılımcılara bu başlık altında “İşsizlik sizi herhangi bir suç işlemeye, öfke ya da şiddete yöneltti mi? (Suç, sadece maddi bir kazanç anlamında değil yasalara karşı gelmek anlamında da olabilir.)” sorusu yöneltildi.

Katılımcıların bir kısmı işsizlik nedeniyle suça yönelmediğini ancak öfke problemi yaşadığını şöyle ifade etmiştir:

“Yani aslında evet. Ben 3-4 aydır aşırı öfkeliyim yani her şeye karşı. Evdekilere, ondan sonra arkadaşlarıma bir öfkeliyim yani. Sanki onların suçuymuş gibi ama biliyorum onların suçu olmadığını. İçimdeki öfke bu şekilde dışarı çıkıyor (aileme, arkadaşlarıma)” (K1, K, 24).

“Suça yöneltmedi... Öfke mutlaka oluyor. Özellikle mülakatlara katılıp sonucunun olumsuz olduğunu gördükten sonra bir iki ay boyunca kendime gelemiyordum. Yakınımdaki insanlara daha çabuk öfkelenip bu yönde bir tepki verdiğim oluyordu” (K9, E, 24).

“Hayır, beni böyle bir şeye yönlendirmedi. Ama bazen işsizliğin üzerimde yarattığı psikolojik bunalımla fazla gergin ve öfkeli olmama sebep olabiliyor” (K5, K, 23).

“Suç işlemeye yöneltmedi ama daha öfkeli, stresli ve gergin biri haline getirdi” (K6, K, 25).

“Suça yöneltmedi ama bazen öfke olabiliyor. Evde tıkılıp kalıyorsunuz dışarıda adım atsanız bile para maalesef, evde kalınca da öfke patlamaları yaşanıyor” (K12, E, 23).

“Yani evet. Suç işlemedim bu sebepten dolayı ama işsizlik beni daha öfkeli daha kırılğan yaptı” (K15, K, 24).

K3, K4, K7, K8, K11, K13 ve K14 işsizlik nedeniyle suç işlemeye, öfke ya da şiddete yönelmediğini ifade etmiştir.

Katılımcıların tamamı işsizlik nedeniyle suç işlemeye ve şiddete yönelmediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan 6’sı işsizliğin kendilerini suç işlemeye, öfke ya da şiddete yöneltmediğini ifade etmiştir. İşsizlik nedeniyle katılımcılardan; öfke, hırçnlık, tahammülsüzlük, gerginlik, stres, kırılğanlık, öfke patlaması ve bağırıp çağırma gibi durumlar yaşadıklarını ifade edenler olmuştur.

Dilber ve Uysal (2020, 730), Topbaş (2007: 162) ve Adak (2010: 114) işsizliğin suç oranlarının artmasına neden olabildiğini ifade etmişlerdir ancak katılımcıların tamamı işsizlik nedeniyle herhangi bir suça yönelmediğini ifade etmiştir.

3.6 Katılımcıların İşsizlik Nedeniyle Yaşadıkları Ailevi ve Toplumsal Sorunlara Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, katılımcıların işsizlik nedeniyle yaşadıkları ailevi ve toplumsal sorunlarına yönelik bulgular ve yorumları yer almaktadır.

3.6.1 İşsizlik Nedeniyle Yaşanan Baskılar

Katılımcılara bu başlık altında “İşsizlikten dolayı üzerinizde ailevi ya da toplumsal herhangi bir baskı hissediyor musunuz? Eğer hissediyorsanız bu baskıdan bahsedermisiniz? Ne tür baskılar?” soruları yöneltildi.

K1, işsizlik nedeniyle herhangi bir baskı hissetmediğini şöyle ifade etmiştir:

“Yani hayır. Şu an için hayır. Zaten 4 aydır işsizim. Herhalde bundan sonraki süreçte olacak diye düşünüyorum. Ama şu anda hayır” (K1, K, 24). K1, şu an için işsizlik nedeniyle herhangi bir yaşamasa da ilerleyen süreçte yaşayacağını düşünmektedir.

Katılımcıların bir kısmı toplumsal baskı yaşadığını şöyle ifade etmiştir:

“Ailevi bir baskı kesinlikle hissetmedim ama toplumsal baskıyı çok fazla hissediyorum. Bir de küçük bir yerde yaşamının verdiği bir neden belki de. Ama toplumsal baskı çok fazla. Az önce de bahsettiğim gibi insanlar hep üniversite mezunlarını kolay iş bulabilir bakış açısıyla yaklaşıyorlar ve bu da bize olan beklentilerini arttırıyor. O beklentileri karşılamayınca o baskıyı hissedebiliyorsunuz yani” (K5, K, 23).

“Ailemden bir baskı hissetmiyorum. Sürekli arkamda duruyorlar. Hiçbir zaman işsizlik konusunda karşımda olmadılar. Sosyal hizmeti tercih ettiğim dönemde bana bu bölümü tercih etme başka bir bölüm tercih et dedikleri halde ben yine sosyal hizmeti tercih ettim, mezun olup işsiz kalmamdan dolayı bana hiçbir şekilde baskı yapmadılar aksine iş bulmam için destek oluyorlar hatta ailemde bana iş arıyor. Akrabalardan olumsuz dönütler alıyorum ama. Okulunu da bitirdin işin de yok zaten artık evlenmelisin tarzında baskılar yaşıyorum. Sanki okul bittikten sonra iş de bulamayınca hemen evlenmemiz gerekiyor gibi söylemleri oluyor. Aman boş ver evlen kocan sana bakar, işin olmadığına göre zaten okuduğun bölüm boş bir bölümmüş diyenler oluyor” (K8, K, 24).

“Ailemden yana bir baskı hissetmedim ama toplum illaki belirli bir yaşa gelmiş, ataerkil bir toplumda olduğumuz için, belirli bir yaşa gelmiş erkeğin çalışmasını öngörüyor. Bu konuda biraz toplum tarafından baskı hissettim diyebilirim” (K7, E, 24).

Katılımcıların bir kısmı ise hem toplumsal hem de ailevi baskı yaşadığını şöyle ifade etmiştir:

“Evet hissediyorum. Sanki yeterince çabalamadığımı, yeterince çalışmadığımı, yanlış bir bölüm bitirdiğimi, ataması iyi olan bir bölüme gitmediğimi düşünüyorlar. Bu gibi benim elimde olmayan düşünceler üzerimde bir baskı oluşturuyor. Bizim çevremizde birçok kişi işsiz olduğu için yurt dışına gidiyor. Bana da bu konuda baskı yapıyorlar” (K2, E, 25).

“Evet, hissediyorum çevremdeki insanların sürekli iş buldunuz mu tarzda ki soruları bile bir baskı haline geliyor. Ve bunun beni gerçekten bunalttığını anlatmak durumunda kalıyorum, bunu anlatmak zorunda olmak bile bir baskı oluşturuyor artık. Bu soruyu bana sorduğunuzda size vereceğim iyi bir cevabım olmadığı için bana bu soruyu sormanızı istemiyorum dediğim kişiler oluyor. Hatta bazen sırf bu sorunun sorulacağını düşündüğüm için bazı insanlarla bir araya gelmekten kaçındığım da oluyor” (K6, K, 25).

“Hem baskı hissediyorum hem de insanların yargılarına maruz kalıyorum. Bu biraz da şeyle alakalı. Bölüm itibarıyla insanları tanıdım biraz. Yani insanın bir söyleminin altında aslında ne yatıyor onu anlayabiliyorsun. Mesela biriyle oturuyorsun, soruyor ne yaptın diye. İşte sosyal hizmet bitirdim işsizim, iş arıyorum diyorsun. Bakışlarının altında yatan derin anlamı fark ediyorum aslında. Belki de bu benim önyargımdan kaynaklanan bir durumdur ama yine de çevrenin bu tür yargıları beni rahatsız ediyor açıkçası” (K10, K, 24).

“Tabi, git iş bul bir an önce çalış, çalış ki kendine güvenin geri gelsin, ders çalış gibi psikolojik baskılar oluyor...” (K12, E, 23).

K13, toplumun işsizlik konusunda bir baskı aracı olduğunu, ailesinden yana da manevi bir baskı hissettiğini şöyle ifade etmiştir:

“Toplum işsizlik konusunda zaten direk bir baskı aracı oluyor. En basitinden insanlar “ne oldu iş bulabildin mi niye bulamıyorsun, o zaman neden üniversite okudun?” diye hiç düşünmeden seni zorlayan sorular yöneltiyorlar. Dolayısıyla bu büyük bir baskı getiriyor. Aile noktasında da ailelerimiz bizlere yıllarca emek veriyorlar ve bu emeklerinin karşılığında bir sonuç bekliyorlar bir iş bulmamız konusunda beklentileri oluyor doğrudan bir baskı olmasa da işsizliğin etkileri aile çapında da hissediliyor. Maddi açıdan bir baskı hissetmiyorum manevi açıdan bir baskının var olduğunu düşünüyorum” (K13, K, 25).

K15, kendisine yönelik beklentilerin üzerinde bir baskı oluşturduğunu şöyle ifade etmiştir:

“Yani annem ve babam atanmamı çok isterdi. Yani kamuda çalışmamı çok isterlerdi ve bu da ister istemez üstümde bir baskı yaratıyor. Onların beklentilerini karşılayamamak bende bir baskı yaratıyor. Daha uzak akrabalarım, çevrem ve arkadaşlarım üniversite okudun ama neden çalışmıyorsun diyorlar. Bu da bende bir baskı oluşturuyor. Kısacası çevremın çalışmamı istemeleri bende bir baskıya neden oluyor” (K15, K, 24).

K1, işsizlik sürecinin uzun sürmemesi ve bu sürecin başlarında olması nedeniyle bir baskı hissetmediğini ifade etmiştir. K3, çevresindeki kişilerin iş bulma konusunda kendisine güvendiklerini ve iş bulacağına inandıkları için üzerinde bir baskı hissetmediğini ifade etmiştir. K5 ve K7 ailesinin işsizlik nedeniyle herhangi bir baskı yapmadığını ancak toplumdaki kişilerin beklentileri, yargıları ve yönelttikleri sorularla bir baskı oluşturduğunu ifade etmiştir. K4 ve K6, çevresindekilerin iş konusunda sordukları soruların kendisine bir baskı olduğunu ifade etmiştir. K8, işsizlik nedeniyle ailesinden bir baskı görmediğini aksine ailesinin kendisini desteklediğini ancak akrabalarının kendisine evlenmesi konusundaki söylemleriyle üzerinde bir baskı hissettiğini ifade etmiştir. K9,

ekonomik olarak ailesine bağımlı oluşunu kendisi için bir baskı olarak gördüğünü ve işsizlik nedeniyle sürekli “Ne olacak, ne olacak?” düşüncesine kapıldığını ve bu düşüncenin üzerinde bir baskı oluşturduğunu ifade etmiştir. K10, işsizlik nedeniyle hem baskıya hem de insanların yargısına maruz kaldığını, insanların bakışlarında bir anlam aradığını (önyargı ile yaklaştığını) ifade etmiştir. K11, çevresinden işsizliği konusunda yöneltile soruların üzerinde bir baskı oluşturduğunu, ailenin işsizlik konusunda kendisine bir baskı kurmadığını ancak ailesine karşı kendisini eksik hissettiğini ve ailesine yük olduğunu ifade etmiştir. K12, ders çalışması (KPSS hazırlanması), iş bulması gerektiği konusunda psikolojik baskıya maruz kaldığını ifade etmiştir. K2, işsizlik nedeniyle ailevi ve toplumsal baskıya maruz kaldığını ifade etmiştir. K13, toplumdan yana bir baskı gördüğünü ailesinden yana da manevi bir baskının olduğunu ifade etmiştir. K14, ailesine işsizlik nedeniyle rahatlıkla açıklama yapabildiğini bu nedenle ailesinden yana bir baskı hissetmediğini ifade etmiştir. K15 ise anne ve babasının kendisine yönelik beklentilerinin bir baskı oluşturduğunu, arkadaşları, çevresi ve akrabalarının ise “Neden çalışmıyorsun?” sorusunun kendisi için bir baskı oluşturduğunu ifade etmiştir.

Katılımcılardan K1, K3 işsizlik nedeniyle ailevi ya da toplumsal bir baskı hissetmediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan K5, K7, K8 ve K11 ise ailelerinin işsizlik nedeniyle kendilerine bir baskı kurmadığını ancak toplumsal açıdan baskı hissettiklerini ifade etmişlerdir. K2, K4, K6, K13 ve K15 ise hem ailevi hem de toplumsal baskı yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

İşsizlik ve toplumsal baskı konusunda Yüksel (2005: 268) yaptığı çalışmada işsizlerin %73,1’i toplum baskısı duyduğunu ifade ederek benzer bir sonuç ortaya koymuştur. Yüksel (2003: 35) yine başka bir araştırmasında işsizlerin çoğunluğunun işsizlik nedeniyle çevresindeki kişilerin tutumlarının olumsuzlaştığını ve toplumsal baskı duyumsadığını ifade etmiştir.

3.6.2 Aile İçerisinde Yaşanan Sorunlar

Katılımcılara bu başlık altında “İşsizlik probleminizden dolayı aile içerisinde karşılaştığınız herhangi bir sorun var mı? Varsa bu sorunlardan bahseder misiniz?” soruları yöneltildi.

K1, K2, K3, K4, K5, K7, K9 ve K14 işsizlik nedeniyle aile içerisinde sorun yaşamadığını ifade etmiştir.

K8, işsizlik nedeniyle ekonomik sıkıntı yaşadığını ailesinden rahatlıkla para isteyemediğini şöyle ifade etmiştir:

“Maddi anlamda sorun yaşıyorum. Ailemden rahatlıkla para isteyemiyorum hatta çoğu zaman para istemiyorum. Annem kendisi getirip bana para veriyor. Bu durum karşısında gerçekten eziliyorum. Bu yaşa kadar bana baktılar artık benim onlara yardımcı olmam gerekiyor ama hala onlardan para almak zorunda olmak zoruma gidiyor” (K8, K, 24).

K12 de K8 gibi ekonomik bir sıkıntı yaşadığını ve para istemenin kendisi için bir eziyet olduğunu şöyle ifade etmiştir: “Babadan para istemek bir yerden sonra büyük bir eziyet oluyor. Bu nedenle zor yanı” (K12, E, 23).

K10, ailesinin kendisini anlamadığını bu nedenle tartışmalar yaşadıklarını şöyle ifade etmiştir:

“Evet var. Çünkü bazen ailem de anlamıyor beni. Sen tamam iş arıyorsun ama tam olarak neyi aradığını da bilmiyoruz biz senin diyorlar. Şurada burada çalışabiliyoruz diyorsun, sürekli bir yerlere başvuruyorsun ama bir dönüş olmuyor, sen mi yeteneksizsin yoksa böyle bir şey yok mu diyorlar haklı olarak. Bazı kavramsal tartışmalar yaşıyorduk...” (K10, K, 24).

K11, ailesinden kendisine yönelen bir sorun olmadığını ancak kendisinin işsizlik nedeniyle yaşadığı stres ve öfkeyi karşısındaki kişiye yansıtabildiğini, tartışmaların altındaki nedenin tam olarak bilmese de işsizlik nedeniyle kendi içerisinde yaşadığı sorunlar olabildiğini şöyle ifade etmiştir:

“Ailemden yana bir sorun değil ama işsizlikten dolayı kendi içimde yaşadığım stresi, öfkeyi karşıdakine yansıtabiliyorsun. Ya da bir konuda tartışırken aslında altında yatan neden işsizlikten dolayı senin kendi içinde yaşadığın sorunlar olabiliyor tabi tabi tam olarak bundan kaynaklı diyemiyorum ama” (K11, K, 25).

K13, işsizlik nedeniyle uzun süre ailenin yanında kalmanın aile içi iletişimde sorunlara, tartışmalara yol açabildiğini şöyle ifade etmiştir:

“İşsizliğin beraberinde getirdiği bir özgüvensizlik oluyor ve bu aile içinde sorunlara neden oluyor. İnsan zamanla daha öfkeli oluyor. Evde kalmanın bunalımıyla daha depresif bir hal alıyor. Bu da aile içi iletişimde sorunlara neden oluyor. İşsizlik döneminde uzun süre aileyle vakit geçirdiğimiz için tartışmalar olabiliyor ” (K13, K, 25).

K15, işsizlik nedeniyle eşiyle yaşadığı sorunları şöyle ifade etmiştir:

“Var. Mesela eşim avukat özel sektör neticede. Yani bir ay geliri varsa diğer ay olmayabiliyor. Ben çalışsaydım ve düzenli bir gelir olsaydı böyle sıkıntılar yaşamayabilirdik mesela. Ben çalışsam ekonomik olarak daha rahat davranırdık ama şimdi daha çekingen davranıyoruz ekonomik konularda. Ayrıca benim açımdan işsizlik ailem içerisinde bazı sorunlara yol açabiliyor. Daha kırılgan oluyorum örneğin. Eşimin söylediği sözler bana iki kat etki ediyor. Ben eşimden para isterken de çok zorlanıyorum. Bu da bir sorun benim için” (K15, K, 24).

K6, işsizlik nedeniyle eşiyle yaşadığı sıkıntıları şöyle ifade etmiştir:

“Hem ben hem de eşim işsiziz. Eşim vaktinin büyük bir kısmını evde geçiriyor. İşsizlikten dolayı sürekli evde olmanın getirmiş olduğu sıkıntılar olabiliyor. Mesela sık sık tartışmalar yaşıyoruz. Bazen yaşanan bu tartışmaların altında yatan nedeni işsizlikten dolayı daha gergin ve stresli oluşumuza bağlıyorum” (K6, K, 25).

K8, ekonomik sorun yaşadığını, ailesinden rahatlıkla para isteyemediğini dile getirmiştir. K12 de K8 gibi para isteme konusunda sorun yaşadığını ifade etmiştir. K10, ailesinin kendisini anlamadığını (işsizlik durumunu) bu yüzden tartışmalar yaşayabildiklerini ifade etmiştir. K11, işsizliği nedeniyle yaşadığı sorunları, öfkeyi ve stresi karşısındaki kişilere yansıtabildiğini ifade etmiştir. K13, işsizliğin neden olduğu özgüvensizlik ve sürekli evde olmanın yaşattığı bunalımla aile içi iletişimde sıkıntılar, tartışmalar yaşanabildiğini ifade etmiştir. K15, eşinin işinden dolayı ekonomik olarak çekingen davrandıklarını, işsizlik nedeniyle kendisinin eşine karşı daha kırılgan olduğunu ve eşinden para isterken zorlandığını ifade etmiştir. K6, hem kendisinin hem de eşinin işsiz olduğunu ve eşinin vaktinin büyük bir kısmını evde geçirdiğini bu nedenle tartışmaların sık yaşandığını ifade etmiştir.

Katılımcılardan 8’i işsizlik nedeniyle aile içerisinde sorun yaşamadıklarını dile getirmiştir. Diğer katılımcılar ise işsizlik nedeniyle ekonomik problemler, öfke ve siniri

karşıdakine yansıtma, eşlerle yaşanan problemler, tartışmalar gibi sorunlar yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

3.6.3 Aileleri Tarafından Desteklenme Durumları

Katılımcılara bu başlık altında “İş ararken aileniz ve çevreniz tarafından yeterince destekleniyor musunuz?” sorusu yöneltildi.

K15, iş ararken ailesi ve çevresi tarafından desteklenmediğini şöyle ifade etmiştir: “Hayır desteklenmiyorum. Ben tek başıma iş başvurularına giderim, tek başıma bazı şeyleri ararım. Çok desteklendiğimi düşünmüyorum bu konuda” (K15, K, 24).

K2, iş ararken desteklenmediğini “Yeterince desteklendiğimi düşünmüyorum. Çünkü ailem bana nasıl destek olacağını bilmiyor. Bu konuda bilgi sahibi değiller” ifadeleriyle dile getirmiştir.

K15 ve K2 dışındaki tüm katılımcılar iş ararken aileleri tarafından desteklendiğini düşünmektedir. Desteklendiğini düşünen katılımcılardan bazıları görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

K3, iş ararken ailesinin desteğini “Evet, ailem bu konuda destek veriyor. Hem fikir olarak hem de parasal açıdan destek oluyorlar” diyerek açıklamıştır.

K6, iş ararken ailesinin yapabileceği çok fazla bir şey olmadığını ama ellerinden geleni yaptığını “Evet, kısmen de olsa düşünüyorum kısmen diyorum çünkü yapabilecekleri çok bir şey yok ama ellerinden geleni yapmaya çalışıyorlar” ifadeleriyle dile getirmiştir.

K9, en büyük destekçisinin ailesi olduğunu “Çekirdek ailemden bahsediyorum evet destekleniyorum. En büyük destekçim onlar. Ailem dışında da destek olanlar oluyor ama destekleri konusunda samimiyetlerine çok inanmıyorum” ifadeleriyle dile getirmiştir.

K10, ailesinin iş arama sürecindeki desteğini “Tabi ki destekleniyorum. Onlar desteklemese bu kadar dayanamazdım yani bu yorucu sürece” ifadeleriyle dile getirmiştir.

K11, ailesinin kendisine olan desteğini “İş bulabileceğim noktada beni motive etmeye çalışıyorlar evet. Maddi anlamda da bir sıkıntı yaşamıyorum bana destek oluyorlar” ifadeleriyle dile getirmiştir.

Katılımcılardan sadece 2’si iş ararken desteklenmediğini diğer 13 katılımcı iş ararken desteklendiğini dile getirmiştir. Desteklendiğini düşünen katılımcılardan K9’un “En büyük destekçim onlar” ifadesi ve K10’un “Onlar desteklemese bu kadar dayanamazdım bu yorucu sürece” ifadelerine göre aile desteğinin katılımcılar için önemli olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır. Kurt (2010: 366) aile desteği konusunda, yaptığı bir araştırmada aile desteğinden yoksun olan genç işsizlerin uğradıkları psikolojik zararın arttığını ve aile desteğinin genç işsizler için önemli olduğunu ortaya koymuştur.

3.6.4 Göç Etme Durumları

Katılımcılara bu başlık altında “İş bulmanız durumunda farklı bir şehre göç eder misiniz yoksa ikamet ettiğiniz şehirde mi çalışmak istiyorsunuz?” sorusu yöneltildi.

K1, farklı şehirde çalışabileceğini “... Neresi olursa olsun yeter ki istediğim kriterlerde bir iş olsun yani” ifadeleriyle dile getirmiştir. K5, iş bulursa farklı bir şehre gideceğini “Göç ederim” ifadeleriyle dile getirmiştir. K7, “İnsanlar tabi bu konuda seçici olabilir ama Türkiye Cumhuriyeti’nin bayrağının dalgalandığı her yerde çalışabilirim” ifadeleriyle dile getirmiştir.

K10, iş bulduğu takdirde farklı bir şehre göç edeceğini “Evet giderim. Uşak’tan Van’a bile giderim” ifadeleriyle, K11 “Evet, şehir değiştirebilirim iş için” ifadeleriyle, K12 “Evet, giderim” ifadeleriyle, K14 ise “Farklı bir şehre gidebilirim. Benim için sorun değil bu” ifadeleriyle dile getirmiştir.

K4, ilk tercihinin ikamet ettiği yerde yaşamak olduğunu ama farklı şehirde de çalışabileceğini “Yani ilk tercihim ikamet ettiğim şehirde iş bulmak. Ama farklı bir şehirde olabilir” ifadeleriyle, K8 “İlk kriterim yaşadığım yerde çalışmak ama bu durumda eğer iş bulursam özellikle kendi işim olursa hem özel sektörde olsun hem de kamu da olsun seve seve giderim” ifadeleriyle, K13 “Önceliğim yaşadığım yerde çalışmak ama iş bulduğum takdirde farklı bir yerde de çalışabilirim” ifadeleriyle K2, “Önceliğim kendi memleketim ama iş bulursam ederim” ifadeleriyle dile getirmiştir.

K9, önceliğinin ikamet ettiği şehirde çalışmak olduğunu şöyle ifade etmiştir: “Önceliğim ikamet ettiğim şehirde çalışmak. Çünkü farklı bir şehirde çalışıp ev kirası gibi gereksiz harcamalar yapmak istemiyorum” (K9, E, 24).

K3, çalışmak istediği şehirle ilgili kriterlerinden şöyle bahsetmiştir: “Kamusal alanda bir iş bulursam farklı şehirlerde çalışabilirim ama özel sektör olursa da her şehirde çalışırım diyemiyorum. Belirlediğim şehirlerde ve alanlarda çalışmayı tercih ederim” (K3, K, 23).

K6, eşiyle yaşadığı şehir dışında farklı bir yerde çalışamayacağını şöyle ifade etmiştir: “Başka bir şehre göç etmeyi düşünmüyorum çünkü evliyim ve bu yüzden iş bulduğum her şehre gidemem. Eşimle yaşadığımız şehirde iş bulmam gerekiyor. Bunun dışında farklı bir yerde çalışamam” (K6, K, 25).

K15, farklı bir şehre göç edemeyeceğini şöyle ifade etmiştir: “Eşimin mesleği sebebiyle ikamet ettiğim şehirde çalışmak istiyorum, farklı bir yere gidemem” (K15, K, 24).

K1, K7, K10, K11, K12 ve K14 iş bulduğu takdirde farklı bir şehre göç edeceğini ifade etmiştir. K2, K4, K8 ve K13 ise öncelikli olarak ikamet ettikleri şehirde çalışmak istediklerini ancak iş bulmaları halinde göç edebileceklerini ifade etmiştir. K3, kamuda iş bulursa farklı şehirlerde çalışabileceğini ancak özel sektörde bir iş bulması durumunda belirlediği şehirlerde çalışabileceğini ifade etmiştir. K9, göç etmesi durumunda ortaya çıkacak ev kirası gibi masrafları gereksiz gördüğünden önceliğinin memleketinde çalışmak olduğunu ifade etmiştir. K6, evli olduğu gerekçesiyle farklı bir şehirde çalışamayacağını K15 ise eşinin mesleği nedeniyle göç edemeyeceğini ifade etmiştir.

Katılımcılardan 6’sı farklı bir şehirde çalışabileceğini, 4’ü önceliğinin ikamet ettiği yerde çalışmak olduğunu ama göç edebileceklerini ifade etmiştir. Evli olan iki katılımcı göç edemeyeceğini ifade etmiştir. Genel olarak katılımcıların büyük çoğunluğu iş bulduğu durumda farklı bir şehre göç edeceğini ifade etmiştir. İş bulma ve göç konusunda Üstün (2018: 82) iş bulma gereksiniminin göçün temel hareket noktası olduğunu ifade etmiştir.

Çelik (2000: 231) iyi bir iş bulma isteğinin bireylerin göç etme kararlarında etkili olduğunu ifade etmiştir.

3.6.5 İşsizlik ve Medeni Durum

Bu başlık altında katılımcılara “Evli misiniz?” sorusu yöneltildi ve bu sorudan alınan cevaplara göre evli olduğunu ifade katılımcılara “İşsizlik evliliğinizi nasıl etkiliyor?” sorusu, bekâr olduğunu belirten katılımcılara ise ayrıca “Evli değilseniz işsizlikten dolayı evlenmeyi erteliyor musunuz?” sorusu yöneltildi.

K6, evli olduğunu ve işsizliğin evliliğini olumlu ve olumsuz yönlerde etkilediğini şöyle dile getirmiştir:

“Evet, evliyim. İşsizlik evliliğimizi bazen olumsuz bazen de olumlu anlamda etkiliyor. İşsizlikten dolayı gergin ve öfkeli oluşumuz evliliğimizi olumsuz etkiliyor ama bu etki çok uzun süren ve büyük tartışmalara götürmüyor. Maddi anlamda ailelerimizden destek alıyoruz ve maddi anlamda evliliğimizi olumsuz etkileyen bir durum yok. Sadece kendi işimiz olsa kimseye bağımlı olmasak hem ben hem de eşim daha rahat ederiz diye düşünüyorum. İşsizliğin evliliğimize şöyle de olumlu bir etkisi var eşimle birbirimizi iyi anlıyoruz çünkü ikimizde işsiziz. Ve bu konuda hem eşim bana hem de ben eşime çok fazla destek oluyoruz. Çevreden bize yöneltilen işsizlik baskılarını birbirimizle paylaşarak birbirimize daha fazla destek olarak göz ardı ediyoruz. Bunun evliliğimizi daha güçlendirdiğini düşünüyorum” (K6, K, 25).

K15, işsizlik durumunun evliliğine olumlu ve olumsuz etkileri olduğunu şöyle dile getirmiştir:

“Evliyim. Benim ekonomik bir problemim olmadığı için bazı durumlar da iyi de oluyor. Benim eşim çok çalışıyor. Bazen sabah 8 akşam 8 çalışan biri hatta cumartesi günleri de çalışır. O yüzden genel de evin bütün işleri bana kalır. Fatura ödemeleri, misafir ağırlamalar, evdeki bozuk eşyaların tamiri konusunda usta çağırmayı bile ben yaparım. Yani bu durumda çalışmadığım için eve daha çok zaman ayırabiliyorum. İşsizliği ev işlerini hallederek tamamlıyorum diyebilirim. Bu konuda artıları var. Kötü manada da benim gerginliğim eve yansıyor. Bazı noktalarda maddi beklentilerde işin içine giriyor. O kadar okudun da neden çalışmıyorsun diyorum bazen kendime. Bunlar bazen tartışmaya sebep oluyor” (K15, K, 24).

15 katılımcıdan sadece 2’si evlidir ve evli olan katılımcılar kadındır. Evli olan K6 ve K15 işsizliğin evliliklerine hem olumlu hem de olumsuz yönlerinin olduğunu ifade etmiştir. K6 işsizlik nedeniyle ekonomik sıkıntı yaşamadıklarını, işsizlik nedeniyle gergin ve öfkeli olduklarını bu durumun tartışmalara neden olduğunu dile getirmiştir. K6 işsizliğin evliliğine olan olumlu etkisini ise eşinin de işsiz olması nedeniyle eşiyi birbirlerini iyi anladıklarını, birbirlerine destek olduklarını ve bu durumun evliliklerini daha güçlendirdiğini dile getirmiştir. K15, de ekonomik problem yaşamadığını eşinin çok yoğun olduğunu ve kendisi işsiz olduğu için eve daha çok zaman ayırabildiğini işsizliğin bu konuda olumlu yönleri olduğunu dile getirmiştir. K15, işsizliği nedeniyle yaşadığı gerginliğin ve maddi beklentilerinin tartışmalara neden olabildiğini dile getirmiştir.

K1, bekâr olduğunu ve işsizlik nedeniyle evliliğini ertelediğini şöyle ifade etmiştir: “Aynen öyle. Yani şu anda erteliyoruz işim olmadığı için” (K1, K, 24).

K9 da işsizlik nedeniyle evliliğini ertelediğini şöyle ifade etmiştir: “Evet erteliyoruz. Ben atansam bile kız arkadaşım da atanmadan evlenmeyelim düşüncesine sahip o yüzden hem ben hem de kız arkadaşım iş bulana kadar evlenmeyi erteliyoruz” (K9, E, 24).

K5 de işsizlik nedeniyle evliliği ertelediğini şöyle ifade etmiştir: “Bekâрім. Evet, erteliyorum. İşsizlikte bu konuda bir etken, işsizlikten dolayı evlilik planları da ertelenebiliyor” (K5, K, 23).

K12, evliliği işsizlik nedeniyle evliliği ertelediğini “Evli değilim. Erteliyorum...” ifadeleriyle, K14 ise “Bekâрім. Erteliyorum tabi ki. İnsan, ekonomik özgürlüğü olduğu takdirde evlenme şansını rahat bulabiliyor...” ifadeleriyle dile getirmiştir.

K2, K10, K11 ve K13 evlilik durumunun olmadığını ancak evlilik durumu olsa birle işsizlik nedeniyle evliliği erteleyeceğini ifade etmiştir.

K3, farklı bir nedenden dolayı evliliği ertelediğini, iş bulmadan önce evlenmeyi düşünmediğini şöyle ifade etmiştir:

“Evli değilim ama hayatımda biri var. Evlenmeyi düşünüyoruz ama hemen değil. Evliliği şu an için işsizlikten dolayı ertelemiyorum yeni mezun oldum ve bir süre daha beklemek istiyorum, evliliğe kendimi hazır hissetmiyorum bu yüzden erteliyorum ama ilerleyen süreçte iş bulmadan önce kesinlikle evlenmeyi düşünmüyorum yani işsizlikten dolayı evliliği ertelerim” (K3, K, 23).

Katılımcılardan K1, K5, K9, K12 ve K14 işsizlik nedeniyle evliliği ertelediklerini ifade etmişlerdir. K2, K10, K11 ve K13 ise işsizlik nedeniyle evliliği erteleyebileceğini ifade etmiştir. K4, K7 ve K8 ise evlilikle ilgili bir durumlarının olmadığını dile getirmişlerdir.

Katılımcılardan biri farklı bir nedenle evliliği ertelediğini, 5’i işsizlik nedeniyle evlenmeyi ertelediklerini, 4’ü işsizlik nedeniyle evlenmeyi erteleyebileceklerini, 3’ü ise evlilikle ilgili bir durumlarının olmadığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun işsizlik nedeniyle evlenmeyi erteledikleri bilgisine dayanarak işsizliğin evliliği ertelediğini söylemek mümkündür.

3.6.6 Aile ve Sosyal Çevrenin İşsizlik Algıları

Katılımcılara bu başlık altında “Aileniz ve sosyal çevrenizin işsizlik algısı hakkında bilgi verir misiniz?” sorusu yöneltildi.

K1, ailesinin ve akrabalarının işsizlik algısının birbirinden farklı olduğunu şöyle ifade etmiştir:

“Şöyle, ailem bu duruma bir başarısızlık olarak bakmıyor. Yani bir başarısızlık olarak görmüyorlar. Çünkü bana çok inanıyorlar ve yapabileceğimi de biliyorlar aslında. Ama akrabalar, onlar da yani birazcık işte şey... Ben eskiden çok çalıştım. O yüzden onların gözünde ‘ya o kadar çalıştı da işte bak şimdi atanamıyor işte atama bekliyor, bak işte şunun kızı atandı da o hala atanamadı’ şeklinde şeyler duyuyorum, laflar duyuyorum...” (K1, K, 24).

K2, ailesi ve çevresinin işsizlik algısını “Ailem ve çevrem nasıl işsiz olduğumu düşünüyorlar bu duruma şaşıyorlar ve nasıl işsiz olursun düşüncesindeler” ifadeleriyle dile getirmiştir.

K3, ailesinin işsizlik konusundaki fikirlerinin ülkenin ekonomik durumuna bağlı olduğunu şöyle ifade etmiştir: “Özellikle ailem işsiz kişiyi suçlu görmek ve onda bir eksiklik, hata var diye düşünmek yerine istihdam durumuna, ülkenin ekonomik durumuna bağlıyorlar bu durumu” (K3, K, 23).

K4, bu konuda “Ailem işsizliği sevmiyor, yeter ki bir işin olsun ve hayata tutun diyorlar” ifadeleriyle görüşlerini dile getirmiştir.

K11, ailesinin Türkiye ekonomisini takip ettiğini ve işsizlikle ilgilendiğini şöyle ifade etmiştir:

“Ailem işsizlikle ilgileniyor ve Türkiye ekonomisini takip ediyor o yüzden işsizliğin genel bir problem olduğunu, Türkiye ekonomisine göre olağan bir durum olduğunu düşünüyorlar. Sosyal çevremde ise eğitim seviyesi yüksek kişiler işsizliğin yüksek seviyelerde olduğunu bu yüzden benimde işsiz olmamı normal karşılıyorlar ama eğitim seviyesi düşük seviyede olan ve ekonomiyle çok ilgilenmeyen sosyal çevrem ise normal karşılamıyor. Nasıl iş bulamıyorsun diyorlar ve işsizlik durumumu çok anlatamıyoruz” (K11, K, 25).

K9, işsizlik durumunun ailesini üzdüğünü şöyle ifade etmiştir: “İşsizlik onlar için de kötü bir şey işsizlik durumumdan dolayı bana üzüyorlar” (K9, E, 24).

K15, çevresindeki kişilerin işsiz kişilere üzdüğünü şöyle ifade etmiştir:

“Çevremde maalesef herkesin durumu benimkine benzer (çevrem de işsizler var) olduğu için birbirimize karşı daha empati ile yaklaşıyoruz. Yani herkes gençlik ve işsizlik için üzüyor. Çevrem de işsizlik umutsuzluk gibi bir şey demek. Çevremdekiler işsizliğin günümüzün bir sorunu olduğunu düşünüyorlar ve işsiz kişiye kızmak yerine üzüyorlar bu duruma” (K15, K, 24).

K8, ailesinin ve akrabalarının işsizlik algısını yaşadığı bir olayla şöyle ifade etmiştir:

“Mesela ağabeyim de işsizdi birkaç ay öncesine kadar. Kendisi evliydi ve işten çıkarılmıştı. Ailem ağabeyime destek oldu ve bunun doğal bir şey olduğunu herkesin başına gelebileceğini, herkesin işten çıkarılabileceğini düşünüyorlar sosyal çevremde ise mesela akrabalarımızla bu durumu paylaştığımızda sürekli bizde bir problem arıyorlar. Abimin işten çıkarılmasını benim de iş bulamamamı bizim yetersizliğimiz olarak görüyorlar” (K8, K, 24).

K6, çevresindeki insanların işsizliği bir başarısızlık olarak gördüğünü şöyle dile getirmiştir:

“Aile değil ama çevremizdeki diğer insanlar işsizliği biraz başarısızlık olarak görüyorlar. Türkiye’de yaşanan işsizlik problemi hakkında bilgisi ya da fikri olmayan kişiler sadece biz (ben ve eşim) işsizmişiz gibi davranıyorlar ama şu an üniversite mezunu olup işsiz olan milyonlarca insan var. Bir de etrafımızdaki kişilerin, akrabaların işsiz kişileri yoksul, muhtaç olarak gördüğünü düşünüyorum. Evet, eşimde ben de işsiziz ama yoksulluk yaşamıyoruz...” (K6, K, 25).

K10, işsizliği konusunda sosyal çevresinin görüşlerini şöyle ifade etmiştir: “Yani sosyal çevrem biraz daha “öğretmenlik okusaydın en azından özel ders verirdin” ya da “anladık sen bir şey okudun ama ne olacaksın sen?” modundalar” (K10, K, 24).

K12, çevresinin ve kendisinin işsizlik algısını “Boş boş durmadır. İşsizlik bizler için hayatta bir amacın olmaması gibi. Çevrem ve benim işsizlik konusunda algım bu” ifadeleriyle; K13 ise ailesinin ve toplumun işsizlik algısını “Ailem ve toplum işsizliği bir başarısızlık olarak görüyor” ifadeleriyle dile getirmiştir. K14 ise çevresindekilerin işsizlik algısından “Çevremizdeki eğitilmiş insanlar işsizliği anlıyor ama eğitimsiz olanlara bu durumu anlatamıyoruz” ifadeleriyle bahsetmiştir.

K1, ailesinin kendisine çok güvendiğini bu nedenle işsizlik durumunu bir başarısızlık olarak görmediğini ancak akrabalarının kendisini başkalarıyla kıyasladığını ifade etmiştir.

K2, çevresindeki kişilerin işsiz kişinin erkek olması durumunda o kişiye işsizlik algısıyla yaklaştıklarını ancak kendisi kadın olduğu için çevresi tarafından işsiz olarak

görülmediğini ifade etmiştir. K3, ailesinin işsiz bir kişide bir suç, hata veya eksiklik aramadığını bunu yerine işsizliği ülkenin ekonomik durumuna ve istihdamına bağladıklarını ifade etmiştir. K11, ailesinin Türkiye ekonomisini takip ettiğini ve işsizliğin genel bir problem olduğunu bildiklerini bu nedenle kendisinin işsizliğini normal karşıladıklarını ancak sosyal çevresinde eğitilmiş olan ve ülke ekonomisi hakkında bilgisi olanların işsizliği normal olarak karşıladıkları ama eğitim seviyesi düşük ve ekonomi konusunda bilgisi olmayan sosyal çevresinin işsizliği normal karşılamadığını ifade etmiştir. K9, ailesinin de işsizliği kötü bir durum olarak algıladıklarını ve işsizlik durumu nedeniyle kendisine üzüldüklerini ifade etmiştir. K15, çevresindeki kişilerinde işsizlik sorunu yaşadığını ve bu kişilerle birbirlerine empatiyle yaklaştıklarını, çevresindeki kişilerin işsizliği günümüzün bir sorunu ve umutsuz bir durum olarak gördüklerini ifade etmiştir. K8, ailesinin işsizliği herkesin başına gelebilecek normal bir durum olarak gördüklerini ama akrabalarının işsiz kişide bir problem aradığını ve işsiz kişinin bir yetersizliği olarak gördüklerini ifade etmiştir. K6, çevresindeki kişilerin işsizliği bir başarısızlık olarak gördüklerini, Türkiye’de milyonlarca işsiz olmasına sadece kendisini ve eşini işsizmiş gibi gördüklerini ve işsizlik nedeniyle çevresindekilerin kendilerine yoksul ve muhtaç gibi davrandıklarını dile getirmiştir. K10, çevresindeki kişilerin işsizliği nedeniyle kendisine farklı bir bölüm okusaydın diye önerilerde bulunduğunu, sen ne okudun ne olacaksın gibi sorular yönelttiğini ifade etmiştir. K12, kendisinin ve çevresinin işsizliği boş durma ve kişinin hayatta bir amacı olmaması olarak algıladıklarını ifade etmiştir. K13, toplumun ve ailesinin işsizliği bir başarısızlık olarak gördüklerini ifade etmiştir. K14 ise işsizliğin eğitilmiş kişiler tarafından anlaşıldığını ancak eğitimsiz kişiler tarafından anlaşılmadığını ifade etmiştir.

3.6.7 Sosyal Dışlanma Durumları

Katılımcılara bu başlık altında “İşsizlikten dolayı sosyal dışlanma yaşıyor musunuz?” sorusu yöneltildi.

K15, sosyal dışlanma yaşıyor musunuz sorusuna sosyal dışlanma yaşamadığını ancak kendisini soyutladığını şöyle ifade etmiştir:

“Ben sosyal dışlanma yaşamıyorum ama kendimi soyutluyorum. Daha çekimser kalıyorum yani bazı durumlarda. Mesela bütün arkadaşlarımın çalışıp benim çalışmadığım bir ortama girmek istemem. Bu konuda kendimi soyutluyorum” (K15, K, 24).

K8, iş konusunda yöneltilen sorular nedeniyle bazı ortamlara girmekten kaçındığını şöyle ifade etmiştir. “Bir dışlanma yaşamadım ama akraba ziyaretlerine gittiğimde bana iş konusunda sorular soruyorlar sırf bu sorulara maruz kalmamak için çoğu zaman bu ortamlara girmekten kaçınıyorum” (K8, K, 24).

K13, kendisini sosyal çevrelerden uzak tuttuğunu “İnsan işsizlikten dolayı kendisini izole ediyor. Ben bir dışlanma yaşamıyorum ama kendimi sosyal çevrelerden uzak tutuyorum...” ifadeleriyle dile getirmiştir.

K12, sosyal dışlanma yaşadığını “Ben kendimi dışlarım, dolayısıyla sosyal dışlanma yaşıyorum...” ifadeleriyle dile getirmiştir.

K11, kendisini toplum içerisinde konumlandıramadığını şöyle ifade etmiştir: “Çevremdekilerden yana bir dışlanma yaşamadım ama toplum içerisinde kendimi konumlandıramıyorum bu yüzden kendimi dışlanmış hissediyorum” (K11, K, 25).

K5, sosyal dışlanma yaşadığını şöyle ifade etmiştir: “... Toplum tarafından az da olsa hissettim. Hani toplumun “ el âlem ne der?” kalıbı yüzünden bunu biraz hissettim” (K5, K, 23)

K6, sadece işsizlik nedeniyle değil yoksul olarak göründükleri için de sosyal dışlanma yaşadıklarını şu ifadelerle dile getirmiştir:

“Evet, yaşıyoruz eşimle bazen eve misafir davet etmek istiyoruz, davet ettiğimiz kişiler gelmek istemiyor bunun nedenini bazen açıkça söylemiyorlar ama işsizlikten dolayı olduğunu belli ediyorlar, bazıları da sizin işiniz yok gerek yok gelmeyelim diyorlar böyle bir dışlanma yaşıyoruz. Ya da bir restorana gittiğimizde bize hesabı ödetmiyorlar bu tarz bir dışlanma yaşıyoruz. Yani sadece işsizlikten dolayı değil yoksulluktan dolayı bir dışlanma yaşıyoruz gibi. Çünkü işsizlikten dolayı bizi yoksul olarak görüyorlar...” (K6, K, 25).

K2, K3, K7, K9, K10 ve K14 sosyal dışlanma yaşamadığını ifade etmiştir.

Katılımcılardan 6’sı sosyal dışlanma yaşamadığını dile getirmiştir. Katılımcıların bir kısmı sosyal dışlanma yaşadığını bir kısmı ise dışlanma yaşamadığını ancak kendisini soyutladığını, izole ettiğini, kaçındığını ifade etmiştir.

Tartanoğlu (2011: 9) sosyal dışlanmayı; ekonomik ve yapısal nedenlerden dolayı bireylerin sosyal, siyasal ve kültürel süreçlerden uzak kalması olarak tanımlamıştır. Şahin (2009: 25) ise sosyal dışlanmayı; sosyal ilişkiler açısından insanların birbirleri ve toplumla olan ilişkilerindeki kopmalar ve sosyal ağların zayıflaması olarak tanımlamıştır. Sosyal dışlanma kavramının tanımına baktığımızda katılımcılardan bazılarının verdiği “sosyal dışlanma yaşamıyorum ama kendimi dışlıyorum, kendimi soyutluyorum” ifadelerinde kavramsal hatalar olduğunu söylemek mümkündür. Şahin’in ifadelerine göre katılımcıların kendilerini sosyal ortamlardan dışlamaları ya da soyutlamaları da sosyal bir dışlanmadır ve katılımcılardan 10’u sosyal dışlanma yaşamaktadır.

Sosyal dışlanma ve işsizlik konusunda Kıcırcı (2017: 1378); işsizliğin sosyal dışlanmayı beraberinde getirdiğini ifade etmiştir. Tatar’ın (2019: 143- 144) yaptığı araştırmada işsizlerin %8,1’i işsizlik nedeniyle sosyal çevresinin azalabileceğini, %6,1’i ise işsizlik nedeniyle sosyal çevresinden dışlanma yaşayabileceğini ifade etmiştir. Yine Tatar, işsizliğin toplumsal dışlanma ve bireyin toplumla olan ilişkilerinin azalmasına neden olabileceğini ifade etmiştir.

3.7 Katılımcıların Türkiye’de İşsizlik Hakkındaki Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, katılımcıların Türkiye’de yaşanan genel işsizlik problemi hakkındaki görüşleri ve işsizlikle mücadelede konusundaki çözüm önerilerine yönelik bulgular ve yorumları yer almaktadır.

3.7.1 Türkiye’de Yaşanan İşsizlik Problemi

Katılımcılara bu başlık altında “Türkiye’de işsizlik konusunda ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltildi.

Türkiye’de yaşanan işsizlik konusunda K1, eğitimli insanlar arasında işsizliğin fazla olduğunu dile getirmiştir. K2, Türkiye’nin zor bir süreçten geçtiğini, işsizliğin suç ve aile içi şiddet gibi farklı problemlere yol açtığını ifade etmiştir. K3, istihdam oranlarının düşük olduğunu, işsiz insanların ise karamsar ve umutsuz olduğunu ifade etmiştir. K4, Türkiye’de yaşanan işsizlik problemini işgücü sayısının fazla olmasına ve işgücüne yetecek kadar iş imkânı olmayışına bağlamıştır. K5, sadece işsizliğin çok fazla olduğunu ifade etmiştir. K6, işsizliğe karşı önlem alınmadığı takdirde işsizliğin artacağını ve işsizliğin beraberinde getirdiği yoksulluk, kadına yönelik şiddet, intihar ve suça yönelme gibi sorunların toplum içerisinde artacağını ifade etmiştir. K7, kamu ve özel sektördeki istihdam sayılarının kısıtlı olduğunu, üniversite mezunlarının birçoğunun işsiz olduğunu ifade etmiştir. K8, üniversite mezunlarının işsiz olduğunu buna rağmen üniversitelerde bölümler açılmaya devam ettiğini ve işsizliği önlemeye yönelik büyük bir adım atıldığını görmediğini ifade etmiştir. K9, üniversitelerin mezun vermeye devam etmesiyle işsizlik rakamlarının büyüyeceğini ifade etmiştir. K10, Avrupa ülkelerine göre Türkiye’deki işsizlik oranlarının fazla olduğunu ve Türkiye’de yaşanan işsizlik sorununun gençlerin yanlış (gençlerin tamamının üniversiteye) yönlendirilmesine bağlı olduğunu ifade etmiştir. K11 de üniversitelerin mezun vermesi ve istihdam sayılarının bu şekilde devam etmesi durumunda işsizliğin artacağını ifade etmiştir. K12, işsizliğin nedenlerini insanların iş seçmesine ve kötü yöneticilere bağlamaktadır. K13, Türkiye’nin önemli problemlerinden birinin işsizlik olduğunu, insanların işsizliğe alıştığını ve işsizliğin sosyolojik ve psikolojik birçok problemle bağlantılı olduğunu ifade etmiştir. K14, işsizlik oranlarının yüksek olduğunu, devlet tarafından eğitimli ve eğitimsiz kişilere gerekli istihdam alanlarının oluşturulması gerektiğini ifade etmiştir. K15 ise Türkiye’de yaşanan işsizliğin kronikleştiğini ifade etmiştir.

3.7.2 İşsizlikle Mücadele Politikaları

Katılımcılara bu başlık altında “İşsizlikle mücadele konusunda politikaları yeterli buluyor musunuz? Yeterli olmadığını düşünüyorsanız neler yapılması gerektiği konusunda önerileriniz var mı?” soruları yöneltildi.

K1, üniversite sayısına ve üniversitelerde açılan bölümlerin sayıca çokluğuna değinerek işsizlikle mücadele politikalarının yetersiz olduğunu şöyle ifade etmiştir:

“Yeterli bulmuyorum kesinlikle. Mesela hani ilk baştaki sorularda da söylemiştin. Çok fazla üniversite açılması konusunu çok fazla bölümün açılmasını... Yani bölümü evet açabilirler ama açıyorlarsa eğer ona göre istihdam alanı oluşturmak zorundalar bence. Hani bu kişiler okuduktan sonra onlara işte bir şey sunmak zorundalar, bir iş imkânı sunmak zorundalar” (K1, K, 24).

K2, hükümet politikalarının yeterli olmadığını dile getirerek işsizlik mücadele konusunda “Devletin yatırım yaptığı alanların topluma fayda verdiğini düşünmüyorum. Ekonomik olarak yeni iş alanları oluşturan alanlar gerekiyor. Mesela fabrikalar açılabilir. Bu açıdan sosyal devlet olmanın gereklerinin yerine getirilmediğini düşünüyorum” ifadelerini dile getirmiştir.

K3, işsizlikle mücadele politikalarının yeterli olmadığını vurgulayarak önerilerini şöyle ifade etmiştir:

“İşsizlikle mücadelede daha iyi ekonomik politikalar üretilebilir. Yeterli değil çünkü. Mesela sosyal hizmet alanındaki istihdam oranlarını artırma yönünde şöyle bir öneride bulunabilirim. Okul sosyal hizmetini hayata geçirmeleri lazım. Aile danışmanlığını sadece özel sektörde yapmak yerine bunu devlet bünyesinde yaparlarsa sosyal hizmet alanında yeni istihdam alanları açılmış olur” (K3, K, 23).

K5, işsizlikle mücadele konusunda net bir önerisinin olmadığını ancak tüm insanların eğitime yönlendirilmemesi gerektiğini şöyle ifade etmiştir:

“Politikaları yeterli bulmuyorum. Şu an aklıma gelen net bir öneri yok. Belki uzun süreli düşünebilsem bir şeyler yorumlayabilirdim. Ülkenin istihdam politikaları kesinlikle yeterli değil. İstihdam edilmiyorsa da eğitimi açmaması gerekir hükümetin. Yani tüm insanları eğitim alanına yönlendirmeye de bilir. Neticede artık diploma almak eskisi kadar zor değil” (K5, K, 23).

K6, işsizlikle mücadele de politikaların yetersiz kaldığını ifade ederek işsizlikle mücadele konusundaki önerilerini şöyle ifade etmiştir:

“Hükümet politikaları yeterli olsaydı işsiz sayısı bu kadar fazla olmazdı. Üniversite sayısının fazlaşmasının işsizlik üzerinde azaltıcı bir etkisi olmadığını hepimiz görüyoruz. Türkiye’de işsizlere yönelik adımlar atılıyor ama bu adımlar yetersiz kalıyor mesela işsizlik ödeneği. Evet, işsizlik ödeneği işsizlik konusunda atılmış önemli adımlardan ama bu ödenek belirli bir sürenin üzerinde çalışan ve daha sonra işsiz kalan kişileri kapsıyor. Ama şu an üniversite mezunu olup deneyimsizlik yüzünden hiç işe başlamayan birçok işsiz var ve bu ödenek bu kişileri kapsamıyor. Tüm işsizleri kapsayan çözüm önerileri bulunmalı. Eğitim üzerinde çalışmalar yapılmalı, istihdama ihtiyaç duyulan alanlara yönelik eğitimler yaygınlaştırılmalı... Yeni istihdam alanları oluşturmaya yönelik çalışmalar gerekiyor, İŞKUR’ un işsizler ve açık istihdam alanları arasındaki bağı kurmada yetersiz kaldığını düşünüyorum. Bu nokta da işsiz kişiler ve açık istihdam alanları arasında devletin arabulucu rolünü daha fazla üstlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Otoyol, köprü gibi alanlarda sunulan istihdamların geçici olmasından dolayı devletin daha kalıcı istihdam alanları oluşturacak girişimlerde bulunması gerektiğini düşünüyorum. Devlet destekli üretime yönelik girişimlerin daha fazla olması ve daha erişilebilir olması gerektiğini düşünüyorum” (K6, K, 25).

K7, işsizlikle mücadelede politikaların yetersiz kaldığını şöyle ifade etmiştir:

“Ben yeterli bulmuyorum. Daha kalifiyeli elemanla daha geniş yelpazede personel yerleştirmeleri daha mantıklı olur. Yine kendi bölümümden örnek vereyim. Herkesin sosyal hizmet okumasına gerek yok. Ben de mesela köy yaşamında daha sağlam daha istikrarlı bir iş bulsaydım belki sosyal hizmet okumazdım. Farklı alanlara yönelebilirdim. İnsanlar uzman olduğu alanda iş yapmalı ve her insan bir alanda illaki uzmanlaşmalı” (K7, E, 24).

K8, işsizlikle mücadele konusunda görüşlerini şöyle ifade etmiştir: “Yeterli değil. Yeni istihdam alanları açılmalı. En çok eksikliğin olduğu alanlarda eğitimler verilerek o alanlarda istihdam alanları açılmalı ya da mezun yığılmalarının olduğu alanlara yönelik istihdamlar oluşturulmalı” (K8, K, 24).

K9, üniversiteler yerine meslek ve zanaata yönelik eğitimlerin yaygınlaştırılması gerektiğini şöyle ifade etmiştir:

“Bu kadar işsiz kişi varsa bu politikaların yetersiz olduğunu gösteriyor. Bu kadar üniversite açmak yerine meslek ve zanaata yönelik okullar açılabilir. Herkes üniversite okumak zorunda değil el becerisi olan kişilerin bu yönde bir eğitim alması gerektiğini bu tarz okulların daha çoğalması gerektiğini, üniversite sayısının azaltılarak daha kalifiye mezunlar yetiştirilmesi gerektiğini söyleyebilirim” (K9, E, 24).

K10, işsizlikle mücadele politikalarını yeterli bulmadığını ifade ederek önerilerini şöyle ifade etmiştir:

“Hayır bulmuyorum. Hükümetin üniversite açarken ki politikalarını değiştirmeleri gerektiğini düşünüyorum. Belirli bir iş gücü var ve belirli bir potansiyel var. Bunu doğru yönlendirmeliler. Türkiye’de hangi alanda ne eksikse yeteri kadar eleman yetiştirmeliler” (K10, K, 24).

K11, işsizlikle mücadele konusundaki görüşlerini “Yeterli olmadığını düşünüyorum. İstihdam sayılarının artırılması, yeni istihdam alanlarının oluşturulması gerektiğini düşünüyorum” ifadeleriyle dile getirmiştir.

K12, işsizlikle mücadelede politikaların yetersiz olduğunu “Şuanda işsizlik artıyor, politikalar bu artışa göre yeterli bulmuyorum. Hükümet elinden geleni yapsa da ve yaptığını söylese de yeterli olmuyor yani ne yapılabilir bilmiyorum açıkçası.” ifadeleriyle dile getirmiş ve bir öneri sunmamıştır.

K13, işsizlik konusunda yapılanların yetersiz olduğunu dile getirerek işsizlikle mücadele konusundaki önerilerini şöyle ifade etmiştir:

“Şöyle hükümetin işsizlik konusunda yaptıklarının yetersiz olduğunu düşünüyorum. Eğitim ve istihdam konusunda sıkıntılar olduğunu düşünüyorum. Ve Türkiye’de emeğe değer verilmediğini düşünüyorum. Türkiye’nin savunma noktasında, yol ve köprü gibi alanlarda çok fazla harcamalar yaptığını istihdamın artırılması noktasında gerekli önlemler ve uygulamaların olmadığını düşünüyorum. İşsizlikle mücadele noktasında da eğitim ve kamusal sistemin revize edilmesi gerektiğini, özel sektörün yeterince desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum” (K13, K, 25).

K14, işsizlikle mücadele konusundaki görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Tabi yeterli bulmuyorum. Yeterli bulsaydım ben şu an işte olduğumu düşünüyorum. Yani işte olurdu daha doğrusu ben ve arkadaşlarım. Neler öneriyorum? Dedim gibi daha çok istihdam alanları, ne bileyim sahanın Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın bünyesinde her kuruma sosyal hizmet uzmanının atanması ve toplumun nezdinde gerek mülteciler olsun, gerek yoksullar olsun, gerek engelli bireyler üzerinde olsun tamamen sosyal hizmet uzmanlarının bu alanlarda çalışması bizim için daha faydalı olacaktır, daha çok istihdam alanı oluşturulacaktır. Böyle düşünüyorum” (K14, E, 26).

K15, işsizlikle mücadelede politikaların yeterli olmadığını dile getirerek sosyal hizmet alanında yaşanan işsizlik problemine yönelik önerilerini şöyle ifade etmiştir:

“Hayır, bence yeterli değil... Ben kendi mesleğim için söyleyeyim. Biz okurken de şimdilerde de gündemde olan “Okul Sosyal Hizmeti” mevzuu var. Bu da her okulda bir sosyal hizmet uzmanı olması gerektiğini öngören bir proje örneğin devletimiz bize bu olanağı sunsa eminim ki sosyal hizmet bölümü mezunlarında işsizlik çok büyük oranda azalacak...” (K15, K, 24).

K4 dışındaki katılımcıların tamamı işsizlikle mücadele politikalarının yetersiz olduğunu ifade etmiştir. K4 bu konuda bilgi sahibi olmadığı için işsizlikle mücadele konusunda hükümet politikalarının yeterli ya da yetersiz olmadığını söylemenin doğru olmadığını ifade etmiştir.

K1, üniversite sayısının ve bölüm sayılarının artması durumunda bu artışa karşılık olarak istihdam alanlarının oluşturulmasının zorunlu olduğunu ifade etmiştir. K2, işsizlikle mücadele politikalarının yetersiz olduğunu dile getirmiş ve fabrikalar gibi yeni istihdam oluşturacak alanların kurulması gerektiğini ifade etmiştir. K3, sosyal hizmet alanında yaşanan işsizlik problemine yönelik olarak okul sosyal hizmetinin uygulamaya geçirilmesi ve aile danışmanlığının özel sektör tarafından değil devlet bünyesinde yapılması durumunda yeni istihdam alanlarının açılacağı önerisini sunmuştur. K4, meslek ve zanaate yönelik eğitimler verilmesi konusunda bir öneri sunmuştur. K5,

işsizlikle mücadele konusunda net bir önerisinin olmadığını ifade ederek eğitim ve istihdam ilişkisine değinmiş ve tüm insanların eğitime (üniversiteye) yönlendirilmemesi önerisini sunmuştur. K6, işsizlik ödeneğinin tüm işsizleri kapsamadığını ve tüm işsizlere yönelik bir çözüm önerisi getirilmesi gerektiği, verilecek eğitimlerin istihdam ihtiyacı olan alanlara göre verilmesi, işsizler ve açık istihdam alanları arasındaki arabuluculuğun devlet tarafından üstlenmesi gerektiği, kalıcı istihdamlar sağlayacak girişimler yapılması, devlet tarafından girişimcilere verilen desteklerin daha fazla ve daha erişilebilir olması konusunda öneriler sunmuştur. K7, kendisinden ve mezun olduğu bölümden örnek vererek herkesin üniversite okumaması gerektiğini, farklı alanlara yönelebileceğini ifade etmiştir. K8, istihdam ihtiyacı olan alanlara yönelik eğitimler verilmesi ve işsizliğin fazla olduğunu bölümlerin mezunlarına yönelik istihdam alanlarının oluşturulması önerilerini sunmuştur. K9, üniversite sayısının azaltılması, meslek kazandırma ve zanaata yönelik eğitimlerin yaygınlaşması önerilerini sunmuştur. K10, üniversitelerin açılışında etkili olan politikaların değişmesi, işgücü potansiyelinin doğru yönlendirilmesi ve eleman eksikliği olan alanlarda eleman yetiştirilmesini önermiştir. K11, işsizlikle mücadele konusunda yeni istihdam alanlarının açılmasını ve istihdam sayılarının artırılmasını önermiştir. K12, işsizlikle mücadele konusunda bir öneri sunmamıştır. K13, eğitim ve kamusal sistemin gözden geçirilmesini ve özel sektörün desteklenmesi gerektiğini önermiştir. K14; mülteci alanında, yoksul ve engelliler alanında tamamen sosyal çalışmacıların çalışmasının sosyal çalışmacılar için daha çok istihdam alanı oluşturacağını önermiştir. K15 de K3'ün bahsettiği okul sosyal hizmetine değinmiş ve okul sosyal hizmetinin uygulamaya koyulmasıyla sosyal hizmet mezunlarının yaşadığı işsizlik problemini büyük oranda azaltacağı önerisini sunmuştur.

SONUÇ ve ÖNERİLER

İşsizlik, bireyin çalışma isteğine rağmen gelir getiren bir işe sahip olamamasıdır. Sanayi devrimiyle birlikte ortaya çıkan buharlı makineler ve buharlı makinelerle üretim yapan fabrikalar, insan gücüne olan ihtiyacın azalmasına neden olmuştur. İnsan gücüne duyulan ihtiyacın azalmasıyla birlikte işsizlik problemleri ortaya çıkmıştır. Sanayi devrimi öncesinde de var olan işsizlik problemi sanayi devrimiyle birlikte küresel bir sorun haline gelmiştir.

İşsizlik, dünya gündemini meşgul ettiği gibi Türkiye gündemini de meşgul etmektedir. Hatta işsizlik öyle bir hal almıştır ki Türkiye'nin sorunlarından bahseden insanların saydığı problemlerin başında işsizlik gelmektedir.

Türkiye'nin işsizlik problemi; yıllar içinde farklı boyutlara ulaşmış ve gençler arasında, üniversite mezunları arasında yaygınlaşmaya başlamıştır. Gençler ve üniversite mezunları da işsizlik problemi yaşayanlar arasına katılmıştır. Beyaz yakalı işsizliği, diplomalı işsizlik, eğitilmiş işsizlik olarak da adlandırılan üniversite mezunlarının işsizliği son dönemlerde hem Türkiye hem de dünya gündemini meşgul etmeye başlamıştır. Türkiye'de işgücüne katılan üniversite mezunlarının sayısının her geçen yıl artmaktadır. İstihdam sayıları ise işgücüne katılan mezun sayılarına göre yetersiz kalmakta ve bu durum üniversite mezunu gençler işsizliğine neden olmaktadır. Yaşanan bu işsizlik, işsizlerin psikolojik, sosyal ve ekonomik problemler yaşamasına neden olmaktadır.

Üniversite mezunu gençlerin yaşadığı işsizlik probleminin son yıllarda sosyal hizmet mezunu öğrenciler arasında da yaygınlaştığı görülmektedir. Sosyal hizmet mezunlarının çalışma alanları geniş gibi gözükse de istihdam alanlarının büyük bir çoğunluğu kamuda yer almaktadır. Kamu istihdamlarında sosyal çalışmacılara ayrılan kadroların sosyal hizmet mezunlarına göre yetersiz kalışı sosyal hizmet mezunları arasında işsizlik probleminin yaşanmasına neden olmuştur. Sosyal hizmet mezunlarının yaşadığı işsizlik problemi de beraberinde bazı sorunları getirmektedir. Bu araştırma da sosyal hizmet mezunlarının yaşadığı işsizlik problemi ve işsizliğin beraberinde getirdiği psikolojik ve sosyal sorunlar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırma sonucunda sosyal hizmet mezunlarının ifadelerine göre elde edilen analizler şöyledir:

- ✓ Katılımcıların işsizlik nedenleri; sosyal hizmet mesleğinin tanınmaması, sosyal çalışmacılara ayrılan kadroların mezun sayısına göre az oluşu, kamu alımlarında işe alım süreçlerinin (atama süreçlerinin) uzun sürmesi, açık öğretim fakültelerinde sosyal hizmet eğitimi verilmesi ve sosyal hizmet bölümlerinin sayısının çoğalmasıyla mezun sayısında yaşanan artışlardır. ASDEP alımlarında, meslek elemanlarının sayısının adaletsiz (alınacak meslek elemanı sayılarının belirli olmayışı) bir şekilde dağılması, ASDEP görevlisi ve sosyal çalışma görevlisi tanımlarının mevzuatlarda yer alması, özel kurumlarda deneyim aranması, Türkiye'de yaşanan işsizlik problemi ve pandeminin ekonomiye olan etkisi bağlamında sıralanmıştır.

- ✓ Katılımcıların büyük çoğunluğu, mezun olduğu alanda çalışmak isterken katılımcılardan biri farklı bir alanda çalışabileceğini belirtmiştir. Katılımcılardan 2'si ise farklı bir alanda iş aramaya başladığını belirtmiştir.
- ✓ Katılımcılardan; bir kısmı özel sektörde çalışmak istemediğini, bir kısmı ilk tercihinin kamuda çalışmak olduğunu, bir kısmı ise özel sektörde çalışmak istediğini belirtmiştir.
- ✓ Katılımcılar; sosyal hizmet bölümünü puanı yettiği için, atanma kolaylığı, rahat iş bulabileceği, kendisine uygun meslek olduğu, insanlara yardım etmek, tavsiye edildiği ve popüler olduğu için tercih etmişlerdir.
- ✓ Katılımcıların tamamı, sosyal hizmetin yeterince tanınmadığını ifade etmiştir.
- ✓ Katılımcıların büyük çoğunluğu, sosyal hizmetin tanınırlığının sosyal hizmet mezunlarının iş bulması konusunda etkisi olduğunu ifade etmiştir.
- ✓ Katılımcıların tamamı iş bulmakta zorlandığını düşünmektedir.
- ✓ Katılımcıların tamamı, açık öğretim ve uzaktan öğretimle sosyal hizmet eğitimi verilmesine olumsuz bakmaktadır. Açık öğretim fakültelerine olumsuz bakan katılımcıların bir kısmı sosyal hizmet bölümlerinin çoğalmasına olumlu bakarken, bir kısmı ise olumsuz bakmaktadır.
- ✓ Katılımcıların tamamına yakını, sosyal çalışmacılara ayrılan kadroların sayısının yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılardan bir kısmı sosyal çalışmacılara ayrılan kadro sayısının artacağını düşünürken bir kısmı ise artacağını düşünmemektedir.
- ✓ Katılımcılar; üniversite okumanın artık kişiye iş garantisi getirmediğini, üniversite mezunlarının büyük bir kısmının işsizlik problemi yaşadığını, üniversite mezunlarına yönelik istihdam alanlarının oluşturulmadığını, üniversite ve bölüm sayılarının çok fazla olduğunu ifade etmişlerdir.
- ✓ Katılımcıların bir kısmı, iş bulmak için yeterince çaba gösterdiğini ve iş bulacağına dair umudu olduğunu, bir kısmı ise yeterince çaba gösterdiğini ancak iş bulacağına dair umudunun giderek azaldığını ifade etmiştir. Katılımcıların bir kısmı ise iş bulmak için yeterince çaba göstermediğini ve iş bulma umudunun olmadığını ifade etmiştir.
- ✓ Katılımcıların tamamına yakını, iş ararken seçici davranmaktadır.
- ✓ Katılımcıların tamamı, işsizlik nedeniyle psikolojik olarak olumsuz etkilenmiştir.
- ✓ Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, işsizlik durumlarını ifade ederlerken rahatsızlık duymakta ve yine katılımcıların bir kısmı “işsizim” demek yerine farklı açıklamalar yapmaktadır.
- ✓ Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun işsizlik nedeniyle kendisine olan güvenini kaybettiği zamanlar olmuştur.
- ✓ Katılımcıların büyük çoğunluğuna göre ekonomik özgürlük sağlaması, güven vermesi, güvence sağlaması, kişiyi geliştirmesi, kişinin kendini gerçekleştirmesi

sağlaması, toplumsal kimlik ve saygınlık kazandırması, sosyalleştirmesi, düzenli bir hayat ve gelir sağlaması nedeniyle iş sahibi olmak önemlidir.

- ✓ Katılımcılara göre işsizliğin insanlar üzerinde; yıpranmışlık, amaçsızlık, yapacak bir şeyi olmamak, olumsuz düşünme, evlilik planlarını erteleme, hayata gecikme, çalışma isteğinin ve heyecanının yitirilmesi, iş bulma umutlarının yitirilmesi, kendini geliştirememeye, toplumdan soyutlanma, içe kapanma, özgüven kaybı, toplumda yer bulamama, sahip olduğun unvanın bir anlam ifade etmemesi, gerginlik, sinir, depresyon ve intihar gibi olumsuz etkileri vardır.
- ✓ Katılımcıların tamamına yakınında işsizlik nedeniyle eğitim veya kariyer planlarında değişiklikler olmuştur.
- ✓ Katılımcıların büyük çoğunluğu, kadınlar ve erkeklerin işsizlikten eşit oranda etkilendiğini ancak toplumsal yapı nedeniyle erkeklerin toplumsal baskıya daha çok maruz kaldığını ifade etmiştir.
- ✓ Katılımcıların işsizlik nedeniyle özgürlükleri kısıtlanmıştır.
- ✓ Katılımcıların tamamına yakını, işsizlik nedeniyle intihar etmeyi düşünmemiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu ise işsiz bir kişinin işsizlik nedeniyle intiharı düşünebileceğini ifade etmiştir.
- ✓ Katılımcılardan hiçbiri işsizlik nedeniyle suça yönelmemiştir. Katılımcıların bir kısmı ise işsizlik nedeniyle öfkeye yönelmiştir.
- ✓ Katılımcıların büyük çoğunluğu, işsizlik nedeniyle ailevi veya toplumsal baskıya maruz kalmıştır.
- ✓ Katılımcıların bir kısmı, işsizlik nedeniyle aile içerisinde sorun yaşamaktadır.
- ✓ Katılımcılardan bir kısmı; işsizlik nedeniyle yaşadığı bireysel problemleri aile içerisine yansıttığı, öfke ve tartışma gibi davranışlarla aile içerisinde sorunlara neden olduğunu ifade etmiştir.
- ✓ Katılımcıların tamamına yakını, iş ararken ailesi tarafından desteklenmektedir.
- ✓ Katılımcıların çoğunluğu, iş için farklı bir şehre göç edecektir.
- ✓ İşsizliğin, evli olan katılımcıların evliliklerine hem olumlu hem de olumsuz etkileri vardır.
- ✓ Bekâr olan katılımcıların büyük çoğunluğu işsizlik nedeniyle evliliği ertelemektedir.
- ✓ Katılımcıların büyük çoğunluğu, işsizlik nedeniyle sosyal dışlanma yaşamaktadır.
- ✓ Araştırmanın literatür araştırması, bulgular ve yorumlama kısmından çıkan en genel sonuç göstermektedir ki işsizlik tek başına ekonomik, psikolojik ya da sosyal bir problem değildir. İşsizliğin beraberinde getirdiği tüm sorunlar (ekonomik, psikolojik ve sosyal) birbirleriyle bağlantılıdır.
- ✓ Katılımcıların tamamına yakını, işsizlikle mücadele politikalarının yetersiz olduğunu düşünmektedir.

- ✓ Katılımcılar; işsizlikle mücadele konusunda yeni ve kalıcı istihdam alanlarının oluşturulması, gençlerin tamamının üniversiteye yönlendirilmemesi, istihdam ihtiyacı olan alanlara yönelik eğitimler verilmesi, meslek ve zanaata yönelik eğitimler verilmesi, özel sektör ve girişimcilerin desteklenmesi, okul sosyal hizmetinin hayata geçirilmesi ve aile danışmanlığının devlet tarafından yapılması gibi öneriler sunmuşlardır.

Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgulara yönelik sunulan öneriler şöyledir:

Sosyal Hizmet Mezunlarına Yönelik Öneriler:

- ✓ Sosyal çalışmacıların farklı meslekler ve meslek elemanları üzerine konuşmalar yaparak haklarını aramak yerine mevzuatlarda yer alan “sosyal çalışma görevlisi” ve “ASDEP görevlisi” ibarelerine ve mevzuatlara yönelik hak arayışları, kendi mesleklerine yönelik ayrı bir meslek tanımlaması isteyerek mesleki ayrıma gidilmesinin sosyal çalışmacılar tarafından talep edilmesi daha etik bir davranış olacaktır.
- ✓ Katılımcıların bir kısmının; sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarının mevzuatlarına yönelik bilgi eksikliği nedeniyle yanlış ifadeler kullandıkları görülmüştür bu durumda sosyal çalışmacıların sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarının mevzuat ve yönetmeliklerine yönelik tam bilgi sahibi olması gerekmektedir.
- ✓ Özellikle özel sektörde aranan deneyim problemi nedeniyle işsizlik problemi yaşayanlar İŞKUR bünyesinde İşbaşı Eğitim Programlarına dâhil olabilirler.
- ✓ Sosyal çalışmacılara kamuda ayrılan kadro sayılarının yetersizliği nedeniyle işsizlik süreçleri uzayan sosyal hizmet mezunlarının iş bulmak için farklı alanlara (özel sektör, girişimcilik) yönelmesi gerekmektedir.
- ✓ Özellikle kamu da çalışmak isteyen sosyal hizmet mezunlarının KPSS’ye hazırlık süreçlerini iyi değerlendirmeleri ve KPSS’den yüksek puan alması gerekmektedir.
- ✓ İş arama sürecinde bireylerin belirledikleri kriterler ve seçicilik durumlarının işsizlik süreçlerini uzatacağı bilinmelidir.
- ✓ Okul sosyal hizmeti uygulamasının hayata geçirilebilmesi, açık öğretim konusundaki şikâyetlerin dile getirilmesi için sosyal hizmet mezunlarının gerekli platformlarda (Twitter, meclis vs.) isteklerini duyurması gerekmektedir.
- ✓ Açık öğretim fakültelerinde Psikoloji eğitimi verilmesi kararının ardından psikologların toplu bir şekilde bu karara karşı çıkmaları açık öğretim fakültelerinde psikoloji eğitiminin verilmesine engel olmuştur. Bu sosyal hizmet camiası (öğrenciler, mezunlar, çalışanlar, akademisyenler) için bir örnek olmalıdır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler:

- ✓ Katılımcıların sosyal hizmetin tanınmadığını ifade etmesi ve sosyal hizmetin tanınırlığı konusunda akademik alandaki araştırmaların eksikliği akademik alanda yeni çalışmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

- ✓ Sosyal hizmet mezunları arasında yaygınlaşan işsizlik konusunda niteliksel çalışmalar yapılmıştır ancak nicel bir çalışma bulunmamaktadır. Bu konuda nicel bir çalışma yapılabilir.
- ✓ Sosyal çalışmacılara yönelik kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarındaki istihdam sayılarının belirlendiği niceliksel bir çalışma bulunmamaktadır. Sosyal çalışmacılara yönelik istihdam sayılarının belirlenmesi sosyal hizmet mezunlarının yaşadığı işsizlik probleminin niceliksel boyutunu ortaya koyabilecektir. Bu konuda bir çalışma yapılabilir.
- ✓ Üniversitelerin ve üniversitelerde açılan bölümlerin sayısal açıdan artışının üniversite mezunlarının işsizliğine olan etkisi konusunda araştırma yapılabilir.

Politika Uygulayıcılarına Yönelik Öneriler

- ✓ Okul Sosyal Hizmeti uygulamaya geçirilerek sosyal çalışmacılara yeni istihdam alanları açılabilir.
- ✓ Sosyal çalışma görevlisi ve ASDEP görevlisi tanımlarının kapsadığı meslekler sosyal hizmet bilimi ve hizmet alıcıları (müracaatçılar) açısından değerlendirilmeli ve yeniden şekillendirilmelidir.
- ✓ Açık öğretim ve uzaktan eğitimle sosyal hizmet eğitiminin verilmesinin müracaatçılara yönelik uygulamaların sağlığı açısından yeniden değerlendirilmelidir.
- ✓ Açık öğretim ve uzaktan eğitimlerde verilen kontenjan sayıları, sosyal hizmet mezunları arasında yaygınlaşan işsizlik konusu açısından yeniden değerlendirilmeli ve kontenjan sayıları düşürülmelidir.

KAYNAKÇA

- Acar, H., Alptekin, K., Polat, G., Akarçay Ulutaş, D. (2016).VI. SOSYAL HİZMET EĞİTİM ÇALIŞTAYI “Sosyal Hizmet Eğitiminde Güncel Sorunlar ve Sosyal Hizmet Eğitiminin Geleceği” SONUÇ RAPORU. 3-4 Haziran Konya
- Adak, N. (2010). “Sosyal Bir Problem Olarak İşsizlik ve Sonuçları”. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 21 (2), 105-116.
- Akbaş, E. (2013). Diğer Sosyal Hizmet Alanlarını İlgilendiren Mevzuat ve Genel Değerlendirme. İçinde: *Sosyal Hizmet Mevzuatı*, Editörler: Tomanbay, İ., Oral, A. İ. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, s: 2018-234.
- Akçay, S. ve Alpoğlu, İ.E. (2020). Sosyal Hizmet Uzmanlarının İşsizlik Deneyimleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(1), 47-69.
- Alabaş, A. (2007). Uzun Süreli İşsizler ve Uzun Süreli İşsizliği Azaltmada İŞKUR’un Önemi. (Uzmanlık Tezi). Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.
- Alcan, D.(2018). Türkiye’de İşgücüne Katılımın Belirleyicileri ve İşgücüne Katılım Oranı Öngörülleri Uzmanlık Tezi. Ekonomik Modeller Ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Alptekin, K., Topuz, S., Zengin, O. (2017). TÜRKİYE’DE SOSYAL HİZMET EĞİTİMİNDE NELER OLUYOR? . *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28 (2), 50-69. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsh/issue/38627/448480>
- Apak, H. (2018). *Sosyal Hizmet ve Maneviyat*. İstanbul: Bir Yayıncılık.
- Apaydın, H., Özdemir, Ş., Ünal, A. (2016). İntihar Girişiminde Bulunan Bireylerde Bazı Değişkenlerle İntihar Girişimi İlişkisi. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (6), 7-46. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/amauidf/issue/23616/251527>.
- Arabacı, H., Yücel, D. (2020). Pandeminin Türkiye Ekonomisine Etkileri ve Türkiye Merkez Bankası Tarafından Finansal İstikrarı Sağlamak Amacıyla Alınan Önlemler. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 9 (2), 91-98.
- Arıkan, R. (2013). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Ankara: 2. Basım. Nobel.
- Avşar, M.K. (2019). “Türkiye’de Sosyal Hizmet Uzmanlarının İstihdam Olanakları: Sorun Alanları ve Fırsatlar”. Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Aziz, A. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Ankara: 10. Baskı. Nobel.
- Bal, H. (2016). *Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri (Uygulamalı- Örnekli)*. İstanbul: Sentez Yayınları.
- Bayhan, V. (2013). Türkiye’de Gençlik: Sorunlar, Değerler ve Değişimler. İçinde: *Türkiye’nin Toplumsal Yapısı*. Editör: Zencirkıran, M. Dora, Bursa, s: 367-401.
- Bayraktar, S. (2013): “Türkiye’nin Genç İşsizlik Profili”. *Çalışma İlişkileri Dergisi*. 4(1), 15-38.
- Bedir Erişti, S.D. (2013). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. İçinde: Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Editör: Kurt, A.A. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2750, s:1-17.

- Bekiroğlu, C. (2010). Türkiye’de İşsizlik Sorununun Çözümlemesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Kadir Has Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bolgün, C. (2016). Toplumun Sosyal Hizmet Uzmanına İlişkin Görüş ve Düşüncelerinin İncelenmesi: Manisa Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Bozkır Serdar, A. (2015). Sosyal Politika Kavramı, Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Sosyal Politika. İçinde: *Sosyal Politika*. Editörler: Tokol, A., Alper, Y. Bursa: Dora, s: 1-6.
- Bora, T., Bora, A., Erdoğan, N., Üstün, İ. (2017). “Boşuna mı Okuduk?” Türkiye’de Beyaz Yakalı İşsizliği. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2018). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: 25. Baskı. Pegem Akademi.
- Ceylan Ataman, B. (1998). “İşsizlik Sorununa Yeni Yaklaşımlar”. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 53 (01), 59-72.
- Çelik, F. (2000). İç Göçlerin Fayda - Maliyet Yaklaşımı ile Analizi. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (16), s: 231-245 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erciyesiibd/issue/38177/444702>.
- Çelik, K. (2013). Genç Olmak Zor İş: Türkiye’de Genç Olmayı Etkileyen Bazı Unsurlar. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 26-45.
- Çetin, B.N. (2004). “Eğitimli İşsizler Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım: Elazığ Örneği”. (Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetinkaya, E.(2010). “Genç İşsizliğinin Teorik Açıklamaları”. Sakarya Üniversitesi İİBF Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi. 0 (58), 45-57. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusskd/issue/887/9865>
- Dilber, T., Uysal, D. (2020). İşsizlik ve İntihar Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*. 16 (3), 729-744. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijmeb/issue/56879/798469>.
- Duyan, V. (2012). *Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri*. Ankara: 2. Baskı, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayın No:20.
- Ekin, N. (1980). “Gençlerin İşsizlik Sorunu”. *Sosyoloji Konferansları*, (18), 39-50. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9539/119138>
- Ekin, N.(2001). Türkiye’de İşgücü Piyasasının Yeniden Yapılanması: Özel İstihdam Büroları, İstanbul: Yayın No: 2001-30, İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Erdurak, Y. (2016). Türkiye’de Sosyal Hizmet Bölümleri Müfredat Programlarının Analizi. (Yüksek Lisans Tezi). Yalova: Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
- Ergeç, E.H. (2014). İşsizlik. İçinde: *Sosyal Sorunlar*. Editör: Şişman, Y. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, s: 100-127.
- Erkal, M.E.(2011). Toplumda Bir Sosyal Grup Olarak Gençlik. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*. 43, 357-375. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifm/issue/840/9309>

- Gündoğan, N. (2001). *Genç İşsizliği*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Gündoğan, N. (2013). İşsizlik ve Emek Piyasası Politikaları. İçinde: *Çalışma Ekonomisi*. Editörler: Gündoğan, N., Biçerli, M. K., Eskişehir: Saray Matbaacılık (Anadolu Üniversitesi), s: 157-179.
- Güven, S. (2006). *Toplum Bilimde Araştırma Yöntemleri*. Bursa: 3. Baskı. Ezgi Kitabevi.
- Işığışok, Ö.(2015). Temel Sosyal Politika Sorunları. İçinde: *Sosyal Politika*. Editörler: Tokol, A., Alper, Y., Bursa: Dora, s: 121-161
- Işıkhani, V. (2000). Sosyal Hizmet Uzmanlarının İş Doyumları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 1 (10), s: 38-52.
- Işıkhani, V., Erbay, E., Akçay, S., Ege, A., (2016). Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Mezuniyet Sonrası Gelecek Planları: Ankara, Başkent Ve Hacettepe Üniversitesi Örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*.27 (1), 7-24
- Kanyılmaz Polat, E., Bacak, B. (2018). Yükseköğrenim Mezunu İşsizlerde İşsizliğin Psikolojik Sonuçları ve İşsizlik Süresi İlişkisi: Çanakkale Örneği. *Çalışma İlişkileri Dergisi*. 2 (9), 24-47).
- Kaya, İ. (2014). Sosyal Sorunlar. İçinde: *Sosyal Sorunlar*. Editör: Şişman, Y. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, s: 2-29.
- Kıcı, B. (2017). “Eğitimli Genç İşsizliği Üzerinden İşsizlik Kaygısına Bir Bakış”. *Çalışma ve Toplum*. 54(3), 1369- 1396.
- Kongar, E. (1972). *Sosyal Çalışmaya Giriş*. Ankara: SABEV Yayınları.
- Korkmaz, A., Mahiroğulları, A. (2007) İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları –Türkiye ve AB Ülkeleri-. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Kumaş, H. (2001).İşsizliğin Psiko – Sosyal Boyutu ve Çalışma Yaşamına İlişkin Değerler Üzerindeki Etkileri. (Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurt, Ş. (2010). İşsizliğin Psiko-Sosyal Sonuçları ve Türkiye Üzerine Muhtemel Etkileri. *Journal of Social Policy Conferences*, 0 (51), 357-379. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusskd/issue/893/9981>
- Kutal, G. (2012). Türkiye'de İşsizliği Etkileyen Faktörler ve İşsizliğin Özellikleri. *Journal of Social Policy Conferences*, 0 (34). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusskd/issue/934/10538>URL adresinden alındı.
- Miles, M.B., Huberman, A.M. (2016). *Nitel Veri Analizi*. Çeviri Editörleri: Akbaba Altun, S., Ersoy, A. Ankara: 2. Baskı. Pegem Akademi.
- Murat, S., Şahin, L. (2011). *AB'ye Uyum Sürecinde Genç İşsizliği*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Murat, S., Şahin, L. (2011). Nedenleri ve Sonuçları Bakımından Gençler Arasında Yaygınlaşan İşsizlik. *İstanbul Journal of Sociological Studies*, 0(44), 1-48. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iussoskon/issue/9548/119251>.
- Özdemir, U. (2018). *Sosyal Hizmetin Ne' liği Sosyal Hizmete Giriş –Kavramlar, Tanımlar, Metodoloji-*. Ankara: Nobel.

- Patton, M.Q. (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. Çeviri Editörleri: Bütün, M., Demir, S.B. Ankara: 2. Baskı. Pegem Akademi.
- Robson, C. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri Gerçek Dünya Araştırması*. Çeviri Editörleri: Çinkır, Ş., Demirkasımoğlu, N. Ankara: 2. Baskı. Anı Yayıncılık.
- Sargutan, A.E. (2006). *Sosyal Politika Bilimi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Sayın, F.(2011). “Türkiye’de 1988-2010 Döneminde Eğitim ve Büyümenin Genç İşsizliğine Etkisinin Analizi”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(4),33-53.
- Seyyar, A., Genç, Y.(2010). *Sosyal Hizmet Terimleri (Ansiklopedik “Sosyal Pedagogik Çalışma” Sözlüğü)*. Sakarya: 1. Baskı, Sakarya Yayıncılık.
- Sheafor, B. W., Horejsi, C. J. (2015): Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknik ve İlkeler, Editör: Baran Çiftçi, D. Ankara: 2. Baskı, Nika Yayınevi.
- Şahin, T. (2009). Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi. (Uzmanlık Tezi). Ankara: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
- Şeker, A. (2013a). Bilim ve Meslek Olarak Sosyal Çalışmanın Temel Kavramları. İçinde: *Sosyal Hizmete Giriş*. Editör: Tomanbay, İ. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, s: 2-19.
- Şeker, A. (2013a). Sosyal Çalışmanın Tarihi. İçinde: *Sosyal Hizmete Giriş*. Editör: Tomanbay, İ. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, s: 20-43.
- Şeker, A. (2013b). Sosyal Güvenlik Mevzuatı. İçinde: *Sosyal Hizmet Mevzuatı* Editörler: Tomanbay, İ., Oral, A. İ. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, s:184-217.
- Tartanoğlu, A. (2011). Sosyal Dışlanma: Küreselleşme Perspektifinden Bir Kavramsallaştırma Çabası. *Sosyoloji Konferansları*, 0 (42), 1-13. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9546/119217>
- Tatar, F. (2019). Türkiye’de Genç İşsizlik: Genç İşsizler Üzerine Saha Çalışması. (Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı.
- Thompson, N. (2014). *Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak*, Editörler: Cankurtaran Öntaş, Ö., Hatiboğlu Eren, B. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Tokol, A. (2013). *Uluslararası Sosyal Politika*. Bursa: Dora.
- Topbaş, F. (2007). İşsizlik ve İntihar İlişkisi: 1975 -2005 VAR Analizi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2007 (2), 161-172. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kmusekad/issue/10223/125680>
- Topgül, S.(2017). İşsizlerin Sosyo-Ekonomik Durumları ve İşsizlik Algıları Üzerine Bir Alan Araştırması: Tokat İli Örneği. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*. 3 (3) s:119-130.
- Topuz, S., Öz, M. (2014). Türkiye’de Sosyal Hizmet Uzmanlarının İstihdam Durumu. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25 (1), 149-158. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsh/issue/48453/613760>
- Üstün, K. (2018). İş ve İş Bulma Sorunsalı Ekseninde Bekir Yıldız’ın Öyküleri. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, (61), 81-100. <http://www.dergipark.org.tr/tr/pub/ataunited/issue/52452/667164>.

- Yanbaşı, E. (2014). Türkiye’de Genç İşsizliği Sorunu Ve İşsizlikle Mücadelede Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi (Yüksek Lisans Tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazar Aslan, B.(2015). “Genç İşsizliğe Yönelik Alan Araştırması: Üniversite Öğrencileri Arasında Kaygı ve Umutsuzluk”. *Çalışma İlişkileri Dergisi*. 6 (2), 71-86.
- Yeğin, Abdullah.(1997): *Yeni Lügat*. İstanbul: Hizmet Vakfı Yayınları.
- Yıldırım, N., Yıldırım, K.(2008). *Sosyal Hizmete Giriş*. Sakarya: 1. Baskı, Sakarya Yayıncılık.
- Yılmaz, T., Fidan, F., Karataş, V. (2010). “İşsizliğin Sosyo-Psikolojik Sonuçları: Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Bireylerin Tutumları Bir Alan Araştırması”. *Journal of Social Policy Conferences*, 0 (48) ,
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusskd/issue/890/9890>
- Yolcuoğlu, İ.G.(2017). *Bireylerle Ailelerle Gruplarla ve Toplumla Sosyal Hizmet*. İstanbul: Nar Yayınevi.
- Yüksel, İ. (2003). İşsizliğin Psiko-Sosyal Sonuçlarının İncelenmesi (Ankara Örneği). *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 4 (2). 31-38.
- Yüksel, İ. (2005). İşsizlik Olgusunun Psikolojik Boyutu: Görgül Bir Araştırma .*Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 60 (03) , 255-274.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/3088/42774>.
- Zastrow, C. (2014). *Sosyal Hizmete Giriş*, Editör: Baran Çiftçi, D., Ankara: 2. Baskı, Nika Yayınevi.

İNTERNET

- Hacettepe Üniversitesi Gençlik Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi. Gençliğin Önemi.(01.02.2020) tarihinde <http://www.hugaum.hacettepe.edu.tr/> URL adresinden alındı.
- Ipsos Sosyal Araştırmalar Enstitüsü, (2016). Türkiye’de Diplomalı Gençlerin İşsizliği Kamuoyu Araştırması, <http://www.esassosyal.org/files/arastirmalar/EsasSosyal-Ipsos-Kamuoyu-Issizlik-Arastirma-Sunumu.pdf> 2015. (05.02.2020 – 30.10.2020) tarihinde URL adresinden alındı.
- Özatay, F. (24.01.2018). Genç İşsizlik. (02.02.2020) tarihinde <https://www.tepav.org.tr/tr/blog/s/6101> URL adresinden alındı.
- <https://www.tuik.gov.tr/tr/Erisim> Tarihi: 05.02.2020-25.10.2020
- <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr>, Erişim Tarihi: 05.02.2020 – 15.10.2020
- http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, Erişim Tarihi: 05.02.2020-15.10.2020
- <https://ailevecalisma.gov.tr/#>, Erişim Tarihi: 16.10.2020
- <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 10.02.2020-15.10.2020
- <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm> Erişim Tarihi: 21.10.2020
- <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> Erişim Tarihi: 21.10.2020
- <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/11/20161104-2.htm>, Erişim Tarihi: 21.10. 2020

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=12317&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>,
Erişim Tarihi: 21.10.2020

<https://data.tuik.gov.tr/tr/display-bulletin/?bulletin=isgucu-istatistikleri-2019-33784> Erişim Tarihi:
24.10.2020

<https://www.osym.gov.tr/> Erişim Tarihi: 25.10.2020

<https://www.ilo.org/ankara/news/lang--tr/index.htm> Erişim Tarihi: 08.12.2020

<https://www.osym.gov.tr/Eklenti/2037,t3apdf.pdf?0> Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://www.osym.gov.tr/Eklenti/2041,t3spdf.pdf?0> Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://www.osym.gov.tr/Eklenti/2038,t3bpdf.pdf?0> Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://www.osym.gov.tr/Eklenti/2048,tbl3lisanspdf.pdf?0> Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1992,max-min77-lisanspdf.pdf?0> Erişim Tarihi: 20.12.2020

[https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1932,maxmin84lisanspdf.pdf?](https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1932,maxmin84lisanspdf.pdf?0) Erişim Tarihi: 20.12.2020

[https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1842,maxmin96lisanspdf.pdf?](https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1842,maxmin96lisanspdf.pdf?0) Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1836,maxmin298lisanspdf.pdf?0> Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1791,20105kpssyersonucmaxminlisanspdf.pdf?0> Erişim Tarihi:
20.12.2020

<https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1712,2011-9minmaxlisanspdf.pdf?0> Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1686,kpss20125yerlestirmemaxminpuanlarlisanspdf.pdf?0>
Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1627,kpss20133yerlestirmemaxminpuanlarlisanspdf.pdf?0>
Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://www.osym.gov.tr/Eklenti/1609,kpss20143yerlestirmemaxminpuanlarlisans1pdf.pdf?0>
Erişim Tarihi: 20.12.2020

https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/KPSS/Tercih1/KPSS2015_1YerlestirmeMAXMINPuanlarLisans07072015y.pdf Erişim Tarihi: 20.12.2020

https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/KPSS/Yer2/KPSS2015_2_YerlestirmeMAXMINPuanlarLisans01122015.pdf Erişim Tarihi: 20.12.2020

https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/KPSS/2015KPSS_3YerlestirmeMAXMINPuanlarLisans16102015.pdf Erişim Tarihi: 20.12.2020

https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2016/KPSS/TERCIH1/MAXMINPuanlar_Lisans14072016.pdf Erişim Tarihi: 20.12.2020

https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2016/KPSS/TERCIH6/MAX_MINLisans26102016.pdf
f Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2016/KPSS/TERCIH7/MAXMINLisans07112016.pdf>
Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2017/KPSS/TERCIH2/MinMaxLisans06122017.pdf>
Erişim Tarihi: 20.12.2020

https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2017/KPSS/TERCIH3/MinMax_Lisans17032017.pdf
Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/KPSS/TERCIH2/minmaxlisans28122018.pdf>
Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/KPSS/TERCIH4/MinMaxLisans27042018.pdf>
Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/KPSS/TERCIH5/MinmaxLisans19062018.pdf>
Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2019/KPSS/TERCIH2/minmaxlisans20122019.pdf>
Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2019/KPSS/TERCIH4/minmaxlisans28082019.pdf>
Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2019/KPSS/TERCIH6/minmaxlisans06122019.pdf>
Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2019/KPSS/TERCIH7/minmaxlisans27122019.pdf>
Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/KPSS/TERCIH1/minmaxlisans13082020.pdf>
Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/KPSS/TERCIH4/minmaxlisans02032020.pdf>
Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/KPSS/TERCIH5/MinMaxLisans06042020.pdf>
Erişim Tarihi: 20.12.2020

<https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/KPSS/TERCIH8/minmaxlisans01072020.pdf>
Erişim Tarihi: 20.12.2020

https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/KPSS/TERCIH14/lisansminmax_15122020.pdf
Erişim Tarihi: 20.12.2020

EKLER

Ek.1: Nitel Görüşme Formu

Görüşülen Kişi:

Görüşülen Kişinin Yaşı:

Görüşülen Kişinin İkamet Yeri:

Tarih ve Saat:

Araştırma Konusu: Sosyal Hizmet Lisans Mezunlarının İşsizlik Problemleri ve Buna Bağlı Olarak Yaşadıkları Sosyal Sorunlar

1 Demografik Bilgiler

- 1.1 Yaşınız?
- 1.2 Hangi şehirde ikamet ediyorsunuz?
- 1.3 Hangi üniversiteden, ne zaman mezun oldunuz?

2 Genel Anlamda İşsizlikle İlgili Sorular

- 2.1 Ne kadar süredir işsizsiniz ve ne kadar süredir iş arıyorsunuz?
- 2.2 İşsizliğinizin nedenini neye bağlıyorsunuz?
- 2.3 Mezun olduğunuz bölümle ilgili bir alanda çalışmak istiyor musunuz yoksa iş bulduğunuz takdirde farklı bir alanda da çalışır mısınız?
- 2.4 Özel sektörde çalışmak istiyor musunuz? Cevabı evet ise özel sektörde çalışmak isteme nedeniniz nedir?

3 Sosyal Hizmet Bölümü Mezunlarının İşsizlikle İlgili Görüşlerine Dair Sorular

- 3.1 Sosyal Hizmet Bölümü'nü tercih etme nedeniniz nedir?
- 3.2 Sosyal Hizmet sizce yeterince tanınıyor mu?
- 3.3 Sosyal Hizmet mezunlarının iş bulmasında Sosyal Hizmet mesleğin tanınmasının etkisi var mıdır?
- 3.4 Sosyal Hizmet mezunlarının iş bulmakta zorlandığını düşünüyor musunuz eğer zorlandığını düşünüyorsanız bunun nedenini neye bağlıyorsunuz?
- 3.5 Sosyal Hizmet bölümlerinin farklı şehirlerde ve üniversitelerde açılması, açık öğretim fakültelerinde açılması Sosyal Hizmet mezunlarını iş bulma noktasında nasıl etkilemiş olabilir?
- 3.6 Sosyal Hizmet mezunlarına yönelik kamu istihdam sayılarını yeterli buluyor musunuz? Yeterli bulmuyorsanız istihdam sayılarının ilerleyen süreçte artacağını düşünüyor musunuz?
- 3.7 Üniversite mezunu gençlerin işsizliği hakkında ne düşünüyorsunuz? Sosyal hizmet mezunu gençlerin işsizliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

4 Kişisel Deneyimlerle İlgili Sorular

- 4.1 Vaktinizi nasıl geçiriyorsunuz?
- 4.2 İş bulmak için yeterince çaba gösterdiğinizi düşünüyor musunuz?
- 4.3 İş ararken seçici davrandığınızı düşünüyor musunuz?
- 4.4 İş bulacağınıza dair umudunuz var mı?
- 4.5 İşsizlik psikolojinizi nasıl etkiledi?
- 4.6 Ne iş yaptığınızı sorduklarında işsizim demek size ne hissettiriyor?
- 4.7 İşsizlik yüzünden kendinize olan güveninizi kaybettiğinizi düşündüğünüz oldu mu?
- 4.8 Bir işe sahip olmak sizin için önemli midir? Önemliyse bunun nedenlerini açıklayınız?
- 4.9 Kamu Personeli Seçme Sınavı'na (KPSS) hazırlanıyor musunuz? Cevabı evet ise KPSS'ye hazırlanma sürecinizden ve bu süreçte yaşadığınız sorunlardan bahsedermisiniz?

5 İşsizliğin Birey Üzerindeki Olumsuz Etkilerine Dair Sorular

- 5.1 Sizce işsizlik nedir? İşsizliğin insanlar üzerinde ne gibi (olumsuz) etkileri vardır açıklayınız?
- 5.2 İşsizlik eğitim ve kariyer planlarınızda ne gibi değişikliklere neden oldu?
- 5.3 Sizce işsizlikten kadınlar mı erkekler mi daha çok etkilenir? Cevabınızı nedenleriyle birlikte açıklayınız?
- 5.4 İşsiz bir kişi intihar etmeyi düşünebilir mi? Neden düşünür? Siz hiç düşündünüz mü?
- 5.5 İşsizlik sizi herhangi bir suç işlemeye, öfke ya da şiddete yöneltti mi? (Suç, sadece maddi bir kazanç anlamında değil yasalara karşı gelmek anlamında da olabilir.)

6 İşsizliğin Aile ve Toplum Üzerindeki Olumsuz Etkilerine Dair Sorular

- 6.1 İşsizlikten dolayı üzerinde ailevi ya da toplumsal herhangi bir baskı hissediyor musunuz? Eğer hissediyorsanız bu baskıdan bahsedermisiniz? Ne tür baskılar?
- 6.2 İşsizlik probleminizden dolayı aile içerisinde karşılaştığınız herhangi bir sorun var mı? Varsa bu sorunlardan bahsedermisiniz?
- 6.3 İş ararken aileniz ve çevreniz tarafından yeterince destekleniyor musunuz?
- 6.4 İş bulmanız durumunda farklı bir şehre göç eder misiniz yoksa ikamet ettiğiniz şehirde mi çalışmak istiyorsunuz?
- 6.5 Evli misiniz? İşsizlik evliliğinizi nasıl etkiliyor? Evli değilseniz işsizlikten dolayı evlenmeyi erteliyor musunuz?
- 6.6 Aileniz ve sosyal çevrenizin işsizlik algısı hakkında bilgi verir misiniz?

6.7 İşsizlikten dolayı sosyal dışlanma yaşıyor musunuz?

6.8 İşsizlik özgürlüğünüz üzerinde bir kısıtlamaya neden oldu mu?

7 Türkiye’de İşsizlik ve İşsizlikle Mücadele Politikalarına Dair Görüşlerle İlgili Sorular

7.1 Türkiye’de işsizlik konusunda ne düşünüyorsunuz?

7.2 İşsizlikle mücadele konusunda hükümet politikalarını yeterli buluyor musunuz? Yeterli olmadığını düşünüyorsanız neler yapılması gerektiği konusunda önerileriniz var mı?



Ek.2: Aydınlatılmış Onam Formu

Sevgili katılımcı, “Sosyal Hizmet Lisans Mezunlarının İşsizlik Problemleri ve Buna Bağlı Olarak Yaşadıkları Sosyal Sorunlar” başlıklı araştırmam için yapacağımız görüşme üniversitelerin sosyal hizmet bölümlerinden mezun olan lisans mezunlarının işsizlik durumları ve işsizliğe bağlı olarak ortaya çıkan sosyal sorunlarına yönelik bir çalışmadır. Araştırmanın örneklem grubu Bingöl Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi ve Yalova Üniversitesi’nden 2017-2018, 2018-2019 ve 2019-2020 eğitim-öğretim yıllarında Sosyal Hizmet bölümünden mezun olan işsiz kişiler arasından seçilecektir.

Görüşmemiz gizlilik ilkesine ve gönüllülük esasına bağlı olarak yapılacaktır. Görüşme formunda yer alan soruların yanıtları tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Recep Çelik dışında kimseyle paylaşılmayacak ve görüşme formunda görüşülen kişinin ismi yer almayacaktır. Görüşmelerimizi ses kayıt cihazıyla kaydederek ve gerekli gördüğüm kısımlarda not olarak gerçekleştireceğim. Görüşme sırasında sorulara verdiğiniz cevaplardan silmemi istediğiniz kısımları sileceğimi bilmenizi isterim. Görüşmeyi herhangi bir nedenden dolayı bitirmek istediğiniz takdirde sizi hiçbir yaptırıma tabi tutmadan görüşmeyi bitireceğimi bilmenizi isterim.

Sormak istediğiniz ya da görüşme ile alakalı merak ettiğiniz konular varsa görüşmeye başlamadan sorabilirsiniz. Görüşme sonrasında aklınıza takılan herhangi bir konu olursa aşağıda yazan telefon numarasından bana ulaşarak sorabilirsiniz.

Müsaadenizle görüşmeye başlamak istiyorum.

Söz konusu araştırmaya, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla katılmayı kabul ediyorum. ()

Açıklamaları Yapan Araştırmacının Adı / Soyadı / Tel Numarası / İmzası

Furkan KILIÇ

Tel: 0531 524 41 74

Gönüllünün Adı / Soyadı / İmzası / Tarih

Ek.3: Etik Kurul Kararı

Sayı:02

T.C
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARI

ARAŞTIRMA BAŞLIĞI	TÜRKİYE'DE LİSANS MEZUNLARI İŞSİZLİK SORUNU VE BUNA BAĞLI YAŞADIKLARI SOSYAL SORUNLAR; SOSYAL HİZMET LİSANS MEZUNLARI ÖRNEĞİ
ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	1- NİTEL 2- Tez Çalışması – Yüksek Lisans
ARAŞTIRMACILAR	1- Sorumlu Araştırmacı : Furkan KILIÇ Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Recep ÇELİK
KARAR	Başvuru Kabul Edildi.

Prof. Dr. Bülent YİĞİT
ETİK KURULU BAŞKANI

TARİH
09-11-2020

İMZA


Dikkat: Araştırmada kullanılacak her türlü veri toplama aracı, ölçek ve anketin bir kopyasını dosyasının sonuna ekleyerek teslim ediniz.

ÖZGEÇMİŞ

2018 yılında Bingöl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümü'nden mezun oldu. Aynı yıl Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı.

